

לקוטי תורה • פרשת פקודי • מאמר 1

אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו'

”אלה פקודי המשכן, משכן העדות”

לדירה של ה' בתחתונים יש שתי מדרגות, המקבילות לשני חלקי שמו: לימוד התורה וקיום מצוות עשה ממשיכים את ו"ה הגלויות — המשכן הפשוט; ואילו ההימנעות מן האיסורים, מתוך ביטול, ממשיכה את י"ה הנסתרות — משכן העדות, שאפשר להעיד עליו אך אי אפשר להשיגו.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/pekudei/1

הנקודה

לדירה של ה' בתחתונים יש שתי מדרגות, המקבילות לשני חלקי שמו: לימוד התורה וקיום מצוות עשה ממשיכים את ו"ה הגלויות — המשכן הפשוט; ואילו ההימנעות מן האיסורים, מתוך ביטול, ממשיכה את י"ה הנסתרות — משכן העדות, שאפשר להעיד עליו אך אי אפשר להשיגו.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מבאר את הפסוק הפותח את פרשת פקודי. המשכן הוא דירתו של ה' בתוך ישראל: גילוי אלקות בעולם התחתון והחשוך ביותר, שנעשה על ידי הכנעת היצר הרע ולאחר מכן הפיכתו. על פי תיקוני זוהר, רמ"ח מצוות עשה שייכות לו"ה של שם הוי"; הן איברי המלך, כלים לאור ה', ולימוד התורה הוא האיברים הפנימיים. שס"ה מצוות לא תעשה שייכות ליי"ה, למקור הנסתר שלמעלה מחכמה, שאין כלי יכול להכיל ושאפשר לדעת רק בדרך השלילה; לכן ממשיכים אותו דווקא על ידי הימנעות מעשייה. כך מתבאר הכפל "משכן": המשכן הפשוט הוא ייחוד ו"ה, אלה — המדות הגלויות; ומשכן העדות הוא י"ה, שכן עדות שייכת רק לדבר נסתר. "עדות" קשורה גם ל"דעות", ידיעה, ול"עדי" — הכתרים שניתנו בסיני. ייחוד עליון זה בא "על פי משה", באמצעות ביטול. אותו דפוס מתבטא בפסח, במצה ובספירת העומר המובילים לשבועות, וכן בסדר התפילה היומי: שירת הלויים, קריאת שמע ודיבור התורה ("איתמר"). לעתיד לבוא גם ו"ה תעלה ליי"ה.

מבנה

1	השאלות; המשכן כדירת ה' למטה	11-4
	ארבע שאלות על הפסוק. המשכן הוא דירתו של ה' בתוך ישראל, גילוי אלקות בעולם התחתון ביותר, הנבנה באמצעות הכנעת היצר הרע והפיכתו במחשבה, בדיבור ובמעשה.	
2	מדוע הכנעת הרע מרוממת את כבוד ה': שני סוגי המצוות	15-51
	האיסורים ("שמי" עם י"ה, שס"ה) נעלים ממצוות העשה ("זכרי" עם ו"ה, רמ"ח). מצוות העשה הן איברי המלך, כלים שבהם אורו מאוחד עמו; לימוד התורה הוא האיברים הפנימיים, גילוי "פניו".	
3	הנסתרות: חכמה שמן האין ודרך השלילה	20-161
	למעלה מחכמה נמצא האין, שעליו נאמר "שם חושך סתר", ואפשר להשיגו רק בדרך השלילה. האיסורים, שגם הם בחינת שלילה, אינם כלי, והם ממשיכים מדרגה זו על ידי סילוק הדברים המונעים ביטול.	
4	"כי שם עלו שבטים": שתי ירושלים ועדות	35-211
	ירושלים של מטה היא ו"ה, שם אדני; ירושלים של מעלה היא י"ה. עדות שייכת רק לנסתר, ולכן "שבטי י"ה עדות לישראל" היא המדרגה העליונה, המתגלית באמצעות דעת (עדות, דעות) ובאמצעות המצוות שהן עדויות; הודאה, בניגוד לברכה, היא השתחויה בפני מה שלמעלה מהשגה.	
5	כפל ה"משכן": אלה ומשכן העדות	44-361
	המשכן הפשוט הוא ייחוד ו"ה, אלה — שש המדות, שנעשה על ידי לימוד התורה ומצוות עשה; הסתלקותו היא "על אלה אני בוכיה". משכן העדות הוא י"ה, הנמשך על ידי האיסורים.	

מן הביטוי ביחזקאל "עדי עדיים": ישראל, שהתבטלו במצרים כורע נרקב, צמחו וקיבלו את כתרי סיני — אור מקיף שאין לו סוף. ייחוד עליון זה בא "על פי משה", באמצעות ביטול, כפי שהיה בהשתחויות רבי עקיבא.

בלילה הראשון של פסח התגלו הייחודים העליונים מלמעלה; המצה מכניסה ביטול בשבע המדות. הגילוי מסתלק, ונמשך שוב באמצעות בירור המדות בספירת העומר; השער החמישים, שאינו נמנה, מתגלה בשבועות.

פסוקי דזמרה הם שירת הלויים, ריצת הנשמה ושובה, ששורשן ב"דופק" (פקד, דופק), המעלה את המשכן הפשוט לייחוד העליון של קריאת שמע; "איתמר" (איתמר) הוא דיבור תורה המדבר על עצמו, בכוחו של אהרן. לעתיד לבוא תעלה ו"ה ליי"ה.

יי"ה ויי"ה י"ה • וי"ה

שני חלקי שם הוי". י"ה (חכמה ובינה) הן "הנסתרות", שורש שס"ה מצוות לא תעשה; וי"ה (המדות ומלכות) הן "הנגלות", שורש רמ"ח מצוות עשה.

הכנעה והפיכה אתכפיא • אתהפכא

תחילה עוצרים את היצר הרע בכל חוש ורגש, גם בעניינים המותרים, ולאחר מכן הופכים את החושך עצמו לאור. הכנעת הסטרא אחרא מרוממת את כבוד ה', מפני שזו עבודת האיסורים.

רמ"ח איברי דמלכא רמ"ח אברים דמלכא

מצוות עשה הן כלים שבהם אור ה' מתלבש ונשאר מאוחד עמו, כשם שכוח הנשמה מאוחד עם הנשמה אף שהוא שוכן באיבר; לימוד התורה הוא האיברים הפנימיים.

השגה בדרך השלילה השגת השלילה

ידיעת המדרגה הנסתרת באמצעות הכנה מה היא אינה, כמו באמירה "הוא חכם, אך לא בחכמה ידועה". האיסורים, שהם שלילה במעשה, מקבילים למדרגה זו.

עדות, ידיעה ותכשיט עדות • עדות • עדי

עדות שייכת רק לדבר נסתר; אותיותיה הן גם "דעות", ידיעה של דבר שאי אפשר להשיג; והיא גם "עדי" — כתרי סיני. לכן המדרגה העליונה נקראת "משכן העדות".

ביטול ביטול

"ונחנו מה" של משה, המצה שאינה תופחת והשתחויות רבי עקיבא: הערוץ היחיד שדרכו נמשך יי"ה הנסתרות.

ריצה ושיבה רצוא ושוב

השתוקקותה של הנשמה לעלות למעלה ושובה לסירוגין, כדופק העולה ויורד; זו שירת הלויים ופסוקי דזמרה, המעלים את המשכן הפשוט לייחוד העליון.

קטע 1 • 11-4

השאלות; המשכן כדירת ה' למטה

1 אלה פקודי¹ המשכן משכן² העדות וגו'. הנה ידוע הקושיא במקראות אלו. אומרו משכן משכן שני פעמים.³ וגם מ"ש אשר פקד על פי משה והל"ל [והוה ליה למימר] אשר פקד משה.

"אלה פקודי המשכן, משכן העדות" וגו'. הקושי בפסוקים אלה ידוע. [ראשית], נאמר "משכן, משכן" פעמיים. ועוד, נאמר "אשר פקד על פי משה"; היה צריך לומר "אשר פקד משה".

המאמר פותח בפסוק הראשון של מניין המשכן בסוף ספר שמות (לח, כא), ומונה את הקשיים שבו. שני הקשיים הראשונים הם מדוע המילה "משכן" חוזרת, ומדוע נאמר שהמניין נעשה "על פי משה" במקום לומר בפשטות "אשר פקד משה".

וגם אומרו עבודת הלויים מה ענין עבודת הלויים שהיתה במסעות לישא את המשכן מה שיין זה אצל פקודי המשכן.

עוד נאמר "עבודת הלויים": מה עניינה של עבודת הלויים, שבזמן המסעות נשאו את המשכן? מה הקשר בין הדבר לבין מניין המשכן?

קושי שלישי: עבודת הלויים הייתה נשיאת המשכן בעת מסעות בני ישראל. לכאורה אין לכך קשר למניין חומרי המשכן, ומדוע הדבר נזכר בפסוק?

וגם מ"ש עבודת הלויים ביד איתמר ולמה לא נזכר ג"כ מה שהיה ביד אלעזר (וכמבואר קושיות אלו באלשיך).⁴

עוד נאמר "עבודת הלויים ביד איתמר": מדוע לא נזכר גם מה שהיה ביד אלעזר? (קשיים אלה מבוארים באלשיך).

קושי רביעי: שני בני אהרן, איתמר ואלעזר, פיקחו על עבודת הלויים, ובכל זאת הפסוק מזכיר רק את איתמר. אדמו"ר הזקן מציין שהאלשיך מעלה את הקשיים האלה בפירושו לפסוק; המאמר יענה על כל אחד מהם בדרכו.

והענין הוא כי הנה ענין המשכן הוא השראת השכינה בישראל וכמ"ש ושכנתי בתוכם⁵ וכתוב היכל ה' המה (בירמיה ס"ז ד') והוא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] נתאוה הקב"ה⁶ להיות לו דירה בתחתונים.⁷

והענין הוא כך: עניינו של המשכן הוא השראת השכינה בישראל, ככתוב "ושכנתי בתוכם", וכן "היכל ה' המה" (ירמיהו, פרק 7, פסוק 4). זהו גם מאמר חז"ל: הקדוש ברוך הוא התאוה שתהיה לו דירה בתחתונים.

התשובה מתחילה בהסבר מהו המשכן: השראת השכינה, נוכחותו של ה', בקרב עם ישראל. דברי הנביא "היכל ה' המה" נקראים כאן כמתייחסים לבני ישראל עצמם, והמדרש אומר שה' התאוה שתהיה לו דירה בתחתונים.

וצייל והלא גם בלא"ה [בלאו הכי] כתיב את השמים⁸ ואת הארץ אני מלא. אך הענין⁹ כי דירה זו היינו שיהיה בחיי גילוי אלקותו יתברך.^{10, 11, 12}

וצריך להבין: הרי גם בלי זה כתוב "את השמים ואת הארץ אני מלא". אלא שהענין הוא שדירה זו פירושה שתהיה בחינת גילוי אלקותו יתברך.

ה' כבר ממלא את השמים ואת הארץ, ואם כן מה מתווסף בכך שהוא "שוכן" במקום מסוים? התשובה היא שדירה היא פירושה גילוי: ה' נמצא בכל מקום, אך דירה היא מקום שבו אלקותו מתגלה בגלוי.

2 והיינו בתחתונים דוקא דפיי תחתונים אין ר"ל [רוצה לומר] במקום שהרי הוא ית' אינו בגדר מקום וכמ"ש

וזהו דווקא בתחתונים. "תחתונים" אינו מתייחס למקום, שהרי ה' יתברך אינו מוגבל למקום, כפי שנאמר:

אדמו"ר הזקן מבהיר תחילה מה פירוש "תחתונים". מכיוון שה' אינו מוגבל למרחב, "תחתונים" אינו יכול לציין מקום נמוך מבחינה גשמית.

הנה מקום אתי^{13, 14} רק פיי עליונים ותחתונים היינו במעלה ומדרגה שעולם הזה השפל הוא היותר תחתון ושפל במדרגה

"הנה מקום אתי". אלא ש"עליונים" ו"תחתונים" מציינים דרגה ומעלה: העולם הזה השפל הוא הנמוך והירוד ביותר בדרגתו,

חז"ל דורשים את הפסוק "הנה מקום אתי" כך שה' הוא מקומו של העולם, ולא העולם מקומו. לכן "עליונים" ו"תחתונים" מתארים דרגה רוחנית, והעולם הגשמי שלנו הוא הנמוך מכל.

דהיינו שהוא סוף ותכלית כל המדרגות השתלשלות¹⁵ העולמות שלכך השגת אלהות הוא בו בהסתר וצמצום גדול והחשך יכסה ארץ¹⁶ ונתאוה הקדוש ברוך הוא להיות בו דוקא בחיי דירה וגילוי אלקותו ית' להאיר את החשך דוקא

כלומר, הוא הקצה האחרון של כל דרגות השתלשלות העולמות, ולכן השגת האלויות בו היא בהסתר ובצמצום גדול, ו"חושך יכסה ארץ". והקדוש ברוך הוא רצה שדווקא בו תהיה דירה והתגלות אלוותו יתברך, כדי להאיר דווקא את החושך.

העולם הזה הוא החוליה האחרונה בשרשרת העולמות, ובה האלויות נסתרת ביותר, כפי שנאמר: "חושך יכסה ארץ". רצון ה' הוא להתגלות דווקא כאן, ולהאיר את החושך הזה.

והיינו עיי תורה ומצות וכנודע ממארוז"ל [ממאמר רבותינו זכרונם לברכה] יפה שעה אחת בתשובה¹⁷ ומעשים טובים¹⁸ בעוה"ז מכל חיי העוה"ב [העולם הבא] לפי שעל ידי זה ממשיך גילוי אלקות יותר¹⁹ מבחינת חיי העוה"ב [העולם הבא] כו'.

והדבר נעשה באמצעות תורה ומצוות, כידוע מאמר חז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", משום שבאמצעותם ממשיכים גילוי אלקות גדול יותר מהחיים של העולם הבא, וכו'.

האמצעי להתגלות זו הוא תורה ומצוות. המשנה באבות אומרת ששעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה יפה מכל חיי העולם הבא, משום שהעבודה הנעשית כאן ממשיכה גילוי אלקות גדול יותר מזה שהנשמות מקבלות שם.

והנה המשכת דירה זו וגילוי זה הוא עיי דאתכפא סט"א [סטרא אחרא] דוקא שהוא היצה"ר [היצר הרע]²⁰ וכמ"ש בזהר פ' תרומה דקכ"ח כד אתכפא סט"א [סטרא אחרא] אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] לעילא על כולא²¹ כו'.

והמשכת דירה זו וגילוי זה נעשית דווקא באמצעות הכנעת הסטרא אחרא, שהיא היצר הרע, כפי שנאמר בזוהר, פרשת תרומה, דף קכ"ח: "כאשר הסטרא אחרא נכפית, כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה למעלה, מעל הכול", וכו'.

הדירה נבנית דווקא באמצעות אתכפא: הכנעת הסטרא אחרא, "הצד האחר", שהיא באדם היצר הרע. הזוהר מלמד שכאשר הסטרא אחרא נכפית, כבוד ה' מתעלה מעל כל העולמות.

(ועי ג"כ ר"פ יתרו)²² ומתחלה צ"ל אתכפא ואח"כ בחינת אתהפכא חשוכא לנהורא וענין אתכפא זו היינו בכל ה' חושים כמו בראיה עוצם עיניו מראות ברע²³ וכן בשמיעה כו'.

(וראה גם בתחילת פרשת יתרו.) תחילה צריכה להיות אתכפא, ואחר כך באה בחינת אתהפכא, הפיכת החושך לאור. אתכפא זו נוגעת לכל חמשת החושים: למשל בראייה — "עוצם עיניו מראות ברע", וכן בשמיעה וכו',

לעבודה שני שלבים: תחילה אתכפא — ריסון עצמי — ואחר כך אתהפכא, הפיכת החושך עצמו לאור. האתכפא מתחילה בחמשת החושים, למשל עצימת העיניים מפני הרע, כפי שמתאר הנביא את האדם הצדיק, וכן בשמיעה.

וכן בדבור ומעשה וכן במחשבה ומדות הנפש קדש עצמך במותר לך²⁴ ועיי"ז יבא לבחינת אתהפכא להיות ה' חושים ומחשבה שלו ממש כלי לאור אי"ס ב"ה וז"ש [וזהו שכתוב] על ישראל היכל ה' המה פיי היכל הויי היינו

וכן בדיבור ובמעשה, וכן במחשבה ובמדות הנפש: "קדש עצמך במותר לך". באמצעות זאת יגיע לבחינת אתהפכא, כך שחמשת חושי ומחשבתו יהיו ממש כלי לאור אין סוף ברוך הוא. וזהו שנאמר על ישראל: "היכל ה' המה". פירוש "היכל הויי" הוא

אותו ריסון חל גם על הדיבור, המעשה, המחשבה והרגשות, אפילו בדברים המותרים, כפי שאומרים חז"ל: "קדש עצמך במותר לך". כך האדם מגיע לאתהפכא, שבה חושי ומחשבותיו נעשים כלים לאור ה'; משום כך הנביא מכנה את ישראל "היכל הויי".

כי מִיַּע [מצות עשה] ומצות לִית [לא תעשה] תלוין בשם הוי כמִיַּש לקמן מִיַּע [מצות עשה] בויַה ומצות לא תעשה בִיַה

שמצוות עשה ומצוות לא תעשה תלויות בשם הוי, כפי שיוסבר להלן: מצוות עשה בויַה, ומצוות לא תעשה בִיַה.

הפסוק משתמש בשם הוי מפני ששני סוגי המצוות מושרשים בו: מצוות עשה בשתי האותיות האחרונות שלו, ויַה, והאיסורים בשתי האותיות הראשונות, ייַה. המאמר יסביר זאת בסעיף ב'.

לכן על ידי קיום המִיַע [המצות עשה] ולִית [ולא תעשה] נעשים בחינת היכל וכלי לגילוי שם²⁵ הוי ממשי אשר זהו ענין ושכנתי בתוכם²⁶ וכמִיַּש לקמן בענין פקודי המשכן משכן העדות כוי. ^{27, 28, 29}

לכן, על ידי קיום מצוות עשה ומצוות לא תעשה, הם נעשים בחינת היכל וכלי לגילוי שם הוי עצמו. זהו ענין "ושכנתי בתוכם", כפי שיוסבר בהמשך בענין "פקודי המשכן, משכן העדות" וכו'.

כאשר אדם מקיים את שני סוגי המצוות, הוא נעשה היכל וכלי לשם הוי בשלמותו, וזהו "ושכנתי בתוכם". בהמשך יוסבר אותו רעיון גם במילים "המשכן, משכן העדות".

3 וזהו ענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] עתידים צדיקים שיאמרו לפניו קדוש³⁰ והיינו משום שעיי תורה ומצות הם ממשיכים על נפשם גילוי אור א"ס מה שהוא בחינת קדוש ומובדל כוי

זהו פירוש מאמר חז"ל: "עתידים צדיקים שיאמרו לפניו קדוש". זאת משום שעל ידי תורה ומצוות הם ממשיכים לנפשם גילוי של אור אין סוף, שהוא בבחינת "קדוש" ומובדל וכו'.

בגמרא נאמר שבעתיד ייקראו הצדיקים "קדושים", כשם שה' קדוש. הסיבה היא שעל ידי תורה ומצוות הם ממשיכים לנפשם את אורו של ה', שהוא "קדוש" — כלומר, מובדל ונעלה מכל העולמות.

ולכן נגד גי'פ [גי פעמים] קדוש נאמר עליהם היכל ה' המה גי' פעמים^{31, 32} (בירמיה ס"י ז') והיינו גי' בחינת לבושי הנפש מחשבה ודבור ומעשה שבהן ת לוין קיום כל המצות.

ולכן, כנגד שלוש הפעמים שבהן נאמר "קדוש", נאמר עליהם שלוש פעמים "היכל ה' המה" (בירמיהו, פרק ז'). שלוש הפעמים הללו מכוונות לשלושת לבושי הנפש — מחשבה, דיבור ומעשה — שבהם תלוי קיום כל המצוות.

כשם שלפני ה' נאמר "קדוש" שלוש פעמים, כך הנביא אומר על העם שלוש פעמים "היכל ה' המה". שלוש הפעמים מכוונות לשלושת "לבושי" הנפש — מחשבה, דיבור ומעשה — שבאמצעותם מקיימים כל מצווה.

(ועמ"ש בד"ה וישלח יהושע^{33,34} בהפטרה דפי שלח ועמ"ש מענין ג"פ [ג' פעמים] ארץ³⁵ בת"א [בתורה אור]
 ר"פ בראשית בד"ה השמים כסאי^{36,37} ועיין מזה בשל"ה [בשני לוחות הברית] ר"פ ויחי³⁸ וע' ברע"מ [ברעיא
 מהימנא] פ' עקב דף ער"ב סע"ב [סוף עמוד ב]³⁹ ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם⁴⁰ ועמ"ש בפי היכל סדי"ה כי
 אתה נרי)^{41,42}

(ראו מה שנכתב במאמר המתחיל "וישלח יהושע", על ההפטרה של פרשת שלח; ראו מה שנכתב על עניין שלוש
 הפעמים "ארץ" בתורה אור, בתחילת פרשת בראשית, במאמר המתחיל "השמים כסאי"; ראו בעניין זה בשל"ה,
 בתחילת פרשת ויחי; ועיין ברעיא מהימנא, פרשת עקב, דף ער"ב, סוף עמוד ב, וברמ"ז שם; וראו מה שנכתב
 בפירוש "היכל" בסוף המאמר המתחיל "כי אתה נרי".)

כאן מובאים מקורות נוספים: מאמר על ההפטרה של פרשת שלח; המאמר בתורה אור על שלוש הפעמים "ארץ" בירמיהו ("ארץ ארץ ארץ
 שמעו דבר ה'"); השל"ה; רעיא מהימנא על פרשת עקב, הקושר את שלוש הפעמים "היכל ה' המה" לשלושת היו"דים שבשלושת שמות הוי'
 בברכת כהנים; הרמ"ז שם, הקושר אותן לנצח, הוד ויסוד; ומאמר על הפסוק "כי אתה נרי".

והיינו הדירה בתחתונים שיהיו הנשמות נעשים בעולם הזה בגוף דוקא כלי לבחינת קדוש ומובדל
 וכמ"ש בקרבך קדוש⁴³

וזוהי דירה בתחתונים: שהנשמות, בעולם הזה ובגוף דווקא, נעשות כלי לבחינת הקדוש והמובדל, וכמו שכתוב:
 "בקרבך קדוש".

הדירה בתחתונים פירושה שהנשמות, כשהן בגופים בעולם הזה, נעשות כלים לקדושתו של ה', המובדלת מן העולם. דברי הנביא "בקרבך
 קדוש" מתארים זאת בדיוק.

וזוהו ושכנתי בתוכם⁴⁴ דוקא וכל זה נעשה על ידי אתכפיא סט"א [סטרא אחרא] בסור מרע ועשה טוב⁴⁵
 כו':

וזוהו "ושכנתי בתוכם" דווקא. וכל זה נעשה על ידי אתכפיא של הסטרא אחרא, בקיום "סור מרע ועשה טוב" וכו'.

לכן נאמר שה' ישכון "בתוכם" — בתוך בני ישראל. הדבר מושג על ידי הכנעת הצד האחר: תחילה "סור מרע", ואחר כך "עשה טוב".

4 קיצור. ענין המשכן ושכנתי בתוכם⁴⁶ דירה בתחתונים והיינו על ידי אתכפיא ואתהפכא היכל ה' המה
 ג"פ [ג' פעמים] כנגד ג"פ [ג' פעמים] קדוש⁴⁷:

תקציר. עניין המשכן ו"ושכנתי בתוכם" — דירה בתחתונים, שנעשית באמצעות אתכפיא ואתהפכא. "היכל ה' המה"
 נאמר שלוש פעמים, כנגד שלוש פעמים "קדוש".

תקציר של סעיף 1: המשכן, שבו ה' שוכן בתוך ישראל בעולמות התחתונים, נבנה באמצעות הכנעה ושינוי של הצד האחר; שלוש הפעמים
 "היכל ה' המה" מכוונות כנגד שלוש הפעמים "קדוש".

מדוע הכנעת הרע מרוממת את כבוד ה': שני סוגי המצוות

5 ב והנה צ"ל הטעם למה אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא דוקא ממה דאתכפיא סט"א [סטרא אחרא] והלא אין הס"א [הסטרא אחרא] תופס מקום כלל בהשתלשלות כידוע וכמ"ש שממית בידים תתפש⁴⁸ כו'. אך הענין יובן בהקדים שרש ענין מ"ע [מצות עשה] ומצות ל"ת [לא תעשה].

2. כעת יש להבין מדוע כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה דווקא על ידי הכנעת הסטרא אחרא. הרי לסטרא אחרא אין שום מקום בהשתלשלות, כידוע, וכמו שנאמר: "שממית בידיים תיתפש" וכו'. העניין יובן לאחר שנקדים ונבאר את שורשן של מצוות עשה ומצוות לא תעשה.

סעיף 2 שואל מדוע כבודו של ה' מתעלה דווקא על ידי הכנעת הצד האחר, בשעה שלרוע אין מעמד ממשי בסדר העולמות. אדמו"ר הזקן מביא לכך פסוק ממשלי על השממית, ואומר שכדי להבין את התשובה יש להקדים ולבאר את שורשן של שני סוגי המצוות.

כי הנה ידוע מ"ש בתי"ז [בתיקוני זוהר] בהקדמה⁴⁹ ד' ד' סע"ב [סוף עמוד ב] וד' ה' ע"א ע"פ זה שמי⁵⁰ לעולם וזה זכרי⁵¹ שמי עם י"ה שס"ה ל"ת [לא תעשה] ו"ה עם זכרי רמ"ח מ"ע [מצות עשה].

ידוע מה שכתוב בתיקוני זוהר, בהקדמה, דף ד' סוף ע"ב ודף ה' ע"א, על הפסוק "זה שמי לעולם וזה זכרי": "שמי", עם י"ה, הוא בגימטריה שס"ה — כנגד מצוות לא תעשה; ו"זכרי", עם ו"ה, הוא בגימטריה רמ"ח — כנגד מצוות עשה.

תיקוני זוהר דורש את הפסוק "זה שמי לעולם וזה זכרי" באמצעות הגימטריה: "שמי" (350) עם י"ה (15) עולה שס"ה, כמניין מצוות לא תעשה; "זכרי" (237) עם ו"ה (11) עולה רמ"ח, כמניין מצוות עשה. נמצא שמצוות לא תעשה שייכות למחצית הראשונה של שם הוי', ומצוות עשה למחצית השנייה.

6 והנה י"ה למעלה מבחינת ו"ה שהרי י"ה הוא שם בפ"ע [בפני עצמו] גם פי' יהא שמיה רבא י"מ [יש מפרשים שם⁵² י"ה רבא כו']

והנה, י"ה גבוה מ[בחינת] ו"ה, שהרי י"ה הוא שם בפני עצמו. גם יש שמפרשים את "יהא שמיה רבא" — "יהי שם גדול" וכו',

י"ה הוא החלק העליון של השם, שכן י"ה הוא שם בפני עצמו. יש המפרשים את המענה בקדיש "יהא שמיה רבא" במשמעות "יהי שם י"ה גדול", ומכאן ש"ה נחשב שם בפני עצמו.

כמ"ש בטא"ח [בטור אורח חיים] **רס"י** [ריש סימן] **נ"ו וכמ"ש ג"כ בענין הנסתרות לה' אלקינו י"ה והנגלות**⁵³
ו"ה נגלות כו'

כמו שכתוב בטור, אורח חיים, בתחילת סימן נ"ו. וכן כתוב גם בנוגע ל"הנסתרות לה' אלקינו" — י"ה, ו"הנגלות" — ו"ה הן הנגלות וכו'.

הטור מביא את הפירוש הזה. גם הפסוק בדברים מבחין בין "הנסתרות", השייכות לה', לבין "הנגלות", השייכות לנו; כאן הנסתרות הן י"ה, והנגלות הן ו"ה.

וכן שמי למעלה מבחי' זכרי כמובן מ"ש בגמרא ספ"ג [סוף פרק ג'] דפסחים וא"כ הל"ת [הלא תעשה] הם גבוהים ממ"ע [ממצות עשה]

וכן "שמי" גבוה מ[בחינת] "זכרי", כפי שמובן ממה שנאמר בגמרא, בסוף פרק ג' בפסחים. ואם כן, לא תעשה גבוהות מעשה.

בגמרא בפסחים נאמר ששם ה' נכתב בצורה אחת, הוי', ונקרא בצורה אחרת, אדנ"י. "שמי" הוא השם כפי שהוא נכתב, ו"זכרי" — כפי שהוא נקרא, ולכן "שמי" גבוה יותר. ומכיוון שאיסורי לא תעשה קשורים ל"שמי", הם גבוהים ממצוות עשה.

ולכן עבר על מ"ע [מצות עשה] ושב לא זו משם עד שמוחלין לו^{54, 55} משא"כ במל"ת [במצות לא תעשה] תשובה תולה כו' והיינו לפי שנמשכים מבחי' י"ה וכמ"ש במ"א בד"ה לבאר ענין⁵⁶ יוה"כ [יום הכפורים].^{57, 58}

ולכן, מי שעבר על מצוות עשה ועשה תשובה, אינו זו משם עד שמוחלים לו; ואילו לגבי לא תעשה, התשובה תולה וכו'. והיינו משום שהן נמשכות מ[בחינת] י"ה, וכמו שמבואר במקום אחר, במאמר המתחיל "לבאר ענין יוה"כ".

כך מתבאר דין בגמרא: תשובה לבדה מביאה מיד מחילה למי שלא קיים מצוות עשה, אך על מי שעבר על איסור לא תעשה היא רק תולה את העונש. אדמו"ר הזקן מסביר שהדבר נובע מכך שאיסורי לא תעשה נמשכים מהמדרגה העליונה של י"ה, ומפנה למאמר שלו על יום הכיפורים.

7 **זוה יפלא לכאורה שהרי המ"ע** [המצות עשה] **ענינם גילוי והמשכת אלקות ע"י מעשה זו דרמ"ח פקודין הם רמ"ח**⁵⁹ **אברין דמלכא.**⁶⁰

לכאורה הדבר תמוה: הרי ענינן של מצוות עשה הוא גילוי והמשכת אלקות באמצעות מעשה; זהו פירוש המאמר "רמ"ח פקודין אינן רמ"ח אברין דמלכא" — 248 המצוות הן 248 איברי המלך.

אדמו"ר הזקן מקשה על הטענה שמצוות לא תעשה נעלות יותר. מצוות עשה הן מעשיות: באמצעות מעשה הן מגלות וממשיכות אלקות. משום כך הן נקראות 248 "איברי" המלך, שכל אחד מהם הוא כלי לאור אלוהי מסוים.

ובלית [ובלא תעשה] ליכא שום מעשה רק שיושב ואינו עובר עבירה א"כ איך יהיה זה גדול מהעושה מ"ע

[מצות עשה]

במצוות לא תעשה, לעומת זאת, אין שום מעשה; האדם רק יושב ואינו עובר עבירה. אם כן, כיצד ייתכן שהדבר גדול יותר ממי שמקיים מצוות עשה?

לעומת זאת, מצוות לא תעשה אינן כרוכות כלל בעשייה: האדם פשוט יושב ואינו חוטא. כיצד ייתכן שההימנעות גדולה מן העשייה?

אך הענין דאדרבה היא הנותנת דלפי ששרש ה"לית [הלא תעשה] ממקום גבוה מאד מבחי' י"ה ע"כ אין להם כלים למטה

אלא אדרבה, זו עצמה הסיבה: מכיוון ששורשן של מצוות לא תעשה הוא במקום נעלה מאד, מבחינת יו"ד-ה"א, אין להן כלים למטה.

התשובה הופכת את הקושי על פניו: היעדר המעשה הוא עצמו סימן למעלתן של מצוות לא תעשה. שורשן, יו"ד-ה"א, נעלה כל כך, שאין למטה דבר שיכול לשמש לו כלי.

רק ע"י שב ואל תעשה כו' וזהו ענין בארץ לא זרועה⁶¹ פי' שהזריעה היא בחינת לא היינו בקיום בחי' לא

אלא רק באמצעות "שב ואל תעשה" וכו'. זהו ענין "בארץ לא זרועה": הזריעה היא בחינת "לא", כלומר, קיום בחינת ה"לא".

לכן הדרך היחידה להמשיך מאותה מדרגה היא באמצעות "שב ואל תעשה". אדמו"ר הזקן מפרש את דברי ירמיהו "בארץ לא זרועה" כארץ שהזריעה שבה היא ה"לא": ה"לא" של מצוות לא תעשה הוא עצמו הדבר שנזרע.

דהיינו שמירת מצות לית [לא תעשה] זהו ממשיך מבחי' אשר לא ישב אדם שם^{62, 63} היינו למעלה מבחי' מ"ע [מצות עשה] שהם בחי' אדם רמ"ח אברין דמלכא כו'.

כלומר, שמירת מצוות לא תעשה היא הממשיכה מבחינת "אשר לא ישב אדם שם" — למעלה מבחינת מצוות עשה, שהן בחינת "אדם", 248 איברי המלך וכו'.

שמירת מצוות לא תעשה ממשיכה מן המדרגה "אשר לא ישב אדם שם", מדרגה שמעל בחינת "אדם". מצוות עשה מרכיבות את בחינת ה"אדם" שלמעלה, את 248 איברי המלך, ואילו מצוות לא תעשה מגיעות מעבר לדמות זו.

8 ויובן זה בהקדים תחלה ענין מ"ע [מצות עשה] שהם רמ"ח אברים דמלכא ושס"ה לי"ת [לא תעשה] הם שס"ה גידים שבהן הדם ועמ"ש בד"ה בשעה שהקדימו⁶⁴ ישראל נעשה לנשמע⁶⁵ ובד"ה לסוסתי ברכבי⁶⁶

הדבר יובן לאחר שנקדים ונבאר [את ענין] מצוות עשה, שהן רמ"ח איברי המלך, ואילו שס"ה הלא-תעשה הן שס"ה גידים, שבהם נמצא הדם. ראו מה שנכתב במאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע", ובמאמר המתחיל "לסוסתי ברכבי".

כדי להסביר זאת, אדמו"ר הזקן פותח בדימוי: רמ"ח מצוות עשה הן איברי המלך, ושס"ה מצוות לא-תעשה הן גידיו, שבהם עובר הדם. הוא מפנה לשני מאמרים בלקוטי תורה: האחד עוסק בכך שישאל הקדימו "נעשה" ל"נשמע", והאחר בפסוק "לסוסתי ברכבי" פרעה".

והנה פי' אברים הוא עד"מ האבר הוא כלי לחיות הנפש שמלוכש בו כמו כח השכל מלוכש בראש וכח המעשה בידים.⁶⁷

והנה, משמעות המילה "איברים" היא כך: בדרך משל, איבר הוא כלי לחיות הנפש המתלבשת בו, כמו כוח השכל המתלבש בראש וכוח המעשה המתלבש בידים.

באדם, איבר הוא כלי לחיות הנפש המתלבשת בו: כוח השכל נמצא בראש וכוח המעשה בידים.

9 והנה מבואר בבינונים ח"א [חלק א'] פנ"א איך שהחיות המלוכש בהאברים הוא רק בחי' גילוי והארה מהנפש דאילו הנפש עצמה לא שייך לומר שמתחלקת לרמ"ח אברים⁶⁸ כו'

והנה מוסבר בספר של בינונים, חלק א', פרק נא, שהחיות המלוכשת באיברים היא רק בחינה של גילוי והארה מן הנפש, שכן על הנפש עצמה אי אפשר לומר שהיא מתחלקת לרמ"ח איברים וכו',

בתנאי, שחלקו הראשון נקרא ספר של בינונים, מוסבר בפרק נא שהנפש עצמה אינה מתחלקת בין איברי הגוף. מה שנכנס באיברים הוא רק גילוי והארה ממנה.

וגם הגילוי ממנה מאיר ומתלבש במוחין והארה נמשך משם לשאר כל האברים ומקבל כל אבר כח וחיות הראוי לו כפי מזגו כו' יעו"ש [יעוין שם] באריכות.

וגם הגילוי ממנה מאיר ומתלבש במוח, ומשם נמשכת הארה לכל שאר האיברים, וכל איבר מקבל את הכוח והחיות המתאימים לו לפי טבעו וכו'. עיינו שם באריכות.

הגילוי שורה תחילה במוח, ומשם מתפשטת הארה לכל איבר; כל איבר מקבל את הכוח המתאים לטבעו.

אמנם מ"מ מובן שהארה זו מחיות הנפש שבכל אבר מתאחד עם עצמות הנפש והיו לאחדים ממש שהנפש היא המשכלת בשכל שבמוח והיא המדברת כו'

אולם מובן שהארה זו מחיות הנפש שבכל איבר מתאחדת עם עצם הנפש, ונעשית עמו דבר אחד ממש: הנפש היא שחושבת באמצעות השכל שבמוח, והיא שמדברת וכו'.

ובכל זאת, ההארה שבכל איבר מאוחדת עם עצם הנפש. הנפש עצמה היא שחושבת, והנפש עצמה היא שמדברת.

(ועמ"ש בענין משל זה באריכות ע"פ וידבר דעשה"ד [דעשרת הדברות])⁶⁹ ובהסתלק הנפש מהגוף מסתלקים כל הכחות שהיו נמשכים ממנה בהאברים.

(ראו מה שנכתב בהרחבה על משל זה במאמר על "וידבר" שבעשרת הדיברות.) וכאשר הנפש מסתלקת מן הגוף, מסתלקים כל הכחות שנמשכו ממנה אל האיברים.

ההוכחה לכך היא שכאשר הנפש עוזבת את הגוף, כל הכחות שבאיברים מסתלקים יחד עמה. אדמו"ר הזקן מפנה לדיון מפורט יותר במשל זה במאמרו על "וידבר ה'" שבעשרת הדיברות.

הרי מובן שהכחות והחיות שברמ"ח אברים מתאחדים עם הנפש ממש ועכ"ז [ועם כל זה] שוכנים כל אחד בכלי מיוחד כל אחד ואחד בפ"ע [בפני עצמו] להיותם הארה מהנפש כו'.

הרי מובן שהכחות והחיות שברמ"ח האיברים מאוחדים ממש עם הנפש, ואף על פי כן כל אחד מהם שוכן בכלי מיוחד, כל אחד בפני עצמו, משום שהם הארה מן הנפש וכו'.

נמצא שהכחות שבאיברים מאוחדים עם הנפש ובה בעת נפרדים זה מזה, וכל אחד מהם שוכן בכלי משלו, מפני שהם הארה מן הנפש.

10 וכך יובן עד"מ למעלה ענין רמ"ח אברים דמלכא שהוא כמאמר הידוע איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד⁷⁰ כי חיוהי הוא האור והחיות הנמשך מא"ס ב"ה להיות מתלבש בבחי' חסד

כך אפשר להבין, בדרך משל, את עניין רמ"ח איברי המלך למעלה, על פי המאמר הידוע: "הוא וחיוהי חד, איהו וגרמוהי חד" — הוא וכוחות החיים שלו אחד, והוא וכליו אחד. "כוחות החיים שלו" הם האור והחיות הנמשכים מאין סוף ברוך הוא, כדי להתלבש בבחינת [מדת] חסד.

כעת מיישמים את המשל למעלה. בתיקוני זוהר נאמר על הספירות דאצילות: "הוא וחיוהי חד, איהו וגרמוהי חד" — הוא וכוחות החיים שלו אחד, והוא וכליו אחד. "כוחות החיים שלו" הם האורות שהי' ממשיך לכל אחת מהמדות, כגון האור המתלבש בחסד.

והנה החסד נק' דרועא שהוא אבר וכלי לאור וחיות זה הפשוט הנמשך מא"ס ב"ה דלאו מכל אינון מדות איהו כלל⁷¹

והנה החסד נקרא "זרוע", שהיא איבר וכלי לאור ולחיות הפשוטים האלה, הנמשכים מאין סוף ברוך הוא, שאינו כלל מכל המדות האלה.

החסד נקרא "זרוע" משום שהוא איבר וכלי לאור פשוט הבא מה', שאינו בעצמו אף אחת מהמדות האלה, כפי שנאמר ב"פתח אליהו" שבתיקוני זוהר.

והרי א"כ איהו וחיוהי חד שאור וחיות זה מיוחד במקורו א"ס ב"ה וכנ"ל במשל התאחדות החיות שבהאבר במקורו הוא עצם הנשמה. וגם איהו וגרמוהי חד שהוא יתברך ומדת חסדו כוי מיוחדים בתכלית.⁷²

אם כן, "הוא וחיוהי חד", שכן האור והחיות האלה מיוחדים במקורם, אין סוף ברוך הוא, כפי שנתבאר לעיל במשל של התאחדות החיות שבאיבר עם מקורה, עצם הנשמה. וגם "איהו וגרמוהי חד" — הוא יתברך ומדת חסדו וכוי מיוחדים בתכלית.

כשם שהחיות שבאיבר אחת עם הנשמה, כך האור שבחסד אחד עם מקורו, ה'. ואף הכלי, כלומר מדת החסד עצמה, מאוחד עמו לחלוטין.

11 והנה המשכה זו שיתלבש אא"ס [אור אין סוף] ברמ"ח אברים דמלכא עד"מ להיות איהו וחיוהי וגרמוהי חד

הוא על ידי רמ"ח מ"ע [מצות עשה] כגון ע"י צדקה וגמ"ח [וגמילות חסדים] נמשך בבחי' חסד דרועא ימינא⁷³ והנה, המשכה זו — שאור אין סוף יתלבש ברמ"ח איברי המלך, דרך משל, כך ש"הוא וחיותיו וכליו אחד" — נעשית באמצעות רמ"ח מצוות עשה. למשל, באמצעות צדקה וגמילות חסדים נמשך הדבר בבחינת חסד, הזרוע הימנית;

המשכת אור ה' אל ה"איברים" שלמעלה נעשית באמצעות רמ"ח מצוות עשה, שכל אחת מהן ממשיכה אותו אל המידה המתאימה לה. צדקה וגמילות חסדים ממשיכות את האור אל חסד, הזרוע הימנית.

ועל ידי קיום מצות דינים נמשך בגבורה דרועא שמאלא וכן ע"י אתדל"ת [אתערותא דלתתא] כשכובש את יצרו שהוא ג"כ בחינת גבורה כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] איזהו גבור^{74, 75} כוי ועיין מ"ש מזה באריכות בד"ה משה ידבר.^{76, 77, 78}

ובאמצעות קיום מצוות הדינים נמשך הדבר בגבורה, הזרוע השמאלית; וכך גם באמצעות אתערותא דלתתא, כאשר אדם כובש את יצרו, שגם היא בחינת גבורה, כפי שאמרו חז"ל: "איזהו גיבור?" וכוי. ועיינו במה שנכתב על כך בהרחבה במאמר המתחיל "משה ידבר".

מצוות הדינים ממשיכות את האור אל גבורה, הזרוע השמאלית, וכך גם כיבוש היצר, שהמשנה מכנה גבורה אמיתית: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו". להרחבה בנושא מפנה אדמו"ר הזקן למאמר "משה ידבר".

12 ועפ"י [ועל פי זה] יובן גם כן ענין מעלת עסק התורה על כל שאר המצות כי הנה יש ב' מדרגות בבחינת רמ"ח אברים.

על פי זה יובן גם עניין מעלת לימוד התורה על פני כל שאר המצוות. שהרי יש שתי מדרגות בבחינת רמ"ח איברים: אותו מודל מסביר מדוע לימוד התורה נעלה מכל שאר המצוות. לאיברים עצמם יש שתי מדרגות.

האחד האברים החיצוניים והבי אברים הפנימיים ועד"מ באדם התחתון אברים הפנימיים בהם הוא התלכשות פנימיות החיות יותר מבאברים החיצוניים ולכך רוב אברים הפנימיים נקובתם במשהו. מה שאין כן באברים החיצוניים.

המדרגה הראשונה היא האיברים החיצוניים, והשנייה — האיברים הפנימיים. לשם משל, באדם התחתון, פנימיות החיות מלוכשת באיברים הפנימיים יותר משהיא מלוכשת באיברים החיצוניים. לכן, ברוב האיברים הפנימיים, נקב בכל גודל שהוא פוסל [את הבהמה], שלא כאיברים החיצוניים.

יש איברים חיצוניים ואיברים פנימיים, ופנימיות חיות הנפש נוכחת בעומק רב יותר באיברים הפנימיים. הדבר משתקף גם בהלכה: נקב קטן ככל שיהיה ברוב האיברים הפנימיים מטריף את הבהמה, אך לא באיברים החיצוניים.

13 והנמשל יובן דאף על פי שאין לו גוף ולא דמות הגוף⁷⁹ עכ"ז [עם כל זה] דברה תורה כלשון בני⁸⁰ אדם ויש שם ג"כ בחי' פנימיות וחיצוניות ודרך כלל

את המשל המקביל אפשר להבין כך: אף שאין לו גוף ולא דמות הגוף, בכל זאת "התורה דיברה בלשון בני אדם", וגם שם יש [בחינה של] פנימיות וחיצוניות. באופן כללי,

לה' אין גוף, כפי שנאמר בפיוט "יגדל", אך התורה מדברת בלשון בני אדם, ולכן גם למעלה יש פנימיות וחיצוניות.

הנה מצות עסק התורה הוא כביכול מבחינת אברים הפנימיים כי אורייתא מחכמה נפקת וכתוב בחכמה חכמת אדם תאיר פניו^{81,82,83} וכענין צהבו פניו של רבי אבהו⁸⁴ על ידי שמצא

מצוות לימוד התורה היא, כביכול, מבחינת האיברים הפנימיים, שכן "התורה יוצאת מחכמה", ועל החכמה נאמר: "חכמת אדם מאירה את פניו". כך היה כאשר פניו של רבי אבהו קרנו משום שמצא

לימוד התורה מקביל לאיברים הפנימיים, מכיוון שהתורה נובעת מחכמה, חכמתו של ה'. החכמה ניכרת בפנים, כפי שנאמר בקהלת; והתלמוד הירושלמי מספר שפניו של רבי אבהו קרנו כשמצא תוספתא.

תוספתא חדתא⁸⁵ שע"י זה יש הארת פנים כך נמשך למעלה להיות יאר ה' פניו אליך בחינת פנימיות.⁸⁶

תוספתא חדשה. כשם שבזכות זאת הפנים מאירות, כך נמשכת למעלה הארה, כדי ש"יאיר ה' את פניו אליך" — [בחינת] הפנימיות.

כשם שהחכמה מאירה את פני האדם, כך לימוד התורה ממשיך למעלה את הארת פני ה', כפי שנאמר בברכת כהנים. "פנים" כאן פירושה פנימיות.

14 וכמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] כל הקורא ושונה ⁸⁷ הקדוש ברוך הוא ⁸⁸ קורא ושונה כנגדו. ⁸⁹ וענין

זה שהקב"ה קורא ושונה כנגדו הוא גילוי בחינת אור א"ס בחי"ע [בחכמה עילאה]

וכמאמר חז"ל: "כל הקורא ושונה, הקדוש ברוך הוא קורא ושונה כנגדו". העובדה שהקדוש ברוך הוא קורא ושונה כנגדו היא גילוי של בחינת אור אין סוף בחכמה עילאה,

המדרש אומר שכאשר אדם לומד תורה, ה' לומד "כנגדו". אדמו"ר הזקן מסביר שהדבר מבטא את גילוי אור אין סוף עצמו בחכמה עילאה — החכמה שהיא התורה.

כי מצד עצמו אינו מערך בחינת חכמה כלל והרי זה גילוי בחינת פנימיות וכמו במוח שבראש שם גילוי פנימיות החיות וזהו כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ⁹⁰ כו'.

שהרי מצד עצמו הוא אינו שייך כלל למדרגת החכמה. גילוי זה הוא של בחינת פנימיות, בדומה לכך שבמוח שבראש מתגלה פנימיות החיות. זהו פירוש הפסוק: "כי באור פניך נתת לנו תורת חיים" וכו'.

ה' מצד עצמו הוא למעלה לגמרי מחכמה, ולכן גילוי זה הוא גילוי של פנימיותו. כשם שהחיות הפנימית ביותר של האדם מתגלה במוח, כך בתורה מתגלים "פני" ה', כפי שנאמר בתפילה: "כי באור פניך נתת לנו תורת חיים".

ואמנם בעסק מעשה המצות הוא המשכה בבחינת אברים החיצונים כמשל על ידי גמ"ח [גמילות חסדים] נמשך בבחי' חסד ⁹¹ דרועא ימינא כו' ולכן תלמוד תורה כנגד כולם ^{92,93} להיותו בבחינת הפנימיות

ואולם בקיום המצוות נמשכת ההשפעה אל האברים החיצוניים; לדוגמה, באמצעות גמילות חסדים היא נמשכת בבחינת חסד, הזרוע הימנית, וכו'. לכן "תלמוד תורה כנגד כולם", משום שהוא שייך לבחינת הפנימיות.

קיום המצוות ממשיך את האור אל ה"אברים החיצוניים"; מעשי חסד, למשל, ממשיכים אותו אל חסד, הזרוע הימנית. לכן נאמר במשנה שתלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות: הוא שייך לבחינת הפנימיות.

(וכמו עד"מ החיות שבמוחין כולל כללות כל החיות של הרמ"ח אברים כמ"ש בסי' של בינונים פנ"א הנ"ל כך התורה היא המוחין של כללות המצוות וכמ"ש בביאור ע"פ ויהי קול מעל לרקיע ⁹⁴ כו' והיינו שהיא מוחין דז"א כמ"ש על פי השמים כסאי) ⁹⁵

(וכמו שעל דרך משל החיות שבמוח כוללת את החיות של כל רמ"ח האברים בכללותה, ככתוב בספר של בינונים, פרק נ"א, שהוזכר לעיל, כך התורה היא המוחין של המצוות בכללותן, ככתוב בביאור על הפסוק "ויהי קול מעל לרקיע" וכו'; כלומר, היא המוחין של ז"א, ככתוב על הפסוק "השמים כסאי").

במאמר מוסגר מובאת הקבלה: כשם שהמוח כולל את חיות כל האברים (תניא, פרק נ"א), כך התורה היא ה"מוח" של כלל המצוות. במונחים קבליים, היא המוחין של ז"א, המדות, כפי שמוסבר בשני מאמרים אחרים.

וזהו והנגלות לנו ולבנינו⁹⁶ הן תורה ומצות אותיות ו"ה שבשם הוי"ו הוי"ו הוא בעסק התורה שיהיה הקב"ה קורא ושונה כנגדו והה"א הוא במעשה המצות

וזהו "והנגלות לנו ולבנינו" — הן התורה והמצוות, אותיות ו"ה שבשם הוי"ו. הוי"ו היא בעסק התורה, שעל ידה הקדוש ברוך הוא קורא ושונה כנגד הלומד, והה"א היא בקיום המצוות.

ה"נגלות לנו ולבנינו" הן התורה והמצוות, האותיות ו"ה. לימוד התורה ממשיך את הוי"ו, שבה ה' "קורא ושונה כנגד" הלומד, וקיום המצוות ממשיך את הה"א.

וזהו זכרי עם ו"ה שעולה רמ"ח היינו שעל ידי מ"ע [מצות עשה] נמשך יחוד ו"ה (ופי' זכרי עם ו"ה הנה לפי' הגמרא ספ"ג [סוף פרק ג'] דפסחים משמע דזכרי זהו הקריאה של הוי"ו

וזהו "זכרי עם ו"ה", העולה בגימטריה רמ"ח: כלומר, על ידי מצוות עשה נמשך יחוד ו"ה. (אשר לפירוש "זכרי עם ו"ה": לפי הסבר הגמרא בסוף פרק ג' בפסחים, משתמע ש"זכרי" הוא הקריאה של הוי"ו,

זהו פירוש "זכרי עם ו"ה", העולה בגימטריה רמ"ח: מצוות עשה ממשיכות את יחוד וי' והי'. במאמר מוסגר ארוך מוסיף אדמו"ר הזקן פירוש נוסף, על פי הגמרא בפסחים, שלפיו "זכרי" הוא אופן הקריאה של שם הוי"ו.

כמו שנקרא בשם אדנות והיינו כי קיום המצות צ"ל בבחינת קבלת עול בחינת עבד שעובד את האדון ועי' מורה שם אדני וכמ"ש במ"א בד"ה ועתה יגדל

כפי שהוא נקרא בשם אדנות. כלומר, את המצוות יש לקיים מתוך קבלת עול, כעבד העובד את אדונו; לכך רומז השם אדני, כפי שמוסבר במקום אחר, במאמר המתחיל "ועתה יגדל

את שם הוי"ו קוראים בשם אדני, שם המורה על אדנות. הדבר מתאים למצוות, שיש לקיימן מתוך קבלת עול, כעבד העובד את אדונו. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הפסוק "ועתה יגדל נא כח אדני".

נא⁹⁷ כח אדני⁹⁸ וא"כ פי' זכרי עם ו"ה שע"י מ"ע [מצות עשה] ממשיכים גילוי שם הוי"ה בשם אדנות ע"ד מ"ש והי' בהיכל קדשו⁹⁹ כו' וכענין כוונת אמן שהוא חיבור¹⁰⁰ הוי"ו אדני ועמ"ש מזה בביאור ע"פ שובה ישראל.^{101, 102}

נא כח אדני. ואם כן, פירוש "זכרי עם ו"ה" הוא שעל ידי מצוות עשה ממשיכים את גילוי שם הוי"ו בשם אדנות, בדומה לכתוב "והי' בהיכל קדשו" וכו', וכמו בכוונת "אמן", שהיא חיבור הוי"ו ואדני. וראו מה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "שובה ישראל".

על ידי מצוות עשה מתגלה הוי"ו בתוך אדני, כפי שנאמר "והי' בהיכל קדשו"; המילה "היכל" עולה בגימטריה אדני, 65. גם "אמן" עולה 91, כמניין הוי"ו, 26, ואדני, 65, ובכך היא מחברת ביניהם.

ובמא"א [ובמאורי אור] אות זי"ן סעיף י"ג פי' דזכרי בדכורא ז"א כו' ועי' בהקדמת תי"ז [תיקוני זוהר] ד' ד' ע"ב ודף ה' ע"א ובתיקון כ"ב דס"ב ע"ב ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' בראשית בהקדמתו לטעמי מצות ומי"ש בד"ה זכור את יום השבת לקדשו¹⁰³):

במאורי אור, אות ז', סעיף י"ג, מוסבר ש"זכרי" הוא בבחינת זכר, ז"א וכו'. ראו בהקדמת תיקוני זוהר, דף ד' ע"ב ודף ה' ע"א; בתיקון כ"ב, דף ס"ב ע"ב; בלקוטי תורה [של האריז"ל], פרשת בראשית, בהקדמתו לטעמי המצוות; וכן את מה שנכתב במאמר הפותח במילים "זכור את יום השבת לקדשו".

מקורות נוספים קושרים בין "זכרי" לבין "זכר": מאורי אור מפרש זאת כז"א, ההיבט הזכרי. אדמו"ר הזקן מציין גם את תיקוני זוהר, את הקדמת האריז"ל לטעמי המצוות, ומאמר העוסק בפסוק "זכור את יום השבת".

15 קיצור. ענין שמי עם י"ה שס"ה ל"ת [לא תעשה] זכרי עם ו"ה רמ"ח מ"ע [מצות עשה] מדוע ל"ת [לא תעשה] גבוהים ממ"ע [ממצות עשה]. פי' רמ"ח מ"ע [מצות עשה] הם רמ"ח אברים דמלכא.

סיכום. "שמי עם י"ה" הוא 365 מצוות לא תעשה; "זכרי עם ו"ה" הוא 248 מצוות עשה. מדוע מצוות לא תעשה נעלות ממצוות עשה? פירוש: 248 מצוות עשה הן 248 איברי המלך,

סיכום של סעיף 2. הוא חוזר על המניין שבתקוני זוהר, על השאלה מדוע מצוות לא תעשה נעלות יותר, ועל הדימוי של מצוות עשה כ-248 איברי המלך.

המשכות אור א"ס בע"ס [בעשר ספירות] חסד כו' ועמ"ש מזה בד"ה אני ישנה ולכי ער¹⁰⁴. גבי רעיתי. והתורה היא אברים הפנימיים כו' ופי' זכרי עם ו"ה:

המשכות של אור אין סוף בעשר הספירות — חסד וכו'. ראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "אני ישנה ולכי ער", על [המילים] "רעיתי". התורה היא האיברים הפנימיים וכו'. וזהו פירוש "זכרי עם ו"ה".

האיברים הם ערוצים להמשכת אור אין סוף בעשר הספירות, כגון חסד, כפי שמוסבר במאמר על "אני ישנה ולכי ער", במילים "רעיתי". התורה היא האיברים הפנימיים, והפסקה מסתיימת בפירוש "זכרי עם ו"ה".

קטע 3 • 161-20

הנסתרות: חכמה שמן האין ודרך השלילה

16 ג אבל שמי עם י"ה שס"ה ל"ת [לא תעשה] הן נמשכים מבחי' י"ה שע"ז נאמר הנסתרות לה' אלקינו שהם למעלה מבחי' ו"ה וביאור ענין לשון נסתרות שנק' כן בחי' י"ה.

3. אבל "שמי עם י"ה", כלומר שס"ה הלאווין, נמשכים מבחינת י"ה, שעליה נאמר: "הנסתרות לה' אלקינו"; הם למעלה מבחינת ו"ה. [ועתה] נבאר את משמעות הביטוי "נסתרות", שבו מכונה בחינת י"ה.

סעיף 3 עוסק בלאווין, שמקורם ב"ה, המכונה "הנסתרות". כעת מסביר אדמו"ר הזקן מדוע בחינה זו נקראת נסתרת.

דהנה כתיב והחכמה מאין תמצא.¹⁰⁵ פ"י שהחכמה היא ראשית הגילוי בהשתלשלות¹⁰⁶ והוא היו"ד דשם הוי".¹⁰⁷

שהרי כתוב: "והחכמה מאין תמצא". פירוש הדבר הוא שחכמה היא תחילת הגילוי בהשתלשלות, והיא היו"ד שבשם הוי".

הפסוק באיוב, הנקרא כאן "חכמה נמצאת מאין", מלמד שחכמה היא נקודת הגילוי הראשונה, הנמשכת ממה שלמעלה מן הגילוי. בשם הוי", החכמה היא היו"ד.

17 ועיז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] ביו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא].¹⁰⁸ פ"י שמהחכמה נמשך בבחי' בינה שהוא הבנת והשגת אלקות שממנה שרש העוה"ב [העולם הבא] יושבין ונהנין¹⁰⁹ כו'. להנחיל אוהבי יש.¹¹⁰

על כך אמרו חז"ל: "ביו"ד נברא העולם הבא". כלומר, מחכמה נמשכת [הארה] אל [בחינת] בינה, שהיא הבנה והשגה באלוקות, וממנה שורשו של העולם הבא, שבו [הצדיקים] "יושבים ונהנים" וכו': "להנחיל אוהבי יש".

הגמרא אומרת שהעולם הבא נברא באות יו"ד. מחכמה נמשכת הארה אל בינה, שהיא תפיסת האלוקות, וממנה שורשו של העולם הבא, שבו הצדיקים "יושבים ונהנים" מזיו השכינה. זהו ה"יש" שה' מנחיל לאוהביו.

וזהו בחי' יש מאין כי החכמה היא עדיין בחי' אין כח מ"ה [מה]¹¹¹ לפי שמאין תמצא.

זהו [העניין של] "יש מאין", שכן חכמה עדיין בבחינת אין, כוח מה, מפני שהיא נמצאת מאין.

בינה היא "יש" הנמשך מ"אין", שכן חכמה עדיין בבחינת אין. שמה נקרא "כוח מה" — מצב שעדיין לא נעשה דבר מוגדר, מפני שהוא בא מן האין שלמעלה ממנו.

18 ואמנם בחינת האין שממנו תמצא החכמה הוא בחינה שלפני כל ההשתלשלות דשם הוי' ועיז אמרו כס"י [בספר יצירה] לפני אחד מה אתה סופר^{112, 113}

ואולם בחינת האין שממנה נמצאת החכמה היא בחינה הקודמת לכל ההשתלשלות של שם הוי'. ועל כך אמרו בספר יצירה: "לפני אחד, מה אתה סופר?"

האין, ה"כלום" שממנו באה החכמה, הוא בחינה הקודמת לכל סדר ההשתלשלות המתגלגל בשם הוי'. שאלת ספר יצירה, "לפני אחד, מה אתה סופר?", מתארת זאת: לפני המספר הראשון אין מה לספור.

וכמאמר אנת הוא חד¹¹⁴ ולא בחושבן¹¹⁵ ושם הוא למעלה משום השגה וגילוי דלית מחשבה תפיסא ביה כלל רק החכמה שמאין תמצא¹¹⁶ הוא ראשית הגילוי.

וכמאמר: "אתה הוא אחד ולא בחשבון". שם הוא למעלה מכל השגה וגילוי, שכן "אין מחשבה תופסת בו כלל"; רק החכמה, הנמצאת מן האין, היא תחילת הגילוי.

ב"פתח אליהו" נאמר שה' הוא "אחד ולא בחשבון", ושאין מחשבה תופסת בו כלל. בדרגה זו אין גילוי; הגילוי מתחיל רק בחכמה.

וז"ש [וזהו שכתוב] רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] כברייתו של עולם¹¹⁷ ברישא חשוכא והדר נהורא כי נהורא היינו בחיי חכמה ראשית הגילוי.

וזהו שאמרו חז"ל: "כברייתו של עולם, ברישא חשוכא והדר נהורא", שכן "אור" הוא בחינת החכמה, תחילת הגילוי.

ביטוי התלמוד "כברייתו של עולם, ברישא חשוכא והדר נהורא" מתפרש כאן כתיאור של החכמה. ה"אור" הוא החכמה, הגילוי הראשון.

וכדי להיות התהוות החכמה מאין הוא ע"י ברישא חשוכא שמוכרח להיות העלם והסתר תחלה¹¹⁸ שלא יתגלה מהבחי אין שלמעלה מהחכמה.

כדי שהחכמה תתהווה מן האין, הדבר נעשה באמצעות "ברישא חשוכא": תחילה מוכרחים להיות העלם והסתר, כדי שלא תתגלה בחינת האין שלמעלה מן החכמה.

לפני שהחכמה יכולה להופיע מן האין, נדרשת "חשכה" – הסתרה – כדי שהאין שלמעלה מן החכמה לא יתגלה בעצמו.

ועל זה נאמר ישת חשך סתרו¹¹⁹ (ועמ"ש מזה בד"ה שחורה אני ונאווה^{120, 121} אש שחורה ע"ג [על גבי] אש לבנה)

ועל כך נאמר: "ישת חושך סתרו". (ועיינו במה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "שחורה אני ונאווה": אש שחורה על גבי אש לבנה.)

מילות הפסוק "ישת חושך סתרו" מתארות את ההסתר הזה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "שחורה אני ונאווה", העוסק באש שחורה על גבי אש לבנה.

וע"י חשך והעלם זה נמשך אח"כ להיות בחינת נהורא בחכמה ראשית הגילוי ומרומז באות יו"ד שהוא רק נקודה אחת

באמצעות החשך וההעלם הזה נמשכת לאחר מכן בחינת האור שבחכמה, תחילת הגילוי. הדבר נרמז באות יו"ד, שהיא נקודה אחת בלבד,

לאחר ההסתר מגיע ה"אור" של החכמה. הוא מיוצג באות יו"ד, האות הקטנה ביותר, נקודה אחת.

כי עיקר ומקור הוא מה שבבחינת העלם ישת חשך סתרו והגילוי משם רק הארה קטנה בחינת יו"ד נקודה בעלמא

כי העיקר והמקור הוא מה שנמצא בבחינת ההעלם, "ישת חושך סתרו", והגילוי שממנו הוא הארה קטנה בלבד – בחינת יו"ד, נקודה בעלמא.

היו"ד היא נקודה בלבד, משום שהמקור העצמי נשאר נסתר ב"ישת חושך סתרו"; ממנו יוצאת רק הארה קטנה.

(ועיין מ"ש מענין יו"ד דשם הוי' בכה"ז [בביאורי הזהר] פ' אחרי¹²² ע"פ המאמר שם דע"ט ע"ב הביאו עלי כפרה)¹²³ ומיו"ד נמשך בבחינת ה'.

(ועיינו במה שנכתב בעניין היו"ד של שם הוי' בביאורי הזהר, פרשת אחרי, על המאמר שם, דף עט ע"ב: "הביאו עלי כפרה"). ומהיו"ד נמשכת בחינת ה"א.

אדמו"ר הזקן מפנה לביאורי הזהר על פרשת אחרי, בעניין מאמר הזהר "הביאו עלי כפרה", ביחס ליו"ד של שם הוי'. מן היו"ד, החכמה, נמשך האור אל ה"א, הבינה.

וזהו שנקראו הנסתרות שהם בחינת עלמא דאתכסיא (ונקראו ג"כ מעמקים^{124, 125} כמ"ש במא"א [במאורי אור] אות מ"ם ספ"ז¹²⁶ ובזח"ג [ובזהר חלק ג] ס"פ ויקרא¹²⁷ ודרס"ה ע"ב ובפ' בשלח דס"ג ע"ב¹²⁸ ועי"ז נאמר מאד עמקו מחשבותיך¹²⁹ וכמ"ש בדי"ה באתי לגני^{130, 131} ועיין מ"ש

משום כך הן נקראות "הנסתרות": הן [בחינת] העולם הנסתר. (הן נקראות גם "מעמקים", כמובא ב"מאורי אור", אות מ"ם, סעיף פ"ז; בזוהר, חלק ג', סוף פרשת ויקרא, דף רס"ה ע"ב; ובפרשת בשלח, דף ס"ג ע"ב. ועל כך נאמר: "מאוד עמקו מחשבותיך", כפי שמבואר במאמר הפותח במילים "באתי לגני". ועיינו במה שנכתב

משום כך נקראות י"ה "הנסתרות": הן שייכות ל"עלמא דאתכסיא", העולם הנסתר. בסוגריים ארוכים מציין אדמו"ר הזקן שהן נקראות גם "מעמקים", ומפנה ל"מאורי אור", לזוהר ולפסוק "מאוד עמקו מחשבותיך", וכן למאמר "באתי לגני".

בביאור ע"פ אלה מסעי^{132, 133} בענין שהחכמה נקרא אמת וזהו ענין חותמו של¹³⁴ הקדוש ברוך הוא¹³⁵ אמת ומשם מובן מעלת החכמה הנקרא י"ה על המדות שהן בחינות ו"ה ונקראו חו"ב [חכמה ובינה] ג"כ מעייני הישועה¹³⁶ כמ"ש במא"א [במאורי אור] שם סעיף פ"ד).¹³⁷

בביאור על הפסוק "אלה מסעי", בעניין שחכמה נקראת "אמת"; זהו פירוש "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת". משם מובן יתרונה של חכמה, הנקראת י"ה, על המדות, שהן בחינת ו"ה. חכמה ובינה נקראות גם "מעייני הישועה", כמובא שם ב"מאורי אור", סעיף פ"ד.

במאמר על "אלה מסעי" נקראת חכמה "אמת", והיא חותמו של הקדוש ברוך הוא. מכאן מובן יתרונה של חכמה, י"ה, על המדות, ו"ה. חכמה ובינה נקראות גם "מעייני הישועה".

והנה משם הוא שרש הלי"ת [הלא תעשה] כי הנה להיות עכשיו גילוי מבחי' הנסתרות בחינת ישת חשך סתרו א"א כלל להיות הגילוי אפילו למעלה בעולמות העליונים בהשגת המהות ממש מאחר דלית מחשבה תפיסא ביה כלל.

משם שורש הלא-תעשה. שכן, אף שיש עכשיו גילוי מן הנסתרות, מבחינת "ישת חושך סתרו", אי אפשר כלל שהגילוי יהיה, אפילו בעולמות העליונים, כהשגה של המהות ממש, מאחר שאין מחשבה תופסת בו כלל.

מדרגה נסתרת זו היא שורש הלא-תעשה. כל גילוי ממנה בזמן הזה, אפילו בעולמות העליונים, אינו יכול להיות תפיסה במהותה, שהרי אין מחשבה תופסת בו כלל.

רק ענין הגילוי הוא ההשגה איך שאינו מושג ושאי אפשר שיהיה בו השגה ונקרא ענין השגה זו דרך השלילה¹³⁸

אלא עניינו של הגילוי הוא ההשגה בכך שאינו מושג ושאי אפשר להשיג אותו. להשגה מסוג זה קוראים "דרך השלילה",

מה שאפשר לגלות הוא רק ההבנה שאין אפשרות להבין. השגה כזאת נקראת "דרך השלילה": ידיעה מה הדבר אינו.

כמו ענין חכים ולא בחכמה ידיעא¹³⁹ א"א להיות השגת מהות בחינת חכים רק שנשלול איך דלא בחכמה ידיעא שאינו מערך וסוג ומהות החכמה שבהנבראים שהחכמה שבנבראים

כמו בעניין "חכים ולא בחכמה ידיעא": אי אפשר להשיג את מהותה של בחינת "חכים", אלא רק לשלול ולתפוס שהוא "לא בחכמה ידיעא", כלומר שאינו מן הסוג, המין והמהות של החכמה שבנבראים. שהרי החכמה שבנבראים

המאמר "חכים ולא בחכמה ידיעא" הוא דוגמה לכך. איננו יכולים להשיג מהי חכמתו של ה', אלא רק שהיא שונה מכל חכמה המוכרת לנבראים.

הוא דבר נוסף על עצמותו מה שאין כן הוא יתברך וחכמתו אחד ודבר זה אי אפשר להשיג איך הוא רק שנדע השלילה דלא בחכמה ידיעא כו'

היא דבר נוסף על עצמותו של הנברא, ואילו אצלו יתברך אין הדבר כך: הוא וחכמתו אחד. אי אפשר להשיג כיצד הדבר כך; אפשר לדעת רק בדרך השלילה, שהוא "לא בחכמה ידיעא" וכו'.

חכמתו של נברא היא דבר נוסף על עצמותו, ואילו ה' וחכמתו אחד. איננו יכולים להשיג כיצד הדבר אפשרי, ורק יודעים בדרך השלילה.

וכן הרי מן השכל שבאדם לא יתהווה שום דבר וחכמתו ית' הוא המהווה יש מאין הבריאה

וכך גם מן השכל שבאדם לא מתהווה שום דבר, ואילו חכמתו יתברך היא המהווה את הבריאה יש מאין,

הבדל נוסף: שכל אנושי אינו יוצר דבר, ואילו חכמתו של ה' מהווה את הבריאה יש מאין.

כמ"ש בחכמה עשית¹⁴⁰ הרי דבר זה א"א להשיג איך מבחי' החכמה יהיה הוי' מאין ליש הרי שא"א להשיג המהות רק השלילה דלא בחכמה ידיעא כו',

כמו שכתוב: "בחכמה עשית". אי אפשר להשיג כיצד מבחינת החכמה מתהווה הויה מאין ליש. הרי שאי אפשר להשיג את המהות, אלא רק בדרך השלילה: "לא בחכמה ידיעא" וכו'.

הפסוק אומר: "כולם בחכמה עשית", אך אי אפשר לתפוס כיצד החכמה מהווה יש מאין. שוב, אפשר לדעת רק בדרך השלילה.

(ובענין השלילה יש ג"כ מדרגות השגות רבות לאין קץ שהרי אנו לא נוכל רק להשיג איך דלא בחכמה ידיעא שאינו מערך השכל אנושי

גם בשלילה יש מדרגות רבות לאין קץ של השגה. שהרי איננו יכולים להשיג אלא כיצד הוא "לא בחכמה ידיעא" — שאינו בגדר השכל האנושי;

בסוגריים מוסבר שגם לשלילה עצמה יש מדרגות אין־סופיות. אנו יכולים להבין רק שחכמת ה' היא מעבר לשכל האנושי.

והרי יש מדרגות אין קץ בחכמה ידיעא עצמו שהיא חכמה דבי"ע וג"ע [וגן עדן] העליון כו' ושם ישיגו איך שאינו מערך חכמה ידיעא דג"ע [דגן עדן] כו', וגם יושג יותר מהו הענין לא בחכמה ידיעא ואיך ענין השלילה והמ"י [והמשכיל יבין].

ובכל זאת, גם ב"חכמה ידיעא" עצמה יש מדרגות אין־סופיות — כלומר, בחכמת [עולמות] בריאה, יצירה ועשיה ובגן עדן העליון וכו'. ושם ישיגו כיצד הוא אינו בגדר החכמה הידועה של גן עדן וכו'; וגם יושג לעומק רב יותר מה פירוש "לא בחכמה ידיעא" וכיצד פועלת השלילה. המבינים יבינו.)

מעלינו יש מדרגות אין־סופיות של "חכמה ידיעא" — חכמת עולמות בריאה, יצירה ועשיה וחכמת גן עדן העליון. הנשמות שם תופסות שה' הוא מעבר גם לחכמה זו, וכך מבינות את השלילה בעומק רב יותר.

ומשם נמשכו שרש מצות ל"ת [לא תעשה] שענינם ג"כ הוא השלילה במעשה לא תאכל חלב לא תאכל דם.

ומשם נמשך שורשן של מצוות לא תעשה, שגם עניינן הוא שלילה במעשה: "לא תאכל חלב", "לא תאכל דם".

האיסורים נמשכים משורש זה, ולכן גם הם ביטוי של שלילה במעשה: לא לאכול חלב, לא לאכול דם.

והוא לפי ששרשם מבחי' ישת חשך סתרו שאינו בא עכשיו בהשגה נגלית רק בבחינת השגת השלילה כו'.

וזה מפני ששורשן מבחינת "ישת חושך סתרו", שאינה באה כעת בהשגה גלויה, אלא רק כהשגת השלילה וכו'.

האיסורים הם בצורת שלילה, משום ששורשם, ה"חושך" הנסתר, ניתן להשגה כעת רק בדרך השלילה.

לכך הכלי למטה להמשיך גילוי זה אי"א להיות ע"י מ"ע [מצות עשה] שהיא קום ועשה שהרי האתרוג הוא עד"מ כלי ואבר להאור הנמשך

לכן הכלי למטה להמשכת גילוי זה אינו יכול להיות מצוות עשה, שהיא בבחינת "קום ועשה". שהרי האתרוג, למשל, הוא כלי ואבר לאור הנמשך לתוכו,

מצוות עשה אינן יכולות לשמש כלי למדרגה זו, שכן הן מעשה פעיל. האתרוג, למשל, הוא "כלי" ו"אבר" לאור הנמשך לתוכו.

וזהו רק מבחי' ו"ה והנגלות שנמשך בכלים להיות מושג הלכך יש למטה ג"כ כלי לזה בקום ועשה.

וזה נמשך רק מבחינת ו"ה והנגלות, שנמשכות בכלים כדי שיהיו מושגות; לכן יש לכך גם כלי למטה, בבחינת "קום ועשה".

כלים כאלה שייכים רק לו"ה, למדרגה הגלויה, שבה האור נכנס לכלים וניתן לתפיסה; משום כך הכלים שלה למטה הם מעשים פעילים.

משא"כ לבחי' ישת חשך סתרו לא שייך כלי דהא לית מחשבה תפיסא ביה כלל רק ע"י ל"ת [לא תעשה] שלא לעשות המנגד

אבל בבחינת "ישת חושך סתרו" לא שייך כלי, שהרי "לית מחשבה תפיסא ביה כלל"; היא נמשכת רק באמצעות מצוות לא תעשה — על ידי אי-עשיית הדבר המנוגד לה,

למדרגה הנסתרת אין כלי, שכן שום מחשבה אינה יכולה לתפוס אותה. אפשר להמשיכה רק באמצעות מצוות לא תעשה, על ידי הימנעות מעשיית הדבר המנוגד לה.

והוא החלב שהוא מנגד ומסתיר לבחי' השראת הקדושה האלקי שאינו שורה רק בבחי' הביטול והוא בחי' חכמה כח מה

והוא החלב, שהוא מנגד ומסתיר את השראת הקדושה האלקית, שאינה שורה אלא במצב של ביטול; וזו בחינת חכמה, כוח מה.

החלב, למשל, מנגד ומסתיר את השראת הקדושה, השורה רק במקום שיש בו ביטול. הביטול הוא תכונת החכמה — כוח מה.

ולכן נק' החכמה אמת כמ"ש בבינוני' פל"ה בהג"ה¹⁴¹ וא"כ נמשך בחכמה אפס קצהו¹⁴² בבחי' גילוי מבחי' ישת חשך סתרו ע"י ביטול זה כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל] בפ"י ברישא חשוכא והדר נהורא כו', לכן חכמה נקראת "אמת", כפי שנכתב ב[ספר] הבינונים, פרק ל"ה, בהגהה. אם כן, רק קצה ממנה נמשך בחכמה בגילוי, מבחינת "ישת חשך סתרו", באמצעות ביטול זה, כפי שהוסבר לעיל בפירוש "ברישא חשוכא והדר נהורא" וכו'.

חכמה נקראת "אמת", כפי שמסבירה ההגהה בתניא, פרק ל"ה, משום שאור ה' שורה רק במקום של ביטול. לכן, באמצעות הביטול, מתגלה בחכמה רק "קצה" של המדרגה הנסתרת, בדומה ל"ברישא חשוכא והדר נהורא" — תחילה חושך ואחר כך אור.

לכך אכילת החלב הוא מנגד ומסתיר¹⁴³ בחי' הביטול ומונע הגילוי וע"י שיושב ולא עובר העבירה שבאה לידו¹⁴⁴ ה"ז [הרי זה] ממשיך מבחי' י"ה הנסתרות כנ"ל

לכן אכילת חלב מתנגדת לביטול ומסתירה אותו, ומונעת את הגילוי. כאשר אדם יושב ואינו עובר את העבירה שבאה לידו, הוא ממשיך בכך מבחינת י"ה, הנסתרות, כנזכר לעיל.

אכילת שומן אסור חוסמת את הביטול, ולכן גם את הגילוי. כאשר אדם יושב ואינו עובר את העבירה שבאה לידו, הוא ממשיך בכך מבחינת י"ה, הנסתרות.

כי אי"א להיות מהם המשכה רק ע"י בחי' כזו שהוא ענין השלילה¹⁴⁵ מן המנגד כו' וכמ"ש ולא תחללו¹⁴⁶ לא תעשו חלל וחסרון ועי"ז ממילא ישכון כו'.

כי אי אפשר שתהיה המשכה מהן אלא באמצעות בחינה כזאת, שעניינה שלילה של הדבר המתנגד וכו'. וכפי שנאמר: "ולא תחללו" — אל תעשו חלל וחסרון; ועל ידי כך, ממילא, [האור] ישרה וכו'.

אפשר להמשיך משם רק באמצעות סילוק הדבר המתנגד. הפסוק "ולא תחללו" נדרש כאן במשמעות של "אל תעשו חלל" — אל תיצרו חסרון; כאשר אין דבר המתנגד, האור שורה מאליו.

וזהו בחי' ענין בארץ לא זרועה¹⁴⁷ בחי' לא דל"ת [דלא תעשה] הוא למעלה מבחי' הן דמ"ע [דמצות עשה] כי ברישא חשוכא כו' ישת חשך סתרו.

וזהו עניינה של הבחינה "בארץ לא זרועה": ה"לא" של מצוות לא תעשה נעלה מן ה"הן" של מצוות עשה, כי "ברישא חשוכא" וכו', "ישת חשך סתרו".

זהו "ארץ לא זרועה" שבירמיהו: ה"לא" של מצוות לא תעשה נעלה מן ה"הן" של מצוות עשה, כשם שהחושך קודם לאור.

(ופי' שמי עם י"ה הנה לפמ"ש [לפי מה שכתוב] בגמרא ספ"ג [סוף פרק ג'] דפסחים הנ"ל שמי היינו שם הוי' כמו שנכתב וא"כ מהו שמי עם י"ה. אך י"ל [יש לומר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בבחי' פ' בשלח דפ"ו ע"ג [עמוד ג']¹⁴⁸ ע"פ עזי וזמרת¹⁴⁹ י"ה.

(באשר לפירוש "שמי עם י"ה": לפי הנאמר בגמרא בסוף פרק ג' בפסחים, שהזכרה לעיל, "שמי" הוא שם הוי' כפי שהוא נכתב. אם כן, מה פירוש "שמי עם י"ה"? ואפשר לומר על פי הכתוב בבחי', פרשת בשלח, דף פ"ו ע"ג, על הפסוק "עזי וזמרת י"ה".

במאמר מוסגר, על הביטוי "שמי עם י"ה": אם "שמי" הוא שם הוי' המלא כפי שהוא נכתב, מה מוסיף הביטוי "עם י"ה"? אדמו"ר הזקן משיב על פי דברי רבינו בחי' על הפסוק "עזי וזמרת י"ה".

וז"ל [וזה לשונן] ומצאתי במדרש תלים בפסוק עזי וזמרת י"ה בעוה"ז מקלסין אותו בשתי אותיות אבל לעוה"ב [לעולם הבא] בשש אותיות שנאמר כי ב"ה¹⁵⁰ הוי' צור עולמים. והיינו שהפסוק זה נאמר

וזה לשונו: "ומצאתי במדרש תהלים, על הפסוק עזי וזמרת י"ה: בעולם הזה מקלסים אותו בשתי אותיות, אבל לעולם הבא בשש אותיות, שנאמר: 'כי ב"ה הוי' צור עולמים". כלומר, הפסוק הזה נאמר

רבינו בחי' מצטט את מדרש תהלים: בעולם הזה משבחים את ה' בשתי אותיות, י"ה, ובעולם הבא בשש אותיות, י"ה והוי', כפי שנאמר בישעיהו: "כי ב"ה הוי' צור עולמים".

(בישעיה ס"י כ"ו) גבי ביום ההוא יושר השיר הזה¹⁵¹ שהוא שיר זכר שלע"ל [שלעתיד לבוא] לכן אזי מקלסין אותו בשש אותיות

(בישעיה, פרק כ"ו), בהקשר של "ביום ההוא יושר השיר הזה", שהוא שיר זכר שלעתיד לבוא; לכן אז יקלסו אותו בשש אותיות,

הפסוק בישעיהו קשור לשיר העתידי: "ביום ההוא יושר השיר הזה". הוא מכונה "שיר זכר", ולכן אז ישבחו את ה' בשש אותיות.

דהיינו שבח"י י"ה שהוא עכשיו בבח"י מעמקים שלא נגלה כלל בחיות העולמות שמקור ושרש חיותם מבח"י ו"ה הנה לעוה"ב [לעולם הבא] יומשך בבח"י גילוי ולכן הוסיף על שם י"ה כללות שם הוי".

כלומר, בחינת י"ה, שנמצאת כעת בבחינת "מעמקים" ואינה מתגלה כלל בחיות העולמות, שמקור ושרש חיותם מבחינת ו"ה, תימשך לעתיד לבוא בגילוי. לכן הוא הוסיף לשם י"ה את שם הוי' בשלמותו.

כעת י"ה נסתרת ב"מעמקים" ואינה מתגלה בחיות העולמות, שמקורה ושרשה מו"ה; לעתיד לבוא היא תתגלה, ולכן מצרפים את י"ה לשם הוי' המלא. לפי זה, "שמי עם י"ה" פירושו שם הוי' בצירוף י"ה.

19 וזהו שמי עם י"ה כו'. עוי"ל [עוד יש לומר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בת"א [בתורה אור] סד"ה וארא אל אברהם

פי' ושמי הוי' לא נודעתי¹⁵² לא הודעתי אין כתיב כאן אלא נודעתי כו' אני בעצמי בחי' יחיד כו' ע"ש.

וזהו "שמי עם י"ה" וכו'. אפשר להוסיף ולבאר על פי הכתוב בתורה אור, בסוף המאמר המתחיל "וארא אל אברהם", בפירוש "ושמי הוי' לא נודעתי": לא נאמר כאן "לא הודעתי", אלא "לא נודעתי" וכו' — אני בעצמי, [בחינת] יחיד וכו'. עיינו שם.

זהו ביאור נוסף ל"שמי עם י"ה", על פי המאמר בתורה אור "וארא אל אברהם". שם הפסוק "ושמי הוי' לא נודעתי" נדרש בדקדוק: לא נאמר "לא הודעתי", אלא "לא נודעתי", והכוונה לעצמותו של ה', בחינת יחיד, שאינה נודעת כלל.

א"כ פי' שמי עם י"ה היינו בחי' זו דשמי הוי' לא נודעתי נמשך ומתגלה בבחי' י"ה ע"י קיום מצות ל"ת [לא תעשה] כו'

אם כן, פירוש "שמי עם י"ה" הוא שבחינה זו של "שמי הוי' לא נודעתי" נמשכת ומתגלה בבחינת י"ה, באמצעות קיום מצוות לא תעשה וכו'.

"שמי" פירושו בחינת הוי' שאינה נודעת, ו"עם י"ה" פירושו שהיא נמשכת ומתגלה בבחינת י"ה על ידי שמירת האיסורים.

ועמ"ש במ"א בענין בשעה שישראל¹⁵³ עונין יהא שמיה רבא מברך הקב"ה מנענע בראשו¹⁵⁴ כו' וממשי"ש [וממה שכתוב שם] יובן ג"כ פי' שמי דהיינו שמיה רבא שנמשך בבחי' י"ה דהיינו ענין מנענע בראשו כו' ובמא"א [ובמאורי אור] פי' בע"א [באופן אחר]:¹⁵⁵

ועיינו במה שכתוב במקום אחר בעניין "בשעה שישראל עונין יהא שמיה רבא מברך", הקב"ה מנענע בראשו וכו'. ממה שכתוב שם יובן גם פירוש "שמי", היינו "שמיה רבא", הנמשך בבחינת י"ה, וזהו עניין "מנענע בראשו" וכו'. ובמאורי אור פירש זאת באופן אחר.

אדמו"ר הזקן מוסיף את דברי הגמרא שכאשר ישראל עונים "יהא שמיה רבא מברך", הקב"ה "מנענע בראשו": "שמיה רבא" נמשך בבחינת י"ה, ו"נענעו הראש" הוא גילוי זה. עוד הוא מציין שבמאורי אור מבואר הדבר באופן אחר.

20 קיצור. ענין החכמה מאין תמצא.¹⁵⁶ ברישא חשוכא¹⁵⁷ ישת חשך סתרו¹⁵⁸ והדר נהורא. ומשם שרש הל"ת [הלא תעשה]

תקציר. "החכמה נמצאת מאין". "תחילה חושך", "שם חושך סתרו", "ואחר כך אור". משם שורש מצוות לא תעשה, תקציר של סעיף 3: החכמה באה מאין; תחילה בא החושך, "שם חושך סתרו", ואחר כך האור; ושם נמצא שורש מצוות לא תעשה.

כי לפי דלית מחשבה תפיסא ביה כלל ואינו מושג בבחי' ¹⁵⁹ הן רק בבחי' השלילה ע"כ ע"ז באו המל"ת [המצוות לא תעשה] שהם ג"כ בבחי' לא. למנוע הדבר המסתיר לבחי' הביטול פי' שמי עם י"ה:

שכן כיוון ש"אין מחשבה תופסת בו כלל", ואין הוא מושג בבחינת "כן" אלא רק בבחינת שלילה, לכן באו מצוות לא תעשה לשם כך, וגם הן בבחינת "לא": למנוע את הדבר המסתיר את בחינת הביטול. פירוש "שמי עם י"ה".

מכיוון שה' נתפס לא באמצעות "כן" אלא רק באמצעות שלילה, גם המצוות הנמשכות ממנו הן בבחינת "לא": הן מונעות את מה שחוסם את הביטול. התקציר מסתיים בפירוש "שמי עם י"ה".

קטע 4 • 211-35

"כי שם עלו שבטים": שתי ירושלים ועדות

21 ד וזהו מ"ש ששם עלו שבטים¹⁶⁰ שבטי י"ה עדות לישראל להודות לשם הוי' פי' ששם עלו היינו בירושלים הבנויה¹⁶¹ כעיר¹⁶² שחוברה¹⁶³ כו'

4. זהו [פירוש] הכתוב: "כי שם עלו שבטים, שבטי י-ה, עדות לישראל, להודות לשם הוי'". פירוש "כי שם עלו" הוא: בירושלים הבנויה "כעיר שחוברה לה" וכו'.

סעיף 4 פותח בפסוק חדש, תהילים קכב, ד: "כי שם עלו שבטים, שבטי י-ה, עדות לישראל, להודות לשם הוי'". "שם" היא ירושלים, "הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו".

ופי בגמרא (פ"ק [פרק קמא] דתענית¹⁶⁴ ד' ה' ע"א) דפי' כעיר שחוברה לה היינו ירושלים שלמעלה והיינו כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] פ"ב [פרק ב'] דחגיגה¹⁶⁵ בשבעה רקיעים זבול שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח¹⁶⁶ כו'

הגמרא מפרשת (בפרק הראשון של תענית, דף ה, ע"א) ש"כעיר שחוברה לה" פירושו ירושלים שלמעלה. וזהו על פי מאמר חז"ל בפרק ב של חגיגה, על שבעת הרקיעים: זבול, שבו נמצאים ירושלים, בית המקדש והמזבח וכו'.

הגמרא בתענית מפרשת את "עיר שחוברה לה" כירושלים שלמעלה, המקבילה לירושלים שלמטה; והגמרא בחגיגה אומרת שירושלים, בית המקדש והמזבח שלמעלה נמצאים בזבול, אחד משבעת הרקיעים.

ופי' ששם עלו היינו כעיר שחוברה לה דהיינו בירושמ"ע [בירושלים של מעלה] שבעלותם בשלש רגלים בירושלים שלמטה להראות פני ה'

פירוש "כי שם עלו" הוא שעלו אל העיר שחוברה לה, כלומר אל ירושלים שלמעלה. כאשר עלו בשלושת הרגלים לירושלים שלמטה, "להראות לפני ה",

"שם עלו" פירושו שעלו אל ירושלים שלמעלה. הפסוק מתאר את העם העולה לרגל בשלושת הרגלים כדי להראות לפני ה' בירושלים שלמטה.

הנה בהיותם בירושמ"ט [בירושלים של מטה] שם עלו כשניהם¹⁶⁷ דהיינו גם בירושמ"ע [בירושלים של מעלה] כן פי' מהרמ"א [מהר"ם אלשיך]¹⁶⁸ (בתלים שם סי' קכ"ב) וכי' [וכתב] בשל"ה [בשני לוחות הברית] ר"פ ויחי¹⁶⁹ דלפי פשוטו ירושלים שלמטה הוא ירושלים אשר בכאן באה"ק [בארץ הקודש] כו'.

בהיותם בירושלים שלמטה, עלו שם בשתיהן, כלומר גם בירושלים שלמעלה. כך מפרש רבי משה אלשיך (על תהילים שם, פרק קכב). והשל"ה כותב בתחילת פרשת ויחי, שלפי פשוטו, ירושלים שלמטה היא ירושלים שכאן בארץ הקודש וכו'.

בעודם בירושלים שלמטה, עלו באותו זמן גם לירושלים שלמעלה. האלשיך מפרש שהם יכלו להיות בשני העולמות בעת ובעונה אחת מפני שהם "שכטי י-ה", שנתקדשו בשתי האותיות שבהן נבראו שני העולמות; והשל"ה מוסיף שלפי פשוטו ירושלים שלמטה היא העיר שבארץ הקודש.

אמנם יש גבוה מעל גבוה כי ירושלים שלמטה הוא שם אד' בגימטריא היכל שהוא היכל לשם הוי' אשר עליו נאמר ו'ה' בהיכל קדשו¹⁷⁰ כו' והוא ענין חיבור ויחוד ו"ה.

אולם יש גבוה מעל גבוה: ירושלים שלמטה היא שם אד', שערכו בגימטריה היכל, שכן היא היכל לשם הוי', שעליו נאמר: "וה' בהיכל קדשו" וכו'. זהו ענין החיבור והיחוד של ו"ה.

אולם יש כאן עומק נוסף: ירושלים שלמטה היא גם שם אד', שערכו בגימטריה היכל, והיא ההיכל לשם הוי'. זהו ייחוד ו"ה, החלק התחתון של השם.

22 וירושלים שלמעלה חיבור חכמה ובינה סוד חיבור ויחוד¹⁷¹ י"ה והוא מהפרדס ש"ח פיי"ג.¹⁷² והיינו כי

ירושלים פ"י יראה שלם^{173, 174} ונודע שיש יראה תתאה ויראה עילאה

וירושלים שלמעלה היא חיבור חכמה ובינה, סוד החיבור והייחוד של י"ה; כך מובא בפרדס, שער ח, פרק יג. כלומר, "ירושלים" פירושה יראה שלם, וידוע שיש יראה תתאה ויראה עילאה,

ירושלים שלמעלה היא הייחוד של חכמה ובינה, י"ה, כפי שמסביר הפרדס. "ירושלים" מחברת בין המילים "יראה" ו"שלם", כפי שמוכח במדרש; כאן הן נקראות "יראה שלם", כלומר יראה שלמה. ויש יראה תתאה ויראה עילאה.

וגם ב' בחי' שלום כמ"ש שלום שלום לרחוק ולקרוב¹⁷⁵ שהן ב' בחי' יחודים והמשכות הנ"ל דבחי' י"ה הנמשך ע"י קיום מצות ל"ת [לא תעשה] ובחי' ו"ה הנמשך ע"י קיום מ"ע [מצות עשה] כנ"ל.

וגם שתי בחינות של שלום, כמו שכתוב: "שלום שלום לרחוק ולקרוב". אלו הן שתי בחינות הייחוד וההמשכה שהוזכרו לעיל: [בחינת] י"ה, הנמשכת באמצעות קיום מצוות לא תעשה, ובחינת ו"ה, הנמשכת באמצעות קיום מצוות עשה, כפי שהוזכר לעיל.

יש גם שתי בחינות של שלום, כמו בפסוק "שלום שלום לרחוק ולקרוב". אלו הם שני הייחודים: י"ה, הנמשך באמצעות קיום מצוות לא תעשה, וו"ה, הנמשך באמצעות קיום מצוות עשה.

23 וזהו ענין יראה שלם שלמטה שבבחי' ו"ה ויראה שלם שלמעלה בבחי' י"ה ועל זה נאמר ששם עלו

שבטים¹⁷⁶ כו' שבעלותם בירושמ"ט [בירושלים של מטה] על ידי קיום מ"ע [מצות עשה] עלו בשניהם וכמשי"ת [וכמו שיתבאר] א"י"ה [אם ירצה השם].

זהו ענינה של יראה שלמה שלמטה, שהיא בבחינת ו"ה, ושל יראה שלמה שלמעלה, שהיא בבחינת י"ה. ועל כך נאמר: "שם עלו שבטים" וכו': כשעלו לירושלים שלמטה, באמצעות קיום מצוות עשה, עלו בשתייהן, כפי שיתבאר בעזרת ה'.

יש יראה שלמה תחתונה בבחינת ו"ה, ויראה שלמה עליונה בבחינת י"ה. כשעלו השבטים לירושלים שלמטה, באמצעות קיום מצוות עשה, הם עלו לשתייהן, כפי שיתבאר.

ועל ירושמ"ע [ירושלים של מעלה] על זה נאמר שבטי י"ה עדות לישראל שירושלים שלמעלה זהו חיבור ויחוד י"ה ואזי נקראו ג"כ נש"י [נשמות ישראל] שבטי יה עדות לישראל.

ועל ירושלים שלמעלה נאמר: "שבטי י"ה עדות לישראל", שכן ירושלים שלמעלה היא החיבור והייחוד של י"ה, ואז גם נשמות ישראל נקראות "שבטי י"ה עדות לישראל".

"שבטי י"ה עדות לישראל" מתייחס לירושלים שלמעלה, לייחוד של י"ה. שם נקראות גם נשמות ישראל "שבטי י"ה".

כי הנה עד"מ ענין עדות ועדים שהיא הגדה הנאמנת אין שייך אלא על דבר הנסתר ונעלם¹⁷⁷ מעיני הכל ע"ז צריך עדות שיעידו ע"ז אבל על דבר הנגלה אין צריך ואין שייך עדות.

הרי, בדרך משל, עדות ועדים — כלומר, הגדה נאמנה — שייכים רק לדבר נסתר ונעלם מעיני כול. על דבר כזה נחוצה עדות, כדי שיעידו עליו; אבל על דבר גלוי אין צורך בעדות, והיא גם אינה שייכת בו.

מדוע נאמר "עדות"? עדות נחוצה רק על דבר נסתר מן העין; אין צורך להעיד על דבר שכולם רואים.

24 ואפי' [ואפילו] על מלתא דעבידא לאגלויי ממש מיד לא הצריכה התורה עדות.¹⁷⁸ כמ"כ [כמו כן] עד"מ פי'

עדות לישראל¹⁷⁹ זהו על ירושמ"ע [ירושלים של מעלה] שהוא בחי' י"ה הנק' עלמא דאתכסיא¹⁸⁰

אפילו לגבי "דבר העשוי להתגלות", ממש מיד, התורה לא הצריכה עדות. בדומה לכך, בדרך משל, "עדות לישראל" מתייחסת לירושלים שלמעלה, שהיא בחינת י"ה, הנקראת העולם הנסתר (עלמא דאתכסיא),

גם דבר שעתיד להתגלות אינו זקוק לעדות, כפי שעולה מכלל התלמודי בעניין זה. לכן "עדות" מתאימה לירושלים שלמעלה, י"ה, הנקראת "העולם הנסתר".

כי בחי' יחוד ו"ה שהוא ענין אור הנמשך בכלים זהו הנק' עלמא דאתגליא ולכן נק' ירושלים שלמטה

כי בחינת יחוד ו"ה, שהוא ענין האור הנמשך בכלים, נקראת העולם הגלוי (עלמא דאתגליא), ולכן היא נקראת ירושלים שלמטה.

יחוד ו"ה, האור הנמשך בכלים, הוא "העולם הגלוי", והוא ירושלים שלמטה.

וזהו ענין זכרי עם ו"ה זכרי היינו שם אדני שהוא הנק' ירושמ"ט [ירושלים של מטה] כנ"ל כי הוא מקור לבי"ע והוא בסדר ההשתלשלות ואין שייך ע"ז עדות.

וזהו "זכרי עם ו"ה": "זכרי" הוא שם אדני, הנקרא ירושלים שלמטה, כפי שנתבאר לעיל, שהרי הוא מקור העולמות בריאה, יצירה ועשיה ונמצא בתוך סדר ההשתלשלות, ואין שייכת בו עדות.

"זכרי עם ו"ה" הוא שם אדני, ירושלים שלמטה: מקור העולמות בריאה, יצירה ועשיה, הנמצא בסדר ההשתלשלות. על מה שנמצא בסדר הגלוי אין צורך בעדות.

אבל י"ה נק' עלמא דאתכסיא שהוא למעלה מסדר ההשתלשלות ואינו נתפס כלל בשום כלי כו' כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל

אבל י"ה נקראת העולם הנסתר, שכן היא למעלה מסדר ההשתלשלות ואינה נתפסת כלל בשום כלי וכו', כי "לית מחשבה תפיסא ביה כלל".

י"ה, העולם הנסתר, נמצאת למעלה מסדר זה ואינה נתפסת בשום כלי, שכן שום מחשבה אינה יכולה לתפוס אותה.

ולכן על המשכת בחי' זו נאמר שבטי יה עדות לישראל שעם היות שאין מושג המהות ממש יש עדות ע"ז והיינו כי עדות אותיות דעות.¹⁸¹

לכן על המשכת בחינה זו נאמר "שבטי י"ה עדות לישראל": אף שאין משיגים ממש את המהות עצמה, יש עליה עדות. כלומר, אותיות המילה "עדות" הן אותיות "דעות".

על בחינה זו נאמר בפסוק "עדות": אף שאי אפשר להשיג את מהותה, מעידים עליה. המילה "עדות" מורכבת מאותיות כמו "דעות" — ידיעה המעידה על דבר שאינו נראה.

25 ועל זה נאמר ויקם עדות ביעקב¹⁸² וכתוב ועדותי זו אלמדם.^{183, 184} ועמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] בד"ה וידעת

היום ההפרש בין ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ובין סוכ"ע שבבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] נאמר ומבשרי אחזה¹⁸⁵
אלוה אחזה ממש

על כך נאמר: "הקים עדות ביעקב", ונאמר: "ועדותי זו אלמדם". ראו גם מה שנכתב בעניין דומה במאמר המתחיל "וידעת היום", על ההבדל בין ממלא כל עלמין ובין סוכב כל עלמין: על בחינת ממלא כל עלמין נאמר "ומבשרי אחזה אלוה" — אחזה ממש,

בתהילים נאמר "עדות ביעקב" ו"ועדותי זו אלמדם". במאמר "וידעת היום" מוסבר שהאור הממלא את העולמות הוא דבר שאפשר "לראות", כמאמר איוב: "ומבשרי אחזה אלוה".

אבל בבחי' סכ"ע [סוכב כל עלמין] נאמר ויאמינו בהוי"ה¹⁸⁶ ומ"מ נאמר וידעת היום^{187, 188} שיהיה נמשך בבחי' דעת ממש כו'.

ואילו על בחינת סוכב כל עלמין נאמר "ויאמינו בהוי"ה"; ואף על פי כן נאמר "וידעת היום" — שיש להמשיכו בבחינת דעת ממש וכו'.

לעומת זאת, את האור הסוכב את העולמות אפשר רק להאמין: "ויאמינו בהוי"ה". ואף על פי כן, התורה אומרת "וידעת היום" — כלומר, שגם אור זה יימשך לדעת ממש; זהו סוג הידיעה שעליו מעידה "עדות".

26 ויש לבאר פי' עדות לישראל ע"ד אמרם ז"ל [זכרוננו לברכה / זכרונם לברכה] בנר מערבי עדות היא¹⁸⁹

שהשכינה שורה בישראל.

אפשר לבאר את משמעות הביטוי "עדות לישראל" על פי דברי חז"ל על הנר המערבי: "עדות היא שהשכינה שורה בישראל".

הסבר נוסף לביטוי "עדות לישראל", המבוסס על דברי הגמרא על הנר המערבי במנורה: הוא היה "עדות לכך שהשכינה שורה בישראל".

ופיי העדות הוא ע"י שהי' [שהיה] נותן בה שמן כמדת חברותיה ואעפ"כ [ואף על פי כן] היתה דולקת יותר הרבה מהם עד שממנה הי' [היה] מתחיל ובה הי' [היה] מסיים הי' [הרי זה] עדות על השראת השכינה.¹⁹⁰

העדות הייתה בכך [הכהן] היה נותן בו שמן באותה מידה כמו בשאר הנרות, ואף על פי כן הוא דלק זמן רב הרבה יותר מהם, עד שההדלקה הייתה מתחילה ממנו ומסתיימת בו; זו עדות לכך שהשכינה שורה בישראל.

הנר המערבי קיבל אותה כמות שמן כמו שאר הנרות, ואף על פי כן דלק זמן רב הרבה יותר מהם, כך שהכהן התחיל את ההדלקה ממנו וסיים בו. הנס הזה העיד שהשכינה שורה בתוך ישראל.

27 והרי עכ"ז [עם כל זה] ענין זה הוא עשייה גשמי' [גשמיים / גשמיות / גשמית] שהנר דולק יותר ואינו ערוך למהות השראת השכינה

ובכל זאת, מדובר באירוע גשמי: הנר דולק זמן רב יותר, ואין לכך כל ערך ביחס למהות השראת השכינה,

הנס עצמו היה גשמי — הנר דלק זמן רב יותר — ואין הוא דומה להשראת נוכחותו של ה'.

שהוא גילוי אלקות ועכ"ז [ועם כל זה] הוא עדות ממש ע"זשנס זה עם היותו מעשה גשמי הוא עדות ממש על השראת השכינה אע"פ [אף על פי] שאין ערוך זה לזה.

שהיא גילוי אלקות; ובכל זאת, הדבר משמש עדות ממש לכך: הנס הזה, אף שהוא אירוע גשמי, הוא עדות ממש להשראת השכינה, אף שאין ערך בין זה לזה.

ובכל זאת, זו הייתה עדות אמיתית לכך. סימן גשמי יכול להעיד על מציאות רוחנית נשגבת לאין ערוך ממנו; הדבר מכין את הקרקע להבנת המצוות כ"עדות".

28 וכך פי' כאן בענין עדות לישראל ע"י שהיו עומדים צפופים ומשתחווים רוחים^{191, 192} כו' עדות היא ששם עלו¹⁹³ בירושמ"ע [בירושלים של מעלה] כמ"ש מהרמ"א [מהר"ם אלשיך].

כך גם כאן, זהו פירוש הדברים "עדות לישראל": [הנס] בכך שעמדו צפופים ובכל זאת השתחוו ברוח, וכו', הוא עדות לכך ש"שם עלו" לירושלים של מעלה, כפי שכותב רבי משה אלשיך.

המשנה מונה בין הנסים שבמקדש את העובדה שהאנשים עמדו צפופים ובכל זאת היה להם מרחב להשתחוות. הנס הגשמי הזה היה "עדות" לכך שכאשר עלו לירושלים של מטה, הם עלו גם לירושלים של מעלה.

וכך עדי"ז המצות נק' עדות כמ"ש בדרך עדותיך ששתי^{194, 195} והיינו שהציצית הם סימן לבחי' שער ריש' [רישיה] כעמר נקא¹⁹⁶ כו'

בדומה לכך, גם המצוות נקראות "עדות", כפי שנאמר: "בדרך עדותיך ששתי". כלומר, הציצית היא סימן ל[בחינת] "שער ראשו כעמר נקי", וכו',

בדומה לכך, גם המצוות נקראות "עדות". הציצית, למשל, היא סימן ל"שער ראשו כעמר נקי" בחזון דניאל, לדרגה עליונה שהיא מתאימה לה.

וכן התפילין לגבי תפילין דמארי עלמא¹⁹⁷ והסוכה למקיפי [למקיפים] עליונים והרי במהותן אין ערוך זה לזה אעפ"כ [אף על פי כן] הן עדות זה לזה

וכן התפילין ביחס לתפילין של אדון העולם, והסוכה ביחס לאורות המקיפים העליונים. במהותם אין כל יחס בין אלה לאלה; ואף על פי כן, הם מעידים זה על זה,

התפילין מתאימות ל"תפילין של אדון העולם", והסוכה לאורות המקיפים שלמעלה. אין להשוות בין המצווה הגשמית לבין מקבילתה הרוחנית, ובכל זאת זו מעידה על זו.

וכמו בענין התורה שיש בה נגלה ונסתר הנה אף שהנסתרות לה' אלקינו רק הנגלות לנו ולבנינו¹⁹⁸ עכ"ז [עם כל זה]

וכך גם בתורה, שיש בה חלק גלוי וחלק נסתר: אף ש"הנסתרות להוי' אלקינו", ורק "הנגלות לנו ולבנינו", אף על פי כן,

גם בתורה יש חלק גלוי וחלק נסתר. "הנסתרות לה'", ורק הדברים הגלויים ניתנו לנו.

הנה מן הנגלות יש עדות לכל משכיל על דבר¹⁹⁹ על הנסתרות וכמו שאנו יודעין מהגוף שהוא חי ומדבר אנו יודעין שיש לנו נפש כוי

מן הדברים הגלויים יש עדות על הדברים הנסתרים לכל מי שמתבונן בדבר; וכשם שאנו יודעים מן הגוף, שהוא חי ומדבר, שיש לנו נפש, וכו',

ובכל זאת, החלק הגלוי מעיד על החלק הנסתר למי שמתבונן בדבר, כשם שגוף חי ומדבר מעיד שיש בתוכו נפש.

כך מהמצוות גשמיות הנגלות לנו יש עדות על פנימיותן וכמ"ש כ"ז [כל זה] במ"א ע"פ וידעת היום²⁰⁰ כוי. כך מן המצוות הגשמיות, הגלויות לנו, יש עדות על פנימיותן, וכפי שהוסבר כל זה במקום אחר על הפסוק "וידעת היום", וכו'.

כך המצוות הגשמיות, שאנו יכולים לראות, מעידות על פנימיותן. אדמו"ר הזקן מפנה כאן למאמרו על הפסוק "וידעת היום".

29 ועד"ז יתפרש ענין עדות לישראל. פי' ישראל הוא בחי' אדם דלעילא שעל הכסא וכו' כנודע וכמ"ש במ"א בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק²⁰¹ כוי. והוא בחי' ו"ה שנקרא נגלות לגבי ו"ה שנקרא נסתרות.

על דרך זה יתבאר עניינה של "עדות לישראל". "ישראל" הוא [בחינת] האדם העליון שעל הכיסא וכו', כידוע, וכפי שמוסבר במקום אחר כמאמר המתחיל "זכור את אשר עשה לך עמלק" וכו'. זוהי [בחינת] ו"ה, הנקראת "הנסתרות" ביחס ל"ה, הנקראת "הנסתרות".

"ישראל" שלמעלה הוא "האדם" העליון הנראה על הכיסא בחזון הנביא, דמות של המדות, כפי שמוסבר במאמר על "זכור את אשר עשה לך עמלק". ביחס לשם, זוהי ו"ה, הנקראת "הנגלות", לעומת ו"ה, הנקראת "הנסתרות".

30 ואמנם עכ"ז [עם כל זה] נמשך מבחי י"ה להתלבש בו"ה דהיינו ענין מוחין דז"א הנמשך בו מחו"ב [מחכמה

ובינה] רק שזו ההארה אינה

אף על פי כן, נמשך מבחינת י"ה כדי להתלבש בו"ה — כלומר, המוחין של ז"א, הנמשכים אליו מחכמה ובינה; אלא שהארה זו אינה

אף ש"ה נסתרה, משהו ממנו נמשך לו"ה: המוחין, השכל, שז"א מקבל מחכמה ובינה. אך הארה זו אינה כפי שהיא במקורה.

כמו שהיא למעלה בבחי י"ה עצמו בחי ישת חשך סתרו כי נתצמצמה עד שתוכל להתלבש בבחי ו"ה ועכ"ז [ועם כל זה] היא מבחי י"ה ולמעלה מעלה מבחי ו"ה ע"כ נקי עדות

כפי שהיא למעלה, בבחינת י"ה עצמו, בבחינת ישת חושך סתרו, שכן היא הצטמצמה עד שביכולתה להתלבש בבחינת ו"ה. ואף על פי כן, מקורה בבחינת י"ה, והיא למעלה מעלה מבחינת ו"ה; לכן היא נקראת "עדות",

ב"ה עצמו זו בחינת ה"חושך" הנסתרת; כאן היא הצטמצמה כדי שתוכל להיכנס לו"ה. ובכל זאת, מקורה ב"ה, למעלה מעלה מו"ה, ולכן היא נקראת "עדות".

שהיא עדות ממש על בחי הנסתרות ישת חשך סתרו דאע"פ [דאף על פי] שכמו שהן במהותן ועצמותן א"א להן להתגלות למטה מ"מ נמשך משם בחי גילוי אור בישראל דלעילא עד שהוא עדות ממש על בחי י"ה

שהרי היא עדות ממש על הבחינות הנסתרות, "ישת חושך סתרו". אף על פי שכפי שהן במהותן ובעצמותן אי אפשר להן להתגלות למטה, בכל זאת נמשכת משם הארה של אור בישראל שלמעלה, והיא עדות ממש על בחינת י"ה.

זו עדות ממש על הבחינות הנסתרות: אף שאי אפשר לגלותן למטה כפי שהן, אור מהן מתגלה בישראל שלמעלה, ואור זה מעיד על י"ה.

דהיינו עדות אותיות דעות בסוד אל דעות הוי' והוא בחי הדעת הממשיך ההמשכה מבחי²⁰² י"ה שהן

חו"ב [חכמה ובינה] לבחי ו"ה שהן בחי המדות ועיין בבינוני ח"א [חלק א'] פ"ג [פרק ג'] וע' באדרי"ז [באדרא

זוטא] דרצ"א ע"א דעת דהיא סהדותא²⁰³ כו'

וזהו משום ש"עדות" מורכבת מאותיות "דעות", בסוד "אל דעות ה'". זוהי בחינת דעת, הממשיכה את השפע מבחינת י"ה, שהן חכמה ובינה, לבחינת ו"ה, שהן המדות. ראו בספר הבינונים, חלק א, פרק ג; וכן באדרא זוטא, דף רצ"א ע"א: "דעת דהיא סהדותא" וכו'.

"עדות" מורכבת מאותיות "דעות", ככתוב: "אל דעות ה'". זוהי בחינת דעת, המעבירה את השפע מחכמה ובינה (י"ה) אל המדות (ו"ה), כפי שמוסבר בפרק ג בתניא; האדרא זוטא מכנה את הדעת "עדות".

וכן ג"כ בכל אי מִיִּשְׂרָאֵל לַמִּטָּה עֵיִד מִיִּשׁ בְּרָבוֹת (וישלה ס"פ ע"ט) בפי י"ה עדות לישראל²⁰⁴ י"ה מעיד עליהן שהן בני אבותיהן כו'.

וכך גם בכל אחד מישראל למטה, על דרך מה שנאמר במדרש רבה (וישלה, סוף פרק ע"ט) בפירוש י"ה עדות לישראל: י"ה מעיד עליהם שהם בני אבותיהם וכו'.

כך גם בכל יהודי למטה. המדרש מפרש את הפסוק י"ה עדות לישראל כעדות ה' שהם בני אבותיהם.

והענין כמ"ש בברכות כי תשא (ס"פ מ"ו) ע"פ ועתה ה' אבינו אתה²⁰⁵ כו' ובפניהם הם ניכרים שנאמר (ישע"י [ישעיה] ס"א [סטרא אחרא]) כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך²⁰⁶ ה' והיינו ע"י שיש בכל

והענין הוא כפי שנאמר במדרש רבה, כי תשא (סוף פרק מ"ו), על הפסוק "ועתה ה' אבינו אתה" וכו': בפניהם הם ניכרים, שנאמר (ישעיה ס"א): "כל רואיהם יכירום, כי הם זרע ברך ה'". כלומר, מפני שיש בכל

מדרש אחר אומר שהיהודים ניכרים בפניהם, ככתוב בישעיה: "כל רואיהם יכירום, כי הם זרע ברך ה'". כפי שמסביר אדמו"ר הזקן, תכונה זו המאפשרת לזהותם נובעת ממה שיש בכל יהודי.

אי בחי' שם הוי' ממש כמ"ש במ"א בד"ה ראה אנכי²⁰⁷ נותן²⁰⁸ בחי' יו"ד הוא בחי' ביטול אליו ית' שלמעלה

אחד בחינה של שם הוי' ממש, כפי שמבואר במקום אחר במאמר המתחיל "ראה אנכי נותן". בחינת היו"ד היא ביטול אליו יתברך, שלמעלה

בכל יהודי יש שם הוי' ממש. היו"ד שבאדם היא ביטול לה', שלמעלה מהשגה ומהכנה.

מדעת ושכל המושג²⁰⁹ וכמ"ש בבינוני פרק י"ח ובחי' ה' הוא ענין התבוננות בגדולת ה' ובי' בחי' אלו נקראו תרין ריעין דלא מתפרשין²¹⁰ ונקי נקודה בהיכלא.

מהדעת ומהשכל המושג, וכפי שכתוב בספר הבינונים, פרק י"ח; ובחינת הה"א היא ההתבוננות בגדולת ה'. שתי בחינות אלו נקראות "תרין ריעין דלא מתפרשין", ונקראות "נקודה בהיכלא",

פרק י"ח בתניא מסביר בחינה זו שבחכמת הנשמה. הה"א היא ההתבוננות בגדולת ה', ושתי הבחינות נקראות "תרין ריעין דלא מתפרשין" ו"נקודה בהיכלא".

שהה"א וההתבוננות הוא היכל לגילוי בחי' הביטול של היו"ד כו' וזהו ענין י"ה עדות לישראל כו' ששם עלו כו'.²¹¹

שהרי הה"א, כלומר ההתבוננות, היא היכל לגילוי [הבחינה של] הביטול של היו"ד וכו'. זהו פירוש י"ה עדות לישראל וכו', "שם עליו" וכו'.

הה"א, ההתבוננות, היא ה"היכל" שבו מתגלה הביטול של היו"ד. זהו י"ה עדות לישראל: היו"ד והה"א מאירות בכל יהודי.

31 וזהו הנמשך ומתגלה ²¹² עיי קיום מצות לית [לא תעשה] שענינם בחי אתכפיא וביטול וזהו ששם עלו כו' להודות לשם ²¹³ הוי'.

זהו הדבר שנמשך ומתגלה באמצעות קיום מצוות לא תעשה, שענינן הוא [בחינת] אתכפיא וביטול. וזהו ששם עלוי וכו', "להודות לשם הוי'".

אור זה של יו"ד-ה"א נמשך באמצעות האיסורים, שענינם אתכפיא וביטול. לכן הפסוק מסתיים במילים "להודות לשם הוי'".

כי פי' להודות היינו בבחי הודאה וביטול לבחי שלמעלה מההשגה מה דלית מחי' [מחשבה תפיסא] ביה כלל.

כי "להודות" פירושו בדרך של הודאה וביטול כלפי [בחינה] שלמעלה מהשגה, זו ש"לית מחשבה תפיסא ביה כללי" — אין מחשבה תופסת בה כלל.

"להודות" מתפרש מלשון הודאה: התבטלות כלפי מה שמעבר להכנה, שאין מחשבה תופסת בו.

32 וכנודע שיש הפרש בין ברכה להודאה דהברכה ענינו ההמשכה בבחי גילוי. אבל הודאה היינו בבחי שלמעלה מהשגה וגילוי וכמ"ש סד"ה יהודה אתה יודוך אחיך ²¹⁴ ובסידור בביאור ע"פ אתה הצבת כל גבולות ארץ ²¹⁵ כו'

כידוע, יש הבדל בין ברכה להודאה: ענינה של הברכה הוא המשכה באופן של גילוי, ואילו הודאה היא כלפי [המדרגה] שלמעלה מהשגה וגילוי, כפי שמוסבר בסוף המאמר הפותח במילים "יהודה, אתה יודוך אחיך", ובסידור, בביאור על הפסוק "אתה הצבת כל גבולות ארץ" וכו'.

ברכה פירושה המשכת דבר אל תוך הגילוי; הודאה פירושה התבטלות כלפי מה שלמעלה מהשגה ומגילוי. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "יהודה, אתה יודוך אחיך" ולביאור שבסידור על הפסוק "אתה הצבת כל גבולות ארץ".

עייש ועדיז הוא ההפרש גי'כ בין מ"ע [מצות עשה] ומל"ת [ומצות לא תעשה] דמ"ע [דמצות עשה] שהן בבחי ו"ה בחי רמ"ח אברים שהאור נמשך בבחי גילוי בתוך הכלי.

ראה שם. בדומה לכך, יש גם הבדל בין מצוות עשה למצוות לא תעשה: מצוות עשה, שהן בבחינת ו"ה, בבחינת רמ"ח אברים, שבהם האור נמשך בגילוי אל תוך הכלי,

אותו הבדל קיים בין מצוות עשה למצוות לא תעשה. מצוות עשה שייכות לו"ה, לרמ"ח האברים, שבהם האור נכנס אל הכלי בגילוי.

זהו כמו בחיי ברכה ולכן מברכים על הרבה מ"ע [מצות עשה]. אבל בחיי ל"ת [לא תעשה] שהן בבחי' י"ה עלמא דאתכסיא אינו נתפס בשום השגה רק בבחי' הודאה.

הן כמו בחינת ברכה, ולכן מברכים על מצוות עשה רבות. אבל בחינת מצוות לא תעשה, שהן בבחינת י"ה, העולם המכוסה, אינה נתפסת בשום השגה, אלא רק בבחינת הודאה.

לכן הן דומות לברכה, ומכאן שעל מצוות עשה רבות מברכים. מצוות לא תעשה שייכות ל"ה, העולם המכוסה, ששום השגה אינה יכולה לתפוס; לכן הן דומות להודאה.

33 ולכן אין בה קום ועשה להיות בבחי' כלי כ"א בבחי' לא. וזהו שבטי יה עדות לישראל להודות לשם הוי' שבבחי' זו אין שייך רק הודאה ²¹⁶ כו'.

לכן אין בה בחינה של "קום ועשה" שתהיה כלי, אלא רק בחינה של "לא". זהו "שבטי יה עדות לישראל, להודות לשם הוי'": בדרגה זו שייכת רק הודאה וכו'.

לכן באיסור אין בחינה של "קום ועשה", אין מעשה שיהיה כלי; יש בו רק "לא". ועל כך נאמר בפסוק ש"שבטי יה" "מודים": בדרגה זו מתאימה רק הודאה.

ובכ"ז [ובכל זה] יובן ג"כ הטעם דע"י אתכפיא סט"א [סטרא אחרא] אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] לעילא ^{217, 218} כי זו היא בחי' ומדרגת הלי' [הלא תעשה] שהוא בחי' ולא תחללו ²¹⁹ כו'

עם כל זאת יובן גם הטעם לכך שעל ידי הכנעת הסטרא אחרא "כבוד הקב"ה מסתלק למעלה": זו הבחינה והמדרגה של איסורי לא תעשה, שהיא בחינת "ולא תחללו" וכו'.

כך מתבאר גם השאלה שהועלתה בתחילת סעיף ב: מדוע הכנעת הצד האחר מעלה את כבוד ה'. הכנעתו היא עבודת איסורי לא תעשה, "ולא תחללו" — שלא לעשות חילול.

להיות עוצם עיניו מראות ברע ²²⁰ וכו' וכן בשאר כל החושים וכן בפנימיות המדות שלא להמשך אחר התאות ואהבות גופנים אשר לא לה' המה.

להיות מי שעוצם את עיניו מראות ברע וכו', וכך גם בכל שאר החושים, וכן בפנימיות המדות: שלא להימשך אחר תאוות ואהבות גופניות שאינן לה'.

בפועל פירוש הדבר לעצום את העיניים מלראות רע, לרסן את כל החושים, ובפנימיות לא ללכת אחר התאוות והאהבות הגופניות שאינן לה'.

34 וכן בשאר כל המדות כנודע ומבואר בספרים הרי כ"ז [כל זה] הוא ענין להסיר הכיסוי המסתיר ומונע

אור קדושת ה' ומעורר וממשיך מבחי' יו"ד ה"י בחינת הנסתרות לה' אלקינו²²¹ ישת חשך סתרו²²² שלמעלה ממ"ע [ממצות עשה] כנ"ל:

וכך גם בכל שאר המדות, כידוע ומבואר בספרים. כל זה נועד להסיר את הכיסוי המסתיר ומונע את אור קדושתו של ה', ולעורר ולהמשיך מבחינת יו"ד ה"י, מבחינת "הנסתרות לה' אלקינו", "ישת חשך סתרו", שלמעלה ממצוות עשה, כנזכר לעיל.

כך הוא גם בכל המדות, כפי שמוסבר בספרי חסידות. כל זה מסיר את הכיסוי המסתיר את אורו הקדוש של ה', וכך ממשיך מבחינת יו"ד ה"י, הנסתרות, "ישת חשך סתרו", שלמעלה ממצוות עשה.

35 קיצור. ששם עלו כו' בבחי' כעיר שחברה²²³ כו'. ירושמ"ט [ירושלים של מטה] בחי' ה' אחרונה וירושמ"ע

[ירושלים של מעלה] ה' ראשונה

תקציר. "כי שם עלו" וכו', בבחינת "כעיר שחברה" וכו'. ירושלים של מטה היא בחינת ה"א אחרונה, וירושלים של מעלה היא ה"א ראשונה.

תקציר של סעיף 4. "כי שם עלו" מתייחס ל"עיר שחברה": ירושלים של מטה היא ה"א אחרונה של השם, וירושלים של מעלה היא ה"א ראשונה.

וזהו ענין שבטים שבטי²²⁴ י"ה. עדות לישראל כי היא עלמא דאתכסיא ע"כ ע"ז שייך עדות.

וזהו "שבטים, שבטי י"ה". "עדות לישראל", שכן היא העולם המכוסה; לכן שייכת אליה עדות.

"שבטי י"ה, עדות לישראל" מתייחס לעולם המכוסה, ועדות שייכת רק לדבר מכוסה.

וכן המצות נק' בדרך עדותיך²²⁵ תפילין על תפילין דמארי עלמא²²⁶ כן גם בעלמא דאתגליא מאיר בחי' עדות אותיות דעות מבחי' עלמא דאתכסי'

כך גם המצוות נקראות "דרך עדותיך": התפילין מעידות על התפילין של אדון העולם. כך גם בעולם הגלוי מאירה בחינת עדות, שאותיותיה הן "דעות", מבחינת העולם המכוסה;

המצוות הן "עדויות", כגון התפילין המעידות על התפילין של אדון העולם. בעולם הגלוי מאירה "עדות", דעה על העולם המכוסה.

וכן גם בנפש האדם מאיר בחי' י"ה. (ופי' להודות כי ברכה והודאה זהו כענין מ"ע [מצות עשה] ומצות ל"ת [לא תעשה]):

וכך גם בנפש האדם מאירה בחינת י"ה. (ופירוש "להודות": ברכה והודאה הן בדומה למצוות עשה ולמצוות לא תעשה).

גם בנפש האדם מאירה י"ה. ההערה החותמת מזכירה שבכרכה והודאה מקבילות למצוות עשה ולמצוות לא תעשה.

קטע 5 • 361-44

כפל ה"משכן": אלה ומשכן העדות

36 ה וזהו אלה פקודי המשכן משכן העדות.²²⁷ כפל לומר ב"פ [כי פעמים] משכן והם ב' בחי' הנ"ל דירושלים

שלמטה ובחי' כעיר שחבורה לה כו' והיינו שע"י מ"ע [מצות עשה] נעשה בחי' יחוד ו"ה דהוי'.

5. זהו [פירוש] "אלה פקודי המשכן, משכן העדות". הפסוק כופל את המילה ואומר "משכן" פעמיים, ואלו הן שתי הבחינות שהוזכרו לעיל: ירושלים שלמטה, והבחינה של "כעיר שחבורה לה" כו'. כלומר, באמצעות מצוות עשה מתהווה יחוד ו"ה של הוי'.

סעיף 5 חוזר לפסוק הפותח ועונה על השאלה הראשונה: מדוע נאמר "משכן" פעמיים. שני המשכנים הם שתי הבחינות שהוסברו זה עתה: ירושלים שלמטה וירושלים שלמעלה; הראשונה, יחוד ו"ה, נעשית באמצעות מצוות עשה.

וזהו בחי' משכן סתם ושכנתי בתוכם²²⁸ בחי' השראת השכינה ה' תתאה השוכן אתם²²⁹ ויחודה עם בחי' הוא"ו וכענין קדוש בוי"ו

זהו בחינת "משכן" סתם, "ושכנתי בתוכם" — בחינת השראת השכינה, ה' תתאה, "השוכן אתם", ויחודה עם בחינת הוי"ו, כמו במאמר "קדוש בוי"ו",

"משכן" בפשוטות הוא השראת השכינה, ה' תתאה, "השוכן אתם", ויחודה עם הוי"ו. בחינה זו נקראת "קדוש בוי"ו": קדושה הנמשכת למטה.

שהוא המשכת הארה מבחי' קדש העליון והוא נמשך ע"י רמ"ח מ"ע [מצות עשה] ואח"כ משכן העדות הוא בחי' י"ה

שהיא המשכת הארה מבחינת קודש העליון; הארה זו נמשכת באמצעות רמ"ח מצוות עשה. ואחר כך "משכן העדות" הוא בחינת י"ה,

המשכה זו היא הארה מקודש העליון, הקדושה שלמעלה, הנמשכת באמצעות רמ"ח מצוות עשה. "משכן העדות" הוא בחינה שנייה ונעלית יותר — י"ה.

וזהו ג"כ ענין קדש העליון מה שלמעלה מבחי' קדוש בוי"ו עמ"ש מזה כדי"ה צאינה וראינה²³⁰ בנות ציון²³¹ והוא הנמשך ע"י מלי"ת [מצות לא תעשה].

וזהו גם עניינו של קודש העליון, מה שלמעלה מבחינת "קדוש בוי"ו". ראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "צאינה וראינה בנות ציון". והוא נמשך באמצעות מצוות לא תעשה.

"משכן העדות" הוא קודש העליון עצמו, שלמעלה מ"קדוש בוי"ו", והוא נמשך למטה באמצעות האיסורים. אדמו"ר הזקן מפנה לכך במאמר "צאינה וראינה בנות ציון".

37 וביאור הדברים הנה פי' אלה פקודי לשון אלה הוא כמ"ש שאו מרום עיניכם²³² וראו מי ברא אלה.

ביאור הדברים: פירוש המילים "אלה פקודי" — המילה "אלה" היא כפי שנאמר: "שאו מרום עיניכם וראו: מי ברא אלה?"

כעת מתבוננים במילה הראשונה בפסוק, "אלה". בפסוק בישיעיהו "שאו מרום עיניכם וראו: מי ברא אלה?" מופיעות יחד המילים "אלה" ו"מי".

כי אלה הוא לשון גילוי ומי הוא לשון נסתר דקיימא לשאלה מי הוא זה ואיזהו שלא נודע מהותו.²³³

כי "אלה" היא לשון גילוי, ואילו "מי" היא לשון של נסתר, העומד כשאלה: "מי הוא זה ואיזהו?" — מהותו אינה ידועה.

"אלה" מצביעה על דבר הנראה לעין, ואילו "מי" היא שאלה על דבר שאינו ידוע. כלשון הזוהר, "מי" עומדת כשאלה, ומהותה אינה ידועה.

38 והענין כי אלה הוא בחי' המדות שנק' והנגלות כנ"ל ונמשכים ונולדים מן השכל וההתבוננו' [וההתבוננות]

הוא בחי' בינה אם הבנים^{234, 235} שנק' מי²³⁶ וכנודע כפי' לך ה' הגדולה והגבורה וגו'

העניין הוא ש"אלה" היא בחינת המדות, הנקראות "הדברים הנגלים", כפי שהוזכר לעיל, והן נמשכות ונולדות מן השכל וההתבוננות, שהם בחינת בינה, "אם הבנים", הנקראת "מי". כך ידוע מפירוש הפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה" וכו',

"אלה" הן המדות, "הדברים הנגלים", שנולדות מן השכל וההתבוננות, שהם בחינת בינה, "אם הבנים", הנקראת "מי". הפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה" מונה את המדות האלה.

שהן ששה מדות וכולם בטלים במקור' [במקורה] לך ה' כו' אותיות לך הם נש"ב [נ' שערי בינה] שהוא בחי' מי ברא אלה

שהן שש מדות, וכולן בטלות במקורן, "לך ה'" וכו'. האותיות של "לך" הן חמישים שערי בינה, שהיא בחינת "מי ברא אלה".

הפסוק מונה שש מדות, וכולן בטלות במקורן, "לך". האותיות של "לך" — למ"ד וכ"ף — עולות בגימטריה חמישים, כנגד חמישים שערי בינה, שהיא "מי", מקור ה"אלה".

והנה נקראו הששה מדות אלה²³⁷ כי כל מדה כלולה מכל הששה עולה מספר ל"ו שהוא בגימט' [בגימטריא] אלה

שש המדות נקראות "אלה" משום שכל מדה כלולה מכל שש המדות, ובסך הכול מתקבל המספר ל"ו, שהוא הגימטריה של "אלה".

כל אחת משש המדות כוללת את כל שש המדות, ובסך הכול מתקבל המספר 36, הגימטריה של "אלה" (א' 1, ל' 30, ה' 5).

וגם אלה אותיות לאה²³⁸ שילדה ששה בנים הם ששה מדות הנ"ל נמצא אלה הוא בחי' וא"ו דשם הוי' דהיינו ששה מדות שכל אחד כלול מששה.²³⁹

גם האותיות של "אלה" הן אותיות "לאה", שילדה ששה בנים, שהם שש המדות האמורות. נמצא ש"אלה" היא בחינת ו' של שם הוי', כלומר שש המדות, שכל אחת מהן כלולה משש.

"אלה" מורכבת גם מאותן אותיות כמו "לאה", שילדה ששה בנים, כנגד שש המדות. לכן "אלה" היא בחינת ו' של שם הוי', שערכה המספרי שש: שש מדות, שכל אחת מהן כוללת שש.

39 וזהו ענין ששה סדרי משנה שהן בחי' הששה מדות העליונות למעלה ולמטה מלובשים בשיתא סדרי משנה זרעים מועד כו'.

זהו [עניין] ששת סדרי המשנה, שהם בחינת שש המדות העליונות למעלה, ולמטה הן מלובשות בששת סדרי המשנה — זרעים, מועד וכו'.

ששת סדרי המשנה מקבילים לשש המדות העליונות: למעלה הן המדות, ולמטה הן מלובשות בששת הסדרים — זרעים, מועד והשאר.

וכל סדר כלול מן כל הששה כי הרי סדר זרעים כלול גם מדינים דסדר מועד ושאר הסדרים וכן סדר מועד כלול מכולם וכן שאר הסדרים ועיי' עולה מספר אלה.

כל סדר כלול מכל השישה: הרי סדר זרעים כולל גם דינים מסדר מועד ומשאר הסדרים, וכן סדר מועד כולל את כולם, וכך גם שאר הסדרים; ועל ידי כך מגיעים למספר "אלה".

כל סדר כולל גם דינים השייכים לסדרים האחרים, ולכן כל אחד מהם כולל את כל השישה, וביחד הם גם עולים למספר 36, "אלה".

40 וזהו אלה פקודי המשכן. פי' פקודי הוא כמו ענין ופקדת נוך²⁴⁰ וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] חייב אדם לפקוד²⁴¹ את אשתו שהיחוד נק' פקידה.

וזהו "אלה פקודי המשכן". "פקודי" הוא מלשון "ופקדת נוך", וכמאמר חז"ל: "חייב אדם לפקוד את אשתו", שכן חיבור נקרא פקידה.

קצת נבאר את המילה "פקודי". היא מתפרשת במשמעות של פקידה, כלומר ביקור, כמו בפסוק באיוב "ופקדת נוך" וכמו מאמר הגמרא "חייב אדם לפקוד את אשתו". בשני המקורות הכוונה לחיבור בין איש לאשתו. לכן "פקודי" פירושו חיבור.

ופי' פקודי המשכן שהמשכן הוא בחי' הי"א האחרונה דשם ה' כנ"ל הנקי שכינה והיא מקור ושרש נשיי [נשמות ישראל] ולהיות פקודי המשכן בחי' יחוד

פירוש "פקודי המשכן" הוא שהמשכן הוא [בחינת] הה"א האחרונה של שם הוי', כנזכר לעיל, הנקראת שכינה, והיא המקור והשורש של נשמות ישראל. כדי שיהיו "פקודי המשכן", [בחינת] החיבור

המשכן הוא הה"א האחרונה של השם, השכינה, מקור נשמות ישראל ושורשן. "פקודי" המשכן הם החיבור שלה עם הווי"ו.

וַיֵּהָא אֱלֹהִים בְּחַיֵּי אֱלֹהִים שִׁית סְדְרֵי מִשְׁנֵה שְׁעֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה שֶׁבְּבַחֵי וַיִּנְעֹשׂה יַחְדּוֹ וַיֵּהָא וְהוּא בְּחַיֵּי יַחְדּוֹ קוֹבֵיָהּ [קודשא בריך הוא] וּשְׁכִינַתִּי שֶׁנַּעֲשֶׂה עִי עֶסֶק הַתּוֹרָה

וַיֵּהָא נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי [בְּחִינַת] "אֱלֹהִים" — שֶׁשֶׁת סְדְרֵי מִשְׁנֵה: בְּאִמְצָעוֹת לִימּוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא [בְּחִינַת] הוּיִי, נַעֲשֶׂה הַחִיבּוֹר שֶׁל וַיֵּהָא. זֶהוּי [בְּחִינַת] הַיַּחְדּוֹ שֶׁל הַקִּבְיָהּ וּשְׁכִינַתוֹ, הַנַּעֲשֶׂה בְּאִמְצָעוֹת לִימּוֹד הַתּוֹרָה,

הַחִיבּוֹר נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי "אֱלֹהִים", שֶׁשֶׁת סְדְרֵי מִשְׁנֵה: לִימּוֹד הַתּוֹרָה, הַשִּׁיךְ לוּוִיִּי, מַחְבֵּר אֶת הוּיִי עִם הַיָּא. זֶהוּ הַיַּחְדּוֹ שֶׁל "הַקִּבְיָהּ" וּשְׁכִינַתוֹ, הַנַּעֲשֶׂה בְּאִמְצָעוֹת לִימּוֹד הַתּוֹרָה.

כִּי פִי קוֹבֵיָהּ [קודשא בריך הוא] הֵינּוּ קְדוֹשׁ בּוֹאִי מֵהַ שְׁנִמְשֵׁךְ הָאֵרָה מִבְּחַיֵּי קֹדֶשׁ הָעֲלִיּוֹן לְהִיּוֹת מֵאִיר בְּבַחֵי מִמְכִּיעַ [מִמְלֵא כָל עֲלִמִין] הַנִּקְיָה שְׁכִינָה

כִּי פִירוּשׁ "הַקִּבְיָהּ" הוּא "קְדוֹשׁ בּוֹיִי": הָאֵרָה נִמְשַׁכֶּת מִבְּחִינַת הַקּוֹדֶשׁ הָעֲלִיּוֹן, כְּדֵי לְהֵאִיר בְּבַחֵינַת מִמְלֵא כָל עֲלִמִין, הַנִּקְרָא שְׁכִינָה.

"הַקִּבְיָהּ" פִירוּשׁוֹ "קְדוֹשׁ בּוֹיִי": הַקּוֹדֶשׁ נִמְשַׁכֶּת מִן הַקּוֹדֶשׁ הָעֲלִיּוֹן כְּדֵי לְהֵאִיר בְּאֹר מִמְלֵא אֶת הָעוֹלָמוֹת, הַנִּקְרָא שְׁכִינָה.

(וְכַמִּיּוֹ שֶׁ פִי וְעֵינֵי יַחְדּוֹ זֶה בְּאִרְכּוֹת עִי שְׁשִׁים הֵמָּה מִלְכוֹת ^{242, 243} כִּי עִי) וְכֵן גַּם עִי שֶׁאֵר כָּל רִמִּיחַ מִיַּע [מִצּוֹת עֲשֶׂה] נַעֲשֶׂה יַחְדּוֹ זֶה וְנִקְרָא גִיכֵּי אֱלֹהִים. ²⁴⁴

(פִירוּשׁוֹ וְעֵינֵי יַחְדּוֹ זֶה מוֹסְבֵּרִים בְּהִרְחֵבָה עַל הַפְּסוּק "שְׁשִׁים הֵמָּה מִלְכוֹת" וְכִי; עֵינֵי שֶׁם.) כְּמוֹ כֵּן, גַּם בְּאִמְצָעוֹת שֶׁאֵר כָּל רִמִּיחַ מִצּוֹת עֲשֶׂה נַעֲשֶׂה יַחְדּוֹ זֶה, וְגַם הוּא נִקְרָא "אֱלֹהִים",

אֲדַמְרִי הַזֶּקֶן מִפְּנֵה לְמֵאמֶר עַל הַפְּסוּק "שְׁשִׁים הֵמָּה מִלְכוֹת", שֶׁבּוֹ מוֹסְבֵּר הַיַּחְדּוֹ הַזֶּה בְּהִרְחֵבָה. כָּל שֶׁאֵר מִצּוֹת הָעֲשֶׂה מְבִיאֹת אֶף הֵן לְאוֹתוֹ יַחְדּוֹ, וְגַם הֵן נִקְרָאוֹת "אֱלֹהִים".

כַּמִּיּוֹ אֱלֹהִים הַמִּצּוֹת ²⁴⁵ וְכַתִּיב אֱלֹהִים הָעֲדוֹת וְהַחֻקִּים ²⁴⁶ וְכַמִּיּוֹ אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי ²⁴⁷ הוּיִי. וְעִי בְּרַבּוֹת רִיפּ וִיקָהֵל.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "אֱלֹהִים הַמִּצּוֹת", וְנֶאֱמַר "אֱלֹהִים הָעֲדוֹת וְהַחֻקִּים", וְכֵן נֶאֱמַר "אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי הִי". וְעֵינֵי בְּמִדְרַשׁ רַבָּה בְּתַחֲלִיל פְּרַשְׁתַּי וִיקָהֵל.

כֵּן נֶאֱמַר בְּתוֹרָה: "אֱלֹהִים הַמִּצּוֹת", "אֱלֹהִים הָעֲדוֹת וְהַחֻקִּים", וְכֵן "אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי הִי".

וְזִיּוֹ [וְזֶהוּ שְׁכָתוֹב] פְּקוּדֵי לְשׁוֹן רַבִּים כִּי עִי כָּל מִצְוָה מִרְמִיחַ מִיַּע [מִצּוֹת עֲשֶׂה] נִמְשֵׁךְ בְּחַיֵּי יַחְדּוֹ לְפִי בְּחַיֵּי הַמִּצְוָה הַהִיא וְשֶׁרֶשֶׁה לְמַעְלָה.

וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר "פְּקוּדֵי" בְּלִשׁוֹן רַבִּים: בְּאִמְצָעוֹת כָּל מִצְוָה מִרְמִיחַ מִצּוֹת עֲשֶׂה נִמְשַׁכֶּת בְּחִינַת יַחְדּוֹ, בְּהִתְאֵם לְבְּחִינַת הַמִּצְוָה הַהִיא וְלְשׁוֹרֶשֶׁה לְמַעְלָה.

לְכֵן "פְּקוּדֵי" נֶאֱמַר בְּלִשׁוֹן רַבִּים: כָּל אַחַת מִרְמִיחַ מִצּוֹת הָעֲשֶׂה מְבִיאָה לְיַחְדּוֹ מְשֻׁלָּה, בְּהִתְאֵם לְמִצְוָה וְלְשׁוֹרֶשֶׁה לְמַעְלָה.

41 וז"ש [וזהו שכתוב] **ברבות באיכה ע"פ על אלה אני בוכיה**²⁴⁸ **על ביטול תורה הה"ד** [הדא הוא דכתיב] **אלה החוקים והמשפטים**.²⁴⁹

זהו שנאמר במדרש רבה על איכה, על הפסוק "על אלה אני בוכיה": "על ביטול תורה, ככתוב: 'אלה החוקים והמשפטים'";

המדרש על איכה קורא את המילים "על אלה אני בוכיה" כקינה על ביטול תורה, משום שהתורה אומרת "אלה החוקים והמשפטים".

על ביטול קרבנות הה"ד [הדא הוא דכתיב] **אלה תעשו לה' במועדיכם**²⁵⁰ **דהיינו כי ע"י כ"ז** [כל זה] **נמשך בחי' אלה פקודי המשכן בחי' ההמשכה מסוכ"ע בממכ"ע** [בממלא כל עלמין] **שזהו הנק' אלה**.

על ביטול הקרבנות, ככתוב: "אלה תעשו לה' במועדיכם". כלומר, באמצעות כל אלה נמשכת בחינת "אלה פקודי המשכן" — המשכת סובב כל עלמין לתוך ממלא כל עלמין, וזהו הנקרא "אלה".

המדרש מפרש את הפסוק גם כקינה על ביטול הקרבנות, משום שהתורה אומרת "אלה תעשו לה' במועדיכם". התורה והקרבנות ממשיכים את בחינת "אלה פקודי המשכן": את האור המקיף את העולמות אל תוך האור הממלא אותם.

42 **ולכן בחורבן בהמ"ק** [בית המקדש] **נאמר על אלה אני בוכיה**²⁵¹ **היינו על הסתלקות האור והגילוי הנקרא אלה כו'**

לכן, בעת חורבן בית המקדש נאמר: "על אלה אני בוכיה" — כלומר, על הסתלקות האור והגילוי הנקרא "אלה" וכו',

לכן, בעת חורבן בית המקדש נאמר: "על אלה אני בוכיה" — הבכי הוא על הסתלקות האור הגלוי הנקרא "אלה".

שחזר למקורו בבחי' העלם וכמ"ש בזח"א [בזהר חלק א] **ויגש דף ר"י** [רבינו יצחק] **ע"א בגין דוי"ו אתרחק ואסתלק מינה וכדין רחל מבכה**^{252, 253} **כו' ע"ש**.

שחזר למקורו בבחינת העלם, וכמו שכתוב בזהר חלק א, ויגש, דף ר"י ע"א: "משום שהוי"ו התרחקה והסתלקה ממנה, ואז רחל מבכה" וכו'. עיין שם.

האור חזר למקורו הנעלם. הוזהר אומר שכאשר הוי"ו הסתלקה מן הה"א, "רחל מבכה" — רחל, שהיא השכינה, נותרה ללא ייחודה.

43 **וכ"ז** [וכל זה] **הוא בחי' משכן סתם והוא אותיות ו"ה שנק' והנגלות וזהו אלה לשון התגלות כדלעיל**.

כל זה הוא [בחינת] המשכן סתם, שהוא אותיות ו"ה, הנקראות "והנגלות"; וזהו "אלה" — לשון של התגלות, כפי שהוסבר לעיל.

כל זה, "אלה" וייחודה, הוא המשכן סתם: ו"ה, "והנגלות", ו"אלה" היא מילה המבטאת התגלות.

אבל משכן העדות הוא בחי' משכן דלעילא בבחי' ירושלים שלמעלה דהיינו בחי' י"ה שנק' נסתרות כנ"ל

אבל "משכן העדות" הוא [בחינת] המשכן שלמעלה, בבחינת ירושלים שלמעלה, כלומר [בחינת] י"ה, הנקרא "נסתרות", כפי שהוזכר לעיל.

משכן העדות הוא המשכן שלמעלה, ירושלים שלמעלה, י"ה, "הנסתרות".

ולכך נק' משכן העדות דעדות שייך על הנסתרות דוקא כנ"ל וכמ"ש לעיל בפי' שבטי י"ה עדות לישראל²⁵⁴ ויחוד זה די"ה הוא ע"י המל"ת [המצות לא תעשה] ששרשן מבחי' י"ה כנ"ל

לכן הוא נקרא "משכן העדות", שכן עדות שייכת דווקא לנסתרות, כפי שהוזכר לעיל, וכפי שהוסבר לעיל בפירוש "שבטי י"ה עדות לישראל". ייחוד זה של י"ה נעשה באמצעות מצוות לא תעשה, ששרשן בבחינת י"ה, כפי שהוזכר לעיל.

לכן הוא נקרא משכן העדות: עדות שייכת לדברים הנסתרים, כפי שהוסבר על "שבטי י"ה עדות לישראל". ייחוד י"ה נעשה באמצעות האיסורים, ששרשם שם.

(ושני בחי' אלו הוא בחי' שכינתא תתאה ושכינתא עלאה^{255, 256} ועמ"ש מזה ע"פ שה"ש [שיר השירים]²⁵⁷)

כוי שהם בי' בחי' מס"נ [מסירות נפש] דק"ש [דקריאת שמע] באחד ובכל נפשך²⁵⁸ וכמו שיתבאר ג"כ לקמן דפסוק ראשון דק"ש [דקריאת שמע] הוא בחי' משכן העדות ופסוק ואהבת הוא בחי' משכן סתם):

(שתי בחינות אלה הן שכינה תחתונה ושכינה עליונה. ראו מה שנכתב על כך על הפסוק "שיר השירים" וכו': הן שתי בחינות של מסירות נפש שבקריאת שמע, ב"אחד" וב"בכל נפשך". וכפי שיוסבר גם להלן, הפסוק הראשון של קריאת שמע הוא בחינת "משכן העדות", והפסוק "ואהבת" הוא בחינת משכן סתם.)

שני המשכנים הם השכינה התחתונה והשכינה העליונה. הם מקבילים לשתי בחינות של מסירות נפש שבקריאת שמע, ב"אחד" וב"בכל נפשך"; בהמשך המאמר יוסבר שהפסוק הראשון של קריאת שמע הוא משכן העדות, ו"ואהבת" הוא המשכן סתם.

44 קיצור. ענין אלה מי. ברא אלה.²⁵⁹ וא"ו מדות הכלולים מוא"ו. קדוש בוי"ו ש"ס [ששה סדרי משנה] משנה.

אלה המצות²⁶⁰ זהו פקודי המשכן יחוד ו"ה וזהו על אלה אני בוכיה.²⁶¹ ומשכן העדות זהו בחי' י"ה:

סיכום. "אלה" ו"מי": "ברא אלה". הווי"ו: המדות, שכל אחת מהן כלולה משש. "קדוש בוי"ו"; ששת סדרי המשנה. "אלה המצוות" — זהו "פקודי המשכן", יחוד ו"ה, וזהו "על אלה אני בוכיה". ו"משכן העדות" הוא [בחינת] י"ה.

סיכום סעיף 5: "אלה" ו"מי" — "מי ברא אלה"; הווי"ו כביטוי לשש המדות, שכל אחת מהן מורכבת משש; "קדוש בוי"ו" וששת סדרי המשנה; "אלה המצוות" כביטוי ליחוד ו"ה, שעל אובדנו נאמר "על אלה אני בוכיה"; ו"משכן העדות" כביטוי לי"ה.

עדות במשמעות עדי: הכתרים, הנצחיות ו"על פי משה"

45 ו והנה להבין מעט עוד בפ"י וענין משכן העדות ועדות לישראל²⁶² הנה מלבד הפירוש הנז"ל [הנזכר לעיל]

שהוא לשון עדות לפי שהוא בחי' עלמא דאתכסיא יש עוד טעם למה שנק' עדות.

6. כעת, כדי להבין מעט יותר את משמעותו ואת עניינו של "משכן העדות" ושל "עדות לישראל": מלבד ההסבר שהובא לעיל, שהמילה "עדות" מתאימה משום שזו בחינת העולם הנסתר, יש טעם נוסף לכך שהוא נקרא עדות.

סעיף 6 מציע טעם נוסף לכך שהמשכן נקרא "משכן העדות" וישראל נקראים "עדות", מלבד הטעם שכבר הובא, שלפיו עדות קשורה לעולם הנסתר.

ויוכן בהקדים תחלה ענין הפסוק (ביחזקאל ס"י י"ו ז') רבבה כצמח השדה נתתיך ותרכי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים²⁶³ והביא רש"י [רבי שלמה יצחקי] שם ב' פירושים.²⁶⁴

הדבר יובן מתוך הקדמת הסבר לפסוק (יחזקאל, פרק 16, פסוק 7): "עשיתי אותך לרבות, כצמיחת השדה, ואת גדלת והתעצמת ובאת עם עדי עדיים". רש"י מביא שם שני פירושים.

הטעם החדש נלמד מתיאורם של ישראל במצרים בפסוק ביחזקאל: "כצמיחת השדה ... ובאת עם עדי עדיים". רש"י מפרש את הביטוי "עדי עדיים" בשני אופנים.

הא' לשון עד כמו בטחו בה' עדי עד²⁶⁵ (בישע"י [בישעיה] ס"י כ"ו) השני לשון עדי דהיינו ענין קישוטים²⁶⁶ הפירוש הראשון הוא מלשון "עד", כמו בפסוק "בטחו בה' עדי עד" (ישעיהו, פרק 26). הפירוש השני הוא מלשון "עדי", כלומר תכשיטים,

הפירוש הראשון הוא "נצחיות", כמו בביטוי "בטחו בה' עדי עד". הפירוש השני הוא "תכשיטים".

כמו את עדים מהר חורב^{267, 268} שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] (פ"ט דשבת דפ"ח ע"א) שהן שני כתרים שקשרו להן אחד כנגד נעשה וא' כנגד נשמע.

כמו בפסוק "עדיים מהר חורב", שעליהם אמרו חז"ל (שבת, פרק 9, דף 88, עמוד א) שהם שני הכתרים שנקשרו עליהם: אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע".

אלה הם התכשיטים שבביטוי "עדיים מהר חורב". הגמרא מסבירה שהם שני הכתרים שניתנו לכל יהודי בסיני: אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע".

ופי' כצמח השדה היינו עד"מ צמח השדה שלא יצמח כ"א אחר ביטולו והתכללותו בכח הצומח והוא ענין רקבון הגרעין שנעשה בחי' אין ונכלל בכח הצומח ואח"כ

פירוש הביטוי "כצמיחת השדה" הוא כך: בדרך משל, צמח השדה נובט רק לאחר שהזרע מתבטל ונכלל בכוח הצומח. זהו תהליך הריקבון של הזרע, שבמהלכו הוא נעשה כחינת אין ונכלל בכוח הצומח; ואחר כך

"כצמיחת השדה": צמח נובט רק לאחר שהזרע נרקב ומאבד את צורתו, ונעשה "אין" ונכלל בכוח הצמיחה שבאדמה.

יצמיח בו כח הצומח והטעם הוא לפי שלא יוכל להיות התהוות יש מיש כ"א כאשר יבא בחי' היש לבחי' הביטול באין תחלה (ועמ"ש מזה בת"א [בתורה אור] בד"ה קחו מאתכם תרומה).²⁶⁹

כוח הצומח מצמיח אותו. הסיבה לכך היא שיש חדש אינו יכול להתהוות מתוך יש, אלא רק כאשר היש מגיע תחילה לבחינת ביטול, לבחינת אין. (ראו מה שנכתב על כך בתורה אור, במאמר המתחיל "קחו מאתכם תרומה").

רק אז כוח הצמיחה מצמיח את הזרע. העיקרון הוא שיש חדש אינו יכול להתהוות מתוך יש קיים; תחילה עליו להתבטל ולהיעשות אין. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר בתורה אור "קחו מאתכם תרומה".

וכך יובן בכנס"י [בכנסת ישראל] בגלות מצרים שהיו משועבדים שם בתכלית שזהו כמשל רקבון הגרעין והיינו בחי' לב נשבר ונדכה²⁷⁰ עד שנעשו בבחי' אין ועי"ז אח"כ ותרבי ותגדלי ותבואי ותגדלי ע"ד

כך יובן גם ביחס לכנסת ישראל בגלות מצרים, כשהיו משועבדים שם לגמרי. הדבר דומה לתהליך הריקבון של הזרע, כלומר לבחינת "לב נשבר ונדכה", עד שנעשו בבחינת אין. בעקבות זאת, לאחר מכן "רבת וגדלת ובאת": "גדלת" במובן של

כך היה עם ישראל במצרים: השעבוד הקשה דמה לריקבון הזרע והביא אותם ללב נשבר ונדכה, לבחינת "אין". בעקבות זאת הם "רבו וגדלו", וכאן "גדלו" פירושו שנעשו גדולים.

כי מי גוי גדול כו' וכמ"ש ברבות ר"פ לך לך²⁷¹ ע"פ ואעשך לגוי גדול²⁷² אותה אומה שכתוב בה

"כי מי גוי גדול" וגוי, וכפי שנאמר במדרש רבה, בתחילת פרשת לך לך, על הפסוק "ואעשך לגוי גדול": "אותה אומה שנכתב עליה,

הגדולה היא זו המתוארת במילים "כי מי גוי גדול". המדרש על הבטחת ה' לאברהם, "ואעשך לגוי גדול", אומר שהכוונה היא לאומה שעליה נאמר "כי מי גוי גדול".

כי מי גוי גדול²⁷³ אעמיד ממך והיינו כמ"ש כי חלק^{274, 275} הוי עמו שנאמר בו גדול²⁷⁶ הוי כו'.

"כי מי גוי גדול" — אקים ממך. כלומר, כפי שכתוב: "כי חלק ה' עמו", ועליו נאמר: "גדול ה' וכו'.

ישראל הם "גדולים" משום שהם חלקו של ה', ועל ה' נאמר: "גדול ה'".

46 וזהו וקרבנתו מלכנו לשמך הגדול.²⁷⁷ גם ע"ד מ"ש בד"ה ויהי בשלח פרעה^{278, 279} שמבררים בחי' הנצוצי' [הנצוצין / הנצוצים] שנפלו מעולם התהו מה שלקח הבכורה מעשו שנקי' בנו הגדול²⁸⁰ כו' וע"ד והאופנים ברעש גדול²⁸¹ וכמ"ש במ"א בד"ה האזינו השמים.^{282, 283, 284}

זהו [פירוש] "וקרבנתו מלכנו לשמך הגדול". וכן, על דרך המבואר במאמר המתחיל "ויהי בשלח פרעה", שמבררים את הניצוצות שנפלו מעולם התהו — כלומר, נטילת הבכורה מעשו, שנקרא "בנו הגדול" וכו'; ועל דרך "והאופנים ברעש גדול", כפי שמבואר במקום אחר במאמר המתחיל "האזינו השמים".

הגדולה הזאת היא מה שאנו מבקשים בתפילת שחרית: "וקרבנתו מלכנו לשמך הגדול". היא קשורה גם לבירור הניצוצות שנפלו מעולם התהו, כפי שיעקב נטל את הבכורה מעשו, שנקרא "בנו הגדול", ולמלאכים הנקראים אופנים, המשבחים "ברעש גדול". על כך מפנה אדמו"ר הזקן למאמרו "ויהי בשלח פרעה" ו"האזינו השמים".

47 ותבואי בעדי עדיים שזכו לקבלת התורה שעז"נ [שעל זה נאמר] בעטרה שעטרה לו אמו²⁸⁵ ביום חתונתו וקשרו להם ג"כ שני כתרים כו' כנ"ל.

"ותבואי בעדי עדיים": הם זכו לקבל את התורה, שעליה נאמר: "בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו"; וגם קשרו להם שני כתרים וכו', כפי שהוזכר לעיל.

"ותבואי בעדי עדיים" פירושו שהם זכו לקבל את התורה, שעליה נאמר בשיר: "בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו", ובה גם קשרו להם שני כתרים.

והענין כי העטרה הוא בחי' מקיף דהיינו מה שאינו יכול לבוא בהתגלות בהשגת המהות והוא

העניין הוא שהעטרה היא [בחינת] אור מקיף, כלומר, דבר שאינו יכול להתגלות בהשגת המהות; והיא

כתר מונח מעל הראש ולא בתוכו; לכן הוא מסמל אור מקיף, שאינו יכול להתגלות או להיתפס מבפנים.

בחי' ישת חשך סתרו בחי' רעוא דכל רעוין^{286, 287} אנכי מי שאנכי²⁸⁸ סתימא דכ"ס [דכל סתימין]²⁸⁹ נורא תהלות²⁹⁰ דלא ידע ליה בר איהו²⁹¹ שמשם נמשך להם הארה

[בחינת] "ישת חושך סתרו", [בחינת] "רעותא דכל רעותין", "אנכי מי שאנכי", "סתימא דכל סתימין", "נורא תהלות", "דלא ידע ליה בר איהו"; משם נמשכה להם הארה.

מקורו הוא בדרגה הנעלמת, "ישת חושך סתרו", המתוארת בכינוי הזוהר לדבר שהוא למעלה מהשגה: "רעותא דכל רעותין", "סתימא דכל סתימין", "דלא ידע ליה בר איהו". משם נמשכה הארה לישראל במעמד הר סיני.

והוא כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל] בענין ה"ל"ת [הלא תעשה] שעל ידם נמשך מבחי' י"ה הנקי' נסתרות וע"כ נקי' משכן העדות לשון עדי וקישוט כמו עדי עדיים.

וזהו כפי שהוסבר לעיל בענין הלא תעשה, שעל ידם נמשכת [הארה] מבחינת י"ה, הנקראת "נסתרות". לכן נקרא "משכן העדות" — לשון עדי וקישוט, כמו "עדי עדיים".

זו הדרגה הנמשכת על ידי הלא תעשה: י"ה, הנסתרות. לכן גם "עדות" שב"משכן העדות" קשורה ל"עדי", קישוט, כמו "עדי עדיים".

48 וגם הוא לשון נצחיות כמו עדי עד כי בחי' כתרים הני"ל הם המשכת א"ס ב"ה והרי בחי' א"ס כשמו כן הוא למעלה עד אין קץ

זהו גם ביטוי לנצחיות, כמו "עדי עד", שכן הכתרים שהוזכרו לעיל הם המשכה מאין סוף, ברוך הוא, והרי אין סוף הוא כשמו — למעלה, בלי קץ,

"עדי" פירושו גם נצחיות. הכתרים הם המשכה מאין סוף, שאין לו סוף, כפי שמעיד שמו.

וכמאמר הכל ירוממוך סלה^{292, 293} שיש עליות אין קץ בהשגת אלקות כי בכל מקום שנאמר נצח סלה

ועד אין לו הפסק (וע' בזהר פ' ויקרא דף כ' סע"א [סוף עמוד א] מענין סלה ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם)

וכמו שנאמר: "הכול ירוממוך סלה", שכן יש עליות בלי קץ בהשגת האלוקות; כי בכל מקום שנאמר "נצח", "סלה" או "ועד", אין לו הפסק. (ראו בזהר, פרשת ויקרא, דף כ' ע"א, בענין "סלה", ובמקדש מלך שם.)

כך נאמר בתפילה: "הכול ירוממוך סלה" — יש עליות בלי קץ בהשגת האלוקות, שהרי "סלה" פירושו בלי הפסק. אדמו"ר הזקן מפנה לזהר על ויקרא ולפירוש מקדש מלך שם על "סלה".

והיינו שזכו²⁹⁴ לבחי' הנצחיות, וגם בפ"י עדי עדיים י"ל [יש לומר] שנכלל ג"כ לשון עד הפשוט כמו עד

פה²⁹⁵ תבוא²⁹⁶ (באיוב ס"י ל"ח)

כלומר, הם זכו לבחינת הנצחיות. גם במוכן של "עדי עדיים" אפשר לומר שנכלל בו גם הפירוש הפשוט של "עד", במשמעות "עד" ו"עד כאן", כמו "עד פה תבוא" (בספר איוב, פרק ל"ח),

כך זכו ישראל לנצחיות. משמעות נוספת נכללת ב"עדי": הפירוש הפשוט של "עד", כמו "עד פה תבוא".

וכמו עד כאן תחום שבת²⁹⁷ וגם פ"י זה עולה בקנה א' עם פ"י הני"ל והוא

וכמו "עד כאן תחום שבת". גם פירוש זה מתאים לפירוש הקודם, וכך הוא:

דוגמה נוספת היא מאמר חז"ל: "עד כאן תחום שבת". הפירוש הזה של "עד" מתחבר לפירושים הקודמים, כפי שמוסבר בהמשך.

כי להיות שהמשכה זו שהיא מבחי' ישת חשך סתרו וסדכ"ס [וסבה דכל סבות] דלית מחשבה תפיסא ביה

כלל ע"כ נאמר ע"ז לשון עד ר"ל [רוצה לומר] עד כאן שייך בחי' השגה

מכיוון שהמשכה זו היא מבחינת "ישת חושך סתרו" ומסדר כל הסיבות, שאין מחשבה תופסת בו כלל, לכן נאמר עליה "עד", כלומר: עד כאן שייכת השגה,

האור הזה נמשך מן ה"חושך" הנסתר, מסדר כל הסיבות, שאין מחשבה תופסת בו. לכן הוא מכונה "עד": ההשגה מגיעה עד אליו.

ולא עד בכלל שאין בבחי' הכתר והמקיף שום השגה כלל, וכענין מ"ש בזהר ר"פ בראשית דף א' ע"ב ע"פ מי ברא אלה.²⁹⁸

אך "עדי" אינו כולל את הנקודה עצמה, שכן בכתר ובמקיף אין שום השגה כלל; וכענין הנאמר בזהר בתחילת פרשת בראשית, דף א' ע"ב, על הפסוק "מי ברא אלה":

הגבול עצמו אינו נכלל, שכן בכתר ובאור המקיף אין השגה כלל. הוזהר אומר דבר דומה על "מיי שבפסוק מי ברא אלה".

דהא לעילא לית תמן שאלה²⁹⁹ כו' ע"ש. ומ"ש עדי עדיים לשון רבים ר"ל [רוצה לומר] שאין שיעור כלל לעדיים וכתרים עד רום המעלות בעילוי אחר עילוי זו למעלה מזו מאחר שהוא א"ס.

"שהרי למעלה אין שם שאלה" וכו'; ראו שם. ומה שנאמר "עדי עדיים" בלשון רבים פירושו שאין כלל שיעור לעדיים ולכתרים, עד רום המעלות, בעלייה אחר עלייה, זו למעלה מזו, מאחר שהוא אין סוף.

הוזהר אומר שם: "למעלה אין שם שאלה". לשון הרבים "עדיים" מלמדת שהכתרים הם בלי שיעור, עולים ממדרגה למדרגה בלי קץ, מפני שהם אין סוף.

(א"נ [אי נמי] י"ל [יש לומר] עדי א' עדיים ב' כענין קדש הקדשים דפ"י בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך קדש דפ"י קדש הוא כתר וקדשים הם חכמה ובינה כו', ועד"ז הוא ענין עדי עדיים

(אפשר לומר גם ש"עדי" הוא אחד ו"עדיים" הוא שניים, בדומה ל"קודש הקדשים", כפי שמבואר בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "קודש": "קודש" הוא כתר, ו"קודשים" הם חכמה ובינה וכו'. וכך גם ענינו של "עדי עדיים"

פירוש נוסף: "עדי" הוא אחד ו"עדיים" הם שניים, כמו "קודש הקדשים". לפי הפרדס, "קודש" הוא כתר ו"קודשים" הם חכמה ובינה.

דהיינו ג"כ יחוד חכמה בינה שמקור ההמשכה מבחי' ישת חשך סתרו שהוא בחי' כתר. וזהו ענין יחוד י"ה הנמשך ע"י קיום ושמירת הלי"ת [הלא תעשה] ועמ"ש בפ' שמות בדי"ה זה שמי.^{300, 301} בענין איה סופר.³⁰²

זהו גם הייחוד של חכמה ובינה, שמקור ההמשכה שלהן הוא מבחינת "ישת חושך סתרו", שהיא בחינת כתר. זהו ענין ייחוד י"ה, הנמשך באמצעות קיום ושמירת מצוות לא תעשה. ראו מה שכתוב בפרשת שמות, בדרוש המתחיל "זה שמי", בענין "איה סופר".

כלומר, גם "עדי עדיים" הוא הייחוד של חכמה ובינה, שמקורו בכתר, ה"חושך" הנסתר: ייחוד י"ה, הנמשך באמצעות שמירת מצוות לא תעשה. אדמו"ר הזקן מפנה לדרוש "זה שמי", העוסק בפסוק בישעיהו "איה סופר".

ופי איה היינו י"ה הם חוי"ב [חכמה ובינה] והאלף פלא זהו בחי' כתר. עוי"ל [עוד יש לומר] בפ"י עדי עדיים עפמשי"ל [על פי מה שכתוב לעיל] דעדיים אלו הוא בחי' עדות לישראל והם בחי' תרין עטרין³⁰³ הנזכר באדר"ז [באדרא זוטא]³⁰⁴ דרצ"א ע"א והדעת כוללם יחד זהו עדי עדיים.

פירוש "איה" הוא שי"ה הן חכמה ובינה, והאל"ף — פלא — היא בחינת כתר. אפשר לפרש עוד את "עדי עדיים" על פי מה שנכתב לעיל: "עדיים" אלה הם בחינת "עדות לישראל", והם בחינת "תרין עטרין" הנזכרים באדרא זוטא, דף רצ"א ע"א; והדעת, הכוללת אותם יחד, היא "עדי עדיים".

"איה" מורכב מאל"ף ומי"ה: י"ה הן חכמה ובינה, והאל"ף, שאותיותיה הן פלא, היא כתר. פירוש נוסף: "עדיים" הם "עדות לישראל", "תרין עטרין" שבאדרא זוטא; והדעת, המאחדת אותם, היא "עדי עדיים".

ופ' התרין עטרין הם בחי' מדות שלמעלה מהשכל הנמשכים ומתלבשים במדות שלמטה מהשכל וההמשכה הוא ע"י הדעת. וכמ"ש במ"א.³⁰⁵ וע' ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' שופטים דער"ה ע"א ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם מענין עדות³⁰⁶ כו' ומבואר במ"א).³⁰⁷

פירוש "תרין עטרין" הוא שהן מדות שלמעלה מן השכל, הנמשכות ומתלבשות במדות שלמטה מן השכל, וההמשכה נעשית באמצעות הדעת, כפי שנכתב במקום אחר. ראו רע"א מהימנא, פרשת שופטים, דף ער"ה ע"א, ואת פירוש הרמ"ז שם, בענין עדות וכו'; והדבר מבואר במקום אחר.

"תרין עטרין" הן מדות שלמעלה מן השכל, הנמשכות אל תוך המדות שלמטה מן השכל באמצעות הדעת. אדמו"ר הזקן מפנה לרע"א מהימנא על פרשת שופטים ולפירוש הרמ"ז, העוסקים בעדות.

וזהו ענין משכן העדות שמבואר למעלה שהוא בחי' ייחוד י"ה שנק' עלמא דאתכסיא ולכך שייך ע"ז לשון עדות.

זהו ענין "משכן העדות", שהוסבר לעיל כבחינת ייחוד י"ה, הנקרא "עלמא דאתכסיא", העולם המכוסה; לכן מתאים לגביו הכינוי "עדות".

הדברים חוזרים ל"משכן העדות": ייחוד י"ה, שהוא העולם המכוסה, ולכן שייך בו ענין העדות.

ועתה יובן ג"כ בתוספת טעם שהוא ג"כ לשון עדי וקישוט ומבחי' כתרים אלו נמשך להיות עדות לישראל ג"כ וזהו ותבואי בעדי עדיים כו'.³⁰⁸

כעת יובן גם טעם נוסף: "עדות" היא גם מלשון "עדי" וקישוט, ומבחינת כתרים אלה נמשכת גם "עדות לישראל". זהו "ותבואי בעדי עדיים" וכו'.

כעת מתווסף טעם: "עדות" קשורה גם ל"עדי", כלומר קישוט, ומכתרים אלה נמשכת "עדות לישראל". זהו "ותבואי בעדי עדיים".

49 וזהו אשר פקד ע"פ משה.³⁰⁹ הכוונה בזה שמשכן העדות דוקא הוא פקד עפ"י [על פי] משה ואדסמ"ך ליה

קאי

וזהו [פירוש] "אשר פוקד על פי משה". הכוונה היא שדווקא "משכן העדות" הוא שנפקד "על פי משה": [הביטוי] מתייחס למה שנאמר סמוך לו,

כעת באה התשובה לשאלה השנייה בפתיחה: מדוע נאמר בפסוק "אשר פוקד על פי משה". אדמו"ר הזקן מסביר שהביטוי מתייחס למילים שקדמו לו: "משכן העדות".

כי מתחלה כתיב אלה פקודי המשכן שהוא ענין יחוד ו"ה שנקי פקודי המשכן דהיינו משכן סתם ה' תתאה שיחוד זה הוא ע"י בחי' אלה ש"ס [ששה סדרי משנה] משנה ורמ"ח מ"ע [מצות עשה] כנ"ל.

שכן תחילה נאמר "אלה פקודי המשכן", שהוא ענין ייחוד ו"ה, הנקרא "פקודי המשכן" — כלומר, המשכן סתם, ה"א תתאה. ייחוד זה נעשה באמצעות בחינת "אלה" — ש"ס משנה ורמ"ח מצוות עשה, כפי שנתבאר לעיל.

תחילה נאמר בפסוק "אלה פקודי המשכן" — המשכן סתם, ייחוד ו"ה, שנעשה באמצעות "אלה", כלומר המשנה ומצוות העשה. המילים הבאות, "משכן העדות... על פי משה", מתארות את הייחוד הנעלה יותר.

50 ועתה אומר איך שמשכן העדות שהוא בחי' יחוד י"ה הוא פקד ע"פ משה שע"י בחי' משה נעשה פקידה

זו ויחוד זה

וכעת מוסבר כיצד "משכן העדות", שהוא [בחינת] ייחוד י"ה, "פקד על פי משה": באמצעות [בחינת] משה נעשים פקידה זו וייחוד זה.

ייחוד י"ה, שהוא משכן העדות, נעשה "על פי משה", כלומר באמצעות מידתו של משה.

כי משה הוא בחי' הביטול כמ"ש ונחנו מ"ה [מה]³¹⁰ ומבואר למעלה דהמשכה זו מבחי' י"ה הוא דוקא ע"י הביטול כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל] בפ"י ששם עלו שבטים³¹¹ כו להודות כו.

שכן משה הוא [בחינת] ביטול, ככתוב: "ונחנו מה?"; וכפי שהוסבר לעיל, המשכה זו מבחינת י"ה נעשית דווקא באמצעות ביטול, כפי שהוסבר לעיל בפירוש "שם עלו שבטים" וגוי, "להודות" וגוי.

מידתו של משה היא ביטול: הוא ואהרן אמרו "ונחנו מה?" כפי שהוסבר קודם, המשכה מבחינת י"ה אפשרית רק באמצעות ביטול, שהוא ה"הודאה" שב"להודות לשם ה'".

וזהו שמצינו ברי"ע [ברבי עקיבא]³¹² שהיה כורע ומשתחוה עד שאדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת לפי שא"א להמשכה זו לבא בגילוי בשכל ודעת או כלי המדות אלא רק ע"י בחי' הביטול שהוא ענין ההשתחוה שבשמו"ע [שבשמונה עשרה] כנודע

וזהו שמצאנו אצל רבי עקיבא, שהיה כורע ומשתחוה עד שהיו מניחים אותו בפינה זו ומוצאים אותו בפינה אחרת; שכן המשכה זו אינה יכולה להתגלות בשכל ובדעת או בכלי המדות, אלא רק באמצעות [בחינת] ביטול, שעניינו ההשתחויה בתפילת שמונה עשרה, כידוע.

לכן רבי עקיבא, כשהתפלל לבדו, היה כורע ומשתחוה כל כך, עד שהיו מניחים אותו בפינה אחת ומוצאים אותו בפינה אחרת. המשכה זו אינה יכולה להתגלות בשכל או ברגש, אלא רק באמצעות ביטול, שענינו ההשתחויה בתפילת שמונה עשרה.

(ועמ"ש בד"ה שימני כחותם^{313, 314} דהמשכה שע"י שמירת מצות ל"ת [לא תעשה] הוא ענין אחד עם ההמשכה שבתפילת שמו"ע [שמונה עשרה] ועמ"ש מענין תפילת שמונה עשרה בד"ה יהודה אתה^{315, 316} וסד"ה השמים כסאי):^{317, 318}

(ראו מה שכתוב במאמר המתחיל "שימני כחותם", שהמשכה שעל ידי שמירת מצוות לא תעשה היא ענין אחד עם ההמשכה שבתפילת שמונה עשרה; וראו מה שכתוב בענין תפילת שמונה עשרה במאמר המתחיל "יהודה אתה", ובסוף המאמר המתחיל "השמים כסאי").

אדמו"ר הזקן מפנה למאמר "שימני כחותם", המבאר ששמירת מצוות לא תעשה ותפילת שמונה עשרה ממשיכות אותו ענין, ולשני מאמרים נוספים העוסקים בתפילת שמונה עשרה.

51 קיצור. עוי"ל [עוד יש לומר] פי' משכן העדות מלשון ותבואי בעדי עדיים³¹⁹ ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] שני פירושים לשון עדים מהר חורב³²⁰ בחי' כתרם ולשון עדי עד נצחיות יהללך סלה.³²¹ גם לשון עד פה תבוא³²² וע"ז אמר אשר פקד ע"פ משה:³²³

סיכום. אפשר לומר עוד ש"משכן העדות" הוא מלשון "ותבואי בעדי עדיים", שרש"י מפרש בשני אופנים: מלשון "עדים מהר חורב", בחינת כתרם; ומלשון "עדי עד", נצחיות — "יהללך סלה". וכן מלשון "עד פה תבוא". ועל כך נאמר "אשר פוקד על פי משה".

סיכום סעיף ו: "משכן העדות" נובע מן הביטוי "עדי עדיים", שרש"י מפרש ככתרים שניתנו בסיני וכנצחיות — "יהללך סלה"; יש בו גם את המילה "עד" במשמעות "עד כאן". ועל כל אלה נאמר "על פי משה".

קטע 7 • 521-54

פסח, מצה, ספירת העומר ושבועות

52 ז ועפ"ז [ועל פי זה] יובן ג"כ מעט ענין הפסח ואכילת מצה. דהנה פסוק רבבה כצמח השדה³²⁴ כוי ותבואי

בעדי עדיים כוי (שהוא בחיי משכן העדוי [העדות] כנ"ל) נאמר על יצ"מ [יציאת מצרים].

7. על פי זה יובן מעט גם עניינם של פסח ואכילת מצה. הפסוק "הרביתי אותך כצמח השדה" וכו', "ובאת בעדי עדיים" וכו' — שהוא בחינת "משכן העדות", כפי שזכר לעיל — נאמר על יציאת מצרים.

סעיף ז מקשר את כל האמור לפסח ולמצה. הפסוק ביחזקאל, "כצמח השדה... בעדי עדיים", שהתבאר שהוא בחינת משכן העדות, נאמר על יציאת מצרים.

והיינו שזכו בליל א' דפסח לבחיי גילוי יחודים עליונים הנ"ל. דהיינו אפילו יחוד י"ה שהוא מבחיי ישת חשך סתרו נגלה עליהם אז

כלומר, בליל פסח הראשון זכו לגילוי היחודים העליונים שזכרו לעיל; היינו, אפילו היחוד של יו"ד-ה"א, שמקורו בבחינת "שם חושך סתרו", התגלה להם אז,

בליל פסח הראשון זכו בני ישראל לגילוי היחודים העליונים, ואפילו ליחוד של יו"ד-ה"א, שמקורו בדרגה הנעלמת ביותר.

כמאמר שנגלה עליהם³²⁵ מלך מלכי המלכים כמ"ש פי זה במ"א בד"ה קול דודי^{326, 327} כוי. ולהיות כי מבחיי גלוי זה נמשך עדות לישראל כדלעיל.

כמאמר: "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים", כפי שנתבאר פירוש הדבר במקום אחר, במאמר המתחיל "קול דודי" וכו'. ומכיוון שמבחינת גילוי זה נמשכת "עדות לישראל", כפי שהוסבר לעיל,

זהו הנאמר בהגדה: "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים", כפי שנתבאר במאמר "קול דודי". מגילוי זה נמשכת "עדות לישראל".

ולכן נאמר ע"ז ותבואי בעדי עדיים וככל הפירושים שנת"ל [שנתבאר לעיל] בזה הכל היי [היה] הגילוי מזה בליל א' דפסח.

לכן נאמר על כך "ובאת בעדי עדיים"; ולפי כל הפירושים שניתנו לכך לעיל, כל הגילויים האלה היו בליל פסח הראשון.

לכן אומר הפסוק "ובאת בעדי עדיים": כל המשמעויות שהתבארו לעיל התגלו בליל פסח הראשון.

ולכן נצטוו לאכול מצה. וכתוב מצות יאכל את שבעת הימים³²⁸ (ס"פ בא י"ג ז'). ולשון זה לפי פשוטו אינו מובן דה"ל [דהוה ליה למימר] בשבעת הימים

לכן נצטוו לאכול מצה. ונאמר: "מצות יאכל את שבעת הימים" (סוף פרשת בא, [פרק 13], [פסוק 7]). לפי פשוטו, לשון זו אינה מובנת, שהרי היה צריך לומר "בשבעת הימים",

לכן נצטוו לאכול מצה. לשון הפסוק "מצות יאכל את שבעת הימים" תמוהה: לכאורה היה ראוי לומר "בשבעת הימים".

אבל את שבעת הימים משמע שיאכילו מצה את ז' הימים עצמן וזה תמוה, אבל לפי האמת א"ש [אתי שפיר] כי

ואילו "את שבעת הימים" משמעו שיאכילו מצה את שבעת הימים עצמם, וזה תמוה. אך לפי האמת הדבר מובן היטב, שכן

כפי שהפסוק מנוסח, נשמע כאילו יש להאכיל מצה את הימים עצמם. אדמו"ר הזקן מסביר שלפי משמעותו הפנימית, זהו אכן הרעיון.

הנה ז' הימים הן ז' מדות חו"ג [חסד וגבורה] כו' שהן נמשכים מבחי' ו"ה דשם הוי' הוי"ו הוא ששה מדות שבפסוק לך ה' הגדולה כו'

שבעת הימים הם שבע המדות — חסד וגבורה וכו' — הנמשכות מבחינת ו"ה של שם הוי'. הוי"ו היא שש המדות שבפסוק "לך ה' הגדולה" וכו',

שבעת הימים הם שבע המדות, חסד, גבורה ושאר המדות, הנמשכות מו"ה: הוי"ו היא שש המדות המנויות בפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה".

והשביעי' [והשביעית] היא בחי' הה"א שהיא בחי' לך ה' הממלכה כו' ומדות אלו ישנם ג"כ בנפש והוא בחינת האהבה הנמשכת מצד השכל וההתבוננות בגדולת הבורא ית' כשמשיג איך

והשביעית היא בחינת הה"א, שהיא בחינת "לך ה' הממלכה" וכו'. מדות אלה קיימות גם בנפש, והן בחינת האהבה הנמשכת מן השכל וההתבוננות בגדולת הבורא יתברך, כאשר האדם משיג כיצד

השביעית, הה"א, היא בחינת מלכות, "לך ה' הממלכה". גם בנפש קיימות מדות אלה, בדמות האהבה הנולדת מהתבוננות בגדולת ה'.

כי הוא חייך³²⁹ כו' ושמחדש בכל יום מע"ב [מעשה בראשית] כו' שמהתבוננות זו יולד האהבה או היראה וכנ"ל בענין מי ברא אלה³³⁰ כו'.

"הוא חייך" וכו', ושהוא מחדש בכל יום את מעשה בראשית וכו'; מן ההתבוננות הזאת נולדת אהבה או יראה, כפי שהוזכר לעיל בענין "מי ברא אלה" וכו'.

מתבוננים בכך ש"הוא חייך" ושהוא מחדש את הבריאה בכל יום, ומתוך כך נולדת אהבה או יראה — ה"אלה" שנולדים מן ה"מי", כפי שתואר קודם.

אמנם למעלה מזה היא האהבה והדבקות הנמשכת מצד ההתבוננות בעצמות אור א"ס שמצד מהו"ע [מהותו ועצמותו] כלא חשיב השבח הזה של ביטול העולמות אליו ית'

אך למעלה מזה היא האהבה והדבקות שנמשכות מהתבוננות בעצמות אור אין סוף: מצד מהותו ועצמותו, השבח הזה — ביטול העולמות לפניו יתברך — אינו נחשב לכלום,

למעלה מזה יש אהבה ודבקות הנמשכות מהתבוננות בעצמות ה'. לפני עצמותו, אפילו ביטול העולמות לפניו אינו שבח גדול.

כי במהו"ע [במהותו ועצמותו] לית מחשבה תפיסא ביה כלל וחיות כל העולמות הוא רק ע"י מחשבה אחת כו'

שכן במהותו ועצמותו "אין מחשבה תופסת בו כלל", וחיות כל העולמות היא רק באמצעות מחשבה אחת וכו'.

הסיבה היא שאין מחשבה יכולה לתפוס את עצמותו, וכל העולמות חיים מכוח "מחשבה" אחת בלבד שלו.

ובחיי אהבה זו נק' עדי עדיים והוא בחי' תרין עטרין הנ"ל הנמשכים מבחי' המדות שלמעלה מהשכל ומתגלים במדות שלמטה מהשכל והוא ההמשכה מבחי' י"ה בוי"ה וכדי שיזכו ישראל לבחי' גילוי זה בפסח

אהבה זו נקראת "עדי עדיים", והיא בחינת שני העטרין שהוזכרו לעיל, הנמשכים מבחינת המדות שלמעלה מן השכל ומתגלים במדות שלמטה מן השכל; זוהי ההמשכה מבחינת י"ה בוי"ה. וכדי שישראל יזכו לגילוי זה בפסח,

אהבה עליונה זו היא "עדי עדיים", שני העטרין: מדות שלמעלה מן השכל המתגלות במדות שלמטה ממנו, כלומר המשכת י"ה בוי"ה. כדי לזכות לגילוי הזה בפסח, ישראל היו צריכים לזכות לכך.

כי ביציאת מצרים] היה עדיין בבחי' קטנות³³¹ כצמח השדה בתחלתו ולא היה להם רק האהבה זוטא ולא אה"ר [אהבה רבה] הנ"ל דבחי' עדי עדיים לכן כדי שיגיעו לגילוי זה נצטוו לאכול מצה.

שכן ביציאת מצרים הם עדיין היו בבחינת קטנות, כצמח השדה בראשית צמיחתו, והייתה להם רק אהבה זוטא ולא אהבה רבה הנזכרת לעיל, מבחינת "עדי עדיים"; לכן, כדי שיגיעו לגילוי זה, נצטוו לאכול מצה.

אולם ביציאת מצרים הם עדיין היו "קטנים" מבחינה רוחנית, כצמח שזה עתה נבט, והייתה להם רק אהבה זוטא ולא האהבה רבה של "עדי עדיים". לכן נצטוו לאכול מצה.

שענין המצה הוא המשכת בחי' מ"ה [שם מ"ה] והוא בחי' הביטול כמו שנראה לעין שאין במצה התנשאות

ענין המצה הוא המשכת בחינת מ"ה, והיא בחינת הביטול, כפי שנראה לעין שאין במצה התנשאות

מצה היא בחינת מ"ה, "מה", כלומר ביטול; אפשר לראות שהמצה אינה תופחת.

כמו בחמץ ושאור כוי ובחיי ביטול זה הוא שבו ועיי נמשך מבחי י"ה כנ"ל בענין משכן העדות אשר פקד ע"פ משה דוקא.³³²

כמו שיש בחמץ ובשאור וכו'. ובחינת ביטול זו היא שבה ועל ידה נמשכת בחינת י"ה, כפי שהוזכר לעיל בענין "משכן העדות אשר פוקד על פי משה" דווקא.

חמץ ושאור תופחים ומתנשאים, ואילו המצה אינה תופחת. הביטול הזה הוא הצינור שדרכו נמשכת בחינת י"ה, בדומה ל"משכן העדות" שנפקד "על פי משה".

53 וזהו מצות יאכל את שבעת הימים³³³ פ"י יאכל הוא לשון מפעיל דהיינו שיאכילו את ז' הימים ממצה.

זהו [פירוש] "מצות יֶאֱכַל את שבעת הימים": יֶאֱכַל הוא לשון מפעיל, כלומר, יש להאכיל את שבעת הימים במצה.

אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "יֶאֱכַל", כלומר "יֵאֱכַל", בלשון מפעיל: יש "להאכיל" את שבעת הימים עצמם במצה.

והענין הוא להמשיך מבחי מ"ה [שם מ"ה] שבמצה בכל ז' המדות להיות נמשך בהם מבחי הביטול דמ"ה [דשם מ"ה] ואז יוכלו כנ"י [כנסת ישראל] לקבל מבחי יחוד העליון ד"ה שזהו בחי עדות לישראל ועדי עדיים

הענין הוא להמשיך את בחינת מ"ה שבמצה אל כל שבע המדות, כך שתימשך בהן בחינת הביטול של מ"ה. אז יוכלו בני ישראל לקבל מבחינת היחוד העליון של יו"ד-ה"א, שהיא בחינת "עדות לישראל" ו"עדי עדיים".

כלומר, יש להמשיך אל שבע המדות את הביטול שבמצה — מ"ה, כלומר "מה". אז יוכלו בני ישראל לקבל את היחוד העליון של יו"ד-ה"א, "עדות לישראל" ו"עדי עדיים".

(ועי מענין מצות יאכל את שבעת הימים בד"ה להבין מ"ש בהגדה מצה זו³³⁴ כוי ועמ"ש בד"ה קחו מאתכם תרומה.^{335, 336}

(בענין "מצות יֶאֱכַל את שבעת הימים", ראו גם את המאמר הפותח במילים "להבין מה שכתוב בהגדה, מצה זו" וכו', וכן את מה שנכתב במאמר הפותח במילים "קחו מאתכם תרומה",

הסוגריים כוללים שתי הפניות: למאמר על דברי ההגדה "מצה זו שאנו אוכלים" ולמאמר בתורה אור "קחו מאתכם תרומה".

דמצה ולחם עוני³³⁷ זהו בחי אתכפיא כוי ע"ש ומבואר לעיל בענין ל"ת [לא תעשה] שע"י אתכפיא ס"א [סטרא אחרא] ע"י אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא]³³⁸ שע"י נמשך מבחי יחוד י"ה שהוא משכן

העדות

שבו מוסבר כי מצה ו"לחם עוני" הם בחינת אתכפיא וכו'; ראו שם. לעיל הוסבר בענין איסורי התורה, שעל ידי הכנעת הסטרא אחרא "עולה כבודו של הקב"ה", ועל ידי כך נמשכת בחינת היחוד של יו"ד-ה"א, שהיא "משכן העדות".

שם מוסבר כי מצה, "לחם עוני", מבטאת אתכפיא — הכנעה. הדבר מתאים למה שנאמר כאן על איסורי התורה: הכנעת הצד האחר מעלה את כבודו של הקב"ה וממשיכה את היחוד של יו"ד-ה"א, שהוא "משכן העדות".

ולכן עדי ע"י בחי המצה נמשך בחי ותבואי בעדי עדיים ועי ג"כ בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער חג המצות פ"א מענין ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים³³⁹ ע"ש).

ולכן, באותו אופן, על ידי בחינת המצה נמשכת בחינת "ותבואי בעדי עדיים". ראו גם בפרי עץ חיים, שער חג המצות, פרק א, בענין "ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים"; ראו שם.)

כך גם המצה ממשיכה את הבחינה של "ותבואי בעדי עדיים". בפרי עץ חיים, בשער העוסק בחג המצות, קושר הפסוק הזה גם לחג הפסח.

והנה אכילת מצה היא הכנה לקבלת התורה שבשבעות כי על קבלת התורה נאמר בעטרה שעטרה לו אמו³⁴⁰

והנה, אכילת מצה היא הכנה לקבלת התורה בשבעות, שכן על קבלת התורה נאמר: "בעטרה שעטרה לו אמו",

אכילת מצה מכינה לקבלת התורה בשבעות, היום המכונה בשיר השירים "יום חתונתו", שבו "אמו" עטרה אותו.

שהוא בחי התגלות רעוא דכל רעוין³⁴¹ וסדכ"ס [וסבה דכל סבות] וגם קשרו להם שני כתרים שזהו ענין עדי עדיים הנ"ל.

שהיא בחינת ההתגלות של "רעוא דכל רעוין" וסדכ"ס; וכן קשרו להם שני כתרים, וזהו ענין "עדי עדיים" הנזכר לעיל.

הכתר הוא התגלות הדרגות הנעלמות ביותר — "רעוא דכל רעוין", הרצון של כל הרצונות, וסיבת כל הסיבות. שני הכתרים שקשרו לישראל בסיני הם בחינת "עדי עדיים".

ולכך הוצרכו תחלה לאכילת מצה שהוא בחיי הביטול כו' (והנה עם היות כי בליל א' דפסח מתגלה גייכ בחיי עדי עדיים הנ"ל. אך הגילוי הזה הוא אז ממילא דהיינו אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלא עיי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא]

ולכן נזקקו תחילה לאכילת מצה, שהיא בחינת הביטול וכו'. (והנה, אף שבליל פסח הראשון מתגלה גם בחינת "עדי עדיים" הנזכרת לעיל, גילוי זה בא אז מאליו, כלומר, בבחינת אתערותא דלעילא שאינה באה על ידי אתערותא דלתתא;

לכן היה צורך לאכול תחילה מצה, המבטאת ביטול. בסוגריים מוסבר שבליל פסח הראשון מתגלה גם בחינת "עדי עדיים", אך אז היא ניתנת מלמעלה, בלי עבודה מלמטה.

ולכן נק' פסח לשון דילוג כנודע בענין מדלג על ההרים^{342, 343} כו' ואחר ליל א' דפסח מסתלק גילוי זה ולכך אח"כ מתחיל מצות ספה"ע [ספירת העומר] ז' שבועות כדי להמשיך גילוי יחודים הנ"ל עיי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא].

לכן הוא נקרא פסח, מלשון דילוג, כידוע בענין "מדלג על ההרים" וכו'. לאחר ליל הסדר הראשון מסתלק גילוי זה, ולכן לאחר מכן מתחילה מצוות ספירת העומר, במשך שבועה שבועות, כדי להמשיך את גילוי הייחודים שהוזכרו לעיל באמצעות אתערותא דלתתא.

לכן נקרא החג פסח, מלשון "דילוג", כמו "מדלג על ההרים": הגילוי מדלג על הסדר הרגיל. לאחר הלילה הראשון הוא מסתלק, ולכן נצטוונו לספור את העומר במשך שבועה שבועות, כדי להמשיך אותו שוב באמצעות עבודה מלמטה.

והאתעדל"ת [והאתערותא דלתתא] דספירת העומר ידוע שהיא התהפכות השבע מדות³⁴⁴ דנפש הבהמית וכל מדה כלולה מז' שתהיינה כולם לה'.

ידוע שאתערותא דלתתא של ספירת העומר היא הפיכת שבע המדות של נפש הבהמית, שכל אחת מהן כלולה משבע, כך שכולן יהיו לה'.

העבודה של ספירת העומר היא הפיכת שבע המדות של נפש הבהמית, שכל אחת מהן מורכבת משבע — שבעה שבועות של שבעה ימים — כך שכולן יהיו לה'.

ובחיי זו הוא בחיי ומדרגת שבעת הימים בחיי וי"ה הנ"ל ואח"כ³⁴⁵ מתגלה עי"ז ממילא אח"כ ביום החמישים מבחי עדי עדיים הנ"ל שלמעלה מבחי וי"ה ולכן נאמר תספרו חמישים יום³⁴⁶ ובאמת אין סופרים רק מ"ט

בחינה זו היא הבחינה והמדרגה של "שבעת הימים", בחינת וי"ה שהוזכרה לעיל. לאחר מכן מתגלה מכוחה מאליו, ביום החמישים, משהו מבחינת "עדי עדיים" שהוזכרה לעיל, שהיא למעלה מבחינת וי"ה. לכן נאמר: "תספרו חמישים יום", אף שלמעשה סופרים רק ארבעים ותשעה;

ספירה זו שייכת ל"שבעת הימים", וי"ה. לאחר מכן, ביום החמישים, מתגלה מאליו "עדי עדיים", שהוא למעלה מוי"ה. לכן התורה אומרת "תספרו חמישים יום", אף שסופרים רק ארבעים ותשעה.

אלא שע"י ספירת המ"ט יום מתגלה ממילא שער החמישים כי הוא מבחי ומדרגת י"ה וכבר נת' [נתבאר] דשם הוא מדרגת הל"ת [הלא תעשה] שענינם בבחי שב ואל תעשה ולא בבחי קום ועשה מפני שאין לו כלי כו'

אלא שבאמצעות ספירת ארבעים ותשעת הימים מתגלה מאליו שער החמישים, מפני שהוא מבחינת ומדרגת י"ה. וכבר התבאר ששם נמצאת מדרגת מצוות לא תעשה, שענינן "שב ואל תעשה" ולא "קום ועשה", משום שאין לה כלי כו'.

ספירת ארבעים ותשעת הימים מגלה מאליה את שער החמישים, מפני שהוא שייך ליי"ה, למדרגת מצוות לא תעשה, שפעולתן היא "שב ואל תעשה", כיוון שאין לה כלי.

ע"כ גם במצות הספירה אין צריך לספורו כמו בשבעה שבועות דמצוה למימני יומי³⁴⁷ כו' כי הוא מבחינת וי"ה משא"כ בחיי זו ההמשכה משער הנו"ן רק שנמשך ממילא ע"י קדימת ספירת ז' שבועות שהוא בחיי התהפכות המדות כו'

לכן גם במצוות הספירה אין צורך לספור אותו, שלא כמו שבעת השבועות, שבהם "מצווה למנות ימים" כו', מפני שהם מבחינת וי"ה. לעומת זאת, המשכה זו משער החמישים נמשכת מאליה בלבד, בעקבות ספירת שבעת השבועות, שהיא בחינת הפיכת המדות כו'.

לכן אין סופרים את היום החמישים, ואילו את הימים והשבועות סופרים — "מצווה למנות ימים" — מפני שהם שייכים לוי"ה. שער החמישים נמשך מאליו בלבד, בעקבות שבעת השבועות שבהם מזככים את המדות.

ולא תחללו³⁴⁸ כו' שעייז יומשך אח"כ גילוי זה ממילא וכענין ואתם תחרישון³⁴⁹ כמ"ש במ"א. וזהו עיקר ענין עדי עדיים הנ"ל שאז זכו לגילוי הכתרים כו' והוא בחי' גבוה יותר כי בחי' עדיים הנ"ל הם בלי קץ כנ"ל.

ו"לא תחללו" וכו', שבאמצעותו יימשך לאחר מכן גילוי זה מאליו, בדומה ל"ואתם תחרישון", כפי שנתבאר במקום אחר. זהו עיקר עניינו של "עדי עדיים" שהוזכר לעיל: אז זכו לגילוי הכתרים וכו', וזוהי בחינה נעלית יותר, שכן בחינת העדיים שהוזכרה לעיל היא בלי קץ, כמבואר לעיל.

זיכור זה הוא גם בחינת "לא תחללו" של מצוות לא תעשה, שלאחריה בא הגילוי מאליו, כמו "ואתם תחרישון" על הים. זהו עיקר עניינו של "עדי עדיים": במעמד הר סיני זכו לכתרים, מדרגה שאין לה קץ.

נמצא העולה מזה שכליל פסח נמשך גילוי בכנס"י [בכנסת ישראל] בחינ' [בחינת / בחינה] גלוי יחודים הנ"ל מבחי' ו"ה ומבחי' י"ה באתעדל"ע [באתערותא דלעילא] ע"י אכילת מצה.

נמצא מכל זה שכליל פסח נמשך בכנסת ישראל גילוי הייחודים שהוזכרו לעיל, מבחינת ו"ה ומבחינת י"ה, באתערותא דלעילא, באמצעות אכילת מצה.

לסיכום: כליל פסח מתגלים בעם ישראל שני הייחודים, של ו"ה ושל י"ה, כמתנה מלמעלה, באמצעות אכילת מצה.

ווי"ש [וזהו שכתוב] מצות יאכל את שבעת הימים ואח"כ מסתלקת ההמשכה וחוזרים וממשיכים ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] בספה"ע [בספירת העומר] ז' שבועות ואזי מתגלה בשבועות בחי' עדי עדיים הנ"ל בשעת קבלת התורה):

וזהו שנאמר: "מצות יאכל את שבעת הימים". לאחר מכן מסתלקת ההמשכה, והם חוזרים וממשיכים אותה באמצעות אתערותא דלתתא בספירת העומר, במשך שבעה שבועות; ואז, בשבועות, מתגלה בחינת "עדי עדיים" שהוזכרה לעיל, בעת קבלת התורה.

זהו שנאמר: "מצות יאכל את שבעת הימים". לאחר מכן מסתלק הגילוי, והוא נמשך שוב בעבודה מלמטה במשך שבעת שבועות ספירת העומר. בשבועות, בעת מתן תורה, מתגלה "עדי עדיים".

54 קיצור. ועד"ז יובן ענין אכילת מצה בחי' ביטול ואתכפיא להיות כצמח השדה³⁵⁰ בחי' אין ועי"ז ותרבי ותגדלי כו' ובחג השבועות בחי' בעטרה³⁵¹ כו' שהוא ענין בעדי עדיים:

סיכום. כך יובן גם ענין אכילת מצה: בחינת ביטול ואתכפיא, להיות "כצמח השדה" — בחינת אין; ועל ידי כך "ותרבי ותגדלי" וכו'. ובחג השבועות — בחינת "בעטרה" וכו', שהוא ענין "בעדי עדיים".

סיכום של סעיף ז: אכילת מצה מבטאת ביטול ואתכפיא, היעשות ל"אין" כזרע שבשדה, ועל ידי כך "ותרבי ותגדלי"; ובחג השבועות באה "העטרה", "בעדי עדיים".

קטע 8 • 55-64

סדר התפילה, הלויים, איתמר והעמיד

55 ח והנה בסדר התפלה אנו מוצאים ככל ענין הנ"ל בפ"י אלה פקודי המשכן משכן העדות כו' דהנה ידוע

שבפסוק ראשון דק"ש [דקריאת שמע] שמע ישראל³⁵² ה' אלקינו כו'

ח. והנה בסדר התפילה אנו מוצאים את כל העניינים שנוכרו לעיל בפירוש "אלה פקודי המשכן, משכן העדות" וכו'. ידוע שהפסוק הראשון של קריאת שמע, "שמע ישראל הוי' אלקינו" וכו',

סעיף ח עוסק במבנה כולו של הפסוק כפי שהוא מופיע בסדר התפילה היומי, החל בפסוק הראשון של קריאת שמע: "שמע ישראל הוי' אלקינו".

הוא בחי' יחודא עילאה די"ה הנ"ל הנק' הנסתרות לה' אלקינו³⁵³ כו' והוא ענין משכן העדות אשר פקד ע"פ משה כו' ובפסוק ואהבת בכל לבבך³⁵⁴ כו'

הוא בחינת יחודא עילאה של יו"ד-ה"י שנוכר לעיל, הנקרא "הנסתרות להוי' אלקינו" וכו'; והוא ענין "משכן העדות אשר פוקד על פי משה" וכו'. ואילו בפסוק "ואהבת... בכל לבבך" וכו',

הפסוק הראשון מבטא את היחודא עילאה של יו"ד-ה"י, "הנסתרות לה' אלקינו", והוא משכן העדות "אשר פוקד על פי משה". הפסוק הבא, "ואהבת... בכל לבבך", שייך לסוג אחר.

הענין הוא בבחי' אהבה הנמשכת מהשכל והטעם (ועמ"ש מזה בד"ה בכ"ה בכסלו) והוא ענין יחודא תתאה כמ"ש אלה פקודי המשכן כו'

הענין הוא בחינת אהבה הנמשכת מן השכל והטעם (וראו מה שכתב על כך במאמר המתחיל "בכ"ה בכסלו"), והיא ענין יחודא תתאה, כפי שנאמר "אלה פקודי המשכן" וכו',

הכוונה היא לאהבה הנולדת מתוך הבנה — יחודא תתאה, המשכן כפשוטו, "אלה פקודי המשכן". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר לחנוכה, "בכ"ה בכסלו", העוסק באהבה זו.

וכנ"ל בענין שאו מרום כו' וראו מי ברא אלה³⁵⁵ כו' אך הנה קודם ק"ש [קריאת שמע] תקנו אנכה"ג [אנשי כנסת הגדולה] פסוקי דזמרה

וכפי שנוכר לעיל בענין "שאו מרום" וכו', "וראו מי ברא אלה" וכו'. אך הנה, לפני קריאת שמע תיקנו אנשי כנסת הגדולה את פסוקי דזמרה.

זוהי האהבה הנולדת מן ההתבוננות "שאו מרום עיניכם... מי ברא אלה", שנתבארה לעיל. לפני קריאת שמע קבעו אנשי כנסת הגדולה את פסוקי דזמרה — מזמורי התהילה.

והענין של פסודי³⁵⁶ [פסוקי דזמרה] הוא כדי שיוכלו להגיע בפסוק ראשון דק"ש [דקריאת שמע] ליחוד העליון דה' אלקינו הנקי נסתרות כנ"ל ואם לא השיר והזמרה בפסודי³⁵⁷ [בפסוקי דזמרה] א"א לבא למדרגת היחוד הזה כו'

עניין פסוקי דזמרה הוא כדי שיוכלו להגיע, בפסוק הראשון של קריאת שמע, ליחוד העליון של "הוי אלקינו", הנקרא "הנסתרות", כנזכר לעיל; ובלי השירה והזמרה שבפסוקי דזמרה אי אפשר להגיע למדרגת היחוד הזה כו'.

מטרתם להביא את האדם, בפסוק הראשון של קריאת שמע, ליחוד העליון של "הוי אלקינו", למדרגת הנסתרות. בלי השירה והתהילה שקדמו לכך אי אפשר להגיע ליחוד זה.

וזה היה עבודת הלויים בשיר וזמרה כו' והיו נושאים את המשכן וכמ"ש בני גרשון ובני מררי נושאי המשכן³⁵⁶ (בפ' בהעלותך י"ד י"ז)

וזו הייתה עבודת הלויים, בשיר וזמרה כו', והם היו נושאים את המשכן, כמו שנאמר: "בני גרשון ובני מררי נושאי המשכן" (בפרשת בהעלותך, [פרק] י', [פסוק] י"ז);

הדבר מקביל לעבודת הלויים, שהיו שרים במקדש וגם נושאים את המשכן במסעות. התורה מתארת את בני גרשון ובני מררי כנושאי המשכן.

בני קהת נושאי המקדש וכתוב ובחנות המשכן יקימו³⁵⁷ אותו הלויים (במדבר א' נ"א) (ועמ"ש מזה בד"ה שאו את ראש³⁵⁸ כו' למשפחותם לבית אבותם)

"בני קהת נושאי המקדש"; ונאמר: "ובחנות המשכן יקימו אותו הלויים" (במדבר, [פרק] א', [פסוק] נ"א). (ראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "שאו את ראש" כו', "למשפחותם לבית אבותם").

בני קהת נשאו את כלי הקודש, והלויים הם שהקימו את המשכן כשהמחנה חנה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר "שאו את ראש... למשפחותם".

אך הטעם איך שע"י פסודי³⁵⁷ [פסוקי דזמרה] בשיר ורננה דוקא יגיעו לבחי' היחוד העליון הזה יובן בהקדים תחלה ענין שיר הלויים כו'

אך הטעם לכך שדווקא באמצעות פסוקי דזמרה, בשיר ורננה, מגיעים לבחינת היחוד העליון הזה, יובן לאחר שנקדים תחילה את עניין שירת הלויים כו'.

הסיבה שדווקא השירה והתהילה מביאות ליחוד העליון תבאר באמצעות עניין שירת הלויים.

דהנה כתיב והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק³⁵⁹ (ביחזקאל סי' א' י"ד) ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] כלהבת הכבשן שיוצאה תמיד מפי הכבשן וממהרת לחזור ולכנוס³⁶⁰ כך כו'.

הרי נאמר: "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק" (יחזקאל, פרק 1, פסוק 14), ורש"י מסביר: "כלבת הכבשן, שיוצאת תמיד מפי הכבשן וממהרת לחזור ולהיכנס; כך" וכו'.

יחזקאל ראה את החיות הקדושות "רצות ושבות, כמראה הבזק", ורש"י מדמה זאת ללהבת כבשן שיוצאת שוב ושוב בקפיצה מפיו וחוזרת אליו במהירות.

וכך נפש האלקית שבאדם שנק' נר הוי' וכמ"ש נר ה' נשמת אדם³⁶¹ צ"ל עולה ויורד בבחי' רצוא ושוב בתמידות בלתי הפסק

כך גם נפש האלקית שבאדם, הנקראת "נר ה'", כפי שנאמר: "נר ה' נשמת אדם", צריכה לעלות ולרדת, בבחינת רצוא ושוב, ללא הפסקה.

גם נפש האלקית, "נר ה'", היא כמו להבה, ועליה לעלות ולשוב בהתמדה באותו אופן: רצוא — כמיהה לצאת ולהידבק בה', ושוב — חזרה אל תפקידה למטה.

והוא ב' מיני התפעלות הללו זא"ז [זה אחר זה] בתמידות וכמ"ש והחיות רצוא ושוב פי' אחר הרצוא שוב ואחר השוב רצוא

אלו הן שתי תנועות של התעוררות, זו אחר זו בהתמדה, כפי שנאמר: "והחיות רצוא ושוב"; כלומר, אחרי הרצוא בא השוב, ואחרי השוב בא הרצוא,

אלו הן שתי תנועות בנפש, זו אחר זו בלי סוף: אחרי הרצוא בא השוב, ואחרי השוב בא שוב הרצוא.

וכן חוזר חלילה וכמ"ש מזה בד"ה וכל העם רואים את הקולות³⁶² ועי"ז עולה נה"א [נפש האלקית] ממדרגה למדרגה עד רום המעלות כו' וזהו ענין שיר הלויים על הקרבן

וכך חוזר חלילה, כפי שמוסבר על כך במאמר המתחיל "וכל העם רואים את הקולות". באמצעות זאת עולה נפש האלקית ממדרגה למדרגה, עד רום המעלות וכו'. זהו עניינה של שירת הלויים על הקרבן.

מחזור זה, המוסבר במאמר "וכל העם רואים את הקולות", מעלה את נפש האלקית מדרגה לדרגה. זהו תוכנה הפנימי של שירת הלויים על הקרבנות.

וזוהו גי'כ הענין שנשאו את המשכן כו' מפני שע"י השיר ברצוא ושוב מגביהים ומרוממים למשכן עד שנעשה גם בחי' יחוד העליון בבחי' משכן העדות הנ"ל וזהו כענין פי' ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה.³⁶³

וזוהו גם הטעם לכך שנשאו את המשכן וכו': באמצעות השירה, ברצוא ושוב, הם מגביהים ומרוממים את המשכן, עד שגם הוא נעשה בבחינת היחוד העליון, בבחינת "משכן העדות" שנזכר לעיל. הדבר דומה לפירוש הפסוק "ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה",

זו גם הסיבה שהלויים נשאו את המשכן: באמצעות השירה, ברצוא ושוב, הם מעלים את המשכן הפשוט אל היחוד העליון, אל בחינת משכן העדות, בדומה ל"ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה".

שמחבר בחי' ירושמ"ט [ירושלים של מטה] שהוא יחוד ו"ה לבחי' ירושמ"ע [ירושלים של מעלה] שהוא בחי' י"ה והיו לאחדים ממש וכך הוא ענין פסוד"ז [פסוקי דזמרה] לפני ק"ש [קריאת שמע] ענין הכנה לרומם הנפש עד המחבר את בחינת ירושלים של מטה, שהיא יחוד ו"ה, עם בחינת ירושלים של מעלה, שהיא בחינת י"ה, והן נעשות ממש לאחד. כך גם פסוקי דזמרה שלפני קריאת שמע הם הכנה לרומם את הנפש עד

חיבור זה מקשר את ירושלים של מטה, ו"ה, עם ירושלים של מעלה, י"ה, עד שהן נעשות לאחד. כך גם פסוקי דזמרה מכינים את הנפש ומעלים אותה.

שתוכל לייחד יחוד העליון בפסוק ראשון דק"ש [דקריאת שמע] באמרו הוי' אלקינו דהיינו גי'כ חיבור ויחוד בחי' הארת הנשמה המלוכשת בגוף עם מקורה ושרשה שלמעלה בחי' מזליה כמ"ש במ"א בד"ה יונתי בחגוי הסלע.³⁶⁴

שתוכל לפעול את היחוד העליון בפסוק הראשון של קריאת שמע, באמירת "הוי' אלקינו". כלומר, זהו גם חיבור ויחוד של בחינת הארת הנשמה המלוכשת בגוף עם מקורה ושרשה שלמעלה, בחינת מזלה, כפי שמוסבר במקום אחר במאמר המתחיל "יונתי בחגוי הסלע".

אז, באמירת "הוי' אלקינו" בפסוק הראשון של קריאת שמע, היא יכולה לפעול את היחוד העליון. זהו גם החיבור של חלק הנשמה המלוכש בגוף עם שורשו שלמעלה, עם "מזלה", כפי שמוסבר במאמר "יונתי בחגוי הסלע".

56 וזהו ששם עלו שבטים שבטי³⁶⁵ י"ה שמתחברים בחי' שבטים דבריאה עם שרשן ומקורן שבאצי' הנקי שבטי י"ה.

וזוהו "שם עלו שבטים, שבטי י"ה": [בחינת] ה"שבטים" שבבריאה מתחברים עם שורשם ומקורם באצילות, הנקראים "שבטי י"ה".

"שם עלו שבטים, שבטי י"ה": ה"שבטים" שבעולם הבריאה, כלומר הנשמות כפי שהן למטה, מתחברים עם שורשם באצילות, הנקרא "שבטי י"ה".

והיינו ששם עלו בכח"י ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה³⁶⁶ כ"י שהוא חיבור והתקשרות בח"י משכן עם משכן העדות דהיינו שחוכרה לה יחדו ממש.

כלומר, "שם עלו" אל [בחינת] "ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדו" וגוי — חיבור והתקשרות של [בחינת] המשכן עם משכן העדות, כלומר, "שחוכרה לה יחדו" ממש.

"שם עלו" פירושו שעלו אל "ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדו": חיבורו של המשכן כפשוטו עם משכן העדות, "שחוכרה יחדו" — שניהם כאחד ממש.

וזהו ענין עבודת הלויים כי לוי מלשון לוייה וחיבור וכמ"ש ועבד הלוי הוא^{367, 368} דהיינו עלמא דאתכסיא הנק' הוא שעבודת הלויים לקשר ולחבר בח"י עלמא דאתכסיא עם עלמא דאתגליא

וזהו עניינה של עבודת הלויים, שכן "לוי" הוא מלשון ליווי וחיבור, כמו שכתוב: "ועבד הלוי הוא". "הוא" היינו העולם הנסתר, הנקרא "הוא"; עבודת הלויים היא לקשר ולחבר את [בחינת] העולם הנסתר עם העולם הגלוי.

זוהי עבודת הלויים, שכן "לוי" פירושו ליווי וחיבור. הפסוק "ועבד הלוי הוא" רומז לעולם הנסתר, הנקרא "הוא" — כלומר, הוא מדובר בגוף שלישי, כמי שאינו נוכח; הלויים מחברים את העולם הנסתר עם העולם הגלוי.

(ועמ"ש מזה בד"ה אז ישיר משה³⁶⁹ ובני ישראל³⁷⁰ ובד"ה אשירה להוי³⁷¹ וע' בזח"ב [בוהר חלק ב'] פקודי דרכ"א ע"ב ובפ' קרח דקע"ח ע"ב).

(וראה מה שנתבאר על כך במאמרים המתחילים "אז ישיר משה ובני ישראל" ו"אשירה להוי"; וראה גם בזהר, חלק ב, פקודי, דף רכ"א ע"ב, ובפרשת קרח, דף קע"ח ע"ב).

אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים בתורה אור העוסקים בשירת הים, ולשני מקומות בזהר, בפרשות פקודי וקרח.

וזהו אשר פקד ע"פ³⁷² משה עבודת הלויים כ"י דהנה פשט הכתוב משמעו שע"פ משה פקד עבודת הלויים וזהו "אשר פקד על פי משה עבודת הלויים" וגוי. מפשט הכתוב משמע שעבודת הלויים נפקדה על פי משה;

כעת נבאר את לשון הפסוק "אשר פקד על פי משה עבודת הלויים". בפשוטו, הפסוק אומר שגם עבודת הלויים נקבעה על פי משה.

כי מה שאמר אשר פקד ע"פ משה עבודת הלויים ביד איתמר³⁷³ כ"י קאי אשר פקד גם על מה שלאחריו שכן באומרו "אשר פקד על פי משה עבודת הלויים ביד איתמר" וגוי, הביטוי "אשר פקד" מתייחס גם למה שבא אחריו,

לכן הביטוי "אשר פקד" מתייחס גם למה שבא אחריו — לעבודת הלויים.

דהיינו עבודת הלויים וגם על מה שלפניו והוא משכן העדות וכך רצונו לומר אלה פקודי כ"י כלומר, ל"עבודת הלויים", וכן גם למה שלפניו, דהיינו "משכן העדות". וכך יש לקרוא: "אלה פקודי" וגוי,

הביטוי מתייחס גם למה שלפניו, למשכן העדות. כך יש לקרוא את הפסוק:

משכן העדות אשר פקד המשכן ע"פ משה עבודת הלויים לשאת המשכן ועל שניהם אומר אשר פקד כו' "משכן העדות אשר פקד" — המשכן "על פי משה"; "עבודת הלויים" — לשאת את המשכן; ועל שניהם נאמר "אשר פקד" וגו'.

"משכן העדות" נפקד על פי משה, וכך גם "עבודת הלויים" לשאת את המשכן; הביטוי "אשר פקד" נאמר על שניהם.

ומה שאמר ביד איתמר ענין שלישי הוא שביד איתמר כל העבודה הזאת כו' (וביאור ענין אשר פקד ע"פ משה גם עבודת הלויים לשאת המשכן כו')

ומה שנאמר "ביד איתמר" הוא עניין שלישי: שכל העבודה הזאת הייתה ביד איתמר וכו'. (ביאור העניין של "אשר פקד על פי משה", שגם עבודת הלויים לשאת את המשכן הייתה כך וכו':)

"ביד איתמר" הוא מרכיב שלישי, שיוסבר בהמשך. תחילה מסביר אדמו"ר הזקן כיצד גם נשיאת המשכן בידי הלויים נעשתה "על פי משה".

הנה אותיות פקד הם אותיות דפק³⁷⁴ וכמבואר בספרי הקבלה שהדפק שרשו מבחי' אחוריים³⁷⁵ דחכמה (והוא שם קפ"ד אחוריים דאבא כו') וכמ"ש קול דודי דופ"ק³⁷⁶ כו'.

אותיות פקד הן אותיות דפק, וכפי שמבואר בספרי הקבלה, מקורו של הדופק הוא בבחינת אחוריים של חכמה (וזהו שם קפ"ד, אחוריים של אבא וכו'), וכמו שכתוב: "קול דודי דופק" וכו'.

אותיות פקד, כלומר "נמנה", הן אותיות דופק. הקבלה מלמדת שמקורו של הדופק הוא ב"אחוריים" של חכמה, ובשיר השירים נאמר "קול דודי דופק".

והענין הוא דבחי' רצוא ושוב הנ"ל שרשו נמשך מבחי' הדפק כי אנו רואים בחוש שיש בדפק ענין עליה וענין ירידה

העניין הוא שבחינת רצוא ושוב שהזכרה לעיל נמשכת משורשה שבבחינת הדופק, שכן אנו רואים בחוש שבדופק יש עלייה וירידה,

רצוא ושוב של הנשמה מושרשים בדופק, שכן אפשר לחוש שבדופק יש עלייה וירידה.

דהיינו הסתלקות החיות והתפשטות החיות והם באים זא"ז [זה אחר זה] בתמידות והוא ענין הדפק בלב שהוא הנשימה

כלומר, הסתלקות החיות והתפשטות החיות, והן באות זו אחר זו ללא הרף. זהו ענין הדופק שבלב, שהוא הנשימה,

החיות מסתלקת ומתפשטת זו אחר זו בלי הפסק, כמו פעימות הלב ומקצב הנשימה.

וגם בדפק היד נרגש העלאה והמשכה זו בתמידות (ועמ"ש מזה בד"ה אני ישנה³⁷⁷ גבי קול דודי דופק).
וגם בדופק שביד מורגשת העלאה והמשכה זו ללא הרף. (ראו מה שנכתב על כך בדיבור המתחיל "אני ישנה",
בעניין "קול דודי דופק").

גם בדופק שבשורש כף היד מורגשות העלייה וההמשכה ללא הרף. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר "אני ישנה" העוסק בפסוק "קול דודי דופק".

וכך למעלה בחי' רצוא ושוב כמראה הבזק³⁷⁸ שעבודת הלויים לשאת המשכן שרשם הוא מבחי' הדפק
העליון שהוא בחי' הסתלקות והתפשטות והוא מה שאמר אשר פקד ע"פ משה עבודת הלויים
וכך גם למעלה: בחינת רצוא ושוב "כמראה הבזק" — עבודת הלויים לשאת את המשכן — שורשה בבחינת הדופק
העליון, שהיא בחינת הסתלקות והתפשטות. זהו שנאמר: "אשר פקד על פי משה עבודת הלויים",

גם למעלה, רצוא ושוב של עבודת הלויים בנשיאת המשכן מושרשים ב"דופק" עליון של הסתלקות והתפשטות. לכן משתמש הפסוק במילה
"פקד" ביחס לעבודת הלויים.

שהוא מבחי' אחוריים דמ"ה [דשם מ"ה] דמשה שהן אותיות דפ"ק היפך אותיות פקד. אך משכן העדות
פקד ע"פ משה מבחי' פנימי [פנימיות / פנימית] כו' כנ"ל.³⁷⁹

שכן היא מבחינת אחוריים של מ"ה של משה, שהן אותיות דפ"ק, בהיפוך האותיות פקד. אבל "משכן העדות" נפקד
על פי משה מבחינת פנימיות וכו', כפי שהוזכר לעיל.

מקורה באחוריים של מ"ה של משה — הביטול שלו — שכן דפ"ק הוא היפוך האותיות פקד. לעומת זאת, "משכן העדות" נפקד "על פי משה"
מן הפנימיות.

57 ואמנם דוקא בחכמה הוא שיש התפשטות והסתלקות והוא בא בהתלבשות בדפק אבל בבחי' בינה אין
שם הסתלקות אלא התפשטות בלבד

אולם דווקא בחכמה יש התפשטות והסתלקות, והיא מתלבשת בדופק; אבל בבחינת בינה אין הסתלקות, אלא
התפשטות בלבד.

דווקא בחכמה יש קצב של התפשטות והסתלקות, המתבטא בדופק. בבינה יש התפשטות בלבד, ללא הסתלקות.

והיינו ענין הדם המתפשט בשס"ה גידים שנאמר בו כי הדם הוא הנפש³⁸⁰ דהיינו עיקר המחי' [המחיה]
אך ע"י בחי' החכמה נעשה בגידי הדם בחי' הדפק כו'

זהו ענין הדם המתפשט בשס"ה הגידים, שעליו נאמר: "כי הדם הוא הנפש" — כלומר, עיקר מקור החיים; אך
באמצעות בחינת חכמה נוצרת בחינת הדופק בגידי הדם וכו'.

בינה היא כמו הדם הזורם ב"365 הגידים, שעליו נאמר "כי הדם הוא הנפש", שכן הוא נושא את עיקר כוח החיים. הדופק שבגידי אלה
נובע מחכמה.

והן בחיי יחוד עליון הנייל דייה עיי מליית [מצות לא תעשה] דלאו קודם להן כו' וזהו קול דודי דופק³⁸¹
שהוא יחוד חוי"ב [חכמה ובינה] תרין ריעין³⁸² כו'

אלו הן בחינת היחוד העליון של י"ה שהוזכר לעיל, באמצעות מצוות לא תעשה, שכן לאו קודם להן וכו'. זהו "קול דודי דופק" — יחוד חכמה ובינה, "תרין ריעין" וכו'.

דופק זה הוא היחוד העליון של י"ה, הנמשך באמצעות האיסורים, שכן "לא" קודם ל"ה", כשם שהחושך קודם לאור. הפסוק בשיר השירים "קול דודי דופק" מתאר את היחוד שבין חכמה ובינה, "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין" — שני רעים שאינם נפרדים לעולם.

וזהו אשר פקד ע"פ משה גם עבודת הלויים ברצוא ושוב למטה ועיי' יש בלויים יכולת להעלות בחיי המשכן לבחי' משכן ה עדות לקשרם ולחברם יחדו כעיר שחוכרה³⁸³ כו'

זהו "אשר פוקד על פי משה", שנאמר גם על "עבודת הלויים", בבחינת רצוא ושוב למטה; ובאמצעות יש בלויים יכולת להעלות את בחינת המשכן לבחינת משכן העדות, כדי לקשר ולחבר אותם יחד, "כעיר שחוכרה לה יחדיו" וכו'.

כך חל הביטוי "פוקד על פי משה" גם על רצוא ושוב בעבודת הלויים למטה. הקצב דמוי הדופק הזה נותן להם כוח להעלות את המשכן סתם לבחינת משכן העדות ולחבר ביניהם, "כעיר שחוכרה לה יחדיו".

ועיי' [ועיינ] בזח"ב [בזהר חלק ב'] פ' שמות די"א סע"ב [סוף עמוד ב] ע"פ וילך איש מבית לוי^{384, 385} ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם דבית לוי זהו בחיי חוי"ב [חכמה ובינה] והיינו משכן העדות ויקח את בת לוי זהו בחיי מלי משכן סתם כו' ע"ש.

ועיינו בזהר חלק ב', פרשת שמות, דף י"א סוף ע"ב, על הפסוק "וילך איש מבית לוי", ובמקדש מלך שם: "בית לוי" הוא בחינת חכמה ובינה, והיינו משכן העדות; "ויקח את בת לוי" היא בחינת מלכות, משכן סתם וכו'. עיינו שם.

אדמו"ר הזקן מפנה לזהר על הפסוק "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי", ולפירוש "מקדש מלך": "בית לוי" הוא חכמה ובינה, בחינת משכן העדות, ו"בת לוי" היא מלכות, בחינת משכן סתם.

58 ומה שאמר ביד איתמר בן אהרן כו' הענין הוא שלא ישאר האדם רק בבחי' זו דרצוא ושוב בלבד

ומה שנאמר "ביד איתמר בן אהרן" וכו': העניין הוא שהאדם לא יישאר רק במצב זה של רצוא ושוב בלבד,

זו השאלה האחרונה בשאלות הפתיחה: מדוע נאמר "ביד איתמר בן אהרן"? העניין הוא שהאדם אינו יכול להישאר רק במצב של רצוא ושוב.

כי אין זה תכלית הכונה אלא צריך שימשיך זה בבחי' כלי שישכון בו בחיי הביטול הזה בבחינת רצוא ושוב

שכן אין זה תכלית הכוונה; עליו להמשיך זאת אל תוך כלי, שבו תשרה בחינת הביטול הזאת שבבחינת רצוא ושוב.

רצוא ושוב אינם המטרה הסופית. יש להמשיך את הביטול שבהם אל תוך כלי, שבו יוכל לשרות.

והנה בחיי הכלי לאור דרצוא ושוב הוא הדבור בד"ת [בדברי תורה] דוקא וכמ"ש בפ' דק"ש [דקריאת שמע] אחר ואהבת ברצוא ושוב כנ"ל ודברת כם בשבתך בביתך³⁸⁶ כו'.

והנה, הכלי לאור של רצוא ושוב הוא הדיבור בדברי תורה דוקא, וכמו שכתוב בפרשת קריאת שמע, לאחר "ואהבת" — ברצוא ושוב, כנזכר לעיל: "ודברת כם בשבתך בביתך" וכו'.

הכלי לכך הוא הדיבור, ובפרט דברי תורה. לכן בקריאת שמע, לאחר "ואהבת" — רצוא ושוב — בא "ודברת כם בשבתך בביתך".

פ"י ודברת שתמשיך רו"ש [רצוא ושוב] הזה בבחי' כלי והוא באותיות התורה ודוקא כשיש בדבור זה בחי' הביטול וע"ד המבואר במ"א ע"פ ואשים דברי בפ"ך³⁸⁷ שאינו

פירוש "ודברת" הוא שתמשיך את הרצוא ושוב הזה אל תוך כלי, כלומר אל אותיות התורה; וזאת דוקא כאשר יש בדיבור הזה בחינת ביטול, על דרך המבואר במקום אחר על הפסוק "ואשים דברי בפ"ך": שהדיבור אינו

"ודברת" פירושו להמשיך את הרצוא ושוב אל תוך אותיות התורה. הדבר מתקיים רק כשהדיבור עצמו הוא בביטול, כפי שמבואר על הפסוק "ואשים דברי בפ"ך".

רק כלי לדבר ה' זו הלכה³⁸⁸ שאומר בפיו ואזי הדבור בחי' כלי לרו"ש [לרצוא ושוב] וזהו ע"פ משה.

אלא כלי לדבר ה', זו ההלכה שהוא אומר בפיו; ואז הדיבור הוא בחינת כלי לרצוא ושוב. וזהו "על פי משה".

שם, פיו של האדם הוא רק כלי ל"דבר ה'", שהגמרא מכנה הלכה. אז הדיבור נעשה כלי לרצוא ושוב, וזהו "על פי משה".

פ"י משה דוקא שמשה היה בבחי' ביטול עד שאמר ונתתי עשב³⁸⁹ דהיינו לפי שאינו דבר ומהות בפ"ע [בפני עצמו] כ"א בטל לגמרי ושכינה מדברת מתוך גרונו³⁹⁰ כו'

פירוש "משה" דוקא: משה היה בבחינת ביטול, עד שאמר "ונתתי עשב", משום שלא היה דבר וישות בפני עצמו, אלא היה בטל לגמרי, ו"שכינה מדברת מתוך גרונו" וכו'.

נאמר משה דוקא, מפני שהיה בטל כל כך עד שיכול היה לומר, בקולו של ה', "ונתתי עשב בשדך"; לא הייתה לו ישות נפרדת, ו"שכינה מדברת מתוך גרונו".

ועמ"ש בד"ה משה ידבר³⁹¹ כו' וכמ"כ [וכמו כן] בכל אדם יש ניצוץ והארת בחי' משה³⁹² דהיינו ע"י ק"ש [קריאת שמע] למס"נ [למסירות נפש] באחד בביטול ממש ע"י אח"כ תען לשוני אמרתך³⁹³ כו' אמרתך ממש.

וראו מה שכתוב בדיבור המתחיל "משה ידבר" וכו'. כמו כן, בכל אדם יש ניצוץ והארה מבחינת משה; כלומר, על ידי קריאת שמע, במסירות נפש ב"אחד" ובביטול ממש, נעשה אחר כך "תען לשוני אמרתך" וכו' — אמרתך ממש.

בכל יהודי יש ניצוץ של משה. באמצעות קריאת שמע, במסירות נפש במילה "אחד", מגיעים לביטול ממש; ואז מתקיים "תען לשוני אמרתך" — דבר ה' עצמו מדבר באמצעותו.

59 וזהו ביד איתמר פי' איתמר מלשון אתמר הנזכר בגמרא תמיד דפירושו איתמר שממילא איתמר³⁹⁴

ונדבר וכענין אז נדברו יראי³⁹⁵ הי'

וזהו "ביד איתמר". איתמר קשור למונח איתמר, המופיע פעמים רבות בגמרא ומשמעותו "נאמר": הדבר נאמר ודובר מאליו, כמו "אז נדברו יראי הי",

את השם איתמר דורשים כאן כ"איתמר" — הביטוי התלמודי השכיח "נאמר", המציין דיבור שבא מאליו. גם הפסוק במלאכי, "אז נדברו יראי הי", עוסק בכך.

שענינו הוא ענין הדיבור אשר הוא בא ממילא ומאליו ששייך לומר נדברו לשון נפעל ממילא שאם הדבורכא מצד עצמם היה לו לומר מדברים או דוברים

שענינו דיבור שבא מאליו, ולכן מתאים לומר "נדברו", צורת סביל, כלומר שהדיבור התרחש מאליו; אילו הדיבור היה בא מיוזמתם, היה צריך לומר "מדברים" או "דוברים",

"נדברו" הוא לשון סביל, כלומר "נאמרו"; אילו דיברו מיוזמתם, היה הפסוק אומר "מדברים" או "דוברים".

אלא נדברו היינו כאשר נדבר הדבור בהם ממילא וכך הענין בפ' איתמר בלשון תרגום שנאמר ממילא כו'

אלא ש"נדברו" פירושו שהדיבור נאמר בהם מאליו. כך גם פירוש המילה איתמר בלשון התרגום: דבר שנאמר מאליו וכו'.

"נדברו" פירושו שהדיבור נאמר בהם מאליו. כך גם בארמית איתמר פירושו דבר שנאמר מאליו.

והוא בדבר הי' שנאמר ממילא מפני שהדבור של האדם הוא בתכלית הביטול בעצמותו עד שאין הדיבור בא מצד עצמו כלל

וזהו בדבר הי', שנאמר מאליו, מפני שדיבורו של האדם בטל בתכלית בעצמותו, עד שהדיבור אינו בא ממנו כלל,

כך קורה בדבר הי', כאשר דיבורו של האדם בטל לחלוטין ואינו בא ממנו כלל.

אלא נדבר בו דבר הי' זו ההלכה ממילא ומאליו וכענין אז נדברו יראי הי' כו'

אלא דבר הי' — ההלכה — נאמר בו מאליו, כמו "אז נדברו יראי הי" וכו'.

אז דבר הי', ההלכה, נאמר בו מאליו, כמו אצל "יראי הי".

וזהו כדוגמת לימוד המשניות שלמד הרב ב"י [בית יוסף] שאמר לו המגיד אני המשנה המדברת בפ'ך³⁹⁶

כו'

וזה דומה ללימוד המשניות של הרב, הבית יוסף, שעליו אמר לו המגיד: "אני המשנה המדברת בפ'ך" וכו',

דוגמה לכך היא דברי המגיד המלאכי לרבי יוסף קארו, הבית יוסף, בשעה שלמד משנה: "אני המשנה המדברת בפ'ך".

וכענין שכינה מדברת מתוך גרונו של משה כו' וזהו ענין ודברת במ שאחר ואהבת שהוא לעשות כלי בבחי' הביטול להיות ואשים דברי בפ"ך³⁹⁷ כו'.

וכמו "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" וכו'. וזהו "ודברת במ", שנאמר לאחר "ואהבת": ליצור כלי במצב של ביטול, כדי שיתקיים "ואשים דברי בפ"ך" וכו'.

כך גם "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה". זהו "ודברת במ", שבא לאחר "ואהבת": יצירת כלי בטל, כדי שיתקיים "ואשים דברי בפ"ך".

נמצא שיש כאן חיבור משכן עם משכן העדות להיות כעיר שחבורה לה מלמטה למעלה ומלמעלה למטה.

נמצא שכאן יש חיבור בין המשכן לבין משכן העדות, להיות "כעיר שחבורה לה", מלמטה למעלה ומלמעלה למטה.

נמצא שהפסוק מתאר חיבור בין המשכן כפשוטו לבין משכן העדות, בשני הכיוונים: מלמטה למעלה ומלמעלה למטה.

היינו ע"י עבודת הלויים זהו ההעלאה מלמטה למעלה ע"י רצוא ושוב וזהו ובחנות המשכן יקימו אותו הלויים³⁹⁸ להעלותו למעלה מעלה.

כלומר, עבודת הלויים היא העלאה מלמטה למעלה, באמצעות רצוא ושוב. זהו גם פירוש הפסוק: "ובעת שהמשכן חונה, הלויים יקימו אותו" — כדי להעלותו מעלה מעלה.

העבודה מלמטה למעלה היא עבודת הלויים, רצוא ושוב, כפי שנאמר בפסוק: "הלויים יקימו אותו" — הם מעלים את המשכן מעלה מעלה.

60 ואח"כ ע"י עסק התורה ביד איתמר זהו החיבור י"ה עם ו"ה מלמעלה למטה כו' וכענין מ"ש בד"ה ראה
ואחר כך, באמצעות לימוד התורה, "ביד איתמר", מתחברים יו"ד-ה"א עם וא"ו-ה"א מלמעלה למטה וכו', כפי שנכתב במאמר המתחיל "ראה,

מלמעלה למטה — זהו לימוד התורה, "ביד איתמר": הוא מחבר את יו"ד-ה"א עם וא"ו-ה"א. אדמו"ר הזקן מפנה כאן למאמר "ראה אנכי [הצבתי] לפניכם".

אנכי³⁹⁹ כפי' יהא שמי' רבא שם י"ה יתגדל ויתרכה ויומשך בבחי' ו"ה כו' ולא יהי' [יהיה] כס י"ה התכסות בחי' י"ה מבחי' ו"ה.⁴⁰⁰

אנכי [הצבתי], בפירוש "יהא שמי' רבא": ששם י"ה יתגדל ויתרכה ויימשך בבחינת ו"ה וכו', ולא יהיה "כס י"ה" — כיסוי והסתר של בחינת י"ה מפני בחינת ו"ה.

המאמר מפרש את "יהא שמי' רבא" כתפילה ששם י"ה יתגדל ויימשך אל ו"ה, כך שלא יהיה עוד "כס י"ה" — שהשם יהיה מחולק, וי"ה יהיה מוסתר מו"ה.

61 וכי' [וכל זה] פקד ע"פ משה וכנ"ל וכן לענין מעשה המצות המה ג"כ בחי' כלים אלא שהן מתחלקים באופנים שונים ועכ"ז [ועם כל זה] הרי כללות כולם שיהא בחי' כלי

כל זה "נפקד על פי משה", כנזכר לעיל. וכן גם לגבי קיום המצוות: גם הן בחינת כלים, אלא שהן מתחלקות לאופנים שונים; ואף על פי כן, כללותם של כולן היא להיות בחינת כלי

כל זה הוא "על פי משה". גם המצוות המעשיות הן כלים; כל מצווה שונה מחברתה, אך כולן יחד יוצרות כלי אחד.

לשכון בו בחי' קדושה העליונה וכמ"ש ועשיתם את כל מצותי⁴⁰¹ והייתם קדושים לאלקיכם אני ה' אלקיכם שיש בזה בחי' ההעלאה וההמשכה⁴⁰² כנ"ל והמצוה היא בחי' כלי לזה כמ"ש

שבו שוכנת הקדושה העליונה, כמו שכתוב: "ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלקיכם, אני ה' אלקיכם". יש בכך בחינת העלאה והמשכה, כנזכר לעיל, והמצווה היא בחינת כלי לכך, כמו שכתוב:

הכלי הזה מכיל את הקדושה העליונה, כמו שנאמר: "ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלקיכם". המצוות כוללות הן העלאה והן המשכה, והמצווה היא הכלי לכך.

כי נר מצוה⁴⁰³ וצ"ל שמחה של מצוה שע"ז נמשך הגלוי מבחי' עלמא דאתכסיא בחי' י"ה כו' כי השמחה היא בבינה הנק' משכן העדות.

"כי נר מצווה". ויש לקיים את המצווה בשמחה, שכן באמצעותה נמשכת ההתגלות מבחינת העולם המכוסה, בחינת י"ה וכו'; כי השמחה היא בבינה, הנקראת משכן העדות.

לכן נאמר: "כי נר מצווה". יש לקיים את המצוות בשמחה, משום שהשמחה ממשיכה מהעולם המכוסה, מבחינת י"ה; השמחה שייכת לבינה, משכן העדות.

62 ונמצא כללות סדר התפלה בפסוד"ז [בפסוקי דזמרה] וק"ש [וקריאת שמע] ואהבת ודברת במ כו' היינו כסדר האמור בפסוק זה דאלה פקודי כו'

נמצא שסדר התפילה כולו — פסוקי דזמרה, קריאת שמע, "ואהבת" ו"ודברת במ" וכו' — הוא לפי הסדר הנזכר בפסוק "אלה פקודי" וכו',

נמצא שסדר התפילה — פסוקי דזמרה, קריאת שמע, "ואהבת" ו"ודברת במ" — הולך בעקבות סדר הפסוק "אלה פקודי המשכן".

ע"ד איתמר בן אהרן הכהן⁴⁰⁴ ופי' אהרן הכהן ידוע שהוא בחי' אה"ר [אהבה רבה] דכהנא רבא והוא הממשיך הכח הזה להיות כל סדר העבודה הזאת וכמ"ש במ"א ע"פ בהעלותך את הנרות⁴⁰⁵ ובענין כשמן הטוב⁴⁰⁶ כו'

בדומה ל"איתמר בן אהרן הכהן". פירוש "אהרן הכהן" ידוע: זו בחינת אהבה רבה של כהן גדול, והוא ממשיך את הכוח לקיים את סדר העבודה כולו, כפי שנתבאר במקום אחר על הפסוק "בהעלותך את הנרות" ועל עניין "כשמן הטוב" וכו',

הפסוק מסתיים במילים "איתמר בן אהרן הכהן". אהרן הכהן מסמל את האהבה הרבה של הכהן הגדול, והוא מעניק כוח לקיים את סדר העבודה כולו, כפי שנתבאר על "בהעלותך את הנרות" ועל "כשמן הטוב".

יורד על הזקן זקן אהרן כו' גם כל עסק הלויים הי' [היה] ע"י אהרן וכמ"ש אהרן ובניו יבאו⁴⁰⁷ ושמם אותם איש איש על עבודתו כו'

"יורד על הזקן, זקן אהרן" וכו'. גם כל עבודת הלויים נעשתה באמצעות אהרן, ככתוב: "אהרן ובניו יבאו ושמם אותם איש איש על עבודתו" וכו';

"יורד על הזקן, זקן אהרן". גם עבודת הלויים נעשתה בהכוונתו של אהרן, כפי שאומרת התורה: "אהרן ובניו יבאו ושמם אותם איש איש על עבודתו".

וכתיב וילוו אליך וישרתוך⁴⁰⁸ כו' כי תכלית ההעלאה שע"י הלויים הוא בשביל ההמשכה שע"י אהרן זקן אהרן כו' שהוא הלכות התורה כו' וכמ"ש במ"א.⁴⁰⁹

וכן כתוב: "וילוו אליך וישרתוך" וכו'. תכלית ההעלאה שנעשית על ידי הלויים היא לצורך ההמשכה שנעשית על ידי אהרן, "זקן אהרן" וכו', שהיא הלכות התורה וכו', כפי שנתבאר במקום אחר.

על הלויים נאמר: "וילוו אליך וישרתוך". העלאת הלויים נועדה לאפשר את ההמשכה על ידי אהרן — השמן שעל "זקן אהרן" — שהיא הלכות התורה.

63 והנה כ"ז [כל זה] עכשיו אבל לע"ל [לעתיד לבוא] כתיב ביום ההוא^{410, 411} יהיה שבחי' ו"ה שהוא בחי' ירושמי"ט [ירושלים של מטה] יהיו במדריגת י"ה ממש שהוא בחי' משכן העדות

והנה, כל זה הוא עכשיו; אבל על זמן העתיד לבוא נאמר: "ביום ההוא יהיה" — שהבחינה של ו"ה, שהיא הבחינה של ירושלים של מטה, תהיה ממש בדרגת י"ה, שהיא בחינת משכן העדות.

כל זה מתאר את ההווה. על העתיד אומר הנביא: "ביום ההוא יהיה", ו"יהיה" נכתב יו"ד ה"א יו"ד ה"א: ו"ה, ירושלים של מטה, תעלה לדרגת י"ה, משכן העדות.

כי מה שעכשיו אינו מושג כלל רק בבחי' שלילה כו' יומשך לעי"ל [לעתיד לבוא] בבחי' גלוי וזהו דירה בתחתונים בבחי' ו"ה דוקא.

שהרי מה שכעת אינו מושג כלל אלא רק בדרך השלילה וכו', יומשך לעתיד לבוא באופן גלוי. וזהו דירה בתחתונים, בבחינת ו"ה דווקא.

מה שכעת אפשר להשיג רק בדרך השלילה יתגלה אז בגלוי. זוהי המשמעות המלאה של "דירה בתחתונים": הגילוי יהיה דווקא בבחינת ו"ה, הדרגה התחתונה.

ולכן נאמר אלע"ל [על לעתיד לבוא] לשון והי' [והיה]. והיה ביום ההוא כו' דפי' והיה היינו שבחי' ו"ה קודם לבחי' י"ה לפי שיהיה דירה בתחתונים כו':

ולכן נאמר על העתיד לבוא בלשון "והיה": "והיה ביום ההוא" וכו'. פירוש "והיה" הוא שבחינת ו"ה קודמת לבחינת י"ה, משום שתהיה דירה בתחתונים וכו'.

לכן העתיד מתואר במילה "והיה", שאותיותיה ו"ה י"ה: ו"ה באה לפני י"ה, מפני שאז יהיו התחתונים דירה לה'.

64 קיצור ענין.⁴¹² שבסדר התפלה בכל יום נמצא כ"ז [כל זה]. כי פסוד"ז [פסוקי דזמרה] זהו כענין בחי' עבודת

הלויים ועי"ז מגיע בשמע ישראל⁴¹³ לבחי' יחו"ע [יחודא עילאה].

סיכום העניין: כל זה מצוי בסדר התפלה בכל יום. פסוקי דזמרה הם בדומה לבחינת עבודת הלוויים, ובאמצעותם מגיעים, ב"שמע ישראל", לבחינת יחודא עילאה.

סיכום סעיף 8: המבנה כולו מופיע בתפילה היומיומית. פסוקי דזמרה הם בדומה לעבודת הלוויים, ובאמצעותם מגיעים ליחודא עילאה שב"שמע ישראל".

וזהו פקד ע"פ משה ומלמעלה למטה זהו בחי' איתמר ע"ד אז נדברו יראי⁴¹⁴ ה':

זהו "פקד על פי משה". והמשכה מלמעלה למטה היא בחינת איתמר, בדומה ל"אז נדברו יראי ה'".

זהו "פקד על פי משה". ההמשכה מלמעלה היא "איתמר" — דיבור התורה המדבר על עצמו, בדומה ל"אז נדברו יראי ה'".

בעבודה

לרסן את החושים והרגשות, גם בדברים המותרים, עד שיהפכו לכלים לאור ה'; לקיים את האיסורים מתוך ביטול, המגיע למעלה מכל מעשה; ולקיים את המצוות בשמחה. בתפילה היומית יש לעלות דרך פסוקי דזמרה, להגיע למסירות נפש ב"אחד" שבקריאת שמע, ואחר כך ללמוד תורה מתוך ביטול כזה, עד שדבר ה' ידבר מתוך פיו של האדם. בפסח יש להכניס את ענוות המצה בכל אחת מהמדות, ובימי ספירת העומר לברר את שבע המדות כהכנה לשבועות.

שאלות לשיחה

1. מדוע הימנעות מעבירה ממשיכה אור נעלה יותר מקיום מצוות עשה?
2. מה פירוש הדבר שאפשר לדעת את המדרגה העליונה רק בדרך השלילה, וכיצד האיסורים מבטאים זאת?
3. כיצד עדות, דעות ועדי מסבירים יחד את השם "משכן העדות"?
4. מדוע ביטול, "על פי משה", הוא הערוץ היחיד למדרגה הנסתרת, וכיצד המצה מבטאת אותו?
5. כיצד סדר התפילה היומי, מפסוקי דזמרה דרך קריאת שמע ועד לימוד התורה, חוזר על הפסוק "אלה פקודי המשכן"?

הערות

פסקה 1

1 אלה פקודי

ההערה מציינת שהעתק בכתב ידו של אדמו"ר האמצעי של המאמר נמצא בכרך כתב היד (בוך) של תקס"ו.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדהאמ"צ ממאמר זה נמצא בגוכי"ק בכרך תקס"ו (ראה רשימת המאמרים בסה"מ תקס"ו הערה 17) ונדפסה בתו"ח שמות (צילום כתי"י הר"ש סופר) תרנ"ה, ב. ושם בתו"ח ב' ביאורים על מאמר זה (הביאור השני הוא מיום אי דפסה תקס"ו). בתו"ח שמות תרמ"ז, ב ואילך מאמר זה בהרחב הביאור מכ"ק אדהאמ"צ (בתו"ח שם נדפס רק חלק מהמאמר — ובכמה כתבי-יד נמצא המשך אליו שלא נדפס). כמה ענינים מהמאמר נתבארו בד"ה אלה פקודי המשכן תש"ל (סה"מ מלוקט ח"ה ע' קצט). תשכ"ה (סה"מ תשכ"ה ע' קעו). חלק מהמאמר סעי' א נמצא בסה"מ תרל"ה ח"א ע' פג. ח"ב ע' שסו.

2 "אלה פקודי המשכן, משכן העדות, אשר פוקד על פי משה, עבודת הלוויים, ביד איתמר בן אהרן הכהן." המאמר כולו הוא ביאור לפסוק זה.

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אַלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבַדַּת הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 אומרו משכן משכן שני פעמים

האלשיך שואל מדוע נאמר "משכן" פעמיים, מדוע נאמר "אשר פוקד על פי משה" ולא "אשר פקד משה", ומה הקשר בין עבודת הלוויים במסעות לבין החשבונות. אדמו"ר הזקן מאמץ שאלות אלה ומשיב עליהן בדרך חדשה.

Alshekh on Torah, Exodus 38:21:1 תורת משה - אלשיך, שמות ל"ח:כ"א:א'

אלה פקודי המשכן וכו'. ראוי לשום שכל והבין במקראות אלו. (א) אומרו משכן משכן ב' פעמים. (ב) אומרו אשר פקד ע"פ משה ומהראוי יאמר אשר פקד משה. (ג) אוי עבודת הלוים מה ענין עבודת הלוים אשר היתה במסעות אצל פקודי המשכן וגם למה הודיענו שהיה ביד אתמר (ד) אומרו ובצלאל בן אורי וכו' עשה את כל וכו' הרי נאמר למעלה ולמה חזר להודיעו פה וכן אומרו ואתו אהליאב וכו'. (ה) אוי כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש כי אומרו בכל מלאכת הקדש הוא מיותר ומהראוי לומר כל הזהב העשוי ...

Torat Moshe, Warsaw, 1875 (Public Domain)

4 וכמבואר קושיות אלו באלשיך

כמה כתבי יד ממשיכים כאן: "ועיין באור החיים שנדחק בזה, ועיין ברמב"ן על זה".

הערת קה"ת

בכמה כת"י: ועי' בספר אוה"ח שנדחק בזה ועי' ברמב"ן מזה.

5 ושכנתי בתוכם

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם." הפסוק אומר "בתוכם" ולא "בתוכו", והמאמר מפרש שה' שוכן בתוך עם ישראל.

Exodus 25:8 שמות כ"ה:ח'

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם:

And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כה, ח.

6 כמארו"ל נתאוה הקב"ה

במאמר "לא הביט און ביעקב" שואל אדמו"ר הזקן כיצד אפשר לכנות את עבודתנו "עבודה", כאילו ה' זקוק לה, ומשיב באמצעות רעיון זה: הכריאה אינה משנה את ה' עצמו, ותכליתה היא שתהיה לו דירה בעולם הזה התחתון. האיסורים מסלקים את הדברים המטמאים את הדירה, והמצוות החיוביות מרהטות אותה, כדי שאורו של ה' יתגלה למטה.

הערת קה"ת

תנחומא נשא, טז. וראה שם בחקותי ג. ב"ר ספ"ג. במדבר"ר פ"יג, ו. על"ק בלק (ע, ג). וש"נ. [כ].

7 המדרש מלמד שכאשר ברא ה' את העולם, נתאוה שתהיה לו דירה בתחתונים כמו בעליונים. רעיון זה הוא היסוד לכל עניינו של המשכן במאמר.

Midrash Tanchuma, Nasso 16:1 מדרש תנחומא, נשא ט"ז:א'

וַיְהִי בַיּוֹם כְּלוּת מִשֶּׁה. רַב אֱמִיר, כָּל מְקוֹם שֶׁהוּא אוֹמֵר וַיְהִי, דְּכָר תְּדַשׁ הוּא. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, כָּל מְקוֹם שֶׁהוּא אוֹמֵר וַיְהִי, דְּכָר שְׁהִיָּה נִפְסָק לְהַרְבֵּה יָמִים וְחֹזֵר לְכַמּוֹת שְׁהִיָּה. זֶה שְׁאֵמֵר הַכְּתוּב: כְּאַתִּי לְגַנִּי אֲחֹתִי כְּלָה (שה"ש ה, א). אֱמִיר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן. כְּשֶׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, נִתְאַוָּה שִׁיְהֵא לוֹ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּעֻלְיוֹנִים. כְּרָא אֶת הָאֵדָם וְצִוָּה אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ: מְכַל עֵץ הִנֵּן אָכַל תֹּאכַל, וּמַעֲץ הַדֶּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ (בראשית ...

So it came to pass on the day that Moses had “ (Numb. 7:1) finished.” Rav says, “Every place where it is stated, ‘So it came to pass (wayehi),’ [is referring to] something new”; but R. Simeon says, “Every place where it says, ‘So it came to pass (wayehi)’ [is referring to] something which existed, has ceased [to exist] for a long time, and has returned to be as it was. 5:7. This text is related (to Cant. 5:1), “When I come to ... my garden, my sister bride.” R. Samuel bar

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanchuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

8 את השמים וא"ה אני מלא

"הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאום ה'." מכיוון שה' נמצא בכל מקום, מסיק המאמר ש"דירתו" פירושה התגלות.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם־יִסְתַּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻמ־ה' הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מִלֵּא נְאֻמ־ה'

אתי, הוי, הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו. אמר רבי יצחק: כתיב (דברים לג): מעונה אלקי קדם, אין אנו יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו, מן מה דכתיב (תהלים צ): ה' מעון אתה, הוי. הקדוש ברוך הוא מעונו של עולמו, ואין עולמו מעונו. אמר רבי אבא בר יודן: לגבור, שהוא רוכב על הסוס וכליו משופעים אילך ואילך, הסוס טפילה לרוכב ...

He encountered the place and spent the night there because the sun had set; he took from the stones of the place, which he placed beneath his head, and lay down in that place" (Genesis 28:11). "He encountered [vayifga] the place" – Rav Huna said in the name of Rabbi Ami: Why do they change the name of the Holy One blessed be He and call Him the Omnipresent [hamakom]? It is because He is the place [mekomo] of the world, and His world is not His place. ... From what

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

15 המדרגות – השתלשלות

ההערה מפנה להערת הרבי על המילים "דרגות השתלשלות העולמות", שנדפסה בין ההוספות.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בהוספות – לעיל כ, א.

16 החושך יכסה ארץ

"כי הנה החושך יכסה ארץ". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק כדי לתאר את העולם הזה, שבו האלוקות מוסתרת יותר מכול.

Isaiah 60:2 ישעיהו ס"ב:

כִּי־הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יִכְסֶה־אֶרֶץ וְעֶרְפֶּל לְאֻמִּים וְעֲלִיָּה יִזְרַח ה' וְכְבוֹדוֹ עֲלִיָּה יִרָאֶה:

For, behold, darkness shall cover the earth, And gross darkness the peoples; But upon thee the L-RD will arise, And His glory shall be seen upon thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"ס, ב.

17 יפה שעה אחת בתשובה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ד, יז.

רבי יעקב מלמד שיפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא. אדמו"ר הזקן מסביר מדוע: העבודה בעולם הזה ממשיכה גילוי גדול יותר של אלוקות.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד:יז

הוא הֵנָּה אוֹמֵר, יִפֶּה שְׁעָה אֶחָת בְּתִשְׁבּוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הָהָא, מְכַל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְיִפֶּה שְׁעָה אֶחָת שֶׁל קוֹרֶת רוּחַ בְּעוֹלָם הַבָּא, מְכַל חַיֵּי הָעוֹלָם הַהֵנָּה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ"י כג, כד.

9 אך הענין

מילים אלה ואילך, נוסח המאמר מופיע בכרך זה.

הערת קה"ת

מכאן בסה"מ תרל"ה ח"א ע' פג. ובד"ה ויבא משה – תרנ"ד ע' קמט סעי' ב.

10 דפי תחתונים

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Sefer HaMaamarim 5654.

הערת קה"ת

בסה"מ תרנ"ד ע' קמט מעיר כ"ק אדמו"ר: "ראה תניא פל"ו".

11 כי דירה . . גילוי אלקותו יתברך

בנוסח זה נוסף ביאור: דירה בתחתונים פירושה שה' שוכן באופן גלוי, ככתוב "כמראה אדם לשבת בית"; כשם שאדם מתגלה בביתו שלו, כך אלקותו אמורה להתגלות למטה.

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ה ח"ב ע' שסו מוסיף ומבאר: "אבל ענין דירה בתחתונים היינו שיהי' לו ית' דירה בבחי' גילוי, וכמ"ש כתפארת אדם לשבת בית שהאדם בבית מושבו הוא מתגלה בו כן יהי' גילוי אלקותו ית' בתחתונים".

12 "היכל ה', היכל ה', היכל ה' המה." המאמר מפרש את המילה "המה" כמתייחסת לעם ישראל, שהם עצמם היכלו של ה'.

Jeremiah 7:4 ירמיהו ז':ד'

אֲלֵי־תִבְטְחוּ לָכֶם אֲלֵי־דְבָרֵי הַשָּׁקֶר לֵאמֹר הֵיכַל ה' הֵיכַל ה' הִמָּה: Trust ye not in lying words, saying: 'The temple of the L-RD, the temple of the L-RD, the temple of the L-RD, are these

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 2

13 הנה מקום אתי

ה' אומר למשה: "הנה מקום אתי, ונצבת על הצור". אדמו"ר הזקן מצטט פסוק זה כדי להראות שה' אינו מוגבל במקום.

Exodus 33:21 שמות ל"ג:כ"א

וַיֹּאמֶר ה' הֵנָּה מְקוֹם אֲתִי וְנִצַּבְתָּ עַל־הַצּוּר:

And the L-RD said: 'Behold, there is a place by Me, and thou shalt stand upon the rock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לג, כא. בסה"מ תרל"ה ח"ב ע' שסו מוסיף: "וארז"ל במד"ר פ' ויצא [פס"ח, ט] הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו".

14 אינו בגדר מקום וכמ"ש הנה מקום אתי

המדרש מסביר מדוע ה' נקרא "מקום": הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו, כפי שנאמר: "הנה מקום אתי". לכן "תחתון" אינו יכול להתפרש כנמוך במרחב.

Bereshit Rabbah 68:9 בראשית רבה ס"ח:ט'

... מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום? שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב (שמות לג): הנה מקום

19 ממשיך גילוי אלקות יותר מבחי"י חיי העוה"ב כו'

בגרסה ההיא נוסף: "אבל זהו באמצעות תורה ומצוות דווקא בעולם הזה".

הערת קה"ת

בסה"מ תרג"י ע' קמט מוסיף: "אמנם זהו ע"י תומצ"צ בעוה"ז דוקא".

20 ע"י דאתכפיא סט"א דוקא שהוא היצה"ר

בגרסה ההיא נוסף שזו הכנעת היצר הרע, כלומר ריסון תאוות הלב, שהיא בחינת "עומד" בתוקף: עצירת התקדמות היצר, כדי להיות "שולחי רגל השור והחמור", שהיצר שלהם מסור בידיהם.

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ה ח"ב שם מוסיף: "שהו"ע כיבוש היצר למנוע תאוות לבו שהוא ענין העמידה. . למנוע הילוך היצה"ר ולהיות משלחי רגל השור והחמור, דהיינו להיות יצרם מסור בידם".

21 כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה לעילא על כולא

בווהר על פרשת תרומה נאמר שכאשר הסטרא אחרא נכנעת למטה, כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה על הכול. זהו העניין שהמאמר בא להסביר.

Zohar, Terumah 6:38-7:45 ספר זוהר, תרומה ו':ל"ח-ז':מ"ה

Therefore also one must pursue and run after the sinner and "buy" him for a good price, in order that the filth of sin may be purged away from him and the spirit of impurity, the emanation of the "other side", be subdued. He who succeeds in redeeming such a sinner can justly consider himself the "creator" of the renewed and quickened soul, and such an act is the greatest praise (of G-d) imaginable, and it exalts the glory of the Holy One, blessed be He, more than any other ... er

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

22 וע"י ג"כ ר"פ יתרו

בתחילת פרשת יתרו מלמד זוהר אותו רעיון בקשר לבואו של יתרו להכיר ב'ה'. אדמו"ר הזקן מפנה לכך במילים: "ראו גם בתחילת פרשת יתרו".

Zohar II, 67b זח"ב סז, ב

הערת קה"ת

זח"ב סז, ב.

23 עוצם עיניו מראות ברע

ישעיהו מתאר את הצדיק כמי ש"עוצם עיניו מראות ברע". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה להכנעה בתחום הראייה.

Isaiah 33:15 ישעיהו ל"ג:ט"ו

הלך צְדָקוֹת ודָּבַר מִישְׁרִים מֵאֵס בְּבָצַע מַעֲשָׂקוֹת נֶעַר כַּפְּיוֹ מִתְמָךְ בַּשָּׂחַד אִטֵּם אֲזָנוֹ מִשְׁמַע דְּמִים וְעָצָם עֵינָיו מִרְאוֹת בָּרָע:

He that walketh righteously, and speaketh uprightly; He that despiseth the gain of oppressions, That shaketh his hands from holding of bribes, That stoppeth his ears from hearing of blood, And shutteth his eyes from looking upon evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י לג, טו.

24 קדש עצמך במותר לך

מאמר זו"ל: "קדש עצמך במותר לך". הוא מרחיב את עניין ההכנעה מעבר לנאסר, גם לריסון ההנאה מתאוות מותרות.

Yevamot 20a:15 יבמות כ' א:ט"ו

איסור קדושה — שְׁנִיּוֹת מִדְּבָרִי סוֹפְרִים, וְאִמָּאִי קָרִי לְקָה אִיסוֹר קְדוּשָׁה? אָמַר אֲבִי: כָּל הַמְקֻיִּים דְּבָרֵי חֻכְמִים נִקְרָא קְדוּשָׁה. אָמַר לְקָה רָבָא: וְכָל שְׂאִינֵי מְקֻיִּים דְּבָרֵי חֻכְמִים, קְדוּשָׁה הוּא דְּלֹא מִיָּקָרִי, רְשַׁע נִמְי לֹא מִיָּקָרִי! אֲלֵא אָמַר רָבָא: קְדוּשָׁה עֲצֻמָּה בְּמוֹתָר לָהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות כ, א. ספרי ראה יז, כא. ראה תניא פרק ל. וראה הערת כ"ק אדמו"ר לקונטרס ומעין מאמר א.

25 בחינת היכל וכלי לגילוי שם הוי' ממש

בגרסה ההיא נוסף שזהו הטעם לכך שהנביא מוכיח אותם שם (ירמיהו ז':ה-ו'): "אם היטיב תיטיבו את דרכיכם ואת מעשיכם, אם עשו תעשו משפטי מתייחס למצוות עשה (כפי שמונה הרמב"ם, מצוות 176-177), ואחר כך "לא תעשוקו" מתייחס לאיסורים.

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ה ח"א ע' פד נוסף: "ולכן הוכיחם שם בירמי ס"י ז' ה' אם היטיב תיטיבו את דרכיכם ואת מעללכם אם עשו תעשו משפט, שז"ע מ"ע כמ"ש הרמב"ם במנין המצוות מצוה קע"ו קע"ז. ואח"כ אמר לא תעשוקו כו' ז"ע מצות ל"ח".

26 "ושכנתי בתוכם". באמצעות שני סוגי המצוות נעשה העם למקדש שבו שוכן ה'.

Exodus 25:8 שמות כ"ה:ח'

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם:

And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 הערת קה"ת מפנה לזohar, Terumah 6:40 למילים האלה.

Zohar, Terumah 6:40 ספר זוהר, תרומה ו':מ'

28 הערת קה"ת מפנה לDaniel 2:22 למילים האלה.

Daniel 2:22 דניאל ב':כ"ב

הוא גָּלָא עֲמִיקָתָא וּמְסִתְרָתָא יָדַע מַה בְּחֻשְׁכָּא וּנְהוּרָא עֲמַה שְׂרָא:

He revealeth the deep and secret things; He knoweth what is in the darkness, And the light dwelleth with Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 "הם מקדשו של ה'". כאן מציין אדמו"ר הזקן שהפסוק מדבר על שם הוי', שבו מושרשים שני סוגי המצוות.

Jeremiah 7:4 ירמיהו ז':ד'

אֲלֵי-תִבְטְחוּ לָכֶם אֶל-דְּבָרֵי הַשָּׁקָר לֵאמֹר הֵיכַל ה' הֵיכַל ה' הֵמָּה:

Trust ye not in lying words, saying: 'The temple of the L-RD, the temple of the L-RD, the temple of the L-RD, are these

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 3

30 עתידים צדיקים שיאמרו לפנייהם קדוש

רבי אלעזר מלמד שלעתיד לבוא יאמרו "קדוש" לפני הצדיקים כפי שאומרים לפני הקדוש ברוך הוא. אדמו"ר הזקן מסביר שהם ממשיכים את

35 ג"פ ארץ

"ארץ, ארץ, ארץ, שמעי דבר ה'". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר בתורה אור על החזרה המשולשת על "ארץ", המקבילה לחזרה המשולשת על "מקדש".

Jeremiah 22:29 ירמיהו כ"ב:כ"ט

אַרְצָא אֶרֶץ אֶרֶץ שְׁמַעֵי דְבַר־ה'

O land, land, land, Hear the word of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 בתיא... בד"ה השמים כסאי

בסוף המאמר אומר אדמו"ר הזקן ששלושה דברים נקראים "ארץ": כנסת ישראל, התורה שבעל פה והמצוות; שלושתם נרמזים בפסוק אחד: "ארץ ארץ שמעו דבר ה'".

הערת קה"ת

"דשם פי' שהם כנס"י ומצוות ותושבע"פ" — אוה"ת נ"ך-א ע' שלו. וראה שם ע' שסה.

37 השמים כסאי

"השמים כסאי והארץ הדום רגלי". אלו מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור בתחילת פרשת בראשית, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֶדֶם רַגְלִי אֵינִי כֵּן אֲשֶׁר תִּכְנֹנֶנִּי וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 בשליה ר"פ ויחי

אור התורה מביא את דברי השליה: ירמיהו אומר "ארץ ארץ ארץ" וגם "היכל ה' המה" שלוש פעמים. יש הארץ התחתונה, שבה נמצא היכל ה', ויש הארץ העליונה — מלכות דאצילות, הנקראת אף היא "היכל ה'" — שממנה מקבלת הארץ התחתונה.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת נ"ך-א ע' שלו וע' שסה, שבירמי' כב, כט כתיב ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה', וכן כתיב ג"פ היכל ה', היינו הארץ שלמטה שבה היכל ה', והארץ העליונה מ' דאצ"י היכל ה' שהארץ שלמטה מקבל משם ה' ע"ש. ראה לקמן ד, א.

39 וע' ברע"מ פ' עקב דף ער"ב סע"ב

אור התורה מסכם את דברי רעיא מהימנא: שלוש הפעמים "היכל" הן שלוש יידיים, כנגד שלושת היידיים שבשלושת שמות הוי' בברכת כהנים.

הערת קה"ת

"פ"י ג"פ היכל ג' ידות כו' ונגד ג' יודין דג' הויות שבברכת כהנים" — אוה"ת נ"ך-א ע' שלו. מובא ג"כ באוה"ת בשלח ע' תקלא. וראה סה"מ תרלי"ה ח"א ע' פח. סה"מ תרנ"ד ע' קנג.

40 ובהרמ"ז שם

אור התורה מביא את הסברו של הרמ"ז: שלוש הפעמים "היכל" מכוונות לשלושת הרגלים — מילה שפירושה גם "רגליים" וגם חגי העלייה לרגל — שהם נצח, הוד ויסוד.

הערת קה"ת

"שהם נגד ג' רגלים שהם נה"י" — אוה"ת נ"ך-א ע' שלו.

אורו הקדוש של ה' אל תוך נשמותיהם.

Bava Batra 75b:4 בבא בתרא ע"ה ב:ד'

צדיקים - ה'א דאמרן. משיח - דכתיב: "וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו". ירושלים - דכתיב: "סביב שמנה עשר אלה, ושם העיר מיום ה' שמה", אל תקרי "שמה" אלא "שמה". אמר רבי אלעזר: עתידין צדיקים שאומרים לפניו "קדוש" - כדרך שאומרים לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר: "ויהיה הנשאר בציון והנותר בירושלים, קדוש יאמר לו".

The righteous, as we said above. The Messiah, as it is written "...this is his name that he shall be called, The L-rd is our righteousness." (Jeremiah 23:6) Jerusalem, as it is written "All around it amounts to 18,000; and the name of the city from that day will be "The L-rd is There." (Ezekiel 48:35)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ב עה, ב.

31 היכל ה' המה ג' פעמים

הפסוק חוזר שלוש פעמים על הביטוי "מקדש ה'". אדמו"ר הזקן מקביל זאת לשלוש הפעמים שבהן נאמר "קדוש".

Jeremiah 7:4 ירמיהו ז':ד'

אַל־תִּבְטְחוּ לָכֶם אֱלֹהֵי־דָבָר הַשֹּׁקֵר לֵאמֹר הִיכַל ה' הִיכַל ה' הִמָּה: Trust ye not in lying words, saying: 'The temple of the L-RD, the temple of the L-RD, the temple of the L-RD, are these

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 היכל ה' המה ג' פעמים

הרעיא מהימנא על עקב מקשר בין שלוש אותיות היידי שבשלושת השמות בברכת כוהנים לבין דברי הנביא "מקדש ה'", הנאמרים שלוש פעמים. אדמו"ר הזקן מפנה אליו בעניין החזרה המשולשת על "מקדש".

Zohar, Eikev 3:30-4:41 ספר זוהר, עקב ג':ל-ד':מ"א

33 מחשבה — בד"ה וישלח יהושע

זהו המאמר על ההפטרה של פרשת שלח שאליו מפנה כאן המאמר. הוא פותח בשאלה מדוע ציווה ה' את יהושע לשלוח מרגלים רק ליריחו, "מנעולה" של ארץ ישראל, שבה ישבו כל העמים, וכיצד הדבר נוגע לכל יהודי.

הערת קה"ת

לקו"ת פ' שלח נא, ג.

34 וישלח יהושע

"וישלח יהושע בן נון מן השטים שני אנשים מרגלים". אלו מילות הפתיחה של ההפטרה לפרשת שלח, שעליה אמר אדמו"ר הזקן מאמר שאליו הוא מפנה כאן.

Joshua 2:1 יהושע ב':א'

וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם־אֲנָשִׁים מְרַגְלִים חָרָשׁ לֵאמֹר לָכֹה רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיָּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זֹנָה וְשָׁמָּה רָחַב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה:

And Joshua the son of Nun sent out of Shittim two spies secretly, saying: 'Go view the land, and Jericho.' And they went, and came into the house of a harlot whose name was Rahab, and lay there

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

46 ושכנתי בתוכם

”ושכנתי בתוכם”: ההשראה בתוך העם, שבה עסקה סעיף א’.

Exodus 25:8 שמות כ”ח:ח

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם:

And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 היכל ה' המה

”מקדש ה'” המשולש, כנגד ”קדוש” המשולש.

Jeremiah 7:4 ירמיהו ז’ד

אַל־תִּבְטְחוּ לָכֶם אֶל־דְּבָרֵי הַשֹּׁקֶר לֵאמֹר הִיכָל ה' הִיכָל ה' הֵמָּה:

Trust ye not in lying words, saying: ‘The temple of the L-RD, the temple of the L-RD, the temple of the L-RD, are these

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

48 שממית בידים תתפש

הפסוק מדבר על העכביש, שאפשר לאחוז בו בידים, ובכל זאת הוא נמצא בהיכלות מלכים. אדמו”ר הזקן מצטט אותו בתוספת ”וגוי” כדי לתמוך ברעיון שלסטרא אחרא אין מקום ממשי משלה בסדר העולמות.

Proverbs 30:28 משלי ל’כ”ח

שְׁמַמִּית בַּיָּדִים תִּתְפַּשׁ וְהִיא בְּהִיכָלֵי מַלְאָכִים:

The spider thou canst take with the hands, Yet is she in kings'palaces

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

משלי ל, כח.

49 בתיז בהקדמה

המראה מקום של קה”ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה”ת

ועוד (י, ב. יא, א. יח, א. כו, א. סד, א. פט, א. קז, ב. קס, ב. [תיקונים מז”ח קג, ג] קסז, ב [שם קח, ד]). [כ].

50

בהקדמה לתיקוני זוהר נמנים ”שמי”, עם י”ה, כ”ה מצוות לא תעשה, ו”זכרי”, עם ו”ה, כ”ה מצוות עשה. זהו היסוד לחלק השני של המאמר.

Tikkunei Zohar 4b:9 תיקוני זוהר ד’ ב:ט

ואית אוריינתא דבריאה, ואוריינתא דאצילות, אוריינתא דבריאה, יהויה קנני ראשית דרכו (משלי ח כב), ואוריינתא דאצילות תורת יהויה תמימה (תהלים יט ח), ובה תמים תהיה עם יהויה אלקייה (דברים יח ג), ומסתר דילה אתמר על לשראל, (שם יד ג) בנים אתם ליהויה, ומנא לן דאוריינתא דאצילות איה תורת יהויה דתלקא בשמייה, אלא הכי אוקמוה זה שמי לעלם (שמות ג טו), שמי עם י”ה שס”ה, זכר”י עם ו”ה רמ”ח, תוך”ה בהשכן אתווי תרי”א, ועם אנכי ולא יהיה

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

51 ה' אומר למשה: יזה שמי לעולם, וזה זכרי לדור ודור”. תיקוני זוהר מפרש

41 סד”ה כי אתה נרי

לקראת סופו מסביר המאמר את המילה ”היכל” כצירוף של ה”איו” ו”כ”ף” למ”ד; כ”ף-למ”ד הוא חמישים, כנגד חמישים שערי בינה. הדברים מובאים בהסבר נס חנוכה, כאשר היוונים נכנסו להיכל.

הערת קה”ת

תו”א מא, א. ”דפי” היכל היינו נש”ב הנמשכים מה’ עילאה” — אוה”ת נ”ך-א ע’ שלו.

42 כי אתה נרי

”כי אתה נרי ה”’. אלו מילות הפתיחה של מאמר שאליו מפנה אדמו”ר הזקן כדי לבאר את משמעות המילה ”מקדש”.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ”ב:כ”ט

כִּי־אַתָּה נִרִי הַבַּיִת הַזֶּה תִּשְׁכֹּף:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 בקרבך קדוש

”קדוש ישראל בקרבך”. אדמו”ר הזקן מפרש זאת כקדושתו של ה’ השורה בתוך הנשמות בעולם הזה.

Hosea 11:9 הושע י”א:ט

לֹא אֶעֱשֶׂה חֲרוֹן אַפִּי לֹא אָשׁוּב לְשַׁחַת אֶפְרַיִם כִּי אֶל אֲנֹכִי וְלֹא־אִישׁ בְּקִרְבֶּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר:

I will not execute the fierceness of Mine anger, I will not return to destroy Ephraim; For I am G-d, and not man, The Holy One in the midst of thee; And I will not come in fury

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

הושע יא, ט.

44 ושכנתי בתוכם

”ושכנתי בתוכם” — בתוך העם דווקא.

Exodus 25:8 שמות כ”ח:ח

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם:

And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 סור מרע ועשה טוב

”סור מרע ועשה טוב”. סדר העבודה הוא: תחילה להכניע את הרע, ואחר כך לעשות טוב.

Psalms 34:15 תהילים ל”ד:ט”ו

סור מִרַע וַעֲשֵׂה־טוֹב בִּקְשׁ שָׁלוֹם וְרַדְּפֵהוּ:

.Depart from evil, and do good; Seek peace, and pursue it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

תהלים לד, טו. בסה”מ תרל”ה ח”ב ע’ שסז מוסיף: ”תחלה סור מרע וכיבוש היצה”ר בחי עמידה הנ”ל ואח”כ ועשה טוב הוא להיות היכל ה’ דירה בתחתונים כ””.

תורתו של רבי ישמעאל: מי שביטל מצוות עשה ועשה תשובה, אינו זו משם עד שמוחלים לו; על לא תעשה, התשובה תולה [את העונש] ויום הכיפורים מכפר. אדמו"ר חזקן מסביר את ההבדל בשורשן הנעלה יותר של מצוות לא תעשה.

Yoma 86a:7 יומא פ"ו א:ז

עבר על עשה ושב — אינו זו משם עד שמוחלים לו, שְׁנֵאמַר: "שובו בנים שובבים". עבר על לא תעשה ועשה תשובה — תשובה תולה, ויום הכיפורים מכפר. שְׁנֵאמַר: "כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם". עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה — תשובה ויום הכיפורים תולין, ויסורין מְמַרְקִין. שְׁנֵאמַר: "ופקדתי כשכט פשעם ובנגעים עונם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

56 בדיה לבאר ענין יוהכ"פ

המאמר נפתח באותה הוראה ושואל: אם מצוות עשה דוחה איסור לא תעשה, מדוע נדרשת תשובה רבה יותר על עבירה על איסור לא תעשה? הוא מתחיל להסביר שתשובה היא פנייה מחדש אל ה', שאינו רחוק מן האדם לעולם, אפילו בשעת החטא.

הערת קה"ת

לקריאת יוהכ"פ סח, א.

הגמרא דורשת את י"ה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור: ה' אומר, איני נקרא כפי שאני נכתב; אני נכתב בי"ה ונקרא באל"ף דל"ת. מכאן לומד אדמו"ר חזקן ש"שמ"י נעלה מ"זכרי".

57

Pesachim 50a:21 פסחים נ"א:כ"א

רבי אבינא רמי: קתיב "זה שמי לעולם" — וְזֶה זְכָרִי לְדוֹר דוֹר. אָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֹא כְשֶׁאֲנִי נִכְתָּב, אֲנִי נִקְרָא. נִכְתָּב אֲנִי בְּיֹד הָאֱלֹהִים, וְנִקְרָא אֲנִי בְּאֵלֶּיךָ דָּלֶת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

"הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם". אדמו"ר חזקן מפרש שהנסתרות הן י"ה, והנגלות הן וי"ה.

58

Deuteronomy 29:28 דברים כ"ט:כ"ח

הַנְּסֻתֹת הַחַיִּים אֲלֵינוּ וְהַנְּגֻלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם לְעֹשֹׂת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the things that are revealed belong unto us and to our children for ever, that we may do all the words of this law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 פסוקה

59 רמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים דמלכא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ע' זח"ב (ק"ח, א. ק"ז, ב) ועי' ת"ז ת"ל (ע"ד סע"א). [כ].

60 רמ"ח פקודין הם רמ"ח אברין דמלכא

בתיקון ל' נאמר כי רמ"ח המצוות הן מצוות הוי' בכל אחד ואחד מאברי המלך. אדמו"ר חזקן משתמש לאורך המאמר בדימוי זה של המצוות כאברי המלך.

Tikkunei Zohar 74a:8 תיקוני זוהר ע"ד א:ח'

ועוד מצווה דא עמודא דאמצעי'תא, דאיהו מצווה מסטרא דאבא דאיהו ראש, ומסטרא דאימא דאיהו אש"ר, והכי צדיק מצווה ועושה

את "שמ"י ואת "זכרי" כשני חלקי השם, המקבילים לשני סוגי המצוות.

Exodus 3:15 שמות ג:ט"ו

וַיֹּאמֶר עוֹד אֶלְקִים אֶל־מֹשֶׁה כֹּה־תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹקֵי אַבְרָהָם אֱלֹקֵי יִצְחָק וְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם זֶה־שְּׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זְכָרִי לְדוֹר דָּר:

And G-d said moreover unto Moses: 'Thus shalt thou say unto the children of Israel: The L-RD, the G-d of your fathers, the G-d of Abraham, the G-d of Isaac, and the G-d of Jacob, hath sent me unto you; this is My name for ever, and this is My memorial unto all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 פסוקה

52 יהא שמיא רבא י"מ שם י"ה רבא

הטור מביא שיש המסבירים את "שמי רבה" כ"יהי שם י"ה גדול": אנו מתפללים שהשם י"ה, שכעת אינו שלם, יגדל וישוב להיות שלם בגאולה. אדמו"ר חזקן מביא זאת כדי להראות ש"יה הוא שם בפני עצמו.

Tur, Orach Chayim 56:1 טור, אורח חיים נ"ו:א

... ור"י פירש הטעם לפי שהיו רגילין לומר אותו אחר הדרשה כדאיאת בשליחי סוטה אמאי קאי עלמא אסידרא דקדושה ואיהא שמיא רבא דאגדתא והיו שם עמי הארץ שאינן מכירין אלא ארמית שהוא לשונם לכן נהגו לאומרו בלשון שהכל מבינין בו ולפי פירוש זה יהיה כפשוטו שמיא רבא תרגום של שמו הגדול. ועונין הצבור כוונה שלימה אמן יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא כדאיאת בפרק כל כתבי העונה איש"ר בכל כחו קורעים לו גזר דינו של ע' שנה פירוש בכל כחו בכל כוונתו וגם בכאן מפרשים שמיא רבא על השם ...

Orach Chaim, Vilna, 1923 (Public Domain)

53 ו"ה נגלות

באחרי (28d) מסביר אדמו"ר חזקן ש"הנסתרות" הן י"ה, אבא ואמא (חכמה ובינה), והן נסתרות מפני ש"הזקן" של אריך אנפין מכסה אותן. במאמר הראשון של שבת שובה (65b), "וזה הן יראה ואהבה, "הנסתרות", ואילו "הנגלות, ו"ה" הן התורה והמצוות.

הערת קה"ת

עליק בפ' אחרי (כח, ד) שובה האי (פ"ד) סה, ב. וש"ג מת"ז (ת"י) כה, ב. ובזח"ג (כקג, ב). וענין ו"ה נגלות ע' מאריא ערך בתי גואי סניו ובת"ז (ת"ע) קכט, א. קנח, א [תיקונים מ"ח קג, ג]. [כ]. ראה והחרים — תרל"א ע' מה ואילך. סה"מ תרס"ו ע' קיא ואילך.

54 עבר על מ"ע ושב . . מוחלין לו

המילים כאן מצטטות את Kiddushin 39b:15. הקטע מופיע למטה.

Kiddushin 39b:15 קידושין ל"ט ב:בט"ו

רמי רב טובי בר רב קיסנא לרבא: תנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו: עשה - אין, לא עשה - לא. ורמינהי: לשב ולא עבר עבירה - נותנים לו שכר כעושה מצוה! אמר לקה: הָתָם, כְּגוֹן שֶׁבֶא דְּבֵר עֲבִירָה לִידּוֹ וְנִיצוֹל הֵימְנָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Tanya, Likkutei Amarim 28 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים כ"ח

הערת קה"ת

קדושין לט, ב. ראה תניא פכ"ה.

65 בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע

הגמרא אומרת שכאשר ישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע", יצאה בת קול ושאלה מי גילה להם סוד זה של מלאכי השרת. מילים אלה פותחות מאמר בלקוטי תורה שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א"ז-ח'

דרש רבי סימא: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע". וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום, שנאמר: "ויתנצלו בני ישראל את עיניהם מהר חורב". אמר רבי חמא ברבי חנינא: בחורב טענו, בחורב פרקו. בחורב טענו — כדאמרן, בחורב פרקו — דקתיב: "ויתנצלו בני ישראל וגו'". אמר...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

66 ובד"ה לסוסתי ברכבי

המאמר ההוא מסביר את הפסוק "לסוסתי ברכבי פרעה": סוס הרתום למרכבת המלך מקושט בעיטורים שאינו מבין בעצמו, והכול לכבודו ולהנאתו של הרוכב; כך גם למעלה יש "מרכבה" של סוסים, שה' מתענג באמצעותה.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש יב, ב.

67 "לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיית". מילים אלה פותחות מאמר בלקוטי תורה שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Song of Songs 1:9 שיר השירים א':ט'

לססתי ברכבי פרעה דמיתוך רעייתי:

I have compared thee, O my love, To a steed in Pharaoh's chariots.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

68 שהחיות המלוכש בהאברים הוא רק בחי' גילוי והארה מהנפש

דאילו הנפש עצמה לא שייך לומר שמתחלקת לרמ"ח אברים

פרק נ"א בתניא מסביר שעצם הנשמה אינו מתחלק בין רמ"ח האיברים; רק הארה ממנה מתלבשת בהם, תחילה במוח ומשם בכל איבר בהתאם לטבעו. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כמשל לאיבריו של המלך.

Tanya, Likkutei Amarim 51:3-4 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים נ"א:ג'-ד'

... ולא זו בלבד, אלא גם כללות כל המשכות החיות לשאר האברים, גם כן כלולה ומלוכשת במוחין שבראש, ושם הוא עיקרה ושרשה של המשכה זו, בבחינת גילוי האור והחיות של כל הנשמה כולה, ומשם מתפשטת הארה לשאר כל האברים, ומקבל כל אחד כח וחיות הראוי לו כפי מזגו ותכונתו: כח הראיה מתגלה בעין, וכח השמיעה באוזן וכיו'. וכל הכחות מתפשטים מהמוח כנודע, כי שם הוא עיקר משכן הנשמה כולה בבחינת...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

69 ע"פ וידבר דעשה"ד

במאמר זה מוסבר הפסוק "וידבר ה' את כל הדברים האלה לאמור: אנכי ה' אלקיך" כגילוי עצמותו של ה' למטה, בדברים גשמיים, עד שהוא נקרא

מתרועהו, ובגין דא אתמר על תרועהו אשר קדשנו, אמא קדשנו ואבא צונו, על מאן על שכינתא תתאה, דאיהי פטר כל רחם, פתיחו דרחם, דאיהו רמ"ח פקודין, איהי מצות יהו"ה בכל אבר ואבר דמלקא, איהי מצוה, ועוד אשר קדשנו מסטרא דאבא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

61 בארץ לא זרועה

"זכרתי לך חסד נעורייך... לכתך אחרי במדבר, בארץ לא זרועה". אדמו"ר הזקן מפרש "לא זרועה" — זרועה ב"לא", כלומר באיסורים.

Jeremiah 2:2 ירמיהו ב':ב'

הלך וקראת באזני ירושלם לאמר כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה:

Go, and cry in the ears of Jerusalem, saying: Thus saith the L-RD: I remember for thee the affection of thy youth, the love of thine espousals; how thou wentest after Me in the wilderness, in a land that was not sown

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' ב, ב.

62 אשר לא ישב אדם שם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם ב, ו.

63 המדבר מתואר כארץ "אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כמדרגה שלמעלה מ"אדם", הדמות שנוצרת על ידי מצוות העשה.

Jeremiah 2:6 ירמיהו ב':ו'

ולא אמרו איה ה' המעלה אתנו מארץ מצרים המוליד אתנו במדבר בארץ ערבה ושוהה בארץ ציה וצלמנות בארץ לא-עבר בה איש ולא-ישב אדם שם:

Neither said they: 'Where is the L-RD that brought us up Out of the land of Egypt; that led us through the wilderness, through a land of deserts and of pits, through a land of drought and of the shadow of death, through a land that no man passed through, and where no man dwelt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

64 בד"ה בשעה שהקדימו

במאמר ההוא מסביר אדמו"ר הזקן את דברי הזוהר שרמ"ח המצוות הן איברי המלך: כשם שאיבר של בשר, גידים ועצמות הוא כלי לחיות המתפשט בו, כך המצוות הן כלים לרצון ה'. התורה, לעומת זאת, נמשלת לדם, ש"הוא הנפש" ומעביר את החיות אל האיברים.

הערת קה"ת

לקו"ת במדבר יג, א.

who rejoices in his lot, as it is said: "You shall enjoy the fruit
... of your labors, you shall be happy
Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

76 בד"ה משה ידבר

במאמר ההוא מוסבר בהרחבה כיצד רמ"ח המצוות הן איברי המלך: באמצעות מצווה השייכת לחכמה או לחסד ממשיכים את אור אין סוף אל המידה, שם הוא מתלבש ומתאחד עמה — "הוא וחיותיו אחד" — כשם שחיות הנפש אחת עם האיברים.

הערת קה"ת

תו"א סו, ד. וראה באוה"ת ע"פ זה.

77 "בפתח אליהו" נמנות הספירות כאיברים: "חסד — הורוע הימנית; גבורה — הורוע השמאלית". אדמו"ר הזקן מקשר כל מצוות עשה לאיבר שלה.

Tikkunei Zohar 17a:3 תקוני זוהר י"ז א'

כתיב והמשכילי יזהירו כוזה הרקיע וגוי

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

78 משה ידבר

במעמד הר סיני, "משה ידבר והאלקים יענו בקול". מילים אלה פותחות מאמר בתורה אור שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Exodus 19:19 שמות י"ט:י"ט

ויהי קול השפך הולך וחזק מאד משה ידבר והאלקים יענו בקול:

And when the voice of the horn waxed louder and louder,
Moses spoke, and G-d answered him by a voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 13

79 שאין לו גוף ולא דמות הגוף

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה פיוט יגדל.

80 דברה תורה כלשון בני"א

העיקרון התלמודי: "דיברה תורה כלשון בני אדם". אדמו"ר הזקן מסתמך עליו כדי להצדיק את הדיבור על "איברים" למעלה, אף שאין לה גוף.

Berakhot 31b:13-15 ברכות ל"א ב:י"ג-ט"ו

מאי "אם ראה תראה" — דברה תורה כלשון בני אדם. "בעני אמתך". "אל תשכח את אמתך". "ונתתה לאמתך". אמר רבי יוסי ברבי חנינא: שלש אמתות הללו למה? — אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, שלשה בך מיטה בראת באשה, ואמרי לה: שלשה דבקי מיטה. ואלו הן: נדה, וחלה והדלקת הנר. כלום עברתי על אחת מהן?!

—

But how is "If Thou wilt indeed look" to be explained? The Torah speaks according to the language of the sons of man. "[If Thou wilt indeed look] on the affliction of Thy handmaid, and remember me, and not forget Thy handmaid, but wilt give unto Thy handmaid" (I Sam. i. 11). R. Jose b. R. Hannina said : Why is "Thy handmaid" repeated thrice ? Hannah spake before the Holy One, blessed be He, "L-rd of the universe ! Three breaches [bidke] through which death ... comes hast Thou created

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

"אלקיר". כדי להגיע לכך יש לספור תחילה את העומר, ובכך להכניע ולשנות את המדות הטבעיות של הנפש הבהמית.

הערת קה"ת

לקו"ת במדבר טו, ד.

פסקה 10

70 איהו וחיוהי . . וגרמוהי חד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה ג, סע"ב.

71 דלא מכל אינון מדות איהו כלל

בפתח אליהו נאמר על ה' שאינו אף אחת מן המדות הללו. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי לומר שהאור שבחסד נמשך מה', שהוא למעלה מחסד.

Tikkunei Zohar 17a תקוני זוהר י"ז א'

72 בהקדמה לתיקוני זוהר נאמר על עשר הספירות שבאצילות: "הוא וחיותיו אחד, הוא וכליו אחד". אדמו"ר הזקן מסביר זאת באמצעות משל הנשמה והאיברים.

Tikkunei Zohar 3b:9 תקוני זוהר ג' ב:ט'

דעשר ספירות דאצילות מלקא בהון, איהו וגרמיה חד בהון, איהו וחייון חד בהון, מה דלאו הכי בעשר ספירות דבריאה, דלאו אינון וחייון חד, לאו אינון וגרמיהון חד.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

פסקה 11

73 חסד דרועא ימינא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

74 איזהו גבור

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות פ"ד, מ"א.

75 בן זומא אומר: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו". לכן כיבוש היצר הוא גבורה, וגם הוא ממשיך אור לזרוע השמאלית שלמעלה.

Pirkei Avot 4:1 משנה אבות ד':א'

בן זומא אומר, איזהו חכם, הלומד מכל אדם, שגאמר (תהלים קיט) מכל מלמדי השכלתי כי עדותיה שיהא לי. איזהו גבור, הכובש את יצרו, שגאמר (משלי טז) טוב ארך אפים מגבור ומשל ברוחו מלכד עיר. איזהו עשיר, השמח בחלקו, שגאמר (תהלים קכח) יגיע כפיה כי תאכל אשיריה וטוב לה. אשיריה, בעולם הזה. וטוב לה, לעולם הבא. איזהו מקבד, המקבד את הבריות, שגאמר (שמואל א ב) כי מקבדי אכבד ובני יקלו:

Ben Zoma said: Who is wise? He who learns from every man, as it is said: "From all who taught me have I gained understanding" (Psalms 119:99). Who is mighty? He who subdues his [evil] inclination, as it is said: "He that is slow to anger is better than the mighty; and he that rules his spirit than he that takes a city" (Proverbs 16:32). Who is rich? He

הערת קה"ת
ברכות לא, ב.

81 חכמת אדם תאיר פניו

"חכמת אדם תאיר פניו". החכמה מתגלה בפנים, שהן בבחינת פנימיות.

Ecclesiastes 8:1 קהלת ח"א

מי כהתכם ומי יודע פשר דבר חכמת אדם תאיר פניו ועו פניו ישנא:

Who is as the wise man? and who knoweth the interpretation of a thing? A man's wisdom maketh his face to shine, And the boldness of his face is changed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
קהלת ח, א.

82 יאר ה' פניו אליך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
במדבר ו, כח.

83 יאר ה' פניו אליך

בברכת כהנים נאמר: "יאר ה' פניו אליך". לימוד התורה ממשיך את הארת "פניו" של ה', את פנימיותו.

Numbers 6:25 במדבר ו:כ"ה

יאר Havayah פניו אליך ויחנך:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 וכענין צהבו פניו של רבי אבהו

שם מביא אדמו"ר חזקן את אותו סיפור כדי להסביר את "אור פני המלך": כשם שהחכמה האירה את פניו של רבי אבהו, כך אור השכל ניכר בפנים עצמן. הוא מוסיף שבגמרא (Nedarim 49b) נאמר דבר דומה גם על רבי יהודה.

הערת קה"ת
ירושלמי שבת פ"ח, ה"א. על"ק בפ' מסעי (צג, רע"ב) וש"נ. [כ].

85 צהבו פניו של רבי אבהו על ידי שמצא תוספתא חדתא

כשרבי אבהו הגיע לטבריה, תלמידיו של רבי יוחנן ראו שפניו מאירות. רבי יוחנן שאל אותו איזו תורה חדשה שמע, והוא השיב: תוספתא ישנה. רבי יוחנן החיל עליו את הפסוק "חכמת אדם תאיר פניו".

Jerusalem Talmud Shabbat 8:1:7 תלמוד ירושלמי שבת ח"א:ז

רבי אבהו נחת לטיבריא. חמוניה תלמידיו דרבי יוחנן אפוי נהירן. אפרון קומי רבי יוחנן. אשכח רבי אבהו סימא. אמר לון. למא. אפרון לקה. אפוי נהירן. אמר לון. דילמא אורייתא חדתא שמעתה. סליק לגביה. אמר לקה. מאי אורייתא חדתא שמעתה. אמר לקה. תוספתא עתיקתא. וקרא עלוי. חכמת אדם תאיר פניו.

Rebbi Abbahu descended to Tiberias. The students of Rebbi Johanan saw that his face was shiny. They said before Rebbi Johanan, Rebbi Abbahu found a treasure. He asked them, why? They told him, his face is shiny. He said to them, maybe he understood a new teaching. He came to visit him. He asked him, what new teaching did you hear? He said, an old Tosephta. He recited about him, a man's wisdom illuminates his face

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY)

86 אורייתא מחכ' נפקת

הזוהר מלמד שהתורה נמשכת מחכמה. לכן לימוד התורה הוא בבחינת פנימיות, כמו האברים הפנימיים.

Zohar II, 121a זח"ב קכ"א, א

הערת קה"ת
זח"ב קכ"א, א. וראה שם פה, א.

פסקה 14

87 כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו

שם אדמו"ר חזקן מביא את האמירה כדי להסביר כיצד לימוד התורה מחבר את היידי והה: מאחר שהתורה יוצאת מן החכמה, הלומד ממשיך את עצמותו של ה', אור אין סוף, להתלבש בתורה; משום כך התורה נקראת "שלום".

הערת קה"ת
ראה יל"ש איכה תתרלד. תדא"ר רפ"ח. על"ק פ' מטות פו, ב. [כ].

88 הערת קה"ת מפנה לPesachim 50a:21 למילים האלה.

Pesachim 50a:21 פסחים נ"א:כ"א

רבי אבינא רמי: קתיב "זה שמי לעלם" — "וזה זכרי לדור דור". אמר הקדוש ברוך הוא: לא קשאני נכתב, אני נקרא. נכתב אני ביד הא, ונקרא אני בא"ל דלת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

89 כל הקורא ושונה הקדוש ברוך הוא קורא ושונה כנגדו

תנא דבי אליהו מלמד שכל מי שקורא ושונה, הקב"ה קורא ושונה כנגדו. אדמו"ר חזקן מסביר זאת כהתגלות אור אין סוף בחכמה העליונה.

Tanna DeBei Eliyahu Rabbah 18:3 תנא דבי אליהו רבה י"ח:ג

... הקב"ה שידי פשוטות לעושי תשובה והכל שלו והכל מעשה ידיו ולא הניח הקדוש ברוך הוא דבר שלא גילה לישראל שנאמר (תהילים כ"ה:י"ד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם ואומר (עמוס ג':ז) כי לא יעשה אדני ה' דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים מהו ולא יראה כי יבא חום (ירמיה שם) לומר לך כל העוסק בתורה אינו רואה מדת פורעניות בין בעוה"ז בין לימות בן דוד ובין לעוה"ב ומה הוא דירת מדה בינונית לא חם ולא צונן וזוהו זה מועד חג הסוכות שנאמר (הושע י"ב:י) עוד אשיבך באהלים כימי ...

OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain)

90 כי באור פניך נתת לנו תורת חיים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ברכת שמר"ע.

91 ע"י גמ"ח נמשך בבחי' חסד

באיגרת השלישית באיגרות הקודש מסביר אדמו"ר חזקן שצדקה וגמילות חסדים יוצרות לכוש של אור מן האינסוף ופותחות את הדרך לאור ולשפע להימשך מ"חסד, זרוע הימין ומשאר הספירות, עד לעולם הגשמי הזה.

הערת קה"ת
ראה אגה"ק סי"ג.

הזאת". אדמו"ר הזקן מפרש את "הנסתרות" כתורה ומצוות, האותיות ו"ה:

Deuteronomy 29:28 דברים כ"ט:כ"ח

הַנְּסֻתֹת הַחַיָּה אֲלֵכֶינּוּ וְהַנְּגֻלַת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the things that are revealed belong unto us and to our children for ever, that we may do all the words of this law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כט, כח.

97 בדי"ה ועתה יגדל נא

שם מסביר אדמו"ר הזקן שאדני" הוא מלכותו של ה', וקיום המצוות כציווייו של המלך ממשיך את "כח אדני" — האור הסובב כל עלמין. הוא נקרא "כח" משום שהוא מגלה את מה שהיה נסתר, כמו הכוח שביד המטילה אבן, שניכר רק כשהאבן עפה.

הערת קה"ת

לקרית שלח לט, ב.

98 ועתה יגדל נא כח אדני

תפילתו של משה לאחר מעשה המרגלים: "ועתה יגדל נא כח אדני". מילים אלה פותחות מאמר העוסק באדני" כשם המלכות, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כַח אֲדֹנֶיךָ כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמֶר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99 ויהי ביחל קדשו

"ויהי ביחל קדשו" חס מפניו כל הארץ". היכל בגימטריה אדני", ולכן הפסוק מתאר את הוי" כשהוא מתגלה בתוך אדני".

Habakkuk 2:20 חבקוק ב':כ'

וְיִהְיֶה בְּיַחְיֵל קִדְשׁוֹ הַסּ מִפְּנֵי כָל־הָאָרֶץ:

But the L-RD is in His holy temple; Let all the earth keep silence before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

חבקוק ב, כ.

100 כוונת אמן שהוא חיבור הוי"א

הזוהר בפרשת פינחס מדבר על שירת השמות הוי"א ואדני" במילה "אמן", הנאמרת לאחר כל אחת משמונה־עשרה הברכות שבתפילה. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לתאר את חיבור שני השמות באמצעות המצוות.

Zohar III, 229a זוה"ק רכט, א

הערת קה"ת

ראה זוה"ק רכט, א. תשב"ץ סי' רנ"א.

101 בביאור ע"פ שובה ישראל

במקום המצוין מפרש אדמו"ר הזקן את "שובה ישראל עד הוי"א אלקיך" כעלייה למדרגת "ישראל", עד שהוי"א נמשך באלקים. הוא מסביר גם את הכפילות "הוי"א הוי"א" בייג מידות הרחמים: הראשון מעורר וממשיך את השני.

הערת קה"ת

לקרית ש"ש סה, ד.

92 תלמוד תורה כנגד כולם

הגמרא חוזרת על רשימת המשנה, ומסיימת: "ותלמוד תורה כנגד כולם".

Shabbat 127a:15 שבת קכ"ז א:ט"ו

אִינִי?! וְהָאֵנָּן תַּנּוּ: אֵלּוּ דְּבָרִים שְׂאָדָם עוֹשֶׂה אוֹתָם וְאוֹכֵל פִּירוֹתֶיהֶן בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהִקְרָו קִיּוּמָתָהּ לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא, וְאֵלּוּ הֵן: כִּיבוֹד אָב וָאִם, וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְהִבָּאָת שְׁלוֹם שְׂבִין אָדָם לְחֻבְרוֹ, וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כּוֹלָם [הֵנִי — אִין, מִיַּדִּי אֶחְרִינָא — לֹא]!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פאה א, א. שבת קכז, א.

93 תלמוד תורה כנגד כולם

לאחר שהמשנה מונה מעשים שאדם נהנה מפירותיהם בעולם הזה, היא מסיימת: "ותלמוד תורה כנגד כולם". אדמו"ר הזקן מסביר את הטעם לכך: התורה היא בחינת פנימיות.

Mishnah Peah 1:1 משנה פאה א:א

אֵלּוּ דְּבָרִים שְׂאִין לָהֶם שְׁעוֹר. הַפָּאָה, וְהַכּוֹרִים, וְהַרְאִיוֹן, וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְתִלְמוּד תּוֹרָה. אֵלּוּ דְּבָרִים שְׂאָדָם אוֹכֵל פִּירוֹתֶיהֶן בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהִקְרָו קִיּוּמָתָהּ לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. כְּבוֹד אָב וָאִם, וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְהִבָּאָת שְׁלוֹם בֵּין אָדָם לְחֻבְרוֹ, וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּלָם:

These are the things that have no definite quantity: The corners [of the field]. First-fruits; [The offerings brought] on appearing [at the Temple on the three pilgrimage festivals]. The performance of righteous deeds; And the study of the torah. The following are the things for which a man enjoys the fruits in this world while the principal remains for him in the world to come: Honoring one's father and mother; The performance of righteous deeds; And the making of peace ... between a person and his friend; And the study of

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

94 "יכול מעל לרקיע". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן, ובו התורה מתוארת כ"מוח" של כל המצוות.

Ezekiel 1:25 יחזקאל א':כ"ה

וַיְהִי־קוֹל מֵעַל לְרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם בְּעֶמְדָם תִּרְפִּינָה כְּנִפְיָהּ:

For, when there was a voice above the firmament that was over their heads, as they stood, they let down their wings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 השמים כסאי

"השמים כסאי". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן, ובו התורה מתוארת כמוחין של ז"א.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסֵּאִי וְהָאָרֶץ הָדָם רִגְלִי אֶיִזָּה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ־לִי וְאֶיִזָּה מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 והנגלות לנו ולבנינו

"הנסתרות לה' אלקינו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 17

108 כי"ד נברא העוה"ב

הגמרא מלמדת שהעולם הזה נברא באות ה"א והעולם הבא באות יו"ד. אדמו"ר חזקוני מסביר: העולם הבא הוא בינה, הנמשכת מחכמה, הי"ד.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב:י"ג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא כיו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהם שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

109 יושבין ונהנין

בעולם הבא יושבים ונהנים ועטרותיהם בראשיהם, ונהנים מזיו השכינה. תענוג זה הוא השגת האלוהות בבחינה.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מרגלא בפומיה דרב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שגאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שגאמר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. ll)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

110 להנחיל אוהבי יש

"להנחיל אוהבי יש". אדמו"ר חזקוני קורא את המילה "יש" כ"יש" של בינה, העולם הבא.

Proverbs 8:21 משלי ח:כ"א

להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא:

That I may cause those that love me to inherit substance,
And that I may fill their treasures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ח, כא.

111 כי החכמה היא עדיין בחי' אין כח מ"ה

שם מבחין אדמו"ר חזקוני בין מוחין דאימא, בינה, העולם הבא, שבו הנשמות מתענגות בהתאם להשגתן, לבין מוחין דאבא, חכמה, שבאה מן האין: גילוי אור אין סוף שלמעלה מכל השגה, המביא לביטול הנשמות ולא לתענוג; גילוי זה, הוא אומר, מאיר בשבת.

הערת קה"ת

ראה גם לקמן פ' צו יא, ד.

102 שובה ישראל

"שובה ישראל עד ה' אלקיך". מילים אלה פותחות את המאמר לשבת שובה שאליו מפנה אדמו"ר חזקוני.

Hosea 14:2 הושע י"ד:ב'

שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך:

Return, O Israel, unto the L-RD thy G-d; For thou hast stumbled in thine iniquity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 "זכור את יום השבת לקדשו". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מפנה אדמו"ר חזקוני, העוסק במשמעות המילה "זכרי" — "זיכרוני".

Exodus 20:8 שמות כ':ח'

זכור את יום השבת לקדשו:

Remember the sabbath day, to keep it holy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

104 "אני ישנה ולבי ער... פתחי לי, אחותי רעייתי". מילים אלה פותחות מאמר שהאדמו"ר חזקוני מפנה אליו בעניין המצוות, שהן איברי המלך.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחילי אחתי רעייתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh:
'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the 'night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

105 והחכ' מאין תמצא

"והחכמה מאין תמצא?" החסידות מפרשת את "מאין" כ"מן האין": חכמה נמשכת מן האין שלמעלה ממנה.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place
?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב. מכאן ואילך ראה בד"ה מצה זו — תר"מ סעי' מא ואילך.

106 שהחכ' היא ראשית הגילוי בהשתלשלות

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה ע"ח ש' דרושי אבי"ע פ"א.

107 "הנסתרות לה' אלקינו". אדמו"ר חזקוני מפרש את "הנסתרות" כיו"ד-ה"א, שורש האיסורים.

Deuteronomy 29:28 דברים כ"ט:כ"ח

הנסתרות אלקינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת:

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the things that are revealed belong unto us and to our children
for ever, that we may do all the words of this law

פסוקה 18

112 כסי לפני אחד מה אתה סופר

במאמר על בלק (70a) מסביר אדמו"ר הזקן את דברי ספר יצירה "לפני אחד, מה אתה סופר?": גם "אחד" עדיין שייך למספר, שכן אומרים "אחד" על דברים רבים שהתחברו יחד; ואילו יחיד, עצמותו של ה' לבדו, אינו שייך למספר כלל. על כי תצא (38b) הוא אומר אותו דבר: לפני שנבראו העולמות, אין המונח "אחד" חל על עצמותו.

הערת קה"ת

פ"א, מ"ז. ראה לקמן פי' בלק ע, א. תצא לח, ב.

113 לפני אחד מה אתה סופר

בספר יצירה נאמר על עשר הספירות: "לפני אחד, מה אתה סופר?" אדמו"ר הזקן משתמש בדברים אלה ביחס לאין הקודמת לכל סדר הוי.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

114 אנת הוא חד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

115 אנת הוא חד ולא בחושבן

כפתח אליהו נאמר: "אתה הוא חד ולא בחושבן". אחדותו של ה' היא למעלה מחשבון ולמעלה מגילוי.

Tikkunei Zohar 17a:9-11 תקוני זוהר י"ז א:ט-י"א

פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחשבן. אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסאית (נ"א אתכסיא) מבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

116 החכמה שמאין תמצא

"והחכמה מאין תמצא?" — נקרא כ"החכמה נמצאת מאין".

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 כברייתו של עולם

כששאלו מדוע העזים הולכות בראש העדר והכבשים אחריהן, השיב רב יהודה: "כמעשה בראשית, בתחילה חושך ואחר כך אור". אדמו"ר הזקן

מחיל זאת על ההעלם הקודם לחכמה.

Shabbat 77b:8 שבת ע"ז ב:ח

... אָמַר לָקָה. אָמַר לָקָה: מַאי טַעמָא עֵיז מַסְנָן בְּרִישָׁא וְהָדָר אִימְרִי? אָמַר לָקָה כְּבָרִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם, דְּבָרִישָׁא חֲשׂוֹכָא וְהָדָר נְהוּרָא. מַאי טַעמָא הֵנִי מְכַסִּין וְהֵנִי מְגַלִּין? הֵנִי דְּמַכְסִּין מִינֵיהּ — מְכַסִּין, וְהֵנִי דְּלֹא מְכַסִּין מִינֵיהּ — מְגַלִּין. מַאי טַעמָא גְּמָלָא זוּטֵר גְּנוּבְתִיָּה? מִשּׁוּם דְּאָכַל כִּיסִּי. מַאי טַעמָא תוֹרָא אָרִיקָא גְּנוּבְתִיָּה? מִשּׁוּם דְּדִייר בְּאִגְמִי, וּבְעֵי לְכַרְכּוּשֵׁי קָקִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת עז, ב.

118 שמוכרח להיות העלם והסתר תחלה

אור התורה מעיר שנראה כי הצמצום, ההסתר והחשכה האלה הם בחינת כתר, כפי שנאמר בתורה אור שכל הצמצום הזה נכלל בכתר דאצילות.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית-ב שט, ב. ובראשית-ג תצב, א: וצמצום והעלם וחשך הנ"ל נראה שהוא בחי' כתר כמ"ש בת"א פ' וירא [יד, ב] בד"ה פתח אליהו וז"ל וכל ענין צמצום זה כו' הכל בכלל כתר דאצי".

119 ועל זה נאמר ישת חשך סתרו

"ישת חושך סתרו". זהו הכינוי החוזר במאמר לבחינה הנעלמת שלמעלה מחכמה, שורש האיסורים.

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סָכְתוֹ חֲשֻׁכֵּי־מַיִם עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים יח, יב.

120 בד"ה שחורה אני ונאווה

שם מביא אדמו"ר הזקן את המדרש, שלפיו ישראל אומרים "שחורה אני" בכל ימות השבוע ו"נאווה" בשבת: האהבה הנסתרית שבנפש, המכונה "אש שחורה", נסתרית בימות השבוע ומתגלה בשבת.

הערת קה"ת

לקרית שה"ש ה, ג.

121 שחורה אני ונאווה

"שחורה אני ונאווה". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן כדי להמחיש את דימוי האש השחורה על גבי האש הלבנה.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א:ה'

שְׁחוּרָה אֲנִי וְנָאוּהָ בָנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֶהְלִי קָדָר כִּירְעוֹת שְׁלֹמֹה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

122 בבה"ז פי אחר

זהו ביאורו של מאמר זוהר על "הביאו עלי כפרה", שאליו מפנה הטקסט בעניין היידי של שם הוי.

הערת קה"ת

עז, ג. ובביאורו"ז לכ"ק הצ"צ-א ע' שסב.

123 הביאו עלי כפרה

בוהר על אחרי דנים במילים "הביאו עלי כפרה". אדמו"ר הזקן מפנה לביאורי זוהר על קטע זה ביחס לאות יו"ד שבשם הוי".

Zohar, Achrei Mot 72:405-75:413 ספר זוהר, אחרי מות ע"ב:ת"ה-ע"ה:ת"יג

and a person stepping on them with his foot or his shoe may come to harm. If this is true of this remnant of a remnant of filth, how much more of the woman who was joined with the Serpent! Alas for the world which inherited that filth from her! Therefore it is written, "To a woman in the separation of her uncleanness thou shalt not draw near". Happy the generation in which R. Simeon lived! To it the words apply, ... "Happy art thou O land, when thy king is

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

124 מעמקים

בסוף פרשת ויקרא קורא זוהר את הפסוק "מעמקים קראתיך" כ"עומק הכול" — המעמקים העליונים שבהם אבא ואמא מתייחדים. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להסביר מדוע י"ה נקראות "מעמקים".

Zohar, Vayikra 66:445-67:449 ספר זוהר, ויקרא ס"ו:תמ"ה-ס"ז:תמ"ט

125 מעמקים

הזוהר בפרשת בשלח מסביר את "מעמקים" כשני מעמקים: "עומק הכול" ו"עומק הבאר"; בלקוטי תורה לפרשת ראה הם מזוהים עם היסודות של אבא ואמא. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להסביר מדוע י"ה נקראות "מעמקים".

Zohar, Beshalach 28:408-418 ספר זוהר, בשלח כ"ח:ת"ח-ת"י"ח
R. Hezekiah discoursed on the verse: "A song of degrees. Out of the depth have I cried unto thee" (Ps. 130, 1, 2). 'This Psalm', he said, 'is anonymous, because All-hidden, wishes to bless the universe, He lets His gifts of Grace congregate in that supernal depth, from where they are to be drawn, through human prayer, into the "Cistern", so that all the streams and brooks may be filled therefrom.' AND MOSES SAID UNTO THEM, LET NO MAN LEAVE OF IT UNTIL THE ... MORN'NG. R. Judah said: Every day

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

126 במאורי"א את מ"ם ספ"ז

הקטע מ"מאורי אורי" על "עומקים" מובא גם באור התורה.

הערת קה"ת

מובא גם באוה"ת בחקותי-ב ע' תרצ.

127 ובזו"ג ס"פ ויקרא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

דכ"ו ע"א.

128 ובפ' בשלח דס"ג ע"ב

שם מביא אדמו"ר הזקן את אותו מאמר זהר על בשלח (63b): "מעמקים פירושו 'עומקא דכולא' ו'עומקא דבירא', יסודותיהם של אבא ואמא, שאותם הוא מקשר לחכמה העילאה המאירה בעומק הלב.

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' ראה יח, ג.

129 מאד עמקו מחשבותיך

"מחשבותיך עמוקות מאוד". המדרגה הנעלמת של י"ה נקראת "מעמקים".

Psalms 92:6 תהילים צ"ב:ו

מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך:

How great are Thy works, O L-RD! Thy thoughts are very deep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צב, ו.

130 וכמ"ש בד"ה באתי לגני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקרית שה"ש ג, ד.

131 באתי לגני

"באתי לגני". מילים אלה פותחות מאמר שאליו אדמו"ר הזקן מפנה.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם-בשמי אכלתי יערי עם-דבשי שתיתי ייני עם-חלבי אכלו רעים שתו ושקרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 בביאור ע"פ אלה מסעי

שם מוסברת "אמת" כ"אני ה' לא שנית": האור והטוב הנמשכים בלי כל שינוי או התעוררות של המדות, בדומה ל"כאור פני מלך חיים". לכן החכמה נקראת "אמת".

הערת קה"ת

לקרית מסעי צג, ג.

133

"אלה מסעי בני ישראל". מילים אלה פותחות מאמר שאליו אדמו"ר הזקן מפנה, בעניין כינויה של חכמה "אמת".

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

134 חותמו של הקב"ה אמת

הגמרא מלמדת שחותמו של הקדוש ברוך הוא אמת. אדמו"ר הזקן קושר זאת לחכמה, הנקראת "אמת".

Shabbat 55a:12 שבת נ"ה א:י"ב

וריש לקיש אמר: "תיו" — סוף חותמו של הקדוש ברוך הוא, דאמר רבי חנינא: חותמו של הקדוש ברוך הוא "אמת". (אמר) רבי שמואל בר נחמני (אמר): אלו בני אדם שקימו את התורה כלה מאליה ועד תיו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת נה, א.

עם אצילות רק באמצעות חכמה, משום שאין סוף הוא אמת אחת, הוא לבדו, וזו בחינת חכמה.

35:5 Tanya, Likkutei Amarim תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ה:

והנה, ענין השפאת השכינה, הוא גילוי אלהותו תבדק וְאוֹר אֵינִי סוֹף בְּרוּךְ-הוּא בְּאִיזוֹ דָּבָר, וְהֵינִי לוֹמֵר, שְׁאוֹתוֹ דָּבָר נִכְלָל בְּאוֹר ה' וְכִטֵּל לוֹ בְּמִצִּיאוֹת לְגִמְרִי, שָׁאֵז הוּא שְׁשׁוּרָה וּמִתְגַּלָּה בּוֹ ה' אֶחָד. אֲבָל כָּל מֶה שֶׁלֹּא כִטֵּל אֵלָיו בְּמִצִּיאוֹת לְגִמְרִי - אֵין אוֹר ה' שׁוֹרָה וּמִתְגַּלָּה בּוֹ. וְאִם צָדִיק גָּמוּר שֶׁמִּתְדַּבֵּק בּוֹ בְּאַהֲבָה רַבָּה, הֲרִי "לֵית מִחֻשְׁבָּה תְּפִסָּא בְּקֶה" כָּלֵל בְּאַמֻּת, כִּי אֲמִיתֵת "ה' אֱלֹקִים אֶמֶת" - הוּא יְחִידוֹ וְאַחֲדוּתוֹ, שֶׁהוּא לְבָדוֹ הוּא וְאֶפֶס בְּלָעָדוֹ מִמֶּשׁ.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

142 אפס קצהו

בלק אומר לבלעם: "אפס קצהו תראה וכולו לא תראה". רק "קצה" מן הבחינה הנעלמת מתגלה בחכמה.

Numbers 23:13 במדבר כ"ג:יג

וַיֹּאמֶר אֵלָיו בֶּלַעַם לְכֵה-נָא אֵתִי אֶל-מְקוֹם אֲחֵר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אֶפֶס קֶצֶהוּ תִרְאֶה וְכֹלּוֹ לֹא תִרְאֶה וְקִבְנוּ-לִי מִשָּׁם:

And Balak said unto him: 'Come, I pray thee, with me unto another place, from whence thou mayest see them; thou shalt see but the utmost part of them, and shalt not see them 'all; and curse me them from thence

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 לכך אכילת החלב הוא מנגד ומסתיר

המאמר הזה מנסח זאת כך: אכילת חלב ודם אסורים, הגורמים לאדם להיעשות גס, "שמן ועב", מנוגדת לביטול הזה.

הערת קה"ת

בד"ה מצה זו — תר"מ ע"ס: לכן אכילת החלב ודם שהם מגשמים להיות שמנת עבית כשית הוא מנגד בחי' ביטול הזה.

144 שיושב ולא עובר העבירה שבאה לידו

הגמרא מלמדת שמי שישב ולא עבר עבירה, נותנים לו שכר כאילו עשה מצווה, ומסבירה: כשבאה לידו עבירה והוא ניצל ממנה. אדמו"ר הזקן מסביר שההימנעות הזאת ממשיכה מלמעלה מבחינת יו"ד-ה"א, המדרגה הנעלמת.

Kiddushin 39b:15 קידושין ל"ט ב:ט"ו

רַמִּי רַב טוֹבִי בְּרַב קִיסְנָא לְרַבָּא: תַּנּוּ כָּל הַעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת מְטִיבִין לוֹ: עֲשֶׂה - אֵין, לֹא עֲשֶׂה - לֹא. וְרַמִּינְהּ: לֹשֶׁב וְלֹא עֹבֵר עֲבִירָה - נִתְּנִים לוֹ שֶׁכֶר כְּעוֹשֶׂה מִצְוָה! אֲמַר לְקָה: תָּתֵם, כְּגוֹן שֶׁבֶא דָּבָר עֲבִירָה לְיָדוֹ וְנִיצוֹל הֵימָּנָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

145 רק ע"י בחי' כזו שהוא ענין השלילה

שם מובא סיכום המסביר את "כי טובים דודיק מיין" באמצעות הלימוד הזה: מצוות חיוביות ואיסורים, "ארץ לא זרועה", ה"יד"ה"א הנסתרות, "ברישא חשוכא", ה"יד" מן המעמקים ומעיינות הישועה; האיסורים הם שלילה, ולכן הם כלים ל"איהו חכים ולא בחכמה ידיעה", שעניינו שלילה בלבד, ול"לא תחללו".

הערת קה"ת

בד"ה מצה זו — תר"מ ע"ס. קיצור ביאור ענין ערכים דברי דודיק, יובן בהקדם מ"ע ומל"ת ע"ד לא זרועה הנסתרות י"ה ברישא חשוכא יו"ד

135 הגמרא מבחינה בין השם הכתוב, הוי' ("שמי"), לבין אופן קריאתו ("זכרי"). מכאן עולה השאלה מה מוסיפות המילים "שמי עם יי"ה".

Pesachim 50a:10-12 פסחים נ"א:י"ב-י"ג

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לׁוֹי: עֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהוֹסִיף עַל יְרוּשָׁלַיִם עַד שֶׁהֶסּוֹס רָץ וּמִצִּיל. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: כָּל מִצִּילוֹת שֶׁתּוֹלִין לְסוֹס בֵּין עֵינָיו — הֵיכָה קָדֵשׁ לָהּ. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל בִּיזָה שֶׁבוֹזֵזִין לְשָׂרָאֵל עַד שֶׁעַה שֶׁהֶסּוֹס רָץ וּמִצִּיל — הֵיכָה קָדֵשׁ לָהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

136 מעייני הישועה

"ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה". חכמה ובינה נקראות "מעייני הישועה".

Isaiah 12:3 ישעיהו י"ב:ג

וּשְׁאֲבֹתֶם-מִמֶּיִם בְּשִׁשׁוֹן מִמַּעֲיָנֵי הַיְשׁוּעָה:

Therefore with joy shall ye draw water Out of the wells of salvation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137 סעיף פ"ד

המאמר הזה מוסיף כאן: "ועיין בלקוטי תורה, במאמר המתחיל 'ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה'".

הערת קה"ת

בד"ה מצה זו — תר"מ סעי' מ (ע' נט) מוסיף: וע' בלקו"ת בד"ה ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה.

138 ונקרא ענין השגה זו דרך השלילה

ההערה מפנה לסדרת המאמרים הזאת בעניין השגה בדרך השלילה.

הערת קה"ת

ראה המשך בששה"ק תער"ב ח"ב ע' אנה. סה"מ תרס"ח ע' רח וע' רי ואילך.

139 חכים ולא בחכמה ידיעה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז שם.

140 בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך ה', כלם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ". חכמת ה' מביאה את הבריאה לידי קיום יש מאין, דבר שחכמת האדם אינה יכולה לעשות.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מֶה-רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּלֶם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלֶאכֶה הָאָרֶץ קִנְיָנָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

141 ולכן נקי החכמה אמת כמ"ש בבינוני' פל"ה בהג"ה

בפרק ל"ה בתניא מוסבר שאור ה' שורה ומתגלה רק במה שבטל אליו לחלוטין, שכן האמת של "ה' אמת" היא אחדותו, שאין עוד מלבדו. בהגהה נוסף, על פי מה ששמע אדמו"ר הזקן מרבו, שאור אין סוף מתייחד אפילו

151 ביום ההוא יושר השיר הזה

"ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה". השיר שלעתידי לבוא, בלשון זכר — "שיר".

Isaiah 26:1 ישעיהו כ"ו:א

ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה עיר עזלנו ישועה ישית חומות וחל:

In that day shall this song be sung in the land of Judah: We have a strong city; Walls and bulwarks doth He appoint for .salvation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 19

152 ושמי הוי לא נודעתי

"וארא אל אברהם, אל יצחק ואל יעקב באל שדי, ושמי הוי לא נודעתי להם". אדמו"ר הזקן מפרש את "לא נודעתי" כעצמותו של ה', שאינה נודעת כלל.

Exodus 6:3 שמות ו':ג

וארא אל־אברהם אל־יצחק ואל־יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם:

and I appeared unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob, as G-d Almighty, but by My name Havayah I made Me not .known to them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

153 בשעה שישאל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכות ג, סע"א.

154 בשעה שישאל עונין יהא שמיא רבא מברך הקב"ה מנענע בראשו

כאשר ישראל נכנסים לבתי הכנסת ולבתי המדרש ועונים "יהא שמיא רבא מברך", הקב"ה מניד בראשו. אדמו"ר הזקן מפרש את "שמו הגדול" כהמשכה אל יידיה"א.

Berakhot 3a:14 ברכות ג' א:י"ד

... חייך וחיי ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כה, אלא בכל יום ויום, שלש פעמים אומרת כה. ולא זו בלבד אלא, בשעה שישאל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין "יהא שמיא הגדול מבורך", הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו, ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כה, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

Then he said to me, "My son, what sound didst thou hear in that ruin ?" I answered, "I heard a Bat Kol moaning like a dove, crying, 'Alas for My children for whose iniquities I destroyed My house, burnt My Temple, and exiled them among the nations !'" He said to me, "By thy life and the life of thy head, not only at this hour does it so cry, but thrice daily it exclaims thus. Moreover, whenever the Children of ... Israel enter their Synagogues and Houses of

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

ממעמקים, מעייני הישועה, וענין ל"ת הם שלילה לכן הם כלים לבחי חכים ולא בחכמה ידיעא כ"א בחי שלילה לבד ולא תחללו כו'.

146 ולא תחללו

"ולא תחללו את שם קדשי". אדמו"ר הזקן מפרש את "לא תחללו" כ"אל תעשו חללי" — וזהו ענינם של איסורי התורה.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

ולא תחללו את־שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם: And ye shall not profane My holy name; but I will be hal- lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal- low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כב, לב. וראה הנסמן במאמרי אדה"ז — פרשיות ע' תשיט.

147 בארץ לא זרועה

"בארץ לא זרועה" — ה"לא" של האיסורים, שהוא למעלה מן ה"כן" של מצוות עשה.

Jeremiah 2:2 ירמיהו ב':ב'

הלך וקראת באזני ירושלם לאמר כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה:

Go, and cry in the ears of Jerusalem, saying: Thus saith the L-RD: I remember for thee the affection of thy youth, the love of thine espousals; how thou wentest after Me in the .wilderness, in a land that was not sown

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

148 בבחי פ' בשלח דפ"ו ע"ג

ההערה מצינת את מקומם של דברי רבנו בחיי המצוטטים במהדורה המודרנית.

הערת קה"ת

הוצאת שעוועל ע' קל. וראה אוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תרע. ובאוה"ת נ"ך ע' רו. סה"מ תרכ"ו (הוצאת תשנ"ט) ע' קכט. סה"מ תרל"ב ע' תפח.

149 עזי וזמרת י"ה

"עזי וזמרת י"ה", משירת הים. בעולם הזה משבחים את ה' בשתי האותיות י"ה.

Exodus 15:2 שמות ט"ו:ב'

עזי וזמרת קה ויהי־לי לישועה זה אלי ואניוהו אלקי אבי וארמננהו: The L-RD is my strength and song, And He is become my salvation; This is my G-d, and I will glorify Him; My father's .G-d, and I will exalt Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

150 כי ביי"ה הוי צור עולמים

"כי ביי"ה הוי צור עולמים": השבח שלעתידי לבוא, בשש אותיות — י"ה והוי.

Isaiah 26:4 ישעיהו כ"ו:ד'

בטחו בה' עדי־עד כי בקה ה' צור עולמים:

Trust ye in the L-RD for ever, For the L-RD is GOD, an ever- .lasting Rock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

155 י"ה — בת"א סד"ה וארא אל אברהם

בסוף המאמר מסביר אדמו"ר הזקן שאף שהאבות עבדו את ה' באהבה, הם עדיין היו כעבד המקיים את ציווי אדונו: לעומת זאת, מי שלומד ואומר את דיני התורה דומה למלך הגוזר גזרה. מכיוון שהתורה עדיין לא ניתנה, "לא נודעתי" להם: ה' בעצמו, בחינת יחיד, לא היה נודע להם.

הערת קה"ת

תו"א נו, א. ראה ספר השיחות תשמ"ח ח"א ע' 218 הערה 114.

פסוקה 20

156 החכמה מאין תמצא

"והחכמה מאין תמצא": נקודת המוצא של הסיכום.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵינָן תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place
?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

157 ברישא חשוכא

"כמו בברייאת העולם: תחילה חושך ואחר כך אור".

Shabbat 77b:8 שבת ע"ז ב:ח'

... אָמַר לָקַח: מַאי טַעְמָא עֵצִי מִסְגֵּן בְּרִישָׁא וְהָדָר אִימְרִי? אָמַר לָקַח
כְּבָרֵייתוֹ שֶׁל עוֹלָם, דְּבְרִישָׁא חֲשׁוּכָא וְהָדָר נְהוּרָא. מַאי טַעְמָא הִנֵּי
מְכַסְּיָן וְהִנֵּי מְגַלְיָין? הִנֵּי דְמְכַסְּיָן מִינֵיהוּ — מְכַסְּיָן, וְהִנֵּי דְלָא מְכַסְּיָן
מִינֵיהוּ — מְגַלְיָין. מַאי טַעְמָא גְמָלָא זֹוטר גְּנוּבְתִּיהָ? מִשּׁוּם דְּאָכַל כִּיסִּי.
מַאי טַעְמָא תוֹרָא אֲרִיכָא גְנוּבְתִּיהָ? מִשּׁוּם דְּדִייר בְּאֲגָמִי, וְכַעֲי לְכַרְכּוּשִׁי
כְּקִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

158 ישת חשך סתרו

"ישת חושך סתרו": הבחינה הנעלמת שהיא שורש האיסורים.

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סָכְתוֹ חֲשֵׁכֹת־מִים עֲבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round
about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

159 בבחי' — בע"א

ההערה מפנה להערה של הרבי על מילים אלה, שנדפסה בין ההוספות.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בהוספות — לעיל כ, א.

פסוקה 21

160 ששם עלו שבטים

"כי שמה עלו שבטים, שבטי י-ה, עדות לישראל, להודות לשם ה'". סעיף 4 קורא כל ביטוי בפסוק הזה.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

שָׁשֶׁם עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבַט־יָהּ עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a
testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכב, ד.

161 ירושלים הבנוי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם קכב, ג.

162

ה' אומר: "לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא בירושלים של מטה",
והגמרא שואלת אם אכן יש ירושלים של מעלה, ומשיבה מתוך הפסוק
"כעיר שחבורה לה".

Taanit 5a:12 תענית ה' א:י"ב

ומי איכא יְרוּשָׁלַם לְמַעְלָה? אֵין, דְּכַתִּיב: "יְרוּשָׁלַם הַבְנוּיָה כְּעִיר
שְׁחֻבְרָה לָהּ יַחְדָּו".

And is there a Jerusalem above? Yes, it is written "The built-
up Jerusalem is like a city that was joined together within it-
self." (Psalms 122:3)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer,
Jerusalem Anthology (CC-BY)

163 ירושלים הבנויה כעיר שחבורה

"ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו". התלמוד מפרש זאת על
ירושלים של מטה, שחבורה לירושלים של מעלה.

Psalms 122:3 תהילים קכ"ב:ג'

יְרוּשָׁלַם הַבְנוּיָה כְּעִיר שְׁחֻבְרָה לָהּ יַחְדָּו:

Jerusalem, that art builded as a city that is compact
together

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

164 ובגמרא (פ"ק דתענית דף ה' ע"א)

הגמרא מפרשת שם את "עיר שחבורה לה", והפירוש מובא יחד עם פירוש
רש"י והערות המהרש"א עליו.

הערת קה"ת

נכתב ביהל אור ע' תעט עם פ"י רש"י ומה שכתב ע"ז מהרש"א שם.

165 כמארו"ל פ"ב דחגיגה

שם מסביר אדמו"ר הזקן שאפשר להגיע לירושלים שלמעלה, הה"א
העליונה, רק דרך ירושלים שלמטה, "עיר שחבורה לה יחדיו"; כך אומרים
חז"ל שה' נשבע שלא ייכנס לירושלים שלמעלה עד שייכנס לירושלים
שלמטה.

הערת קה"ת

יב, ב. ראה לקמן פ' שלח לח, ג.

166

מבין שבעת הרקיעים, זבול הוא הרקיע שבו נמצאים ירושלים, בית המקדש
והמזבח, ומיכאל השר הגדול מקריב עליו קרבן. אדמו"ר הזקן מביא זאת
כמקור לירושלים של מעלה.

Chagigah 12b:6 חגיגה י"ב ב:ו'

זָבּוּל — שְׁבוּ יְרוּשָׁלַם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וּמִזְבֵּחַ בְּנוֹי, וּמִיכָאֵל הַשָּׂר הַגָּדוֹל
עוֹמֵד וּמִקְרִיב עָלָיו קֶרְבֵּן, שְׁנֵאמַר: "כְּנֹה בְנִיתִי בֵּית זָבּוּל לָךְ מְכוֹן
לְשִׁבְתָּהּ עוֹלָמִים". וּמִנְלֹן דְּאִיקְרִי שְׁמִים, דְּכַתִּיב: "הִבֵּט מִשְׁמַיִם וַרְאָה
מִזְבּוֹל קִדְשֶׁךָ וְתַפְאֶרְתֶּךָ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

167 בהיותם בירושמ"ט שם עלו בשניהם

האלשיך, בפירושו לתהילים, מסביר שכאשר השבטים עמדו בירושלים של
מטה ברגלים, הם עלו מיד לירושלים של מעלה, ויכלו להיות בשני

בפי' האזינו. ופי' בספר אור יקר כי הבי' עטרות אלו יורש התפארת מחכמה ובינה. מתעטר מלעילא ומתעטר מלתתא כדמסיק מעילא היינו עיי' חכמה ובינה שהם הנקראים עמיקא דכלא והיינו שפירש רבי יוסי במאמר שהעתיקנו בפי"ז מענין השמן הטוב ושמן הוא מצד החכמה כמו שנבאר בשער ערכי הכינויים. מתעטר מתתא במה שנמתהון דצדיקייא. פי' נשמתן של צדיקים שהם בחיים חיותם. כי במתים הם חפשים מן המצות ואין תורתם וטובתם ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

172 מהפרדס ש"ח פי"ג

שם אדמו"ר הזקן מצטט את אותו פרק בפרדס, שלפיו ירושלים שלמעלה היא בינה, ומסביר את "בונה ירושלים" כהמשכת אור נוסף מירושלים שלמעלה לירושלים שלמטה, עד שהיא נעשית "עיר שחוכרה לה יחדיו".

הערת קה"ת

ראה לקמן פי' ראה לא, א. וראה באוה"ת בראשית-ג תקלה, ב. נצבים עי' ארכא.

173 ירושלים פי' יראה שלם

שם אדמו"ר הזקן מסביר שירושלים היא "יראה שלם", הנבנית באמצעות קבלת עול מלכות שמים; חורבנה, לעומת זאת, קשור לרדיפה אחר תענוגות העולם מעבר לצורכי האדם, המונעת ממנו לקבל על עצמו את עול התורה.

Taanit 16a תענית ט"ז א

הערת קה"ת

ב"ר נר, י"ד. ראה לקמן פרשה ראה כט, ד. ולהעיר מתוד"ה הר (תענית טז, א).

174 ירושלים פי' יראה שלם

אברהם קרא למקום "יראה", ושם קרא לו "שלם"; הי' צירף את שני השמות ל"ירושלים". אדמו"ר הזקן קורא זאת כ"יראה שלמה".

Bereshit Rabbah 56:10 בראשית רבה נ"ו:

... קורא אני אותו שלם אברהם אדם צדיק מתרעם אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם יראה שלם ירושלים ר' ברכיה בשם רבי חלבו אמר עד שהוא שלם עשה לו הקדוש ברוך הוא סוכה והיה מתפלל בתוכה שנאמר (תהלים עו) ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון ומה היה אומר יהי רצון שאראה בבניי ביתי ד"א מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש חרב ובנוי חרב ובנוי שנא' שם המקום ההוא הי' יראה הרי בנוי היך מה דאת אמר (דברים טו) שלש פעמים בשנה יראה אשר יאמר היום בהר הי' הרי חרב ...

Abraham called the name of that place The L-rd will see, as "it is said to this day: On the mount where the L-rd will be seen" (Genesis 22:14). "Abraham called the name of that place The L-rd will see" - Rabbi Yoḥanan said: He said before Him: 'Master of the universe, when You said to me: "Take you your son, your only one," I had something to argue in response: Yesterday you said: "For it is through Isaac [that descendants will be considered for you]"...' and now

... You say

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

175 שלום שלום לרחוק ולקרוב

"שלום שלום לרחוק ולקרוב". ה"שלום" הכפול מרמז לשני הייחודים, יו"ד

העולמות משום שהם "שכטי י-ה", מקודשים בשתי האותיות שבהן נבראו העולם הזה והעולם הבא. אדמו"ר הזקן מאמץ פירוש זה.

Romemot El on Psalms 125:1 רוממות אל על תהילים קכ"ה:א'

שיר המעלות הבוטחים וכי' אחר אמור בני הגלות החיל הזה כי על הי' ישימו בטחונם באמרם עזרנו בשם הי' וכי' כי כאשר הי' לא יניח שמו מלהיות שלם כך נבטח שעל ידי תקן כבוד שמו יגאלנו גם אנו בא דוד בשיר הלזה כמשיב ומדבר על לבם ואומר שיר המעלות הבוטחים בהי' יהיה לבם נכון ולא ירך לבם על שעונם הרעו להם ולא רצם כי כלה הי' חמתו שפך חרון אפו ויצת אש בציון כי הנה כהר ציון ששמה שועלים הלכו בו וציון שדה נחרש ועם כל זה ידוע כי לא ימוט ...

Romemot El, Warsaw 1875 (Public Domain)

168 כן פי' מהרמ"א

יעל אור מצטט את האלשיך (מהרמ"א): "כי שם עלוי' היא ירושלים שלמעלה; השבטים עלו אליה ברגלים, כאשר באו להיראות לפני הי' בירושלים שלמטה. ואין לתמוה כיצד יכלו להיות בשני עולמות בעת ובעונה אחת, למטה ולמעלה, שכן הם שבטי י-ה, שהי' קידש באותיות אלו, שבהן נבראו שני העולמות, התחתון והעליון.

הערת קה"ת

"מהרמ"א פי' ששם עלו היינו בירושמ"ע היינו כעיר שחוכרה לה היא העליונה שם עלו שבטים ברגלים כבואם להראות לפני הי' בהיותם בתחתונה, ואל תתמה האיך יהיו בשני עולמות כאחת למטה ולמעלה כי הלא הם שבטי י"ה שקדשם הי' בשתי אותיות אלו שבהם נבראו שני העולמות תחתון ועליון" — יהל אור עי' תפכ.

169 וכי' בשלי"ה ר"פ ויחי

שם מביא אדמו"ר הזקן את אותם דברים של השלי"ה על שלושת המובנים של "מקדש הי' ו"אריך": גם באצילות עצמה יש ירושלים שלמטה וירושלים שלמעלה, הה"א התחתונה והה"א העליונה; והמדרגה השלישית היא ירושלים שלמטה ממש, בעשייה הגשמית בעולם הזה.

הערת קה"ת

ראה גם לקמן שלח לה, ג. נעתק לשונו באוה"ת נ"ך-א עי' שלו וביהל אור עי' תעט.

170 והי' בהיכל קדשו

"והי' בהיכל קדשו". היכל בגימטריה אדני-י — ירושלים של מטה, ההיכל להי'.

Habakkuk 2:20 חבקוק ב':כ'

Havayah! הַיְהוָה יִשְׁמְרֵנוּ בְּחַיְתֵּנוּ בְּחַיְתֵּנוּ בְּחַיְתֵּנוּ:

But the L-RD is in His holy temple; Let all the earth keep silence before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

חבקוק ב, כ.

פסוקה 22

171 וירושלים שלמעלה חיבור חכמה ובינה סוד חיבור ויחוד

הפרדס מסביר, על פי תיקוני זוהר, שהייחוד של האותיות העליונות יו"ד וה"א, ירושלים של מעלה, תלוי בייחוד של וי"ו וה"א למטה, ירושלים של מטה.

Pardes Rimmonim 8:19 פרדס רמונים ח':י"ט

... או אפשר דעטרוי היינו תרין עטרין דירית חד מאבא וחד מאימא והם חסד שבחמה וגבורה שבכינה, וכן ביאר הרשב"י בשעת פטירתו

ה"א וו"ה"א.

Isaiah 57:19 ישעיהו נ"ז:י"ט

בוֹרָא גֵיב שְׁפָתַיִם שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וְלִקְרוֹב אֲמַר Havayah וּרְפָאתָיו:

Peace, peace, to him that is far off and to him that is near,
Saith the L-RD that createth the fruit of the lips; And I will
heal him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נז, יט.

פסוקה 23

176 ששם עלו שבטים

"כי שם עלו שבטים... שבטי י"ה, עדות לישראל". אדמו"ר הזקן מייחס את שני חלקי הפסוק לשתי ירושלים.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

שְׁשָׁם עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבַט־יִקְהָה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a
testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

177 עדות . . על דבר הנסתר ונעלם

ההערה מפנה לשיחה של הרבי שם, העוסקת ברעיון שעדות שייכת רק לדבר נסתר.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ט ע' 190.

פסוקה 24

178 על מלתא דעבידא לאגלויי . . לא הצריכה התורה עדות

העיקרון שבתלמוד שלפיו אנשים אינם משקרים ב"דבר העשוי להתגלות". אדמו"ר הזקן משתמש בו כדי להראות שעדות שייכת למה שנסתר.

Rosh Hashanah 22b:6 ראש השנה כ"ב ב:ר'

כִּי אֲתָא עוֹלָא, אֲמַר: קְדָשׁוּה לְיִרְחָא בְּמַעְרְבָא. אֲמַר רַב כְּהֵנָּא: לֹא מִיבְעִינָא עוֹלָא, דְּגַבְרָא רַבָּה הוּא, דְּמַהֲיָמֵן. אֲלָא אֲפִילוּ אִינִישׁ דְּעִלְמָא נִמְי מַהֲיָמֵן. מַאי טַעְמָא? כַּל מִילְתָּא דְּעַבִּידָא לְאַגְלוּיִי — לֹא מְשַׁקְרִי כַּה אִינִישִׁי. תְּנִינָא נִמְי חֲכִי: כָּא אֶחָד בְּסוּף הָעוֹלָם וְאֲמַר קְדָשׁוּ בֵּית דִּין אֶת הַחֹדֶשׁ — נֶאֱמָן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה כב, ב.

179 שבטי יה עדות לישראל

"שבטי י"ה, עדות לישראל": עדות על המדרגה הנסתרית של י"ה.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

שְׁשָׁם עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבַט־יִקְהָה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a
testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

180 עלמא דאתכסיא

פרק כ"ו בתנאי מסביר שמה שנראה רע בא מ"העולם הנסתר", י"ה של שם הוי', שלמעלה מ"העולם הגלוי", ויה: הדבר טוב, אלא שטובו אינו נראה, ולכן יש לקבלו בשמחה.

הערת קה"ת

ע' סש"ב (פכ"ו) וע' זח"א (יח, א. קנב, א בס"ת. קנב, ריש ע"ב) זח"ב (כט, ב). [כ].

181 עדות אותיות דעות

ההערה מפנה לאור התורה על שופטים בעניין משחק המילים בין "עדות" ל"דעות".

הערת קה"ת

רמ"ז פ' שופטים דף ערה, א. ראה אוה"ת שופטים ע' תתמו. לקו"ש ח"כ ע' 104 ובהערה 46.

פסוקה 25

182 ויקם עדות ביעקב

"הקים עדות ביעקב ותורה שם בישראל". עדות שניתנה לישראל על דבר נסתר.

Psalms 78:5 תהילים ע"ח:ה'

וַיִּקֶּם עֲדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׁם בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדִיעֵם לְבָנֵיהֶם:

For He established a testimony in Jacob, And appointed a
law in Israel, Which He commanded our fathers, That they
;should make them known to their children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עח, ה.

183 ועדותיו זו אלמדם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם קלב, יב.

184 ועדותיו זו אלמדם

"אם ישמרו בניך בריתי ועדותיו זו אלמדם". עדות היא דבר שנלמד, ידיעה.

Psalms 132:12 תהילים קל"ב:י"ב

אִם־יִשְׁמְרוּ בְנִיךָ בְּרִיתִי וְעֲדוּתִי זֹאת אֶלְמַדְם גַּם־בְּנֵיהֶם עַד־יַעַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא־לֶךָ:

If thy children keep My covenant And My testimony that I
shall teach them, Their children also for ever shall sit upon
'thy throne

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

185 ומבשרי אחזה

"מבשרי אחזה אלקים". את ה' אפשר "לראות" מתוך החיים של האדם עצמו, מצד האור שממלא את העולמות.

Job 19:26 איוב י"ט:כ"ו

וְאַחַר עוֹרִי נִקְפּוּזִי וּמִבְשָׂרִי אֶחְזֶה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my
;flesh shall I see G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יט, כו.

שם.

פסוקה 28

191 עומדים צפופים ומשתחווים רווחים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ה, ה.

192 עומדים צפופים ומשתחווים רווחים

בין עשרת הנסים שהיו בבית המקדש: האנשים עמדו בצפיפות, ובכל זאת השתחוו והיה להם מקום מרווח. אדמו"ר הזקן מפרש זאת, בעקבות האלשיך, כעדות לכך שעלו לירושלים של מעלה.

Pirkei Avot 5:5 משנה אבות ה:ה'

עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מריח בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחיים, ולא ארע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה, ולא נצקה הרוח את עמוד העשן, ולא נמצא פסול בעמר ובשתי הלחם והלחם הפנים, עומדים צפופים ומשתחווים רוחים, ולא הויק נחש ונעקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים:

Ten wonders were wrought for our ancestors in the Temple: [1] no woman miscarried from the odor of the sacred flesh; [2] the sacred flesh never became putrid; [3] no fly was ever seen in the slaughterhouse; [4] no emission occurred to the high priest on the Day of Atonement; [5] the rains did not extinguish the fire of the woodpile; [6] the wind did not prevail against the column of smoke; [7] no defect was found in ... the omer, or in the two loaves, or in the showbread; [8]

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

193 עדות היא ששם עלו

האלשיך מסביר שכאשר העם השתחוה לשמע השם מפי הכהן הגדול, היה להם מקום אף שעמדו בצפיפות, משום שירושלים והמקדש הרוחניים של מעלה היו עמם; אין "עדות לישראל" גדולה מזו שעלו לשניהם.

Romemot El on Psalms 125:1 רוממות אל על תהילים קכ"ה:א'

שיר המעלות הבוטחים וכי אחר אמור בני הגלות החיל הזה כי על ה' ישימו בטחונם באמרם עזרנו בשם ה' וכי כי כאשר ה' לא יניח שמו מלהיות שלם כך נבטח שעל ידי תקן כבוד שמו יגאלנו גם אנו בא דוד בשיר הלזה כמשיב ומדבר על לבם ואומר שיר המעלות הבוטחים בהי יהיה לבם נכון ולא ירך לבם על שעונם הרעו להם ולא רצם כי כלה הי' חמתו שפך חרון אפו ויצת אש בציון כי הנה כהר ציון ששמה שועלים הלכו בו וציון שדה נחרש ועם כל זה ידוע כי לא ימוט ...

Romemot El, Warsaw 1875 (Public Domain)

194 בדרך עדותיך ששתי

"בדרך עדותיך ששתי כעל כל הון". המצוות נקראות "עדות".

Psalms 119:14 תהילים קי"ט:יד

בְּדֶרֶךְ עֲדוּתֶיךָ שִׁשְׁתִּי כָעַל כָּל־הוֹן:

I have rejoiced in the way of Thy testimonies, As much as in all riches

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

186 ויאמינו בה'

"ויאמינו בה' ובמשה עבדו". באור שמקיף את העולמות יש אמונה, ולא ראיה.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַגָּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּיכְאוּ הָעָם אֶת־ה' וַיֹּאמְרֵינוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדָיו:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יד, לא.

187 בדי"ה וידעת היום

שם מסביר אדמו"ר הזקן שידיעה ותחושה מורגשת של אלקות שייכות לאור הממלא את כל העולמות, ולכן הוא נקרא העולם הגלוי; ואילו על האור הסובב את כל העולמות נאמר "אני הוי' לא שניתני": הוא למעלה מן העולמות ומוחוץ באמונה.

הערת קה"ת

לקו"ת ואתחנן ד, ב.

188 וידעת היום

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים". גם את מה שנתפס באמונה יש להמשיך אל הדעת.

Deuteronomy 4:39 דברים ד:ל"ט

וַיֵּדַעְתָּ הַיּוֹם וְהַשָּׁבָת אֲלֵיכֶם כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשִׁמְיָם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לט.

פסוקה 26

189 עדות היא ששכינה שורה בישראל

הנר המעריב הוא "עדות לכל באי העולם שהשכינה שורה בישראל": הוא קיבל אותו שמן כמו שאר הנרות, ובכל זאת היה מדליק ממנו ומסיים בו.

Shabbat 22b:2 שבת כ"ב ב:ב'

מתביב רב ששתי: "מחוץ לפרוכת העדות יצורה", וכי לאורה הוא צריך? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו! אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות? אמר רב: זו נר מערכי שנותן בה שמן כמדת חכרותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים. והא הלא כיון דקביעי נרות, לא סגי' אלא משקל ואדלוקי. קשיא בין למאן דאמר משום בזוי מצוה, ובין למאן דאמר משום אכחשי מצוה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת כב, ב.

190 ממנה הי' מתחיל ובה הי' מסיים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תהלים קיט, יד.

195 ששתי — כו

ההערה מפנה להערת הרבי על מילים אלה, שנדפסה בין ההוספות.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בהוספות — לעיל כ, ב.

196 שער רישו כעמר נקא

בחזונו של דניאל על עתיד יומין נאמר: "ושער ראשיה כעמר נקא". הציצית היא סימן לבחינה זו.

Daniel 7:9 דניאל ז:ט

הַזֶּה הָיָה עַד דַּי כְּרֶסֶן רָמִי וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתֹלֵג חֹר וְשַׁעַר רָאשָׁה כְּעֶמֶר נִקָּא כְּרֶסֶה שְׁבִכִין דִּי־נֹר גְּלִלְוֹהִי נֹר דְּלֵק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

197 תפלין דמארי עלמא

הגמרא מלמדת שהקבי"ה, כביכול, מניח תפילין, ושואלת מה כתוב "בתפילין של מרי עלמא". התפילין שלנו מעידות על כך.

Berakhot 6a:20-21 ברכות ו' א:כ-כ"א

אָמַר לָקָה רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרַב חִיָּיא בַּר אֲבִין: הֲנִי תַפִּילִין דְּמַרִּי עֲלֵמָא מַה כְּתִיב בְּהוּ? אָמַר לָקָה "וּמִי כְעֶמֶר יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאַרְצִי". וּמִי מִשְׁתַּבַּח קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּשִׁבְחֵיהּ דִּי־יִשְׂרָאֵל? אֵין, דְּכְתִיב: "אֵת הִי הָאֱמֹרֶת הַיּוֹם". וְכְתִיב: "וַיְהִי הָאֱמִירָה הַיּוֹם", אָמַר לָקָה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לִי־יִשְׂרָאֵל: אַתֶּם עֲשִׂיתֶנִּי חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, וְאַנִּי אֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם.

Rab Nahman b. Isaac asked Rab Hiyya b. Abin : What is written in the Tefillin of the L-rd of the Universe ? He answered, "And who is like Thy people Israel, a nation one in the earth?" (I Chron. xvii 21). Does, then, the Holy One, blessed be He, glory in the praises of Israel ? Yes, for it is written, "Thou hast avouched the L-rd this day" (Deut. xxvi. 17) and "The L-rd hath avouched thee this day " (ibid. v. 18). The ... Holy One, blessed be He

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות ו, א.

198 שהנסתרות לה' אלקינו רק הנגלות לנו ולבנינו

"הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו". החלק הגלוי בתורה מעיד על הנסתר.

Deuteronomy 29:28 דברים כ"ט:כ"ח

הַנְּסִתֹּת לַה' אֱלֹקֵינוּ וְהַנְּגֹלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עֲדֵעוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the things that are revealed belong unto us and to our children for ever, that we may do all the words of this law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

199 משכיל על דבר

"חושב מחשבות ימצא טוב". מי שמעיין בדבר מוצא את עדות הגלוי על הנסתר.

Proverbs 16:20 משלי ט"ז:כ

מִשְׁכִּיל עַל־דְּבַר יִמְצָא־טוֹב וּבוֹטָח בְּה' אֲשֶׁר־יוֹ:

He that giveth heed unto the word shall find good; And whoso trusteth in the L-RD, happy is he

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

200 וידעת היום

מילים אלו פותחות מאמר שאדמו"ר הזקן מפנה אליו, העוסק במצוות כעדות על פנימיותו.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וַיִּדְעָתָּ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּחְתָּ אֶל־לִבְכֶּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים בְּשִׁמְיָם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 פסקה**201 זכור את אשר עשה לך עמלק**

"זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בעניין "ישראל" כאדם העליון.

Deuteronomy 25:17 דברים כ"ה:י"ז

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:

Remember what Amalek did unto thee by the way as ye came forth out of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 פסקה**202 והוא בחי' הדעת הממשיך ההמשכה מבחי' י"ה שהן חו"ב לבחי'**

ו"ה שהן בחי' המדות

פרק ג' בתניא מסביר שהדעת קושרת את השכל למה שהוא מבין, ובאמצעותה נולדות המדות מחכמה ובינה. אדמו"ר הזקן מפנה אליו כדי להסביר את הדעת כערוץ המחבר בין יו"ד-ה"א לוי"ה-ה"א.

Tanya, Likkutei Amarim 3:1 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ג:א

וְהַנֶּה, כָּל בְּחִינָה וּמִדְּרָגָה מְשַׁלֵּשׁ אֵלָיו: נֶפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה – כְּלוּלָה מְעַשֵּׂר בְּחִינּוֹת, כְּנֻגַּד עֶשֶׂר סְפִירוֹת עֲלִיוֹנוֹת שֶׁנִּשְׁתַּלְשְׁלוּ מֵהוּ, הַנִּחְלָקוֹת לְשֵׁתִים, שֶׁהֵן: שְׁלֹשׁ אֲמוּנוֹת וְשִׁבְעַת כְּפוֹלוֹת; פִּירוּשׁ, חֻקָּמָה בִּינָה וְדַעַת,

וְשִׁבְעַת יְמֵי הַבְּנִיָּן: חֹסֶד גְּבוּרָה תַּפְאֶרֶת כּו'.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

203 דעת דהיא סהדותא

האידרא זוטא מכנה את הדעת "עדות" (סהדותא). הדבר מחזק את הבנת המילה "עדות" כ"דעות".

Zohar, Idra Zuta 19:87-22:95 ספר הזהר, האדרא זוטא י"ט:פ"ז-כ"ב:צ"ה

204 י"ה עדות לישראל

"שבטי יה עדות לישראל" — המדרש דורש זאת כעדותו של ה' לישראל על ייחוסם.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

שְׁשֵׁם עָלוּ שְׁבִטִים שְׁבִטֵי־קֵה עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

205 ועתה ה' אבינו אתה

"ועתה, ה', אתה אבינו". המדרש על פסוק זה אומר שישאל ניכרים בפניהם.

Isaiah 64:7 ישעיהו ס"ד:ז'

וְעַתָּה ה' אֲבִינוּ אַתָּה אֲנַחְנוּ הַחֲמֵר וְאַתָּה יִצְרָנוּ וּמַעֲשֵׂה יָדָךְ כָּלֵנוּ:

But now, O L-RD, Thou art our Father; we are the clay, and Thou our potter, and we all are the work of Thy hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

206 "כל רואיהם יכירום, כי הם זרע ברך ה'". אדמו"ר חזקן מסביר שהדבר נובע מכך ששם הו"י נמצא בכל יהודי.

Isaiah 61:9 ישעיהו ס"א:ט'

וְנוֹדַע בְּגוֹיִם וְרָעַם וְצִאֲצִיאֵיהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים כְּלִי־רֹאִיָּהֶם יִכְירוּם כִּי הֵם זֶרַע בְּרַךְ ה'

And their seed shall be known among the nations, And their offspring among the peoples; All that see them shall acknowledge them, That they are the seed which the L-RD hath blessed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

207 הערת קה"ת מפנה לDeuteronomy 11:26-28 למילים האלה.

Deuteronomy 11:26-28 דברים י"א:כ"ו-כ"ח

רָאָה אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה: אֶת־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת ה' אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוָה אֲתָכֶם הַיּוֹם: וְהַקְלָלָה אִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת ה' אֱלֹקֵיכֶם וְסָרְתֶם מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוָה אֲתָכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹקִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתֶּם:

Behold, I set before you this day a blessing and a curse: the blessing, if ye shall hearken unto the commandments of the L-RD your G-d, which I command you this day; and the curse, if ye shall not hearken unto the commandments of the L-RD your G-d, but turn aside out of the way which I command you this day, to go after other gods, which ye have not known

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

208 ראה אנכי נתן

"ראה, אני נתן לפניכם היום ברכה וקללה". מילים אלה פותחות מאמר

שאדמו"ר חזקן מפנה אליו בעניין שם הו"י שבכל יהודי.

Deuteronomy 11:26 דברים י"א:כ"ו

רָאָה אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:

:Behold, I set before you this day a blessing and a curse

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

209 בחי' יו"ד הוא בחי' ביטול אליו ית' שלמעלה מדעת ושכל המושג

פרק י"ח בתניא מסביר שחכמת הנפש, שבה מלוכב אור אין סוף, היא למעלה מהשגה שכלית, והיא שורש הביטול והאמונה של יהודי. אדמו"ר חזקן מזהה אותה עם הו"ד.

Tanya, Likkutei Amarim 18:13-14 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ח:י"ג-י"ד

וְאִךְ אִם הֵם בּוֹרִים וְעַמִּי הָאָרֶץ וְאִין יוֹדְעִים גְּדוּלַת ה', וְגַם בְּמַעַט שְׂיוּדָעִים אֵין מִתְבּוֹנְנִים כָּלָל, וְאִין מוֹסְרִים נַפְשָׁם מִחֲמַת דַּעַת וְהַתְבּוֹנְנוֹת בְּה' כָּלָל, אֲלֹא בְּלִי שׁוֹם דַּעַת וְהַתְבּוֹנְנוֹת, רַק כָּאֵלוּ הוּא דְבָר שְׂאִי אֶפְשָׁר כָּלָל לְכַפּוֹר בְּה' אֶחָד, בְּלִי שׁוֹם טַעַם וְטַעֲנָה וּמַעֲנָה כָּלָל. וְהִינֵנוּ, מִשּׁוֹם שְׂהִי אֶחָד מֵאִיר וּמַחֲיָה כָּל הַנֶּפֶשׁ, עַל יְדֵי הַתְלַבְּשׁוֹת בְּבַחֲיַנַת חֻקֵּיהֶם שְׂבָה, שְׂהִיא לְמַעַלָּה מִן הַדַּעַת וְהַשְׂכָּל הַמוֹשָׁג וּמוֹכֵן:

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

210 נקי' תרין ריעין דלא מתפרשין

הוזהר מכנה את חכמה ובינה "שני רעים שאינם נפרדים לעולם". כאן הן הו"ד והה"א שבנפש.

Zohar III, 4a זח"ג ד, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג ד, א. אוה"ת נצבים ע' א'רכב.

211 א-ל דעות ה'

תפילתה של חנה: "כי אל דעות ה'". אדמו"ר חזקן קושר בין "דעות" ל"עדות".

I Samuel 2:3 שמואל א ב':ג'

אֶל־תִּרְבּוּ וְתִדְבְּרוּ גְבוּהָהּ גְבוּהָהּ יֵצֵא עֲתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דַּעֲוֹת HAVAYAH וְלוֹ נִתְכַּנּוּ עַלְלוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogancy come out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And by Him actions are weighed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל א-ב, ג.

פסקה 31

212 וזהו הנמשך ומתגלה

ההערה מפנה להערת הרבי שם, בהקשר לקטע זה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש חל"ט ע' 62 הערה 31.

213 ששם עלו כו' להודות לשם הו"י

"כי שם עלו שבטים... להודות לשם ה'". אדמו"ר חזקן מפרש את המילה "להודות" במשמעות של הכרה והודאה.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

שְׁשֵׁם עָלוּ שְׁבִטִים שְׁבִטֵי־קֵה עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the

219 ולא תחללו

”ולא תחללו” — יש לקרוא זאת כ”לא תעשו חללי”; זהו עניינם המהותי של הלא תעשה.

Leviticus 22:32 ויקרא כ”ב:ל”ב

ולא תחללו את־שם קדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשָׁכֶם:
And ye shall not profane My holy name; but I will be hal-
lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-
low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

220 עוצם עיניו מראות ברע

”עוצם עיניו מראות ברע”: הכנעת החושים.

Isaiah 33:15 ישעיהו ל”ג:ט”ו

הֵלֶךְ צְדָקוֹת וְדָבַר מִישָׁרִים מֵאֵס בְּכַעַץ מַעֲשָׂקוֹת נֹעַר כַּפְּיוֹ מִתַּמְתֵּם בְּשַׁחַד
אֵטִם אָזְנוֹ מִשְׁמַע דְּמִים וְעֵצֶם עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרָע:

He that walketh righteously, and speaketh uprightly; He that
despiseth the gain of oppressions, That shaketh his hands
from holding of bribes, That stoppeth his ears from hearing
;of blood, And shutteth his eyes from looking upon evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 34

221 הנסתרות לה' אלקינו

”הנסתרות לה' אלקינו”: יידיה”א, הנמשכת באמצעות הצמצום.

Deuteronomy 29:28 דברים כ”ט:כ”ח

הַנְּסֻתֶּרֶת הָאֱלֹהִים וְהַנְּגִלַת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עֲדֵעֹלָם לַעֲשׂוֹת
אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the
things that are revealed belong unto us and to our children
.for ever, that we may do all the words of this law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

222 ישת חשך סתרו

”ישת חשך סתרו”: הבחינה הנסתרית שלמעלה ממצוות עשה.

Psalms 18:12 תהילים י”ח:י”ב

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סִתְרוֹ סִבִּיבוֹתָיו סָכְתוּ חֲשָׁכֹת־מִים עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round
.about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 35

223 בבחי כעיר שחוכרה

”ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחידיו”: ירושלים שלמטה המחוברת
לירושלים שלמעלה.

Psalms 122:3 תהילים כ”ב:ג

יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחִכְרָה־לָּהּ יְחִידוֹ:

Jerusalem, that art builded as a city that is compact
;together

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 32

214 יהודה אתה יודוך אחיך

ברכת יעקב: ”יהודה, אתה יודוך אחיך”. מילים אלה פותחות מאמר שאליו
מפנה אדמו”ר חזקן בעניין ההודאה.

Genesis 49:8 בראשית מ”ט:ח

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחִיךָ יָדָךְ בְּעֶרְףְּ אֶבְיָיִךְ לְשִׁתְּחוּ לְךָ בְּנֵי אֲבִיךָ:

Judah, thee shall thy brethren praise; Thy hand shall be on
the neck of thine enemies; Thy father’s sons shall bow down
.before thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

215 אתה הצבת כל גבולות ארץ

”אתה הצבת את כל גבולות הארץ”. מובא פירוש הסידור על פסוק זה, כדי
להבהיר את ההבדל בין ברכה להודאה.

Psalms 74:17 תהילים ע”ד:י”ז

אַתָּה הַצַּבְתָּ כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֹרֶף אַתָּה יַצַּרְתָּם:

Thou hast set all the borders of the earth; Thou hast made
.summer and winter

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 33

216 הודאה — סדי”ה יהודה אתה

שם מסביר אדמו”ר חזקן שהדרגות של ראובן, שמעון ולוי הן עדיין המשכות
אור לתוך העולמות, ואילו יהודה, הודאה, הוא ביטול והכללה באור אין
סוף עצמו, באור המקיף את כל העולמות; זוהי ההשתחויה בתפילת שמונה
עשרה.

הערת קה”ת

תו”א מה, ג.

217 אתכפיא — סט”א אסתלק יקרא דקוב”ה לעילא

המראה מקום של קה”ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה”ת

גו”ר פקודי מא’ [מאדמו”ר]. [כ].

218 אתכפיא סט”א אסתלק יקרא דקוב”ה לעילא

”כאשר הסטרא אחרא נכנעת, כבודו של הקדוש ברוך הוא עולה למעלה.”
סעיף 2 שאל מדוע; כאן באה התשובה: הכנעתה היא עבודת קיום הלא
תעשה, הנמשכת מבחינת י”ה.

Zohar, Terumah 6:38-7:45 ספר זוהר, תרומה ו’:ל”ח-ז’:מ”ה

Therefore also one must pursue and run after the sinner and
“buy” him for a good price, in order that the filth of sin may
be purged away from him and the spirit of impurity, the em-
anation of the “other side”, be subdued. He who succeeds in
redeeming such a sinner can justly consider himself the
“creator” of the renewed and quickened soul, and such an
act is the greatest praise (of G-d) imaginable, and it exalts
the glory of the Holy One, blessed be He, more than any oth-
... er

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

224 שבטים שבטי י"ה

"השבטים, שבטי י"ה, עדות לישראל".

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

שָׁשׂוּ עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבָטֵי־קֵהָ עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְהַדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the

L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

225 בדרך עדותיך

"בדרך עדותיך": המצוות כעדויות.

Psalms 119:14 תהילים קי"ט:יד

בְּדֶרֶךְ עֲדוֹתֶיךָ שְׂשִׁיתִי כְעַל כְּלִי־הוֹן:

I have rejoiced in the way of Thy testimonies, As much as in all riches

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

226 תפילין על תפילין דמארי עלמא

התפילין שלנו מעידות על "תפילין של רבנו של עולם".

Berakhot 6a:20-21 ברכות ו' א:כ"א

אָמַר לָקַה רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק לְרַב חִיָּיא בַּר אֲבִין: הֲנִי תַפְּלִין דְּמָרִי עֲלֵמָא מַה כְּתִיב בְּהוּ? אָמַר לָקַה "וּמִי כְעֲמָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ". וּמִי מְשַׁתַּבַּח קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּשִׁבְחָהּ דְּיִשְׂרָאֵל? אִין, דְּכְתִיב: "אֵת ה' הָאֱמַרְתָּ הַיּוֹם". וּכְתִיב: "וְה' הָאֱמַרְךָ הַיּוֹם", אָמַר לָהֶם הַקּוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אַתֶּם עֲשִׂיתֶנִּי חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם.

Rab Nahman b. Isaac asked Rab Hiyya b. Abin : What is written in the Tefillin of the L-rd of the Universe ? He answered, "And who is like Thy people Israel, a nation one in the earth?" (I Chron. xvii 21). Does, then, the Holy One, blessed be He, glory in the praises of Israel ? Yes, for it is written, "Thou hast avouched the L-rd this day" (Deut. xxvi. 17) and "The L-rd hath avouched thee this day " (ibid. v. 18). The ... , Holy One, blessed be He

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

פסוקה 36

227 אלה פקודי המשכן משכן העדות

הפסוק שבו נפתח המאמר; כעת מוסבר שהמילה הכפולה "משכן" רומזת לשתי הדרגות של השם.

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבַדַּת הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

228 ושכנתי בתוכם

"ושכנתי בתוכם": המשכן כפשוטו, שבו שוכנת השכינה בתוך ישראל.

Exodus 25:8 שמות כ"ה:ח'

וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם:

And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

229 השוכן אתם

המשכן "השוכן איתם בתוך טומאותם". השכינה, הה"א התחתונה, שוכנת גם בקרבם.

Leviticus 16:16 ויקרא ט"ז:ט"ז

וּכְפָר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטֹּאתֵהֶם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד הַשָּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם:

And he shall make atonement for the holy place, because of the uncleannesses of the children of Israel, and because of their transgressions, even all their sins; and so shall he do for the tent of meeting, that dwelleth with them in the midst of their uncleannesses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא טז, טז.

230 מזה — בד"ה צאינה וראינה

המאמר שואל מדוע חכמים מכנים את ה' "הקדוש ברוך הוא", ומסביר את הביטוי "קדוש בוי"י": הוי"ו מורה על המשכת קדושתו, כאור ממלא וכאור סובב את העולמות, שאינו אלא הארה שאין לה השוואה אליו.

הערת קה"ת

לקרית שה"ש כא, ב.

231 צאינה וראינה בנות ציון

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה־לוֹ אִמּוֹ בָּיוֹם הַתְּנַתּוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 37

232 שאו מרום עיניכם

"שאו מרום עיניכם וראו: מי ברא אלה?" אדמו"ר הזקן מפרש ש"מי" הוא המקור הנסתר, ואילו "אלה" הם מה שמתגלה.

Isaiah 40:26 ישעיהו מ:כ"ו

שְׂאוּ־מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בָרָא אֶלֶּה הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צָבָאָם לְכֹלֶם בְּשֵׁם יְהוָה מֶלֶךְ אוֹנִים וְאִמְיָץ כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָּר:

Lift up your eyes on high, And see: who hath created these? He that bringeth out their host by number, He calleth them all by name; By the greatness of His might, and for that He is strong in power, Not one faileth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מ, כו.

233 ומי . . דקיימא לשאלה

הוזהר מסביר ש"מי" עומד כשאלה", מפני שהוא נסתר, ואילו "אלה" הוא הדבר המתגלה.

Zohar I, 1b זח"א א, ב

הערת קה"ת

זח"א א, ב.

פסקה 38

234 בינה אם הבנים

הוזהר מכנה את בינה "אם הבנים". המדות נולדות ממנה.

Zohar I, 219a זח"א ר"ט, א

הערת קה"ת

ראה זח"א ר"ט, א. הערה בסה"מ תש"ט ע' 112.

235 אם הבנים

"אם הבנים שמחה". הביטוי נאמר על בינה.

Psalms 113:9 תהילים קי"ג:ט'

מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ט.

236 בינה . . שנקי מי

הערת קה"ת מפנה ל Zohar II, 117a למילים האלה.

Zohar II, 117a זח"ב קיז, א

הערת קה"ת

זח"ב קיז, א.

237 נקראו הששה מדות אלה

ההערה מפנה לספר החקירה בעניין שש המדות הנקראות "אלה".

הערת קה"ת

ראה ספר החקירה נח, ב.

238 אלה אותיות לאה

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ע"ה דרוש יעקב ולאח פרק ב. מאו"א א' סע"י פא.

239 לך ה' הגדולה

"לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד". הפסוק מונה את המדות ואומר שכולן "שלך".

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:יא

לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כ"כל בשמים ובאֶרֶץ
לך ה' הממלכה והממנושא לכל לראש:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, יא.

פסקה 40

240 ופקדת נוך

"תפקוד את משכך ולא תחטא". התלמוד מפרש זאת כקיום יחסי אישות; לכן "פקודי" פירושו איחוד.

Job 5:24 איוב ה':כ"ד

וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא:

And thou shalt know that thy tent is in peace; And thou shalt visit thy habitation, and shalt miss nothing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב ה, כד.

241 חייב אדם לפקוד

התלמוד לומד מן הפסוק "ותפקוד את משכך" שהאיש חייב לפקוד את אשתו. אדמו"ר חזקן משתמש בכך כדי לפרש את "פקודי" כאיחוד.

Eruvin 100b עירובין ק"ב

Yevamot 62b:16 יבמות ס"ב:ט"ז

אמר רבי יהושע בן לוי: כל היודע באשתו שהיא יראת שמים ואינו פוקדה — נקרא חוטא, שנאמר: "וידעת כי שלום אהלך וגו'". ואמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך, שנאמר: "וידעת כי שלום אהלך וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין ק, ב. יבמות סב, ב. ראה לקו"ש חכ"ו ע' 286.

242 וענין — ע"פ ששים המה מלכות

שם מסביר אדמו"ר חזקן את עניינה של מלכות: מלכותו של מלך בשר ודם אינה עצמותו, אלא רק העובדה ששמו נקרא על העם; וכך למעלה, כל העולמות מתהווים רק באמצעות מלכות, הנקראת "כתר" משום שהיא מונחת על המלך, אך אינה מעצמותו.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש מ, ג ואילך.

243 ששים המה מלכות

"שישים המה מלכות". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מפנה אדמו"ר חזקן בהקשר של איחוד זה.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו':ח'

ששים המה מלכות ושמנים פילגשים ועלמות אין מספר:

There are threescore queens, And fourscore concubines,
And maidens without number

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

244 שאר — אלה

ההערה מפנה להערה של הרבי על מילים אלה, שנדפסה בין ההוספות.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בהוספות — לעיל כ, ב.

245 אלה המצוות

"אלה המצוות אשר ציווה ה' את משה". המצוות מכונות "אלה".

Leviticus 27:34 ויקרא כ"ז:ל"ד

אלה המצוות אשר צוה ה' את משה אל-בני ישראל בהר סיני:

These are the commandments, which the L-RD commanded Moses for the children of Israel in mount Sinai

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כז, לד.

246 אלה העדות והחוקים

"אלה העדות והחוקים והמשפטים". שוב מופיעה המילה "אלה".

Deuteronomy 4:45 דברים ד:מ"ה

אלה העדות והחוקים והמשפטים אשר דבר משה אל-בני ישראל בצאתם ממצרים:

these are the testimonies, and the statutes, and the ordinances, which Moses spoke unto the children of Israel, when they came forth out of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, מה.

247 אלה מועדי ה'

"אלה מועדי ה'". שוב מופיעה המילה "אלה".

Leviticus 23:4 ויקרא כ"ג:ד'

אלה מועדי ה' מקראי קדש אשרתקראו אתם במועדם:

These are the appointed seasons of the L-RD, even holy convocations, which ye shall proclaim in their appointed season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כג, ד. לו.

פסוק 41

248 ברבות באיכה ע"פ על אלה אני בוכיה

"על אלה אני בוכיה, עיני עיני יורדה מים". המדרש מפרש את "אלה" כתורה וכקרבנות.

Lamentations 1:16 איכה א:ט"ז

על-אלה אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי-רחק ממני מנחם משיב נפשי ה'יו בני שוממים כי גבר אויב:

For these things I weep; Mine eye, Mine eye runneth down with water; Because the comforter is far from me, Even he that should refresh my soul; My children are desolate, 'Because the enemy hath prevailed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איכה א, טז.

249 אלה החוקים והמשפטים

"אלה החוקים והמשפטים והתורות". המדרש לומד מכך ש"אלה" פירושו התורה.

Leviticus 26:46 ויקרא כ"ו:מ"ו

אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד-משה:

These are the statutes and ordinances and laws, which the L-RD made between Him and the children of Israel in mount Sinai by the hand of Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כו, מו.

250 אלה תעשו לה' במועדיכם

"אלה תעשו לה' במועדיכם". המדרש לומד מכך ש"אלה" פירושו הקרבנות.

Numbers 29:39 במדבר כ"ט:ל"ט

אלה תעשו לה' במועדיכם לכד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתיכם ולנסכיהם ולשלמיכם:

These ye shall offer unto the L-RD in your appointed seasons, beside your vows, and your freewill-offerings, whether they be your burnt-offerings, or your meal-offerings, or your drink-offerings, or your peace-offerings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כט, לט.

פסוק 42

251 על אלה אני בוכיה

נאמר על חורבן בית המקדש: הבכי על הסתלקות האור הגלוי, "אלה".

Lamentations 1:16 איכה א:ט"ז

על-אלה אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי-רחק ממני מנחם משיב נפשי ה'יו בני שוממים כי גבר אויב:

For these things I weep; Mine eye, Mine eye runneth down with water; Because the comforter is far from me, Even he that should refresh my soul; My children are desolate, 'Because the enemy hath prevailed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

252 רחל מבכה

"רחל מבכה על בניה; היא מסרבת להתנחם". הזוהר מפרש שרחל היא השכינה.

Jeremiah 31:15 ירמיהו ל"א:ט"ו

כה אמר Havayah קול ברהמ נשמע נהי בכי תמרורים רחל מככה על-בניה מאנה להנחם על-בניה כי איננו:

Thus saith the L-RD: A voice is heard in Ramah, Lamentation, and bitter weeping, Rachel weeping for her children; She refuseth to be comforted for her children, 'Because they are not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיה לא, יד.

פסוקה 44

259 ברא אלה

”מי ברא אלה: מי ואלה.

Isaiah 40:26 ישעיהו מ':כ"ו

שְׁאוּמְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרֹאוּ מִי־בְרָא אֶלֶּה הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צָבָאִם לְכָל־
בָּשָׂם יִקְרָא מֶרֶב אוֹנִים וְאִמִּיץ כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָּר:

Lift up your eyes on high, And see: who hath created these?
He that bringeth out their host by number, He calleth them
all by name; By the greatness of His might, and for that He is
strong in power, Not one faileth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

260 אלה המצות

”אלה המצוות: החיבור של ויהי.

Leviticus 27:34 ויקרא כ"ז:ל"ד

אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינִי:

These are the commandments, which the L-RD commanded
Moses for the children of Israel in mount Sinai

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

261 על אלה אני בוכיה

”על אלה אני בוכייה: אובדן החיבור הזה.

Lamentations 1:16 איכה א':ט"ז

עַל־אַלֶּה אֲנִי בּוֹכִיָּה עֵינִי עֵינִי יֵרְדָּה מֵיַם כִּי־רָחֵק מִמְּנִי מְנַחֵם מְשִׁיב נֶפְשִׁי
הֵיוּ בְנֵי שׁוֹמְמִים כִּי גָבַר אוֹיֵב:

For these things I weep; Mine eye, Mine eye runneth down
with water; Because the comforter is far from me, Even he
that should refresh my soul; My children are desolate,
'Because the enemy hath prevailed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 45

262 משכן העדות ועדות לישראל

ההערה מפנה לאור התורה על ויקהל בנוגע ל"משכן העדות" ול"עדות
לישראל".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקהל ב'קכו.

263 רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים

ה' מזכיר את התרבותם של ישראל במצרים: "עשיתי אותך לרבות, כצמח
השדה, ואת התרבות וגדלת ובאת בעדי עדיים". כל הקטע מסביר את
הפסוק הזה.

Ezekiel 16:7 יחזקאל ט"ז:ד'

רִבְבָּה כְּצֻמַח הַשָּׂדֶה נָתַתִּיךָ וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבְּאִי בְּעֵדֵי עֲדִיִּים שְׂדֵים נִכְנֹו
וְשַׁעְרָה צִמַּח וְאַתְּ עֵרִם וְעָרְיָה:

I cause thee to increase, even as the growth of the field. And
thou didst increase and grow up, and thou camest to excel-
lent beauty: thy breasts were fashioned, and thy hair was
grown; yet thou wast naked and bare

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

253 בגין דוי"ו אתרחק ואסתלק מינה וכדין רחל מבכה

הזוהר על ויגש: מפני שהוי"ו התרחקה ונסוגה ממנה, "רחל מבכה".
ההפרדה בין וי"ו לה"א היא הגלות.

Zohar, Vayigash 10:99-11:108 ספר הזוהר, ויגש י':צ"ט-י"א:ק"ח

so that the voice was heard in the height of heights.
Therefore, too, Rachel wept for her children; she "refused to
be comforted for her children, because he is not". It is not
written "they are not" (einam), but "he is not" (einennu),
which is an allusion to her Spouse; for if her Spouse were
present with her, she would let herself be comforted for
them, as they would not remain then in exile; but her
Spouse not being with her she cannot be comforted

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 43

254 שבטי י"ה עדות לישראל

"שבטי י"ה, עדות לישראל": עדות על היו"ד-ה"א הנסתרות.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

שָׁשָׂם עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבִטֵי־יָקָה עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a
testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

255 שכינתא תתאה ושכינתא עלאה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז (עט, א. קנו, א. [תיקונים מז"ח ק, ד] קנה, ב [שם קא, ד] קסו, ב [שם
קח, א] קעג, ב) [שם קיד, ג]. ובוח"א (כו, א. נ, ב). [כ].

256 שכינתא תתאה ושכינתא עלאה

הזוהר מדבר על השכינה התחתונה ועל השכינה העליונה. שני המשכנים
הם שתי הבחינות האלה.

Zohar, Bereshit 21:238-248 ספר הזוהר, בראשית כ"א:רל"ח-רמ"ח

257 ועמ"ש — ע"פ שה"ש

המאמר על "שיר השירים" פותח בה' כחתן ובכנסת ישראל ככלה, ומסביר
ש"כלה" קשורה ל"כליון" — כלות הנפש מתוך געגוע; זהו עניין מסירות
הנפש שאליו מתייחס הטקסט.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש א, א.

258 ובכל נפשך

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך". מסירות נפש "בכל נפשך"
מקבילה למשכן הפשוט.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

264 והביא רש"י שם ב' פירושים

דברי רש"י על הפסוק מועתקים שם, בצירוף הערות.
הערת קה"ת
לשון רש"י עם הגהות נעתק באוה"ת נ"ך-א ע"ת.

265 בטחו בה' עדי עד

"בטחו בה' עדי עד". הפירוש הראשון של רש"י למילה "עדי" הוא נצחיות.
Isaiah 26:4 ישעיהו כ"ד:
בטחו בה' עדי עד כי בקה ה' צור עולמים:
Trust ye in the L-RD for ever, For the L-RD is GOD, an ever-
lasting Rock
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

266 דהיינו ענין קישוטים

אור התורה שם מביא את המהרש"א בענין פירוש "עדי" כתכשיטים.
הערת קה"ת
ראה באוה"ת נ"ך שם מה שכתב בשם מהרש"א.

267 את עדים מהר חורב

לאחר חטא העגל, "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב". הפירוש השני של רש"י למילה "עדי" הוא תכשיטים.
Exodus 33:6 שמות ל"ג:
ויתנצלו בני ישראל את עדיהם מהר חורב:
And the children of Israel stripped themselves of their ornaments from mount Horeb onward
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
שמות לג, ו.

268 כשישראל אמרו "נעשה" לפני "נשמע", קשרו להם מלאכים שני כתרים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע"; אלה הם "עדים מהר חורב".

Shabbat 88a:7 שבת פ"ח א':ז

דרש רבי סימאי: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" באו שנים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע". וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי השרת ופיקדו, שנאמר: "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב". אמר רבי חמא ברבי חנינא: בחורב טענו, בחורב פקדו. בחורב טענו — כדאמרן, בחורב פקדו — דכתיב: "ויתנצלו בני ישראל וגו'". אמר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

269 קחו מאתכם תרומה

"קחו מאתכם תרומה לה'". מילים אלה פותחות מאמר בתורה אור, שאליו מפנה אדמו"ר הוקן בענין "יש מאין".
Exodus 35:5 שמות ל"ה:
קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחשת:

Take ye from among you an offering unto the L-RD, whosoever is of a willing heart, let him bring it, the L-RD'S offering: gold, and silver, and brass
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

270 לב נשבר ונדכה

"לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוה". זהו המצב שאליו הביאו את ישראל במצרים.
Psalms 51:19 תהילים נ"א:י"ט
זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוה:
The sacrifices of G-d are a broken spirit; a broken and a contrite heart, O G-d, Thou wilt not despise
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

271 ברבות ר"פ לך לך

דברי מדרש רבה מועתקים שם.
הערת קה"ת
הלשון נעתק באוה"ת נ"ך-א ע"ת.

272 ואעשך לגוי גדול

הבטחת ה' לאברהם, "ואעשך לגוי גדול", שהמדרש קושר ל"כי מי גוי גדול".
Genesis 12:2 בראשית י"ב:ב'
ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלך שמה וזהו ברכה:
And I will make of thee a great nation, and I will bless thee, and make thy name great; and be thou a blessing
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

273 כי מי גוי גדול

"כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו?" גדולתם של ישראל היא קרבתם לה'.
Deuteronomy 4:7 דברים ד':ז'
כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו כה' אלקינו בכל יקראנו אליו:
For what great nation is there, that hath G-d so nigh unto them, as the L-RD our G-d is whensoever we call upon Him
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
דברים ד, ו.

274 כי חלק ה' עמו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
שם לב, ט.

275 כי חלק הוי' עמו

"כי חלק ה' עמו". ישראל גדולים, שכן הם חלקו של מי שהוא גדול.
Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט'
כי חלק Havayah עמו יעקב חבל נחלתו:
For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

276 גדול הוי'

"גדול ה' ומהולל מאוד".
Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג'
גדול ה' ומהולל מאד ולגדלתו אין חקר:
Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

פסוקה 46

277 וקרבנו מלכנו לשמך הגדול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

278 בדיה ויהי בשלח פרעה

המאמר נפתח בהסבר על גלות מצרים כוריעה: "וורעתי לי בארץ". הזורע מידה אחת קוצר רבות, ולכן ישראל, "תבואתו של הקב"ה", נזרעו בגלות כדי שההתגלות האלקית תתרחב, ותימשך מן העולם הנסתר אל העולם הגלוי. הדבר תואם את דימוי הזרע כאן.

279 ויהי בשלח פרעה

"ויהי בשלח פרעה את העם". מילים אלה פותחות מאמר בתורה אור שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Exodus 13:17 שמות י"ג:יז

ויהי בשלח פרעה את־הָעָם וְלֹא־יָנַחם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹקִים פְּנֵי־יָנַחם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיִמָּה:

And it came to pass, when Pharaoh had let the people go, that G-d led them not by the way of the land of the Philistines, although that was near; for G-d said: 'Lest the people regret when they see war, and they return to Egypt

280 בנו הגדול

יצחק "קרא לעשו בנו הגדול". עשו נקרא "גדול", ויעקב לקח ממנו את הבכורה.

Genesis 27:1 בראשית כ"ז:א

וַיְהִי כִּי־יָלְדוּ יִצְחָק וְתִכְהֶיז עֵינָיו מֵרָאִת וַיִּקְרָא אֶת־עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנְנִי:

And it came to pass, that when Isaac was old, and his eyes were dim, so that he could not see, he called Esau his elder son, and said unto him: 'My son'; and he said unto him: 'Here am I

281 והאופנים ברעש גדול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

282 בדיה האזינו השמים

שם מסביר אדמו"ר חזקן שהשרפים, בעולם הבריאה, משיגים את הקדושה המשולשת, ואילו האופנים, בעולם העשיה, אינם יכולים להכילה ועולים "ברעש גדול". התעוררותם, ששורשה למעלה מבחינת "אדם", מרוממת אותם אף מעל השרפים ומעלה עמם את הכיסא.

לקו"ת פי האזינו עד, ד ואילך.

283 הערת קה"ת מפנה לDeuteronomy 32:1-52 למילים האלה.

Deuteronomy 32:1-52 דברים ל"ב:א-נ"ב

284 האזינו השמים

"האזינו השמים ואדברה". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Deuteronomy 32:1 דברים ל"ב:א

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאִדְבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־כִי:

Give ear, ye heavens, and I will speak; And let the earth hear the words of my mouth

פסוקה 47

285 בעטרה שעטרה לו אמו

"בעטרה שעטרה לו אמו כיום חתונתי"; חז"ל פירשו את "יום חתונתי" כמתן תורה.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בָּנוֹת צִיּוֹן בְּמַלְךְ שְׁלֹמֹה שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה־לוֹ אִמּוֹ כְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּכְיוֹם שְׂמֻחַת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

286 רעוא דכל רעוין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

287 רעוא דכל רעוין

האידרא זוטא מכנה את הדרגה הנעלמת ביותר "רצון כל הרצונות".

Zohar, Idra Zuta 4:37-10:49 ספר הזהר, האדרא זוטא ד':ל"ז-י"מ:ט

288 אנכי מי שאנכי

ההערה מפנה למקורות שנאספו שם על הביטוי "אנכי מי שאנכי".

Zohar I, 167b זח"א קסז, ב

זח"א קסז, ב. [כ]. ראה הנסמן במאמרי אדה"ז — פרשיות ע' רט.

289 סתימא דכ"ס

הערת קה"ת מפנה לZohar II, 146b למילים האלה.

Zohar II, 146b זח"ב קמו, ב

אדר"ו רפה, א. [כ]. זח"ב קמו, ב.

290 נורא תהלות

”נורא תהילות”: ה' נעלה מכל שבח.

Exodus 15:11 שמות ט"ו:יא

מִי־כִמְכָּה בְּאֵלֶם Havayah מִי כִמְכָּה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נוֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פִלָּא:

Who is like unto Thee, O L-RD, among the mighty? Who is like unto Thee, glorious in holiness, Fearful in praises, doing wonders?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, יא.

291 דלא ידע לי בר איהו

האידירא זוטא אומרת על הדרגה הנעלמת ביותר שאין מכיר אותה אלא הוא.

Zohar III, 288a זח"ג רפח, א

הערת קה"ת

זח"ב (רי, ב). [כ]. זח"ג רפח, א.

פסקה 48

292 הכל ירוממוך סלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר דשבת.

293 סלה

הוזהר על ויקרא דן במילה "סלה", שאליה מתייחס אדמו"ר הזקן.

Zohar, Vayikra 47:334-49:342 ספר הוזהר, ויקרא מ"ז:שלי"ד

מ"ט:שמ"ב

294 שו"ה בזהר — שזכו

במהדורה הראשונה חסרו המילים מ"ראו בזהר" ועד "הם זכר", ובמקומן נדפס "שוהו"; ברשימת התיקונים משנת 5611 צוין שחסר דבריהם, ובמהדורה השנייה משנת 5626 נדפסו המילים הללו בתחתית העמוד. ההערה מפנה גם למבוא למהדורת וילנה משנת 5664.

הערת קה"ת

בהוצאה הא' (זיטאמיר תר"ה) שזוהו. ובלוח התיקון (שם תרי"א) נרשם חסר מעט. ובהוצאה הב' (שם תרכ"ו) נדפסו תיבות אלו בפנים בשולי העמוד. וראה הקדמה מדפוס ווילנא תרס"ד נדפס בסו"ס הלקו"ת.

295 הנצחיות — עד פה

ההערה מפנה להערת הרבי על מילים אלה, שנדפסה בין ההוספות.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בהוספות — לעיל כ, ב.

296 עד פה תבוא

ה' אומר לים: "עד כאן תבוא ולא תוסיף". "עד" במשמעות של גבול.

Job 38:11 איוב ל"ח:יא

וְאָמַר עַד־פֹּה תִּבּוֹא וְלֹא תִסָּף וּפְאִי־יִשִּׁית בְּגָאוֹן גִּלְיָה:

And said: 'Thus far shalt thou come, but no further; And here shall thy proud waves be stayed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

297 עד כאן תחום שבת

אלישע בן אבויה (אחר), שרכב בשבת ורבי מאיר הלך מאחוריו, אמר לו: "חזור לאחורייך: מדדתי בסעדי סוסי שעד כאן תחום שבת". "עד" במשמעות של תחום.

Chagigah 15a:12 חגיגה ט"ו א:י"ב

תנו רבנן: מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת, והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו, אמר לו: מאיר, חזור לאחריך, שקבר שיערתי בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת. אמר לו: אף אתה חזור כה. אמר לו: ולא כבר אמרתי לך כבר שמעתי מאחורי הפגוד: "שובו בנים שובבים" — חוץ מאחר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה טו, א.

298 מי ברא אלה

"מי ברא אלה?" הוזהר מפרש ש"מי" מציין את מה שמעבר לכל שאלה.

Isaiah 40:26 ישעיהו מ':כ"ו

שְׂאוּ־מַרְוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בָרָא אֶלֶּה הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא מַרְב־אוֹנִים וְאִמְיָץ כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָּר:

Lift up your eyes on high, And see: who hath created these? He that bringeth out their host by number, He calleth them all by name; By the greatness of His might, and for that He is strong in power, Not one faileth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

299 דהא לעילא לית תמן שאלה

הוזהר מסביר את "מי ברא אלה?": אפשר לשאול עד נקודה מסוימת, אך למעלה ממנה אין מקום לשאלה כלל. זו משמעות "עד" — גבול להשגה.

Zohar, Introduction 2:4-4:12 ספר הוזהר, הקדמה ב':ד'-ד':י"ב

IN THE BEGINNING. R. Eleazar opened his discourse with the text: Lift up your eyes on high and see: who hath created these? (Is. 40, 26). "Lift up your eyes on high": to which place? To that place to which all eyes are turned, to wit, Petah 'Enaim ("eye-opener"). By doing so, you will know that it is the mysterious Ancient One, whose essence can be sought, but not found, that created these: to wit, Mi (Who?), the same who is called "from (Heb. mi) the extremity of ... heaven on

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

300 בד"ה זה שמי

בסוף המאמר מסביר אדמו"ר הזקן שדברי חז"ל, כגון הברכות על המצות, מושרשים ב"איהו סופר" — מדרגה שלמעלה מ"יין התורה, שהרי התורה שככתב נקראת "ספר"; משום כך "דברי סופרים חביבים יותר".

הערת קה"ת

תו"א נג, ב.

301 זה שמי

"זה שמי לעולם". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Exodus 3:15 שמות ג':ט"ו

וַיֹּאמֶר עוֹד אֶלְקִים אֶל־מֹשֶׁה כֹּה־תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֶי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹקֵי אֲבֹרְהֶם אֱלֹקֵי יִצְחָק וְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם זֶה־שְּׁמִי לְעֹלָם זֶה וְכִי לָדָר דֹּר:

אָקצוֹף. סְלָה, דְּכַתִּיב: "כֹּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כִּן רְאִינוּ בְּעִיר הִי צְבָאוֹת בְּעִיר
אֱלֹקֵינוּ אֱלֹקִים יְכוֹנֶנָּה עַד עוֹלָם סְלָה". וְעַד, דְּכַתִּיב: "הִי יִמְלֹךְ לְעוֹלָם
וָעֶד".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין נד, א.

פסוקה 49

309 אשר פקד ע"פ משה

"...משכן העדות, אשר חושב על פי דבר משה". אדמו"ר הזקן מפרש את
"על פי דבר משה" כמתייחס ל"משכן העדות".

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עַבְדְּת הַלְוִיִּם בְּיַד
אִיתָמָר בֶּן־אֶהָרֹן הַכֹּהֵן:

These are the accounts of the tabernacle, even the taberna-
cle of the testimony, as they were rendered according to the
commandment of Moses, through the service of the Levites,
by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 50

310 ונחנו מה

משה ואהרן אומרים: "ומה אנחנו, כי תלינו עלינו?" הביטול של משה,
"מה".

Exodus 16:7 שמות ט"ז:ז

וּבֹקֶר וְרֵאִיתֶם אֶת־כְּבוֹד ה' בְּשָׁמְעוֹ אֶת־תְּלַנְתִּיכֶם עָלֵיהִי וְנַחֲנוּ מֶה כִּי
תְּלִינוּ עָלֵינוּ:

and in the morning, then ye shall see the glory of the L-RD;
for that He hath heard your murmurings against the L-RD;
'?and what are we, that ye murmur against us

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טז, ז-ח.

311 ששם עלו שבטים

"כי שם עלו שבטים... להודות לשם ה'": ההודאה והביטול שהוסברו לעיל.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד

שָׁשָׁם עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבָטֵי־יִשְׂרָאֵל עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a
testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

312 וזהו שמצינו ברי"ע

כאשר רבי עקיבא התפלל ביחידות, היו משאירים אותו בפנינה אחת
ומוציאים אותו בפנינה אחרת, בגלל ריבוי הכריעות וההשתחויות שלו.
אדמו"ר הזקן רואה בכך את הביטול שבתפילת שמונה עשרה.

Berakhot 31a:12 ברכות ל"א:י"ב

וְכֵן לֹא יִפְטַר אָדָם מִתְּכַבְּרוֹ לֹא מִתּוֹךְ שִׁיחָה, וְלֹא מִתּוֹךְ שְׁחֹק, וְלֹא מִתּוֹךְ
קְלוּת רֹאשׁ, וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטָלִים, אֲלֵא מִתּוֹךְ דְּבַר הֶלְכָּה. שְׁכָן
מְצִינוּ בַּבְּבִיאִים הָרָאוּנוּ, שֶׁסִּימּוֹ דְּבָרֵיהֶם בְּדִבְרֵי שְׂכַח וְתַנְחוּמִים.

And G-d said moreover unto Moses: 'Thus shalt thou say
unto the children of Israel: The L-RD, the G-d of your fa-
thers, the G-d of Abraham, the G-d of Isaac, and the G-d of
Jacob, hath sent me unto you; this is My name for ever, and
.this is My memorial unto all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

302 איה סופר

"איה סופר? איה שוקל?" המאמר מפרש "איה" כאל"ף ויו"ד-ה"א — כתר
שלמעלה מחכמה ובינה.

Isaiah 33:18 ישעיהו ל"ג:י"ח

לִבְךָ יִהְיֶה אִימָה אִימָה סִפֵּר אִימָה שֶׁקֵּל אִימָה סִפֵּר אֶת־הַמְּגִדִּלִים:

Thy heart shall muse on the terror: 'Where is he that count-
ed, where is he that weighed? Where is he that counted the
'?towers

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

303 תרין עטרין

באידרא זוטא מדובר על "שני כתרים" הכלולים בדעת. אדמו"ר הזקן מזהה
אותם עם העדיים.

Zohar, Idra Zuta 19:77-87 ספר הזוהר, האדרא זוטא י"ט:ע"ז-פ"ז

304 הנזכר באדר"ז

ביאור המאמר פותח את חלקו הרביעי בפסוק "עדי עדיים" שביחזקאל:
העדיים הם "שני הכתרים" שז"א יורש, וכמו צמיחת השדה, הם באים רק
לאחר שהזרע נרקב. שם נאמר ששני הכתרים נזכרים באדרא רבא; כאן
מציין המאמר את האדרא זוטא.

הערת קה"ת

ועל"ק בבי רפ"ד [ז, א] לה"ט [= לשונו הטהור] הנזכר באדר"ר וש"נ. [כ].

305 ופי' התרין עטרין . . וההמשכה הוא ע"י הדעת וכמ"ש במ"א

שם מבחין אדמו"ר הזקן בין המדות שלמעלה מן השכל — המדרגות
התחתונות של אריך אנפין, שדעת ממשיכה — לבין האור הגבוה עוד יותר,
הנמשך באמצעות התורה עצמה מן המדרגות העליונות של אריך אנפין.

הערת קה"ת

ראה תו"א יט, ד.

306 מענין עדות

הרעיא מהימנא על שופטים עוסק בעדות, והפירוש של הרמ"ז שם מבאר
אותה; אדמו"ר הזקן מתייחס לשניהם.

Zohar, Shoftim 3:11-4:20 ספר הזוהר, שופטים ג:י"א-ד:כ'

307 מענין — ומבואר במ"א

ההערה מפנה לביאור הצמח צדק על דברי הזוהר בעניין עדות.

הערת קה"ת

ראה ביאורו"ז להצ"צ-ב ע' תרכט ואילך. אוה"ת שופטים ע' תתמו ואילך.
תתנב ואילך.

308 בכ"מ שנאמר נס"ו

התלמוד מלמד שבכל מקום שנאמרים "נצח", "סלה" או "ועד", הכוונה היא
ללא הפסק, לעולם. לכן "הכול ירוממו אותך, סלה" פירושו עליה שאין לה
סוף.

Eruvin 54a:14-15 עירובין נ"ד א:י"ד-ט"ו

תנא דבי רבי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "נִצַּח" "סְלָה" "וְעַד" —
אֵין לוֹ הַפְּסֵק עוֹלָמִית. נִצַּח, דְּכַתִּיב: "כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לְנִצַּח

318 השמים כסאי

"השמים כסאי". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א'

כה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הָדָם רִגְלִי אֵינִי בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּלִי וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 51

319 ותבואי בעדי עדיים

"ותבואי בעדי עדיים".

Ezekiel 16:7 יחזקאל ט"ז:ז'

רַבְּכָה כְּצִמְחַת הַשָּׂדֶה נִתְתִּיךְ וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבְאִי בְּעַדֵּי עַדִּיִּים שְׂדֵיִם נִכְנוּ וּשְׁעָרָה צִמְחָה וְאַתְּ עָרַם וְעָרְהָ:

I cause thee to increase, even as the growth of the field. And thou didst increase and grow up, and thou camest to excellent beauty: thy breasts were fashioned, and thy hair was grown; yet thou wast naked and bare

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

320 עדים מהר חורב

"עדיים מהר חורב": הכתרים.

Exodus 33:6 שמות ל"ג:ו'

וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֲדֵי־מֶהָר חוֹרֵב:

And the children of Israel stripped themselves of their ornaments from mount Horeb onward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

321 יהללוך סלה

"עוד יהללוך סלה": הלל שאין לו סוף.

Psalms 84:5 תהילים פ"ד:ה'

אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵּיתְךָ עוֹד יִהְיֶה לְךָ סֵלָה:

Happy are they that dwell in Thy house, they are ever praising Thee. Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

322 עד פה תבוא

"עד פה תבוא": "עד" מצוין גבול.

Job 38:11 איוב ל"ח:יא

וְאָמַר עַד־פֹּה תִּבְּוֹא וְלֹא תִסֵּף וּפֹאֵי־נִשִּׁית בְּגָאוֹן גָּלִיךְ:

And said: 'Thus far shalt thou come, but no further; And ?'here shall thy proud waves be stayed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

323 אשר פקד ע"פ משה

"אשר פקד על פי משה".

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

Similarly a man should not take leave of another from the midst of [frivolous] conversation, jocularly, levity, or idle chatter ; but from the midst of a discussion of Halakah. For so we find that the former prophets used to conclude their addresses with words of praise and consolation

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לא, א.

313 בדיה שימני כחותם

שם, "שימני כחותם על לבך", היא בקשת כנסת ישראל שביטול תפילת שמונה עשרה יותיר את רישומו בלב גם לאחר התפילה, כשהאהבה חולפת, כדי ש"מינו תחבקני" גם מאוחר.

הערת קה"ת

לקרית שה"ש מה, ג.

314 שימני כחותם

"שימני כחותם על לבך". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח:ו'

שִׁימֵנִי כַחוֹתֶם עַל־לִבְךָ כַחוֹתֶם עַל־רוּעֶה כִּי־עֲזָה כְמוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כְּשֶׁאוּל קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ רְשָׁפִי אֵשׁ שְׁלֶה־בְתִיָּה:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

315 בדיה יהודה אתה

שם, ההשתחויה שבתפילה היא ביטול, כהשתחויה לפני מלך, ויהודה הוא הודאה. כדי שהדבר יתגלה, "אחיד" — ראובן, שמעון ולוי — צריכים להקדים; לכן אי אפשר להתחיל את תפילת שמונה עשרה בלי פסוקי דזמרה וקריאת שמע וברכותיה.

הערת קה"ת

תו"א מה, ג.

316 יהודה אתה

"יהודה, אתה יודוך אחיד". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בעניין תפילת שמונה עשרה.

Genesis 49:8 בראשית מ"ט:ח'

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךְ אַחִיד יָדְךָ בְּעֶרְףְּ אֶבְיָה יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ בְּנֵי אֲבִיךָ:

Judah, thee shall thy brethren praise; Thy hand shall be on the neck of thine enemies; Thy father's sons shall bow down before thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

317 וסדיה השמים כסאי

לקראת סוף המאמר, השמים והארץ הם תורה ומצוות; בתורה עצמה "שמים" הם התורה שבכתב ו"ארץ" — מלשון רצון — היא התורה שבעל פה. שלושה דברים נקראים "ארץ": כנסת ישראל, התורה שבעל פה והמצוות.

הערת קה"ת

תו"א א, ג.

329 כי הוא חיך

י"כ הוא חיך ואורך ימיו". ההתבוננות בכך מולידה את אהבת הנפש.

Deuteronomy 30:20 דברים ל"ב:

לְאַהֲבָה אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָה־בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאַרְךָ יָמֶיךָ לְשִׁבְתָּ עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר:

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, כ.

330 מי ברא אלה

י"מ ברא אלה": המדות ("אלה"), הנולדות מתוך ההתבוננות ("מי").

Isaiah 40:26 ישעיהו מ"ו:

שְׁאוּ־מַרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בָרָא אֶלֶּה הַמּוֹצִיָּא בְּמִסְפָּר צְבָאָם לְכֹלֶם בְּשֵׁם יְקֹרָא מֶרֶב אוֹנִים וְאִמְיָן כֹּחַ אִישׁ לֹא נֶעְדָּר:

Lift up your eyes on high, And see: who hath created these? He that bringeth out their host by number, He calleth them all by name; By the greatness of His might, and for that He is strong in power, Not one faileth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

331 ביצ"מ היה עדיין בבחי' קטנות

ההערה מפנה לדרך מצוותיך בעניין מצב ה"קטנות" שבו היו ישראל בעת יציאת מצרים.

הערת קה"ת

ראה דרמ"צ כב, ב.

332 לך ה' הגדולה

"לך ה' הגדולה והגבורה... ולך המלוכה": שש המדות ומלכות, כנגד שבעת הימים.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:י"א

לְךָ ה' הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ ה' הַמְּמָלְכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 53

333 מצות יאכל את שבעת הימים

"מצות יאכל את שבעת הימים, ולא יראה לך חמץ". יש לקרוא זאת כאילו מאכילים את שבעת הימים במצה.

Exodus 13:7 שמות י"ג:

מִצְוֹת יֹאכַל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא־יֵרָאָה לְךָ חָמֶץ וְלֹא־יֵרָאָה לְךָ שָׂאֵר בְּכָל־גִּבְלֶיךָ:

Unleavened bread shall be eaten throughout the seven days; and there shall no leavened bread be seen with thee, neither

These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 52

324 רבבה כצמח השדה

"עשיתי אותך לרבבות, כצמיחת השדה": נאמר על ישראל במצרים וביציאת מצרים.

Ezekiel 16:7 יחזקאל ט"ז:

רִבְבָה כְּצִמְחַת הַשָּׂדֶה וְנִתְיַד וְנִתְרַבֵּי וְנִתְגַּדְּלִי וְנִתְבָּאִי בְּעֵדֵי עַדְיִים שְׂדִים נִכְנֹו וְשִׁעְרָךְ צִמַּח וְאֵת עָרֶם וְעָרְיָה:

I cause thee to increase, even as the growth of the field. And thou didst increase and grow up, and thou camest to excellent beauty: thy breasts were fashioned, and thy hair was grown; yet thou wast naked and bare

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

325 שנגלה עליהם מ"מ"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

הגדה של פסח.

326 בדי"ה קול דודי

המאמר מפרש את "מדלג על ההרים" כיציאת מצרים, שבה "דילג" על ארבע מאות השנים והעמידן על מאתיים ועשר. הוא דן גם בטעם שמביאה ההגדה לאכילת מצה — שהבצק לא הספיק להחמיץ לפני שמלך מלכי המלכים נגלה — שהרי הגילוי היה אחרי חצות, ואילו את המצה יש לאכול לפני חצות.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש יד, ג.

327 קול דודי

"קול דודי, הנה זה בא, מדלג על ההרים". מילים אלה פותחות מאמר שהאדמו"ר הזקן מפנה אליו בהקשר של הגילוי בליל פסח הראשון.

Song of Songs 2:8 שיר השירים ב':ח

קוֹל דוֹדִי הִנֵּה־זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל־הַהָרִים מְקַפֵּץ עַל־הַגִּבְעוֹת:

Hark! my beloved! behold, he cometh, Leaping upon the mountains, skipping upon the hills

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

328 מצות יאכל את שבעת הימים

"מצות יאכל את שבעת הימים". האדמו"ר הזקן מפרש שהכתוב מדבר על הזנת שבע המדות בביטול של המצה.

Exodus 13:7 שמות י"ג:

מִצְוֹת יֹאכַל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא־יֵרָאָה לְךָ חָמֶץ וְלֹא־יֵרָאָה לְךָ שָׂאֵר בְּכָל־גִּבְלֶיךָ:

Unleavened bread shall be eaten throughout the seven days; and there shall no leavened bread be seen with thee, neither shall there be leaven seen with thee, in all thy borders

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

339 ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים

"ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים", נאמר על יציאת מצרים.

Ezekiel 16:7 יחזקאל ט"ז:

רַבָּכָה כַּצְמַח הַשָּׂדֶה נִתְתִּיךָ וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבְאִי בְּעֵדֵי עַדְיִים שְׂדִים נִכְנוּ וְשַׁעְרָךְ צִמָּח וְאַתְּ עֵרֶם וְעֵרְיָה:

I cause thee to increase, even as the growth of the field. And thou didst increase and grow up, and thou camest to excellent beauty: thy breasts were fashioned, and thy hair was grown; yet thou wast naked and bare

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

340 בעטרה שעטרה לו אמו

"בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו" — מתן תורה.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג':

צֹאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלָמָה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתָנָהּ וּבְיוֹם שְׂמֻחֹתָ לָבֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

341 רעוא דכל רעוין

כיניויו של האידרא וזוא למדרגה העליונה והנסתרת ביותר: "רעון כל הרצונות", שהתגלה במעמד הר סיני.

Zohar, Idra Zuta 4:37-10:49 ספר זוהר, האדרא וזוא ד':ל"ז-י"מ:ט

342 בענין מדלג על ההרים

שם מוסבר ענין "מדלג על ההרים": האור הגדול שהתגלה ביציאת מצרים, מבחינת "הוא ושמו בלבד", שלמעלה מהשתלשלות, לא היה יכול להימשך בסדר הדרגתי של סיבה ותוצאה, אלא רק בדרך של "דילוג", כמי שקופץ מהר להר מרוחק.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש טו, ב.

343 מדלג על ההרים

"מדלג על ההרים": הגילוי של פסח בא בדרך של "דילוג", ולא בסדר הדרגתי.

Song of Songs 2:8 שיר השירים ב':ח

קול דודי הנהיזה בא מדלג על ההרים מקפץ על ההקעות:

Hark! my beloved! behold, he cometh, Leaping upon the mountains, skipping upon the hills

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

344 והאתעדל"ת דספירת העומר ידוע שהיא התהפכות השבע מדות

שם מסביר הרבי הרש"י את ספירת העומר כאתכפא. בהערה שם נאמר שיש לעיין ב"קחו מאתכם תרומה" שבתורה אור, ובביאורו בהוספות, וכן במאמר זה על פרשת פקודי, שבו נאמר במפורש שספירת העומר היא אתהפכא.

הערת קה"ת

בסה"מ תרמ"ו-תר"ג ע' תסה מבאר כ"ק אדמו"ר מהרש"ב שענין ספה"ע ענין אתכפא וע"ז מציין שם: "צריך לעיין במאמר קחו מאתכם תרומה בתו"א

.shall there be leaven seen with thee, in all thy borders

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

334 בד"ה להבין מ"ש בהגדה מצה זו

במאמר נשאל מדוע ההגדה מנמקת את אכילת המצה בכך ש"לא הספיק בצקם להחמיץ": הרי כבר נצטוו לאכול מצה עם קרבן הפסח, ובפסח מצרים נאסר חמץ ליום אחד בלבד. מכאן שלמצוות שבעת הימים לדורות חייב להיות טעם נוסף.

הערת קה"ת

לקו"ת צו יא, ג.

335 בד"ה קחו מאתכם תרומה

שם מסביר אדמו"ר הזקן שלפני קבלת התורה יש להגיע תחילה לביטול מצה, "לחם עוני" שאינו תופח, מבטאת אתכפא וביטול. אוכלים אותה לפני ספירת העומר ובשבוע הראשון שלה, ולאחר מכן שבעת השבועות הופכים את שבע המדות של הנפש הבהמית.

הערת קה"ת

תו"א פט, ג.

336 קחו מאתכם תרומה

מילים אלה פותחות מאמר בתורה אור, שבו אדמו"ר הזקן מתייחס למצה כעניין של הכנעה.

Exodus 35:5 שמות ל"ה:ה

קחו מֵאֲתָכֶם תְּרוּמָה לַיה' כֹּל נָדִיב לִבּוֹ יָבִיֵאֵה אֶת תְּרוּמַת ה' זָהָב וְכֶסֶף וְנִחְשָׁת:

Take ye from among you an offering unto the L-RD, whosoever is of a willing heart, let him bring it, the L-RD'S offering: gold, and silver, and brass

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

337 ולחם עוני

"שבעת ימים תאכל עליו מצות, לחם עוני". המצה כעניין של הכנעה.

Deuteronomy 16:3 דברים ט"ז:ג

לֹא-תֹאכַל עָלָיו חֶמֶץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל-עָלָיו מִצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בַחֲפוּזִן יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

Thou shalt eat no leavened bread with it; seven days shalt thou eat unleavened bread therewith, even the bread of affliction; for in haste didst thou come forth out of the land of Egypt; that thou mayest remember the day when thou camest forth out of the land of Egypt all the days of thy life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

338 אתכפא סט"א עי"א אסתלק יקרא דקוב"ה

"כאשר הסטרא אחרא נכפפת, כבודו של הקב"ה עולה". המצה, כעניין של הכנעה, ממשיכה אותו אור עליון.

Zohar, Terumah 6:38-7:45 ספר זוהר, תרומה ו':ל"ח-ז':מ"ה

Therefore also one must pursue and run after the sinner and "buy" him for a good price, in order that the filth of sin may be purged away from him and the spirit of impurity, the emanation of the "other side", be subdued. He who succeeds in redeeming such a sinner can justly consider himself the "creator" of the renewed and quickened soul, and such an act is the greatest praise (of G-d) imaginable, and it exalts the glory of the Holy One, blessed be He, more than any other

... er

351 בעטרה

”בעטרה שעטרה לו אמו”: מתן תורה בחג השבועות.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:י"א

צֹאנָה וּרְאֵינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם
חֲתָנָתָהּ וּבְיוֹם שְׂמִיחַתָּהּ לָבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king
Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath
crowned him in the day of his espousals, And in the day of
the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 55

352 שמע ישראל ה' אלקינו

”שמע ישראל, ה' אלקינו, ה' אחד”. הפסוק הראשון של קריאת שמע הוא
יחודא עילאה, יוידה”א.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִים אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

353 הנסתרות לה' אלקינו

”הנסתרות לה' אלקינו”: יחודא עילאה.

Deuteronomy 29:28 דברים כ"ט:כ"ח

הַנְּסֻתֹת הָאֱלֹהִים אֲלֵינוּ וְהַנְּגֻלַת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עֲדֵעֹלָם לַעֲשׂוֹת
אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the
things that are revealed belong unto us and to our children
for ever, that we may do all the words of this law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

354 ואהבת בכל לבבך

”אהבת את ה' אלקיך בכל לבבך”: אהבה שגולדת מתוך הבנה, יחודא
תתאה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

355 וראו מי ברא אלה

”שאו מרום עיניכם וראו: מי ברא אלה?” התבוננות שמולידה אהבה.

Isaiah 40:26 ישעיהו מ':כ"ו

שְׂאוּ־מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בָרָא אֱלֹהִים הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאִים לְכֹלֶם
בְּשֵׁם יְקָרָא מְרַב אוֹנִים וְאֵמִיץ כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָּר:

Lift up your eyes on high, And see: who hath created these?
He that bringeth out their host by number, He calleth them
all by name; By the greatness of His might, and for that He is
strong in power, Not one faileth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ובביאורו בהוספות. ובלקו"ת במאמר פקודי שבהם מפורש שספה"ע הו"ע
אתהפכא".

345 שבעת — ואח"כ

ההערה מפנה להערה של הרבי על מילים אלה, שנדפסה בהוספות.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בהוספות — לעיל כ, ב.

346 תספרו חמשים יום

”עד היום שלאחר השבוע השביעי תספרו חמשים יום”. ובכל זאת סופרים
רק ארבעים ותשעה; היום החמישים מתגלה מאליו.

Leviticus 23:16 ויקרא כ"ג:ט"ז

עַד מִמָּחֳרַת הַשָּׁבֹת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה
לִה'

even unto the morrow after the seventh week shall ye num-
ber fifty days; and ye shall present a new meal-offering unto
the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

347 דמצוה למימני יומי

אביי: מצווה למנות את הימים ומצווה למנות את השבועות. הימים
והשבועות, וי"ה, נמנים.

Menachot 66a מנחות ס"ו א

348 ולא תחללו

”לא תחללו”: בירור המדות מסלק את מה שמתנגד להתגלות.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

וְלֹא תַחֲלִילוּ אֶת־שֵׁם קְדֹשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם:

And ye shall not profane My holy name; but I will be hal-
lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-
low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

349 ואתם תחרישון

”ה' יילחם לכם ואתם תחרישון”. ההתגלות באה מאליה, בלי פעולה
מלמטה.

Exodus 14:14 שמות י"ד:י"ד

Havayah יִלָּחֵם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישוּן:

The L-RD will fight for you, and ye shall hold your peace
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 54

350 כצמח השדה

”כצמח השדה... ורביה ותגדלי... ותבואי בעדי עדיים”.

Ezekiel 16:7 יחזקאל ט"ז:ז

רִבְכָּה כְּצֹמַח הַשָּׂדֶה נִתְמַיֶּה וְתִגְדְּלִי וְתִבְאִי בַעֲדֵי עַדִּיִים שְׂדִים נִכְנוּ
וּשְׁעָרָה צִמַּח וְאַתְּ עָרִם וְעָרִיָּה:

I cause thee to increase, even as the growth of the field. And
thou didst increase and grow up, and thou camest to excel-
lent beauty: thy breasts were fashioned, and thy hair was
grown; yet thou wast naked and bare

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

would run and return, like the appearance of the sparks Our Sages explained (Chag. 13b): They would run and return like the flame of a furnace, which constantly shoots out of the mouth of the furnace and hastens back to enter. So, when they would thrust their heads out from under the expanse that was extended above them as is delineated in the chapter they would recoil because of the Shechinah, which is above the expanse, and they hasten to pull their heads ... [down]. like the appearance of the sparks Heb

On Your Way (Public Domain) • The Judaica Press complete Tanach with Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY)

361 נר ה' נשמת אדם

נר ה' נשמת אדם. כמו שלהבת, הנשמה ניתנת כלפי מעלה וחוזרת.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נר ה' נשמת אדם חפש כל־חֲדָרֵי־בָטָן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

362 וכל העם רואים את הקולות

ו"כל העם רואים את הקולות" במעמד הר סיני. מילים אלה פותחות מאמר שהאדמו"ר הזקן מפנה אליו בעניין רצוא ושוב.

Exodus 20:15 שמות כ':ט"ו

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלְפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָרָה עֲשׂוּ וַיִּרְא הָעָם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֵק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

363 ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה

"ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדיו": חיבורה של ירושלים של משה עם ירושלים של מעלה.

Psalms 122:3 תהילים קכ"ב:ג'

יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֹכְרָהּ לֵה יַחְדּוֹ:

Jerusalem, that art builded as a city that is compact together

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

364 יונתי בחגוי הסלע

"יונתי בחגוי הסלע". מילים אלה פותחות מאמר שהאדמו"ר הזקן מפנה אליו בעניין הנשמה ושורשה למעלה.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יוֹנְתִי בַּחֲגֵי הַסֵּלַע בְּסֶתֶר הַמְּדִרְגָּה הָרְאִינִי אֶת־מְרָאִיהָ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלָהּ כִּי־קוֹלָהּ עָרֵב וּמְרָאִיהָ נְאֻוָּה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

356 בני גרשון ובני מררי נושאי המשכן

"ובני גרשון ובני מררי נושאי המשכן נסעו". הלויים נשאו את המשכן.

Numbers 10:17 במדבר י':י"ז

וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וְנָסְעוּ בְנֵי־גֶרְשׁוֹן וּבְנֵי מֶרָרִי נוֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן:

And the tabernacle was taken down; and the sons of Gershon and the sons of Merari, who bore the tabernacle, set forward.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

357 "ובנסע המשכן יורידו אותו הלויים, ובחנות המשכן יקימו אותו הלויים".

Numbers 1:51 במדבר א':נ"א

וּבְנִסְעַת הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבְחֲנֻת הַמִּשְׁכָּן יִקְיְמוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהָרָב יוֹמֵת:

And when the tabernacle setteth forward, the Levites shall take it down; and when the tabernacle is to be pitched, the Levites shall set it up; and the common man that draweth nigh shall be put to death.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

358 שאו את ראש

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם". מילים אלה פותחות מאמר שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Numbers 1:2 במדבר א':ב'

שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֵדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבוֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגִלְגָּלָתָם:

Take ye the sum of all the congregation of the children of Israel, by their families, by their fathers'houses, according to the number of names, every male, by their polls

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

359 והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק

"והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". המודל לרצוא ושוב של הנשמה.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':י"ד

וְהַחַיּוֹת רָצְאוּ וְשׁוּבוּ כְּמֵרָאָה הַבֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

360 כלהבת הכבשן שיוצאה תמיד מפי הכבשן וממהרת לחזור ולכנס

רש"י, בעקבות הגמרא (Chagigah 13b), מסביר "רצוא ושוב" כשלהבת של כבשן, היוצאת ללא הרף מפי הכבשן וממהרת לחזור פנימה. האדמו"ר הזקן מציג זאת כדגם לרצוא ושוב של הנשמה.

Rashi on Ezekiel 1:14 רש"י על יחזקאל א':י"ד

רצוא ושוב כמראה הבזק. פירשו רבותינו רצוא ושוב כלהבת הכבשן שיוצאה תמיד מפי הכבשן וממהרת לחזור וליכנס כך כשמוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטויה למעלה מהן כמו שמפורש בענין נרתעות מפני השכינה שלמעלה מן הרקיע וממהרות להשיב את ראשן: כמראה הבזק. דלאטנצי"לא בלע"ז וגוון אש להם כגוון אש היוצא מבין החרסין שמזקיין זהב בכור בתוכן והאש שיוצא משם צבועה בגווני (תו) וי"מ הבזק לשון פיזור כפי שפרשוהו רבותינו כמראה הבזק ר"י אומר בשם ר' סימון בשם ר' לוי בן פרטא כזה שבוזק גפת בכירה כלומר שמפור גפת שהוא פסולת הזתי בכירה ...

365 ששם עלו שבטים שבטי יי

”כי שם עלו שבטים, שבטי יי:” הנשמות התחברו לשורשן.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

שָׁשֶׁם עָלוּ שְׁבִטִים שְׁבִטֵי־יִקְהָ עָדוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְהָדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

366 ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה

”ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדיו:” החיבור בין שני המשכנים.

Psalms 122:3 תהילים קכ"ב:ג'

יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׁחֻכְרָה־לָּהּ יַחְדָּו:

Jerusalem, that art builded as a city that is compact together;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכב, ג.

367 ועבד הלוי הוא

”והלוי הוא ישרת את עבודת אהל מועד.” המילה ”הוא” רומזת לעולם הנסתר.

Numbers 18:23 במדבר י"ח:כ"ג

וְעֹבֵד הַלֵּוִי הוּא אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עֹנֶם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחָלוּ נַחֲלָה:

But the Levites alone shall do the service of the tent of meeting, and they shall bear their iniquity; it shall be a statute for ever throughout your generations, and among the children of Israel they shall have no inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יח, כג.

368 ועבד הלוי הוא

בוהר על קורח נדרש הפסוק ”והלוי הוא ישרת”, שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Zohar, Korach 8:37-41 ספר זוהר, קרח ח':ל"ז-מ"א

At the moment when the day was about to be sanctified the spirits of the demons issued forth, but the day was sanctified before their bodies were created, and so the world was left deficient. When Israel were sanctified and all their grades completed with the Levites on the left side, then this deficiency of the world on the left side was made good, and all was then subordinated to the right and the world was freed from defect. Hence it says “the Levite shall do”, i.e. “make” ... or “complete

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

369 בד"ה אז ישיר משה

שם אומר אדמו"ר הזקן שיש נשמות השייכות לעולם הגלוי ויש נשמות השייכות לעולם הנסתר, שהן בטלות בשורשן. משה היה שייך לעולם הנסתר, ”מן המים משיתהו“, ולכן היה ”כבד פה“, בביטול של ”יונחנו מה“.

לאחר מכן הוא משווה בין כל ברכה והמשכה, שהיא עבודת הכוהן, לבין עבודת הלויים, שהייתה מסוג אחר.

הערת קה"ת

תו"א סב, ג.

370 אז ישיר משה ובני ישראל

”אז ישיר משה ובני ישראל... אשירה להי“. מילים אלה פותחות שני מאמרים בתורה אור שאליהם מתייחס אדמו"ר הזקן.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א'

אָז יִשִּׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְהַבְּרָה הַזֶּה וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר אֲשִׁירָה לְהַבְּרָה הַזֶּה כִּי־גָאָה גָּאָה חֹסֶם וְרֹכֵבֹו רָמָה בָּיָם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

371 ובד"ה אשירה להי

האדם צריך ”לרכוב“ על אותיות התורה ולהנהיג אותן ביראה ובאהבה. באמצעות המצוות, ”צדקה ומשפט“, נמשכת לאברהם אהבה במדרגת רצוא; והמדרגה שלמעלה מהשגת הנשמה היא בחינת שוב.

הערת קה"ת

תו"א סג, א.

372 שו"ה ע"פ

ההערה מפנה להערת הרבי על דברים אלה, שנדפסה בין ההוספות.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בהוספות — לעיל כ, ב.

373 אשר פקד ע"פ משה עבודת הלויים ביד איתמר

סיום הפסוק הפותח, שמתבאר כעת: ”פקד“ חל הן על מה שלפניו והן על מה שאחריו.

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבֹדַת הַלְוִיִּם בְּיַד אֵיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

374 פקד הם אותיות דפק

ההערה מפנה למילון הקבלי הזה, המביא את עניין הדופק מכתבי האריז"ל.

הערת קה"ת

ראה קהלת יעקב ערך דפק בשם כתבי האריז"ל. סה"מ תקס"ח ע' כא.

375 שהדפק שרשו מבחי' אחרים דחי'

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Likkutei Torah of the Arizal.

הערת קה"ת

ע"י לקו"ת להאריז"ל פ' וירא בטעמי המצוות מצות ביקור חולים. ובס' מאו"א אות ד' ס"ט ובאות פ' ס"יג. [כ].

376 קול דודי דופק

”קול דודי דופק”. ”דופק”, כלומר פעימת הדופק, מורכב מאותיות ”פקד”.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אֲנִי יְשֹׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דָּוִדִּי דוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תַמָּתִי
שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טָל קְצוֹצֹתִי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh:
‘Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For
my head is filled with dew, My locks with the drops of the
night.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, ב.

377 העלאה — בד"ה אני ישנה

שם מסביר אדמו"ר הזקן את ”קול דודי דופק” כדופק: החיות הנמשכת בפנימיות בפעימת הלב מתגלה בחיצוניות כדופק היד. הדופק הפנימי ממשיך את התורה והמצוות, והחיצוני את חסדיו התמידיים של ה'; אותיות ”דופק” הן אותיות ”פקד”, כמו ב”אשר פקד על פי משה”.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש לד, א. סה"מ תקס"ח.

378 כמראה הבזק

”כמראה הבזק”: הריצה והשיבה שלמעלה.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א:יד

וְהַחַיּוֹת רָצוּא וְשׁוּב כְּמֵרָאָה הַבֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance
of a flash of lightning.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

379 בד"ה יונתי בחגוי הסלע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש טז, ד.

פסוקה 57

380 כי הדם הוא הנפש

”רק התחזק לכל תאכל את הדם, כי הדם הוא הנפש”. הדם מסמל את החיים המתפשטים, בינה.

Deuteronomy 12:23 דברים י"ב:כ"ג

רַק תִּזְק לִבְלֹתִי אֲכַל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־
הַבָּשָׂר:

Only be stedfast in not eating the blood; for the blood is the
life; and thou shalt not eat the life with the flesh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יב, יג.

381 קול דודי דופק

”קול דודי דופק”: הפעימה, החיבור בין חכמה ובינה.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אֲנִי יְשֹׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דָּוִדִּי דוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תַמָּתִי
שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טָל קְצוֹצֹתִי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh:
‘Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For
my head is filled with dew, My locks with the drops of the
night.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

382 תרין ריעין

חכמה ובינה, ”שני רעים שאינם נפרדים לעולם”.

Zohar, Vayikra 2:29-3:41 ספר הזהר, ויקרא ב:כ"ט-ג:מ"א

383 כעיר שחוכרה

”כעיר שחוכרה לה יחדיו”: חיבורם של שני המשכנים.

Psalms 122:3 תהילים קכ"ב:ג

יְרוּשָׁלַם הַבְנוּיָה כְּעִיר שְׁחֻבָּה־לָּהּ יַחְדָּו:

Jerusalem, that art builded as a city that is compact
together;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

384 וילך איש מבית לוי

הזהר על שמות דורש את הפסוק ”וילך איש מבית לוי ויקח את בת לו”.

על פי מקדש מלך, אדמו"ר הזקן קורא את ”בית לו” כחכמה ובינה, ואת
”בת לו” כמלכות.

Zohar, Shemot 17:181-18:192 ספר הזהר, שמות י"ז:קפ"א-י"ח:קצ"ב

The following is an alternative explanation of these
verses:AND TOOK TO WIFE A DAUGHTER OF LEVI. This
signifies the place which is filled with the brightness of
moonlight (Malkuth).1The last three lines of the Hebrew text
on this page are not translated.2The first two lines of the
Hebrew text on this page are not translated

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

385 וילך איש מבית לוי

”וילך איש מבית לוי ויקח את בת לו”.

Exodus 2:1 שמות ב:א

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּח אֶת־בֶּת־לֵוִי:

And there went a man of the house of Levi, and took to wife a
daughter of Levi

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 58

386 ודברת כם בשבתך בביתך

”ודברת כם בשבתך בביתך”. לאחר האהבה שב”ואהבת” בא הדיבור, שהוא
הכלי.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ
וּבְקוּמְךָ:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and
shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when
thou walkest by the way, and when thou liest down, and
when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ואנכי אהיה עם פִּיךָ. מהו והורתיך? רבי אבהו אמר: מורה אני דברי לתוך פִּיךָ, כמו חֵץ, כמה דאת אמר (שמות יט, יג): או ירה, יירה. רבי סימון אומר: בורא ...

The L-rd said to him: Who makes a man's mouth?" He [G-d] said to him: 'If you are not a man of words do not be concerned; haven't I created all the mouths in the world, and I rendered mute whomever I wished, and [likewise determined who is] deaf and blind, and sighted and hearing? Had I wished for you to be a man of words, so would you be. Rather, I wish to perform a miracle with you. When you ... speak, your words will be exact, as I will

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Vayikra Rabbah 2:3 ויקרא רבה ב:ג

הערת קה"ת

להעיר מזח"ג רלב, א. ז, א. רסה, סע"א. שמו"ר פ"ג, טו. ויק"ר פ"ב, ג. מכילתא שמות יח, יט. הנסמן במאמרי אדה"ז פרשיות לעי רלא. בפ' ואתחנן לקמן (ג, ד) וש"ג. [כ].

391 מתוך — בד"ה משה ידבר

הדיבור הזה נפתח בשאלה מה פירוש "משה ידבר והאלקים יענו בקולי", שהרי הפסוק אינו מפרט מה אמר משה או מה נענה, וגם אינו מסביר מדוע הוא מנוסח בלשון עתיד. בהמשך הוא עוסק במתן תורה, שעליו אמר רב יוסף: "אי לא האי יומא..."

הערת קה"ת

תו"א סז, ד.

392 בכל אדם יש ניצוץ והארת בחי' משה

שם משה הוא בחינת מ"ה, האדם העליון שעל הכיסא — שהרי אדם בגימטריה מ"ה, 45 — והוא המשיך מן היחודא עילאה. "אתפשטותא דמשה בכל דרא" היא הביטול שבכל אדם, בקיום התורה והמצוות מתוך "בטל רצונך". הקטע מצטט בהמשך: "כל הקורא ושונה, הקב"ה קורא ושונה כנגדו".

הערת קה"ת

ראה ת"ז תס"ט (קיב, א. קיד, א). ועוד. ראה תו"א סח, ג במראה מקומות שם. וראה רש"י חולין צג, א ד"ה משה. תניא פרק מד: אפס קצהו . . מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור. ראה לקו"ש ח"ו ע' 177 הערה 44.

393 תען לשוני אמרתך

"תען לשוני אמרתך". לאחר הביטול, דבר ה' עצמו מדבר באמצעות האדם.

Psalms 119:172 תהילים קי"ט:קע"ב

תען לשוני אמרתך כי כל מצותיך צדק:

Let my tongue sing of Thy word; For all Thy commandments are righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים קיט, קעב.

פסוקה 59

394 איתמר שממילא איתמר

בסוף המאמר הזה מסביר אדמו"ר הזקן את "ביד איתמר" כצירופי אותיות התורה: איתמר, לשון הגמרא "נאמר", הוא דבר שנלמד מאליו, כמו "ואשים דברי בפִּיךָ".

הערת קה"ת

עלי"ק סוף נשא הבי' (כה, ב). [כ].

387 ואשים דברי בפִּיךָ

"ואשים דברי בפִּיךָ". הפה הוא כלי לדבר ה'.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

וְאָשִׁים דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֶל יָדִי כְּפִיתִיךָ לְנִטֵּעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי־אֶתָּה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נא, טו. [כ].

388 לדבר ה' זו הלכה

התלמוד מפרש את "דבר ה'" כהלכה. דבר תורה שנאמר מתוך ביטול הוא דבר ה' בפיו של אדם.

Shabbat 138b:11-12 שבת קל"ח ב:י"א-י"ב

"דָּבָר הִ"י — זֶה הִלְכָּה, "דָּבָר הִ"י — זֶה הִלְכָּה, "דָּבָר הִ"י — זֶה הִלְכָּה, וּמֵאִי יִשְׁוֹטְטוּ לְבָבָם אֶת דָּבָר הִ"י? אָמְרוּ: עֲתִידָה אִשָּׁה שֶׁתִּטּוֹל כֶּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה וְתַחֲזוֹר בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְכִתִּי מִדְּרָשׁוֹת לִידַע אִם טְמֵאָה הִיא וְאִם טְהוֹרָה הִיא, וְאִין מְבִין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Keritot 13b:17-18 כריתות י"ג ב:י"ז-י"ח

"בִּין הַטְּמֵא וּבִין הַטְּהוֹר — אֵלּוּ טְמֵאוֹת וְטְהוֹרוֹת. "וְלַהֲוֹרוֹת" — זֶה הוֹרָאָה. "אֵת כָּל הַחוֹקִים" — אֵלּוּ מִדְּרָשׁוֹת. "אֲשֶׁר דָּבָר הִ"י — זֶה הִלְכָּה. "בִּיד מִשָּׁה" — זֶה תִּלְמוּד. יָכוֹל אֶף הַמְּשָׁנָה? תִּלְמוּד לומֵר: "וְלַהֲוֹרוֹת". רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אָמַר: יָכוֹל אֶף תִּלְמוּד? תִּלְמוּד לומֵר: "וְלַהֲוֹרוֹת".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת קלח, ב. כריתות יג, ב.

389 ונתתי עשב

"ונתתי עשב בשדך לבהמתך". משה מדבר בגוף ראשון בשם ה', כסימן לביטולו המוחלט.

Deuteronomy 11:15 דברים י"א:ט"ו

וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבִהֲמֶתְךָ וְאָכְלָתָּ וְשָׂבַעְתָּ:

And I will give grass in thy fields for thy cattle, and thou shalt eat and be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יא, טו.

390 שכינה מדברת מתוך גרונו

ההערה מפנה למקורות שנאספו שם על "שכינה מדברת מתוך גרונו", לצד מקומות בוחר ובמדרש.

Shemot Rabbah 3:15 שמות רבה ג:ט"ו

ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם — אמר לו: אם אין אתה איש דברים, אל תחוש, הלא אני בראתי כל פיות שבעולם, ואני עשיתי אלם מי שחפצתי, וחרש, ועור, ופקח לראייה, ופקח לשמיעה, ואם אני חפצתי שתהיה איש דברים, תהיה כמו כן, אלא לעשות כך נס אני חפץ, בעת שתדבר, שיהיו דבריך נכונים, שאני אהיה עם פִּיךָ, הדא הוא דכתיב:

395 אז נדברו יראי ה'

י"א נדברו יראי ה' איש אל רעהו. צורת הסביל מורה על דיבור שבא מאליו.

Malachi 3:16 מלאכי ג':ט"ז

אז נדברו יראי ה' איש אל-רעהו ויקשב ה' וישמע ויקתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו:

Then they that feared the L-RD Spoke one with another; and the L-RD hearkened, and heard, and a book of remembrance was written before Him, for them that feared the L-RD, and that thought upon His name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, טז.

396 שלמד הרב ב"י שא"ל המגיד . . בפיו

כאן מובאים דברי המגיד לבית יוסף: "אני המשנה המדברת בפיו".

הערת קה"ת

מגיד משרים ריש ויקרא.

397 ואשים דברי בפיו

"ואשים דברי בפיו": הכלי לדיבור שבטל.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

ואשים דברי בפיו ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי-אתה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

398 ובחנות המשכן יקימו אותו הלויים

"ובחנות המשכן יקימו אותו הלויים". "יקימו" פירושו "ירימו" — ההרמה של הלויים מלמטה.

Numbers 1:51 במדבר א':נ"א

ובנסע המשכן יורידו אתו הלויים ובחנת המשכן יקימו אתו הלויים והזר הקרב יקמת:

And when the tabernacle setteth forward, the Levites shall take it down; and when the tabernacle is to be pitched, the Levites shall set it up; and the common man that draweth nigh shall be put to death

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 פסקה

399 בד"ה ראה אנכי

שם מפרשים את "ראה אנכי" כ"אנכי — מי שאנכי", המילה הראשונה במתן תורה, המוצבת "לפניכם", בתוך ה"פנים" הפנימיות שלכם, שכן בפנים שלכם נמצא שם הוי"; כך תוכלו להמשיך על עצמכם ברכה מן המקור של הכול.

הערת קה"ת

לקו"ת פי ראה יח, ד.

400 כס י-ה

"כי יד על כס יי". הקיצור "כס" והשם המקוצר "יי" מרמזים על שם שעדיין

אינו שלם; לימוד התורה מחבר את י"ה עם ו"ה.

Exodus 17:16 שמות י"ז:ט"ז

ויאמר כ"י יד על-כס קה מלחמה Havayah לעמלק מדר דר:

And he said: "The hand upon the throne of the L-RD: the L-RD will have war with Amalek from generation to 'generation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יז, טז.

61 פסקה

401 ועשיתם את כל מצותי

"כדי שתזכרו ותעשו את כל מצוותי, ותהיו קדושים לאלוקיכם." המצוות הן הכללי לקדושה העליונה.

Numbers 15:40 במדבר ט"ו:מ'

למען תזכרו ועשיתם את-כל-מצותי והייתם קדושים לאלוקיכם:

that ye may remember and do all My commandments, and .be holy unto your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר טו, מ.

402 בזה — ההעלאה וההמשכה

ההערה מפנה להערת הרבי על הדברים האלה, שנדפסה בין ההוספות.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בהוספות — לעיל כ, ב.

403 כי נר מצוה

"כי נר מצוה ותורה אור." המצוה היא כלי, כמו הנר לאורו.

Proverbs 6:23 משלי ו':כ"ג

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, ;And reproofs of instruction are the way of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ו, כג.

62 פסקה

404 איתמר בן אהרן הכהן

סוף הפסוק הפותח: "איתמר בן אהרן הכהן".

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד עלי פי משה עבדת הלויים כינד איתמר בן-אהרן הכהן:

These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, .by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

405 בהעלותך את הנרות

"בהעלותך את הנרות." מילים אלה פותחות מאמר שאליו מפנה אדמו"ר

פסוקה 63

410 ביום ההוא יהי

"ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". המילה "יהיה", יו"ד-ה"א-יו"ד-ה"א, רומזת לכך שיהי יעלו ליי"ה.

Zechariah 14:9 זכריה י"ד:ט'

וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל-כָּל-הָאָרֶץ בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד:

And the L-RD shall be King over all the earth; In that day shall the L-RD be One, and His name one

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' יד, ט.

411 והי' ביום ההוא

"והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול". "והיה", שבו ו"ה קודמות ליי"ה, מתאר את העתיד.

Isaiah 27:13 ישעיהו כ"ז:י"ג

וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנְּחָדִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם:

And it shall come to pass in that day, That a great horn shall be blown; And they shall come that were lost in the land of Assyria, And they that were dispersed in the land of Egypt; And they shall worship the L-RD in the holy mountain at Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע' כז, יג. ועוד.

פסוקה 64

412 קיצור ענין

ההערה מפנה להערה של הרבי על סיכום זה, שנדפסה בין ההוספות.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בהוספות — לעיל כ, ב.

413 בשמע ישראל

"שמע ישראל": היחוד העליון.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד'

שִׁמְעַי יִשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִים הָאֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

414 אז נדברו יראי ה'

"אז נדברו יראי ה'": דיבור שבא מאליו, בחינת איתמר.

Malachi 3:16 מלאכי ג:ט"ז

אֲזַנְדְּבְרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ וַיִּקְשְׁבּוּ ה' וַיִּשְׁמַע וַיִּכְתֹּב סֵפֶר וַיִּזְכְּרוּ לְפָנָיו לִירְאֵי ה' וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ:

Then they that feared the L-RD Spoke one with another; and the L-RD hearkened, and heard, and a book of remembrance was written before Him, for them that feared the L-RD, and that thought upon His name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הזקן בהקשר לעבודתו של אהרן.

Numbers 8:2 במדבר ח:ב'

דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּךְ אֶת-הַנֵּר אֶל-מֹול פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

406 כשמן הטוב

"כשמן הטוב על הראש, יורד על הזקן, זקן אהרן". אהרן ממשיך שפע מלמעלה.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב'

כַּשֶּׁמֶן הַטוֹב עַל-הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל-הַזָּקָן וְזָקַן אַהֲרֹן שִׁיֵּרֵד עַל-פִּי מְדוּתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלג, ב.

407 אהרן ובניו יבאו

"ויבואו אהרן ובניו ושמו אותם איש איש על עבודתו ואל משאוי". עבודת הלויים הונחתה בידי אהרן.

Numbers 4:19 במדבר ד:י"ט

וְאֵת עֲשׂוֹ לָהֶם וְחַיֵּי וְלֹא יָמָתוּ בְּגִשְׁתָּם אֶת-קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים אֲהֲרֹן וּבָנָיו יָבֹאוּ וְשָׂמוּ אוֹתָם אִישׁ אִישׁ עַל-עֲבֹדָתוֹ וְאֶל-מִשְׁאֹו:

but thus do unto them, that they may live, and not die, when they approach unto the most holy things: Aaron and his sons shall go in, and appoint them every one to his service and to his burden

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ד, יט.

408 וילוו אליך וישרתוך

על הלויים נאמר: "ונלוו עליך וישרתוך". פירוש השם לוי הוא התחברות, ועבודתם מחוברת לעבודתו של אהרן.

Numbers 18:2 במדבר י"ח:ב'

וְגַם אֶת-אַחֶיךָ מִשֵּׁה לְוִי שִׁבְטֵי אֲבִיךָ הַקָּרִיב אִתָּךְ וַיִּלְווּ עִלֶּיךָ וַיִּשְׁרְתוּךָ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ לִפְנֵי אֹהֶל הָעֵדוּת:

And thy brethren also, the tribe of Levi, the tribe of thy father, bring thou near with thee, that they may be joined unto thee, and minister unto thee, thou and thy sons with thee, being before the tent of the testimony

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

409 וילוו עליך וישרתוך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם יח, ב.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Torat Moshe, Warsaw, 1875 (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Orach Chaim, Vilna, 1923 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Romemot El, Warsaw 1875 (Public Domain); Pardes Rimmonim (Public Domain); On Your Way (Public Domain); The Judaica Press complete Tanach with Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY); Daat Shemot Rabbah (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/pekudei/1/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/pekudei/1/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק